

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»**

ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ: ΤΣΑΜΗ ΔΟΜΝΙΚΗ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

**ΓΚΡΙΤΖΑΝΗ ΦΑΝΗ
ΖΑΧΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΛΕΩΝΙΔΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ**

ΠΑΤΡΑ 2006

Πτυχιακή εργασία

«Η έννοια του ανταγωνισμού στην ελεύθερη οικονομία»

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Πτυχιακή εργασία

«Η έννοια του ανταγωνισμού στην ελεύθερη οικονομία»

Πάτρα, Μάρτιος 2006

Πρόλογος

Η εργασία αυτή αποτελεί μια προσπάθεια αναφοράς, παρουσίασης και καταγραφής της «Έννοιας του ανταγωνισμού στην Ελεύθερη Οικονομία» και αποτελεί καρπό της ενασχόλησής μας με το θέμα αυτό.

Η ενασχόληση αυτή είχε την μορφή της έρευνας, που προέκυψε από την συλλογή στοιχείων, πληροφοριών και εξειδικευμένων γνώσεων από βιβλιογραφία με αντικείμενο το δίκαιο του ανταγωνισμού.

Πολύτιμη είναι και η εμπειρία και η γνώση που αποκομίσαμε από την ομαδική μας συνεργασία. Έτσι είχαμε την ευκαιρία και την χαρά να συμβάλλουμε, στο μέτρο των δυνατοτήτων μας, στην δημιουργία μιας εργασίας υπό μορφής βιβλίου, σε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον κλάδο του Δικαίου.

Στη παρούσα εργασία προσπαθούμε να αποδώσουμε τις βασικές γνώσεις και έννοιες που διέπουν το Δίκαιο του Ανταγωνισμού, (Ελεύθερος και αθέμιτος ανταγωνισμός καθώς και προστασία του καταναλωτή).

Ελπίζουμε ότι μπορεί να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό βοήθημα για οποιονδήποτε, νομικό ή μη, θελήσει να αναζητήσει απαντήσεις σε ερωτήματα ή σκέψεις που έχει πάνω στις έννοιες του ανταγωνισμού.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την εισηγήτριά μας κ. Τσάμη Δομνίκη καθηγήτρια του τμήματος Λογιστικής, που μας έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθούμε με την εργασία αυτή, όπου με την ουσιαστική καθοδήγησή της, την προσωπική της εκτίμηση και τις πάντα ευπρόσδεκτες παρατηρήσεις της πάνω σε καίρια ζητήματα που αφορούσαν το θέμα μας, διαμορφώσαμε και αναπτύξαμε σε βάθος τις επί μέρους θεματικές ενότητες. Καθώς και όλους όσους, με τις παρατηρήσεις και συμβουλές τους, μας βοήθησαν στην ολοκλήρωση της προσπάθειά μας.

Πάτρα, Μάρτιος 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	5
Κυριότερες συντομογραφίες	13

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

I. Εισαγωγή	14
1. Γενικά	14
2. Αθέμιτος Ανταγωνισμός και Ελεύθερος Ανταγωνισμός.....	15
3. Γενικές αρχές του ανταγωνισμού	18
α) Αρχή της ισότητας των ευκαιριών στον ανταγωνισμό	18
β) Αρχή του αποδοτικού ανταγωνισμού	18
γ) Αρχή της αλήθειας	19
δ) Αρχή της αντικειμενικότητας.....	19

Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

I. Εισαγωγή	21
Α. Σκοπός του ν. 703/1977 και αντικείμενο προστασίας.....	21
Β. Σχέσεις μεταξύ των ν. 703/1977 και 146/1914.....	24
Γ. Ελεύθερος Ανταγωνισμός και Κοινοτικό Δίκαιο	25
Δ. Πεδίο Εφαρμογής του ν. 703/1977	27
II. Εξαιρέσεις από την εφαρμογή του ν. 703/1977	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

I. Η έννοια της επιχείρησης κατά τον ν. 703/1977 (Άρθρα 1 και 5)	30
Α. Στοιχεία έννοιας της επιχείρησης	30
1. Η ύπαρξη φορέα οικονομικής δραστηριότητας	30
2. Ουδετερότητα του οικονομικού καθεστώτος του φορέα.....	31

3. Ουδετερότητα τρόπου χρηματοδότησης του φορέα	31
4. Άσκηση οικονομικής δραστηριότητας.....	31
5. Οικονομική αυτονομία της επιχείρησης	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

I. Γενικά	33
A. Συμπράξεις των επιχειρήσεων (Άρθρο 1)	33
1. Περιεχόμενο	33
2. Μορφές σύμπραξης.....	33
α) Συμφωνίες	33
β) Απόφαση ένωσης επιχειρήσεων.....	34
γ) Εναρμονισμένη πρακτική.....	35
δ) Οι μορφές συμπράξεων και η αυτονομία της βούλησης.....	35
B. Προϋποθέσεις υπαγωγής στον απαγορευτικό κανόνα.....	36
1. Παρακώλυση υπαγωγής στον απαγορευτικό κανόνα	36
α) Παρακώλυση του ανταγωνισμού	36
β) Νόθευση του ανταγωνισμού	36
Γ. Ενδεικτικές περιπτώσεις αντικειμένων ή αποτελεσμάτων των συμπράξεων.....	37
1. Άμεσος καθορισμός των τιμών αγοράς ή πώλησης ή όρων συναλλαγής.....	37
2. Περιορισμός ή έλεγχος της παραγωγής, της διάθεσης, της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων	37
3. Κατανομή των πηγών εφοδιασμού ή των αγορών.....	37
4. Εφαρμογή άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές	37
5. Κάθετοι περιορισμοί	38
α) Τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας	38
β) Οι συμβάσεις αποκλειστικότητας	38
γ) Άδειες εκμετάλλευσης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας.....	39
δ) Συμβάσεις επιλεκτικής διανομής	39
ε) Συμβάσεις αποκλειστικής εμπορικής αντιπροσωπείας.....	40
στ) Συμφωνίες δικαιόχρησης	40
6. Αδικαιολόγητη άρνηση πώλησης ή άλλης συναλλαγής.....	40
7. Εξάρτηση της σύναψης σύμβασης από την αποδοχή πρόσθετων παροχών .	41
Δ. Συνέπειες των απαγορευμένων συμπράξεων του άρθρου 1 του ν. 703/1977 ...	41
E. Νομική μεταχείριση συμπράξεων	42
1. Διαδικασία.....	42
α) Γνωστοποίηση.....	42
β) Προσωρινό κύρος των συμπράξεων	42
γ) Οι εξαιρέσεις.....	43
δ) Αρνητική πιστοποίηση.....	43
II. Καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης (Άρθρο 2)	43
A. Περιεχόμενο.....	43
1. Επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση.....	44
2. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης	45
α) Παρεμποδιστική κατάχρηση	47
β) Επιδείνωση της δομής της σχετικής αγοράς.....	47

γ) Έλεγχος των τιμών αγοράς ή άλλων συναλλακτικών όρων	47
δ) Εντός της σχετικής αγοράς.....	48
B. Συνέπειες της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης.....	48
III. Κατάχρηση της οικονομικής εξάρτησης	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

I. Συγκέντρωση των επιχειρήσεων	50
A. Περιεχόμενο.....	50
B. Έλεγχος της συγκέντρωσης των επιχειρήσεων	51
Γ. Κυρώσεις για τις απαγορευμένες συμπράξεις.....	54
II. Ένδικη προστασία στο ν. 703/1977 (Άρθρα 14-18).....	55
A. Ανάκληση αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού	55
B. Προσφυγή κατά των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

I. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (Ε.Α.)	58
A. Περιεχόμενο.....	58
B. Αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού.....	59
Γ. Εξουσίες της Ε.Α. σε παραβάσεις των άρθρων 1§1&2 του ν. 703/1977	60
Δ. Αρνητικές πιστοποιήσεις	62
E. Η γνωστοποίηση των συμπράξεων στην Ε.Α. και συνέπειες της παράλειψης ..	64
ΣΤ. Συνέπειες της γνωστοποίησης των συμπράξεων στην Ε.Α.	64
Ζ. Η διαδικασία ενώπιον της Ε.Α.	65

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΘΕΜΙΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

I. Εισαγωγή.....	66
------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΓΕΝΙΚΗ ΡΗΤΡΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

I. Η γενική ρήτρα	67
A. Εισαγωγή	67
B. Προϋποθέσεις εφαρμογής της γενικής ρήτρας.....	68
1. Πράξη ανταγωνισμού.....	68
2. Εμπορικές ή βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές.....	69
3. Σκοπός ανταγωνισμού.....	69

4.	Αντίθεση στα χρηστά ήθη.....	71
Γ.	Πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού στα πλαίσια της γενικής ρήτρας.....	72
1.	Παραμποδιστικός ανταγωνισμός.....	72
α)	Υποτίμηση.....	73
β)	Παραμπόδιση απόκτησης πελατείας και διαφήμισης.....	75
γ)	Βλάβη της επιχειρηματικής εκμεταλλεύσεως.....	75
δ)	Διαφοροποιημένη μεταχείριση.....	76
ε)	Μποϋκοτάζ.....	76
στ)	Συγκριτική διαφήμιση.....	77
ζ)	Δυσφήμιση.....	77
2.	Πράξεις προσέλκυσης πελατείας.....	78
α)	Πρόσθετες παροχές - εξαγορά του πελάτη.....	78
β)	Προώθηση με τυχερές μεθόδους.....	79
γ)	Διακινδύνευση της αγοράς λόγω δωρεάν διάθεσης εμπορευμάτων ή υπηρεσιών.....	80
δ)	Συνδυασμένες πωλήσεις.....	81
ε)	Παραπλάνηση.....	82
στ)	Εκμετάλλευση συναισθημάτων και εμπιστοσύνης.....	82
ζ)	Ψυχολογικός εξαναγκασμός και εκμετάλλευση των συναισθημάτων....	83
η)	Εκμετάλλευση απειρίας.....	84
θ)	Σύναψη συμβάσεων κατά το σύστημα χιονόσφαιρας (Προοδευτική κτήση πελατείας).....	84
3.	Πράξεις προβαδίσματος μέσω παράβασης νόμου ή σύμβασης.....	85
α)	Παράβαση εξωανταγωνιστικών κανόνων δικαίου.....	85
β)	Παράβαση συμβατικών δεσμεύσεων.....	87
4.	Πράξεις εκμετάλλευσης ξένης παροχής.....	88
α)	Η απομίμηση γενικά.....	88
β)	Απομίμηση προϊόντων ξένης εργασίας.....	88
γ)	Απομίμηση διακριτικών γνωρισμάτων και άυλων αγαθών.....	91
δ)	Απομίμηση ξένης φήμης.....	92
ε)	Αναφερόμενη διαφήμιση.....	93
στ)	Απόσπαση εργατικού δυναμικού.....	93
ζ)	Απομίμηση της ξένης διαφήμισης.....	94
η)	Η εκμετάλλευση των πνευματικών δημιουργημάτων.....	94
5.	Πράξεις διακινδύνευσης της αγοράς.....	94
α)	Πληθωρική διανομή προϊόντων.....	95
β)	Αποστολή προϊόντων του τύπου.....	95
γ)	Κατάχρηση της θέσης οικονομικής δύναμης.....	95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΥΠΟ ΣΤΕΝΗ ΕΝΝΟΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

I.	Οι κατιδίαν απαγορευμένες πράξεις του ανταγωνισμού.....	96
A.	Άρθρο 3.....	96
1.	Δημόσιες γενόμενες γνωστοποιήσεις.....	97
2.	Ανακοινώσεις που προορίζονται για ευρύ κύκλο προσώπων.....	97

3.	Ανακριβείς ή παραπλανητικές δηλώσεις.....	97
4.	Εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς.....	101
B.	Ανακοινώσεις.....	101
1.	Εμπορικά ή βιομηχανικά απόρρητα.....	101
2.	Ανακοίνωση απορρήτου από εργαζόμενο	104
3.	Απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση απορρήτου	104
4.	Απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση εμπιστευμένων σχεδίων ...	104
5.	Η ανεπιτυχής ηθική αυτουργία για παραβίαση του απορρήτου	105
Γ.	Αναγγελία εκποίησης εμπορευμάτων προερχόμενη από εκποίηση	105
Δ.	Αναγγελία εκποίησης λόγω διάλυσης καταστήματος	106
Ε.	Αναγγελία εκπτώσεων λόγω παρόδου εποχής.....	108
ΣΤ.	Προσβολή διακριτικών γνωρισμάτων	109
1.	Διακριτική δύναμη	109
2.	Καθιέρωση στις συναλλαγές.....	110
3.	Κίνδυνος σύγχυσης.....	110
α)	Είδη διακριτικών γνωρισμάτων	111
αα)	Όνομα	111
ββ)	Εμπορική επωνυμία	111
γγ)	Διακριτικός τίτλος	114
δδ)	Τίτλος εντύπου.....	115
εε)	Διακριτικά γνωρίσματα εμπορευμάτων	115
i)	Σήμα	115
ii)	Διασχηματισμός και ιδιαίτερη διακόσμηση εμπορευμάτων.....	119
II.	Κυρώσεις ή έννομη προστασία	120
A.	Αστικές	120
1.	Αξίωση για παράλειψη και άρση της προσβολής.....	120
2.	Αξίωση αποζημίωσης.....	121
3.	Τοπική έκταση προστασίας διακριτικών γνωρισμάτων.....	122
4.	Παραγραφή αξιώσεων.....	122
α)	Συρροή διατάξεων.....	123
β)	Νομιμοποίηση	123
B.	Ποινικές	124
Γ.	Διεθνής προστασία	124

Μ Ε Ρ Ο Σ Τ Ρ Ι Τ Ο

ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

I.	Εισαγωγή.....	126
A.	Το Ελληνικό Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή	126
B.	Διάκριση του δικαίου του καταναλωτή.....	127
Γ.	Η προστασία του καταναλωτή 2251/1994.....	128
II.	Η διαφήμιση στον ν. 2251/1994 (Άρθρο 5)	129

A. Έννοια.....	129
B. Αρχές για την διαφήμιση	130
Γ. Είδη διαφήμισης	131
1. Η ψευδής διαφήμιση	131
2. Η παραπλανητική διαφήμιση.....	133
α) Η παραπλανητική διαφήμιση στο άρθρο 3 ν. 146/1914 και άρθρο 9 ν. 2251/1994.....	136
3. Η αθέμιτη διαφήμιση	137
4. Η συγκριτική διαφήμιση	139

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΟΝΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ Η ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ

I. Η ευθύνη του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων	141
A. Τι ίσχυε	141
B. Η νέα ρύθμιση με το άρθρο 6 απ. Ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή	142
1. Παραγωγός.....	142
2. Προϊόν.....	143
3. Ελάττωμα του προϊόντος	143
4. Ζημία.....	144
Γ. Η ικανοποίηση της ηθικής βλάβης	145
Δ. Πότε δεν ευθύνεται ο παραγωγός (απαλλαγή αυτού).....	145
Ε. Απαγόρευση απαλλακτικών ρητρών	148
ΣΤ. Παραγραφή και απόσβεση.....	149
II. Ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες.....	149
A. Παροχή υπηρεσιών	149
B. Υπαιτιότητα	151
Γ. Ζημία.....	152
Δ. Αιτιώδης συνάφεια μεταξύ παρέχοντος της υπηρεσίας και ζημίας.....	152
III. Υποχρέωση των προμηθευτών για διάθεση ασφαλών προϊόντων	152
A. Συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος	153
B. Συμβάσεις από απόσταση	158
Γ. Εξυπηρέτηση μετά από την πώληση	161

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

I. Γενικοί όροι συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.).....	164
A. Περιεχόμενο.....	164
B. Ειδική ρύθμιση για τους καταχρηστικούς Γ.Ο.Σ.....	164
Γ. Η οργάνωση και η δικαστική προστασία των καταναλωτών	166
1. Οργάνωση των καταναλωτών	166
2. Η δικαστική προστασία των καταναλωτών	167
Δ. Άσκηση ατομικών δικαιωμάτων από ενώσεις.....	167

Ε. Συλλογικά μέσα προστασίας	167
ΣΤ. Κοινοτικό Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή	170
1. Προδιαγραφές και ασφάλεια των προϊόντων.....	172
2. Παραπλανητική διαφήμιση.....	173

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

I. ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΘΕΜΙΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	175
II. ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	185
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α': Αντικείμενο ρυθμίσεως.....	185
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β': Όργανα.....	199
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ': Ένδικος Προστασία	215
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ': Μητρώο και γνωστοποιήσεις	219
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε': Καταγγελίες και έρευνα	223
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ': Κυρώσεις-Τέλη.....	228
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ': Τελικά διατάξεις	232
III. ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ	235
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α': Διατάξεις ουσιαστικού Δικαίου	236
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β': Οργανωτικές Διατάξεις.....	256
Βιβλιογραφία.....	268

Κυριότερες Συντομογραφίες

Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
Α.Κ.	Αστικός Κώδικας
Γ.Ο.Σ.	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
δηλ.	δηλαδή
Δ.Ε.Κ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δ.Εφ.Αθ.	Διοικητικό Εφετείο Αθηνών
εδ.	εδάφιο
εκδ.	εκδόσεις
Ε.Ν.	Εμπορικός Νόμος
επ.	επιτομή
Ε.Α.	Επιτροπή Ανταγωνισμού
Ε.Π.Ε	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
Ε.Ετ.	Ετερόρρυθμη Εταιρεία
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Δ.	Ευρωπαϊκό Δίκαιο
Ε.Ο.Χ.	Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος
Κ.Δ.	Κοινοτικό Δίκαιο
Κ.Πολ.Δ.	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Μ.Ε.Κ.	Μητρώο Ενώσεων Καταναλωτών
Ν.Δ.	Νομοθετικό διάταγμα
ν.	νόμος
Ο.Ε	Ομόρρυθμη Εταιρεία
ό.π.	όπως παραπάνω
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας
Πολ.Πρωτ.	Πολυμελές Πρωτοδικείο
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Συμ.Επ.	Συμβούλιο Επικρατείας
Συνθ.ΕΕ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης
Συνθ.ΕΟΚ	Συνθήκη Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας
Συντ.	Σύνταγμα

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Γενικά

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των εμπόρων είναι κατ' αρχήν στοιχείο προόδου και συμφέρει στην κοινωνία, η οποία όμως πάντοτε βλάπτεται όταν η άμιλλα μεταξύ περισσότερων εμπόρων ή επιχειρήσεων καθίσταται ανέφικτη λόγω της ύπαρξης διαφόρων μονοπωλίων και γενικά όταν με αθέμιτα μέσα επιχειρείται ο εκτοπισμός ανταγωνιστικών επιχειρήσεων από την αγορά.

Επειδή όμως ο υγιής ανταγωνισμός μπορεί να παραβιαστεί γι' αυτό και το κράτος για λόγους ηθικής τάξεως, αλλά και για λόγους δημοσίου συμφέροντος οφείλει να τον περιορίζει εντός ορίων πέραν των οποίων να τον απαγορεύει ως αθέμιτο ή ως παραβιάζοντα την ελευθερία του ανταγωνίζεσθαι και να θεσπίζει κυρώσεις αστικές, διοικητικές ή και ποινικές εις βάρος των υπαίτιων επιχειρήσεων.

Προς το σκοπό αυτό αποβλέπουν οι ν. 146/1914 και 703/1977 οι οποίοι ρυθμίζουν τον αθέμιτο και ελεύθερο ανταγωνισμό αντίστοιχα.

Όμως πολλές φορές ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων μπορεί να βλάπτει και τους καταναλωτές. Γι' αυτό και το κράτος προς προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών θεσπίζει ειδικό νομοθετικό πλαίσιο το ν. 2251/1994.

Η έννοια του ανταγωνισμού δεν δίνεται στο ν. 146/1914, ούτε στο ν. 703/1977. Όπως γίνεται όμως δεκτό ως ανταγωνισμός θεωρείται η επιδίωξη από περισσότερους επιχειρηματίες που δρουν σε μία σχετική αγορά του ίδιου οικονομικού στόχου, δηλαδή τη σύναψη συναλλακτικών σχέσεων με τρίτους, πελάτες, προμηθευτές ή και εργαζόμενους.

Στοιχεία του είναι: α) η πλειονότητα ανταγωνιστών, β) η ελευθερία ανταγωνισμού και γ) η σχετική αγορά.

Ειδικότερα, ως ε μ π ο ρ ι κ ό ς α ν τ α γ ω ν ι σ μ ό ς θεωρούνται οι πράξεις επιδίωξης διαμεσολαβητικής συναλλαγής, ευκαιριακής ή επαγγελματικής, με επηρεασμό της βούλησης άλλου συναλλασσομένου για επιλογή σε αμοιβαία αποκλειόμενες συναλλαγές.

Επίσης, το δίκαιο του ανταγωνισμού είναι ενιαίο και αποβλέπει στην εξασφάλιση θεμιτού και ελεύθερου ανταγωνισμού, επομένως και στην προστασία της οικονομικής ελευθερίας, εντασσόμενο έτσι στη βιομηχανική ιδιοκτησία.

2. Αθέμιτος ανταγωνισμός και ελεύθερος ανταγωνισμός

Το δίκαιο του ανταγωνισμού οικοδομείται στο ότι είναι το δίκαιο που οριοθετεί το θεμιτό και το αθέμιτο στις εμπορικές συναλλαγές. Δηλαδή είναι το δίκαιο που απαγορεύει ανταγωνιστικές πράξεις που γίνονται στα πλαίσια των εμπορικών συναλλαγών και οι οποίες προσβάλλουν τους άλλους συναλλασσόμενους ανταγωνιστές ή παραπλανούν το κοινό σύμφωνα κατά τις αντιλήψεις του νομοθέτη είναι α θ έ μ ι τ ο ς, δηλαδή συναλλακτικά ανήθικος και άρα ανεπίτρεπτος. Πάντως η ανεπίτρεπτη συμπεριφορά στα πλαίσια της εμπορικής ζωής δεν ταυτίζεται πάντοτε με την ανεπίτρεπτη συμπεριφορά στα πλαίσια της κοινωνικής ζωής. Η δεύτερη, η ανεπίτρεπτη συμπεριφορά στα πλαίσια της κοινωνικής ζωής, τιμωρείται από το δίκαιο που ισχύει για όλους με τον Ποινικό Νόμο και τον Αστικό Κώδικα, κατ' αρχήν.

Ανεπίτρεπτη συμπεριφορά στα πλαίσια των εμπορικών συναλλαγών είναι κυρίως ανεπίτρεπτος ανταγωνισμός ή αθέμιτος ανταγωνισμός, ο οποίος λόγω της ειδικότητας και της ιδιαιτερότητάς του δεν ρυθμίζεται ικανοποιητικά από το Ποινικό και Αστικό Δίκαιο. Για τον ίδιο λόγο λοιπόν, για τον οποίο υπάρχει η ειδική εμπορική νομοθεσία για τις εμπορικές συναλλαγές, υπάρχει και η ειδική εμπορική νομοθεσία για τις ανεπίτρεπτες, αθέμιτες συναλλαγές, που κωδικοποιείται στο ν. 146/1914, ένα ειδικό εμπορικό νόμο που αφορά ειδικά εμπορικά αδικήματα.

Όπως δηλαδή στην κοινωνική ζωή ο νόμος δίνει αξιώσεις σ' εκείνον που ανεπίτρεπτα έχει προσβληθεί στην προσωπικότητά του, στην περιουσία του και στη σωματική του ακεραιότητα κατά εκείνου που τον προσέβαλε, να ζητήσει αποζημίωση, για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης και αξίωση για ποινικό κολασμό, έτσι και στην ειδική εκδήλωση της κοινωνικής ζωής, που είναι η εμπορική συναλλαγή, δίνει αντίστοιχα ειδικά δικαιώματα. Η διαφορά, πέραν της ειδικότητας

του ζητήματος των εμπορικών συναλλαγών, είναι ότι τιμωρούνται και οι αθέμιτες ενέργειες, οι οποίες δεν γίνονται σε βάρος ενός συγκεκριμένου ανταγωνιστή αλλά και σε βάρος της ολότητας των ανταγωνιστών ή σε βάρος καταναλωτών.

Το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού δεν καλύπτει τα αστικά και ποινικά αδικήματα όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων, αλλά μόνο εκείνα που γίνονται στα πλαίσια του ανταγωνισμού. Συνεπώς, προϋποθέτει την ύπαρξη ανταγωνισμού, δηλαδή τη δυνατότητα ελεύθερης άσκησης εμπορικών δραστηριοτήτων (με την έννοια που δώσαμε πιο πάνω, δηλαδή όχι με τη στενή έννοια του εμπορίου, αλλά των ευρύτερων οικονομικών δραστηριοτήτων, που έχουν την έννοια άμεσης ή έμμεσης διαμεσολάβησης στην κυκλοφορία των οικονομικών αγαθών κι αυτών νοουμένων σε ευρεία έννοια, δηλαδή όχι μόνο προϊόντων αλλά και υπηρεσιών, κινδύνων κλπ.) έτσι ώστε να υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα, αφ' ενός μεν εισόδου νέων «εμπόρων» στην αγορά, αφ' ετέρου η δυνατότητα αυξομείωσης των εμπορικών δραστηριοτήτων του κάθε «εμπόρου» και της πελατείας με κριτήριο «αξιοκρατικό», που στην προκειμένη περίπτωση είναι η επιθυμία της πελατείας.

Οι «έμποροι», που δραστηριοποιούνται σε μία τέτοια αγορά, (δηλαδή σε μία αγορά που υπάρχει η δυνατότητα ελεύθερης δραστηριοποίησης, αυξομείωσης των εργασιών κλπ.), δηλαδή στο σύστημα της οικονομίας της αγοράς, ονομάζονται *α ν τ α γ ω ν ι σ τ έ ς*. Δηλαδή ανταγωνιστές είναι οι «έμποροι» που δρουν σε μία αγορά, (ως γνωστόν υπάρχουν πολλές αγορές λ.χ. αγορά ναύλων ή ναυλαγορά, αγορά υποδημάτων, αγορά προσωπικών ηλεκτρονικών υπολογιστών κλπ.), στην οποία είναι δυνατόν να αναπτυχθούν όχι μόνο αναλογικά με τους άλλους ανταγωνιστές τους (που καμιά φορά, όχι σωστά, ονομάζονται συναγωνιστές), όταν μεγεθύνεται η αγορά στην οποία δρουν, αλλά και σε βάρος των άλλων ανταγωνιστών τους.

Το δίκαιο που ρυθμίζει τα αδικήματα των ανταγωνιστών, δηλαδή από την σκοπιά των εμπόρων που αναφέραμε πιο πάνω, είναι το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού απ' την άλλη πλευρά, είναι το σύνολο των κανόνων δικαίου, οι οποίοι τίθενται για τη διασφάλιση της οικονομίας της αγοράς, όπως προαναφέραμε, δηλαδή τη διασφάλιση της δυνατότητας ελεύθερης συμμετοχής στις διάφορες αγορές, αυξομείωση των εργασιών του κάθε ανταγωνιστή

κλπ. Είναι η άλλη νομική κατασκευή, που μαζί με την πρώτη, δηλαδή τον αθέμιτο ανταγωνισμό, οριοθετούν το δίκαιο του εμπορικού ανταγωνισμού.

Με μία πρώτη ματιά φαίνεται σε μία οικονομία της αγοράς ότι είναι αυτονόητη η δυνατότητα ελεύθερης δραστηριοποίησης, ελεύθερης οικονομικής δράσης, ότι, μ' άλλα λόγια, είναι αυτονόητο ο ικανότερος να κερδίσει, να αναπτυχθεί περισσότερο και ότι για κανέναν δεν είναι ο δρόμος κλειστός εκ προοιμίου, αλλά όσοι επιθυμούν, έχουν τη δυνατότητα να έχουν μία θέση στην αγορά. Δεν είναι όμως έτσι τα πράγματα.

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός κινδυνεύει και συνεπώς κινδυνεύει το σύστημα της οικονομίας της αγοράς. Χρονικά πρώτη προτεραιότητα του κράτους ήταν από τις αρχές του αιώνα, με τις παρεμβάσεις του στην οικονομία, να αναλάβει αλλού περισσότερο, αλλού λιγότερο τον έλεγχο των διαφόρων ή και όλων των αγορών για την εξυπηρέτηση διαφόρων κοινωνικοοικονομικών αντιλήψεων. Αυτή η πλευρά δεν θα μας απασχολήσει όμως, στα πλαίσια του ανταγωνισμού, διότι το ίδιο το κράτος έχει αναγνωρίσει τη ζωτική σημασία για την οικονομία, που έχει η διατήρηση του ελεύθερου ανταγωνισμού και έχει θεσπίσει τη νομοθεσία για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και προσχωρήσει στη Συνθήκη της Ρώμης, ακρογωνιαίος λίθος της οποίας είναι ο ελεύθερος ανταγωνισμός. Είναι ζήτημα χρόνου η ολοκλήρωση της κατάργησης των κρατικών μονοπωλίων σε νευραλγικούς τομείς της οικονομίας που έχει ήδη δρομολογηθεί ως τμήμα της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η άλλη πλευρά από την οποία έρχεται ο κίνδυνος νόθευσης ή παρακώλυσης του ανταγωνισμού είναι οι ίδιες οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, οι οποίες, είτε λόγω του μεγέθους τους είτε λόγω της πρακτικής τους, περιορίζουν τελικά τη δυνατότητα ανταγωνιστικής δραστηριότητας και άρα της εμπορικής δραστηριότητας αυτής καθ' αυτής, στους άλλους εμπορικά συναλλασσομένους ή και την καθιστούν εντελώς αδύνατη. Πρόκειται για μια παθολογία εσωτερική του συστήματος του ελεύθερου ανταγωνισμού, δηλαδή το ίδιο το σύστημα της οικονομίας της αγοράς δίνει τα όπλα στους εμπορικά συναλλασσόμενους να το βλάψουν. Στο μέτρο που οι περιορισμοί αποτελούν κατά τις αντιλήψεις της Πολιτείας, ανεπίτρεπτο πλήγμα αυτού καθ' αυτού του ελεύθερου ανταγωνισμού, επεμβαίνει η Πολιτεία με την νομοθεσία της για την προστασία του.

Συμπερασματικά, μπορεί να λεχθεί ότι το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι το καθ' αυτό δίκαιο του ανταγωνισμού, το δίκαιο που εξασφαλίζει το σύστημα της οικονομίας της αγοράς, της οικονομικής ελευθερίας του ελεύθερου ανταγωνισμού. Το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού, από την ως άνω σκοπιά εξεταζόμενο, δεν είναι δίκαιο ανταγωνισμού. Ακριβέστερο είναι να θεωρείται ως το δίκαιο κατά των αθέμιτων εμπορικών δραστηριοτήτων, οι οποίες μπορούν να εκδηλώνονται στις καθημερινές συναλλαγές, από τη σκοπιά όμως της ανταγωνιστικής δραστηριότητας. Ανήκει δηλαδή εννοιολογικά και στο δίκαιο της εμπορικής ευθύνης, αστικής, συμβατικής ή εξωσυμβατικής, ποινικής και μόνο σε ευρεία έννοια είναι δίκαιο ανταγωνισμού.

3. Γενικές Αρχές του Ανταγωνισμού

α) Αρχή της ισότητας των ευκαιριών στον ανταγωνισμό

Για να είναι υγιής ο ανταγωνισμός πρέπει οι συνθήκες κάτω από τις οποίες οι επιχειρήσεις ασκούν ανταγωνισμό να είναι ίδιες για όλους. Η ισότητα αυτή αφορά την νομική και όχι την πραγματική ισότητα των ανταγωνιζομένων.

Μάλιστα το δίκαιο ανταγωνισμού επιτάσσει την κατ' εκκίνηση ισότητα δηλαδή την τήρηση της ισότητας των ανταγωνιστικών όρων. Έτσι λοιπόν λόγω της αρχής αυτής υποχρεούνται οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις και έμποροι να παραμένουν στη θέση ισότητας, όπως αυτή καθορίζεται από το νόμο και να μην ξεπερνούν ορισμένα όρια που προδιαγράφονται από αυτόν.

Τα όρια αυτά είναι εκείνοι οι δεσμευτικοί κανόνες δικαίου, οι οποίοι όταν παραβιασθούν επιφέρουν ένα προβάδισμα του παραβάτη στον ανταγωνισμό. Παράδειγμα η διάταξη περί κανονισμού ωραρίου λειτουργίας των καταστημάτων που ισχύει για όλους τους ανταγωνιστές.

Η τήρηση της ρηθείσης αρχής είναι πρωταρχικής σημασίας και για τους καταναλωτές, διότι μόνο με την τήρησή της εξασφαλίζεται η δυνατότητα πραγματοποίησεως του αποδοτικού ανταγωνισμού.

β) Αρχή του αποδοτικού ανταγωνισμού

Η α π ό δ ο σ η αποτελεί προϋπόθεση υπάρξεως κάθε ανθρώπινης κοινωνίας, είναι έκφραση ατομικής ικανοποίησης και συντελεί στη μείωση της κοινωνικής εντάσεως.

Η σπουδαιότητα αυτής της αρχής φαίνεται και μόνο από το γεγονός, ότι η διατήρηση αγορών στις οποίες λειτουργεί ο ανταγωνισμός και η εξασφάλιση του ανταγωνισμού ως θεσμού, εξαρτώνται από τον εκάστοτε βαθμό επιτυχίας στην καταπολέμηση ανταγωνιστικών μεθόδων που δεν άπτονται του αποδοτικού ανταγωνισμού.

Έτσι λοιπόν α π ο δ ο τ ι κ ό ς ονομάζεται ο ανταγωνισμός ο οποίος βασίζεται στην προώθηση των πωλήσεων του κάθε επαγγελματία μέσω μίας επαρκώς ικανοποιητικής αποδόσεως, δηλαδή με την επίτευξη καλύτερης ποιότητας και φθηνότερης τιμής των αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρει.

Σε αντιδιαστολή μη αποδοτικός είναι ο ανταγωνισμός στον οποίο το αποτέλεσμα της συγκρίσεως των παροχών νοθεύεται από μεθόδους άσχετες με την απόδοση του καθενός.

Τον αποδοτικό ανταγωνισμό τον επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό και η διαφήμιση. Γι' αυτό και κάθε μέθοδος διαφήμισης που επηρεάζει το κοινό και δεν το αφήνει να αποφασίσει απερίσπαστα με γνώμονα την τιμή και την ποιότητα των προϊόντων αποτελεί μη αποδοτικό ανταγωνισμό.

γ) Αρχή της αλήθειας

Η αρχή αυτή είναι μείζονος σπουδαιότητας για τη διαφήμιση, διότι η διαφήμιση πρέπει να ανταποκρίνεται στην αλήθεια και να είναι πάντοτε σαφής. Η αρχή αυτή απορρέει από τα άρθρα 1 και 3 του ν. 146/1914.

Η μη τήρηση της εν λόγω αρχής εμποδίζει τη λειτουργία του ανταγωνισμού αφού εκτός των άλλων επηρεάζει και την βούληση των καταναλωτών.

δ) Αρχή της αντικειμενικότητας

Η αρχή αυτή όπως και η αρχή της αλήθειας αφορά κυρίως τη διαφήμιση και απαιτεί ν' αναφέρεται αυτή στις πραγματικές ιδιότητες του αντικειμένου το οποίο επαινεί. Πρέπει δηλαδή μεταξύ των ιδιοτήτων ενός προϊόντος και της διαφήμισης που το αφορά να υπάρχει πραγματική συνάφεια.

Άρα όταν η διαφήμιση δεν είναι αντικειμενική, αποτέλεσμα είναι να επηρεάζεται η απόφαση του καταναλωτή από κριτήρια άσχετα με το αντικείμενο που προτίθεται να αγοράσει.

Τέλος σε αντίθεση με την αρχή της αλήθειας, η οποία αποτελεί νομική επιταγή, η αρχή της αντικειμενικότητας αποτελεί μόνο κατευθυντήρια γραμμή για τη διαφήμιση. Αυτό σημαίνει, ότι η παράβαση της αρχής αυτής αποκτά νομική σημασία, μόνο όταν η διαφήμιση στη συγκεκριμένη περίπτωση κριθεί θεμιτή σύμφωνα με το νόμο περί αθέμιτου ανταγωνισμού.

Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο

ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Ι.Εισαγωγή

Α. Σκοπός του ν. 703/1977 και αντικείμενο προστασίας

Έχει διαπιστωθεί ότι ο οικονομικός ανταγωνισμός ως μηχανισμός αυτόματου ελέγχου της αγοράς, δεν μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη των σύγχρονων κοινωνικών στόχων, δηλαδή δεν καλύπτει τις κοινωνικές ανάγκες, ενώ με την οικονομία της αγοράς συνυπάρχουν κίνδυνοι αναίρεσης του ίδιου του οικονομικού ανταγωνισμού. Έτσι, τα σύγχρονα κράτη ακολουθούν πολιτική ανταγωνισμού με την οποία:

Π ρ ώ τ ο ν, απαγορεύουν τις συγκεντρώσεις και περιοριστικές συμπράξεις του ανταγωνισμού.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, απαγορεύουν την καταχρηστική εκμετάλλευση της οικονομικής δύναμης.

Τ ρ ί τ ο ν, δημιουργούν δημόσιες επιχειρήσεις.

Το σύγχρονο κράτος επιδιώκει αφενός τη διατήρηση συνθηκών ανταγωνισμού, και αφετέρου την κοινωνική ευημερία. Με το ν. 703/1977 περί ελεύθερου ανταγωνισμού αποσκοπείται η προστασία της οικονομικής ελευθερίας οικονομικά ασθενέστερων ανταγωνιστών από συμπράξεις των ισχυρότερων κατά κύριο λόγο. Διαμέσου της προστασίας του οικονομικά ασθενέστερου παράγοντα της αγοράς, επιχειρείται η διατήρηση του υγιούς ανταγωνισμού, ο οποίος μπορεί να πληγεί από την καταχρηστική συμπεριφορά επιχειρήσεων που κατέχουν

μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή θέση στην αγορά προς όφελος και των συμφερόντων του καταναλωτή.

Γι' αυτό ο ν. 703/1977 δεν έχει σκοπό να προστατεύσει την οικονομική ελευθερία από προσβολές αντίθετες στα χρηστά ήθη, όπως το άρθρο 1 ν. 146/1914, ή από πράξεις αντίθετες σε ειδικούς κανόνες ανταγωνιστικής ηθικής, λ.χ. άρθρο. 3 ν. 146/1914.

Πιο συγκεκριμένα σκοπός του ν. 703/1977 αναφέρεται η προστασία της οικονομικής ελευθερίας τρίτου από προσβολές που προέρχονται από συμπράξεις επιχειρήσεων, συμβατικές ή εναρμονισμένες πρακτικές, και από καταχρήσεις της οικονομικής ελευθερίας.

Με διαφορετική διατύπωση, ο ν. 703/1977 δημιουργεί προϋποθέσεις προστασίας της οικονομικής ελευθερίας του τρίτου, που δεν μετέχει στις απαγορευμένες συμπράξεις του άρθρου 1, ή που δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά, αντίθετα με άλλους, οι οποίοι την εκμεταλλεύονται καταχρηστικά, άρθρο 2. Αυτή η άποψη για την ερμηνεία του ν. 703/1977 είναι και σύμφωνη με το Σύνταγμα, που εγγυάται ένα σύστημα οικονομίας της αγοράς, αλλά με κοινωνικές δεσμεύσεις.

Αυτός είναι ο άμεσος στόχος του ν. 703/1977, γιατί μακροπρόθεσμα βέβαια επιδιώκεται και η προστασία του συστήματος της οικονομίας της αγοράς (ελεύθερου οικονομικού ανταγωνισμού, που στηρίζεται στον οικονομικό ανταγωνισμό, στην ελευθερία των συμβάσεων και την ατομική ιδιοκτησία).

Γι' αυτό παρατηρείται ότι με τον ν. 703/1977 καταπολεμάται η υπέρμετρη οικονομική δύναμη που οφείλεται είτε σε συμπράξεις, είτε σε εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, άρθρα 1 και 2.

Έτσι, επιβάλλεται από τους συνταγματικούς κανόνες να ερμηνεύεται ο νόμος αυτός, ως νομικό μέσο για την αποκέντρωση της οικονομικής δύναμης και την προστασία του οικονομικά ασθενέστερου, αφού προέχει η κοινωνικοπολιτική διάσταση του κρατικού παρεμβατισμού, και όχι η αναπαραγωγή της οικονομίας της αγοράς.

Νομική συνέπεια αυτών των εκτιμήσεων, είναι ότι αφού προστατεύεται στο ν. 703/1977 το ιδιωτικό συμφέρον, θεμελιώνεται σ' αυτόν το νόμο αξίωση αποζημίωσης υπέρ του τρίτου που ζημιώνεται από την επαχθή τριτενέργεια της

απαγορευμένης καρτελλικής σύμπραξης¹ ή από την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης μιας επιχείρησης στην αγορά, άρθρα 1, 2 ν. 703/1977, και 914 του Α.Κ.

Και ο νόμος περί αθέμιτου ανταγωνισμού (ν. 146/1914) σκοπό έχει να προστατεύσει την οικονομική ελευθερία της αγοράς, αλλά από πράξεις που είναι αντίθετες με τα χρηστά ήθη και όχι από πράξεις των οικονομικά ισχυρότερων παραγόντων της αγοράς.

Με τη νομοθεσία αυτή, επίσης, εφόσον αποτρέπεται η ύπαρξη μονοπωλίων ή ολιγοπωλίων ωφελείται και ο καταναλωτής από την απουσία αυτών των μορφών της αγοράς. Έτσι, λοιπόν, ο νόμος απαγορεύει συγκεκριμένης νομοτυπικής εμφάνισης δράση των επιχειρήσεων που έχουν ως περιεχόμενο ή αποτέλεσμα τη νόθευση, τον περιορισμό ή την παρακώλυση του ανταγωνισμού. Η οικονομική ελευθερία της αγοράς είναι δυνατόν να πληγεί από:

Π ρ ώ τ ο ν, συμπράξεις επιχειρήσεων.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μίας επιχείρησης στην αγορά.

Τ ρ ί τ ο ν, συγκέντρωση των επιχειρήσεων.

Η συνέπεια της απαγόρευσης είναι ακυρότητα για την πρακτική εκείνη που έχει δικαιοπρακτικό χαρακτήρα και άρνηση νομικής προστασίας, όταν η απαγορευμένη συμπεριφορά της επιχείρησης δεν είναι δικαιοπραξία (εναρμονισμένη πρακτική). Ωστόσο πέρα από την ακυρότητα προβλέπονται και άλλες συνέπειες.

Οι συνέπειες όμως αυτές δεν επέρχονται αν η Επιτροπή Ανταγωνισμού κρίνει τις απαγορευμένες κατά το άρθρο 1 § 1 συμπράξεις μερικά ή στο σύνολο τους ισχυρές. Προϋποθέσεις του απαγορευτικού κανόνα του νόμου συνεπώς είναι οι εξής:

Π ρ ώ τ ο ν να υπάρχει σύμπραξη επιχειρήσεων (συμφωνία, απόφαση, εναρμονισμένη πρακτική).

---

¹ Καρτελλική σύμπραξη είναι κάθε ένωση αγροτών και βιομηχάνων που έχουν σκοπό να εμποδίζουν την πτώση των τιμών και να προλαμβάνει την υπερπαραγωγή και γενικά να συστηματοποιεί λογικά την αυτονομία των επιχειρήσεων στην αγορά

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν η σύμπραξη πρέπει να έχει περιεχόμενο ή αποτέλεσμα περιοριστικό του ανταγωνισμού, δηλ. η σύμπραξη πρέπει να έχει ως περιεχόμενο ή αποτέλεσμα τη νόθευση, παρακώλυση ή περιορισμό του ανταγωνισμού.

Ο ν. 703/1977 εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις είτε ιδιωτικές είτε δημόσιες, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή αλλά υπό τον όρο ότι ασκούν οικονομική, όχι απαραίτητα εμπορική (άρθρο 2) δραστηριότητα. Ο νόμος εφαρμόζεται και στις δημόσιες ή κοινής ωφέλειας επιχειρήσεις. Ο νόμος δεν εφαρμόζεται στις συμπράξεις εξαγωγικών επιχειρήσεων που αποβλέπουν αποκλειστικά «εις την εξασφάλισιν, προώθησιν ή ενίσχυσιν εξαγωγών» προβλέπεται πάντως από την ίδια διάταξη, εξουσιοδότηση για διαφορετική ρύθμιση, δηλ. για υπαγωγή και αυτών των επιχειρήσεων στο νόμο (βλ. κατωτ.).

B. Σχέσεις μεταξύ των ν. 703/1977 και 146/1914

Τόσο ο ν. 146/1914 όσο και ο ν. 703/1977 προστατεύουν την ελευθερία της οικονομικής δραστηριότητας. Η σχέση τους δεν είναι σχέση ειδικότητας, αλλά πρόκειται για δυο ρυθμίσεις εξασφάλισης του ίδιου έννομου αγαθού από διαφορετική σκοπιά.

Διαφορές των δυο ρυθμίσεων είναι ότι:

∅ Καταρχήν ένα και το αυτό περιστατικό δεν εμπίπτει ταυτόχρονα στο πραγματικό των διατάξεων του άρθρου 1 ν. 146/1914 και αυτών των άρθρων 1 ή 2 του ν. 703/1977, δηλαδή σπάνια συμπίπτει η εφαρμογή των δυο ρυθμίσεων. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι η διάταξη του άρθρου 1 ν. 146/1914 προϋποθέτει σχέση ανταγωνισμού, όχι όμως και οι διατάξεις των άρθρων 1 και 2 ν. 703/1977.

∅ Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να υπάρχει συρροή νόμων, π.χ. παρεμποδιστικός ανταγωνισμός.

Αν σε εφαρμογή των σχετικών διατάξεων επισύρονται ίδιες έννομες συνέπειες και χορηγούνται στον δικαιούχο αντίστοιχες αξιώσεις, υπάρχει συρροή αξιώσεων. Έτσι λ.χ. αν χορηγούνται αξιώσεις αποζημίωσης, πρόκειται για συρροή νόμιμων βάσεων της αυτής αξίωσης, αφού η αποζημίωση επιτελεί την ίδια λειτουργία τόσο στον ν. 146/1914 όσο και στον ν. 703/1977.

Και στην περίπτωση συρροής αξιώσεων παράλειψης των ν. 146/1914 και 703/1977, η μια θα εφαρμοστεί.

Σώρευση αξιώσεων, αντίθετα, γίνεται δεκτή σε:

2 ακυρότητα του άρθρου 1 § 1 του ν. 703/1977, και

2 αξίωση αποζημίωσης, αφού το αντικείμενο και ο σκοπός των αξιώσεων αυτών είναι διαφορετικός.

Ø Στη σχέση των ν. 146/1914 και 703/1977 μπορούν να αναφερθούν και οι αξιολογικές αλληλεπιδράσεις αφενός αυτών των ρυθμίσεων και αφετέρου των γενικών διατάξεων του Α.Κ..

Η σχέση αυτή προσδιορίζεται από την προτεραιότητα εφαρμογής των ειδικών διατάξεων του ανταγωνισμού. Κάλυψη τυχόν κενών της διάταξης του άρθρου 2 του ν. 703/1977 γίνεται με συμπληρωματική εφαρμογή των άρθρων 57 (προσβολή της προσωπικότητας), 281 (καταχρηστική άσκηση δικαιώματος), 919 (αδικοπραξία αντιτιθέμενη στα χρηστά ήθη) του Α.Κ. και 1 (πράξη αντίθετη στη γενική ρήτρα) του ν. 146/1914. Έτσι εξειδικεύεται η κατάχρηση της οικονομικής ισχύος στον ανταγωνισμό, σύμφωνα και με την αρχή της ενότητας της έννομης τάξης.

Γ. Ελεύθερος ανταγωνισμός και Κοινοτικό Δίκαιο

Με την Ευρωπαϊκή Συνθήκη επιδιώκεται η εξασφάλιση του ανόθευτου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά.

Οι θεμελιώδεις διατάξεις της συνθήκης στην αγορά είναι οι εξής:

Ø Το άρθρο 85.

Σύμφωνα μ' αυτό, απαγορεύονται οι συμπράξεις επιχειρήσεων, ως συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές, οι οποίες αποβλέπουν στη παρεμπόδιση, στον περιορισμό ή στη νόθευση του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά.

Ø Το άρθρο 86.

Σύμφωνα μ' αυτό απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης των επιχειρήσεων στην κοινή αγορά. Η επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά, θεωρείται ότι πράττει κατάχρηση της οικονομικής της ισχύος όταν εκτοπίζει από την αγορά τους ανταγωνιστές της με μη νόμιμα μέσα.

Οι αρχές ως προς τον ανταγωνισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι:

2 Οι διατάξεις για την προστασία του ανταγωνισμού έχουν άμεση εφαρμογή και θεωρούν άκυρες τις διάφορες συμπράξεις που έγιναν κατά παράβαση του κοινοτικού δικαίου. Επίσης έχουν και κυρωτικό χαρακτήρα αφού δεν στιγματίζουν μόνο ως άκυρες τις κατά παράβαση αυτών συμπράξεις, αλλά επιβάλλουν και κυρώσεις, όπως πρόστιμα και χρηματικές ποινές.

2 Οι διατάξεις του Κοινοτικού Δικαίου είναι διατάξεις Δημοσίου Δικαίου και συνεπώς είναι αναγκαστικό δίκαιο και άρα υπερισχύουν έναντι του Εθνικού Δικαίου.

2 Βασική αρχή των κοινοτικών διατάξεων είναι η αρχή της απαγόρευσης,

2 Κριτήριο δεν είναι η έδρα ή η εθνικότητα των επιχειρήσεων, αλλά η επενέργεια των περιορισμών του ανταγωνισμού μέσα στον κοινοτικό χώρο.

2 Οι διατάξεις περί ανταγωνισμού εφαρμόζονται σε όλους τους οικονομικούς τομείς.

2 Για να είναι παράνομη μία σύμπραξη, θα πρέπει να αποβλέπει στη παρεμπόδιση, τον περιορισμό, και τη νόθευση του ανταγωνισμού.

2 Οι περιορισμοί του ανταγωνισμού απαγορεύονται, εφόσον επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών - μελών.

Ωστόσο μεταξύ των δύο δικαίων υπάρχουν δύο κύριες διαφορές.

Π ρ ώ τ ο ν, το Ελληνικό Δίκαιο περί ανταγωνισμού ακολούθησε το σύστημα του Κοινοτικού Δικαίου. Έτσι λοιπόν στο Ελληνικό Δίκαιο εφαρμόζονται πανομοιότυπα οι διατάξεις των άρθρων 85 και 86 του Κοινοτικού Δικαίου για την απαγόρευση των συμπράξεων που έχουν ως σκοπό τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού καθώς και την απαγόρευση της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, το Ελληνικό Δίκαιο αναφέρεται σε όλους τους περιορισμούς που ενεργούν ή μπορούν να ενεργήσουν μέσα στη χώρα μας, ενώ όσον αφορά την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης, αφορά περιπτώσεις που μπορούν να ενεργήσουν μέσα στη χώρα μας.

Το ανωτέρω γεγονός μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα σε περίπτωση σύγκρουσης του Ελληνικού με το Κοινοτικό Δίκαιο. Σ' αυτή την περίπτωση υπερισχύει το Κοινοτικό Δίκαιο έναντι του Ημεδαπού Δικαίου.

Οι συνέπειες της παράβασης των απαγορεύσεων των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης της ΕΟΚ μπορεί να είναι αστικές, διοικητικές και ποινικές.

Όμως τις ποινικές κυρώσεις μπορεί να προβλέψει μόνο ο εθνικός νομοθέτης, άρθρο 29 του ν. 703/1977.

Συνέπειες της απαγόρευσης του άρθρου 85 της ΣυνθΕΟΚ είναι

Π ρ ώ τ ο ν, Αστικού δικαίου συνέπεια είναι η αυτοδίκαιη ακυρότητα της συμφωνίας ή απόφασης που αποτελεί εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, που προσκρούει στο άρθρο 85 της ΣυνθΕΟΚ. Η ακυρότητα επέρχεται αυτοδικαίως από το Κοινοτικό Δίκαιο.

Στο πρόβλημα της διαφορετικής αντιμετώπισης μιας σύμπραξης από το Κοινοτικό και το Εθνικό δίκαιο, η απάντηση δίνεται σύμφωνα με την αρχή της υπεροχής του Κοινοτικού Δικαίου.

Η τυχόν υποχρέωση αποζημίωσης θα κριθεί κατά το Εθνικό Δίκαιο του κράτους μέλους.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, Δημοσίου δικαίου συνέπεια είναι οι διοικητικές κυρώσεις (πρόστιμα και χρηματικές ποινές) που μπορεί να επιβάλλει η Επιτροπή.

Γίνεται δεκτό ότι σε παράλληλη επιβολή κυρώσεων από κοινοτικά και εθνικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η επιβληθείσα ποινή.

Δ. Πεδίο εφαρμογής του ν. 703/1977

Το δίκαιο των απαγορεύσεων περιορισμών του ανταγωνισμού διέπεται από την αρχή της εδαφικότητας. Κατά τη διάταξη του άρθρου 32, ο ν. 703/1977 εφαρμόζεται στους περιορισμούς του ανταγωνισμού που επενεργούν ή μπορεί να επενεργήσουν στην ελληνική επικράτεια.

Από την ίδια διάταξη προκύπτει και κανόνας ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, ότι εφαρμοστέο δίκαιο στους περιορισμούς του ανταγωνισμού είναι το δίκαιο της χώρας που οι περιορισμοί επενεργούν ή που εκδηλώνεται η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης. Έτσι είναι αδιάφορος ο τόπος που οι επιχειρήσεις έχουν την έδρα τους, ή ο τόπος κατάρτισης της συμφωνίας που νοθεύει τον ανταγωνισμό ή ακόμα και τα περιστατικά των άρθρων. 25, 26 του Α.Κ.

Το κρίσιμο συνδετικό στοιχείο για την εφαρμογή του ν. 703/1977 είναι αποκλειστικά το ότι στη χώρα προσβάλλεται η οικονομική ελευθερία των τρίτων. Ανάλογα ισχύουν και για τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Ε.Δ. του ανταγωνισμού, των άρθρων 85, 86 ΣυνθΕΕ (βλ. παραπ.).

II. Εξαιρέσεις από την εφαρμογή του ν. 703/1977

Προβλέπονται πολλές εξαιρέσεις όπως:

Ø Κατά το άρθρο 1 § 3 του εν λόγω νόμου: «Εμπίπτουσαι εις την § 1 του παρόντος άρθρου συμφωνίαι, αποφάσεις και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής ή κατηγορίαί τούτων δύναται να κριθούν δι' αποφάσεως της Επιτροπής Ανταγωνισμού, ως εν όλω ή εν μέρει ισχυροί, εφόσον πληρούν αθροιστικώς τας κάτωθι προϋποθέσεις:

Π ρ ώ τ ο ν, συμβάλλουν, επί ευλόγω συμμετοχή των καταναλωτών εις την προκύπτουσαν ωφέλειαν, εις βελτίωσιν της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή εις προώθησιν της τεχνικής ή οικονομικής προόδου.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, δεν επιβάλλουν εις τας οικείας επιχειρήσεις περιορισμούς πέρα των απολύτως αναγκαίων δια την πραγματοποίησιν των ανωτέρω σκοπών, και

Τ ρ ί τ ο ν, δεν παρέχουν εις τας επιχειρήσεις ταύτας την δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού εις σημαντικόν τμήμα της οικείας αγοράς».

Ø Η συγκέντρωση επιχειρήσεων δεν εμπίπτει καθαυτή στις απαγορεύσεις των άρθρων 1 § 1 και 2 ν. 703/1977 (βλ. στα επόμενα για την ειδική ρύθμιση περί των συγκεντρώσεων).

Ø Κατά το άρθρο 5 § 1: «Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και επί δημοσίων ή κοινής ωφελείας επιχειρήσεων των υπουργών Συντονισμού και Εμπορίου, δυναμένων δια κοινών αποφάσεων των, εκδιδομένων μετά γνώμην της Επιτροπής Ανταγωνισμού να εξαιρούν της εφαρμογής του παρόντος νόμου τινάς των επιχειρήσεων τούτων ή κατηγορίας αυτών, εφόσον αύται είναι γενικωτέρας σημασίας δια την εθνικήν οικονομίαν».

Ø Κατά το άρθρο 5 § 2: «Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και επί επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων, των οποίων το αντικείμενο συνίσταται εις παραγωγή, επεξεργασία, μεταποίηση, εμπορία αγροτικών,

κτηνοτροφικών, δασικών ή αλιευτικών προϊόντων, εκτός εάν κατηγορίαι τοιούτων επιχειρήσεων ή τομείς της δραστηριότητας των ήθελον εξαιρεθή της εφαρμογής τούτου δια κοινών αποφάσεων των υπουργών Συντονισμού, Εμπορίου και Γεωργίας, εκδιδόμενων μετά γνώμην της Επιτροπής και Προστασίας του Ανταγωνισμού».

Ø Κατά το άρθρο 5 § 3: «Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και επί επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων μεταφορών, εκτός εάν με κοινές αποφάσεις των υπουργών Συντονισμού, Εμπορίου και Συγκοινωνιών για τις χερσαίες και αεροπορικές μεταφορές, ή των υπουργών Συντονισμού, Εμπορίου και Εμπορικής Ναυτιλίας για τις θαλάσσιες μεταφορές, εκδιδόμενων κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, εισαχθούν ειδικές ρυθμίσεις ή εξαιρέσεις από των διατάξεων του παρόντος, επιβαλλόμενες εκ της πολιτικής επί των μεταφορών».

Ø Κατά το άρθρο 5 § 4: «Οι διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται στο μέτρο που η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις».

Ø Κατά το άρθρο 6: «Επιφυλασσομένων των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας, οι διατάξεις του ν. 703/1977 δεν εφαρμόζονται επί συμφωνιών, αποφάσεων και περιπτώσεων εναρμονισμένης πρακτικής, που αποβλέπουν αποκλειστικώς εις την εξασφάλισιν, προώθησιν ή ενίσχυσιν εξαγωγών, εκτός εάν δια κοινών αποφάσεων των υπουργών Συντονισμού και Εμπορίου, λαμβανομένων κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού, ήθελον ορισθή άλλως δια κατηγορίας επιχειρήσεων ή προϊόντων».

Ø Μπορεί να αναφερθούν στις εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του ν. 703/1977:

2 Τα δικαιώματα, τα λεγόμενα «μονοπώλια» της βιομηχανικής και πνευματικής ιδιοκτησίας

2 το εταιρικό δίκαιο, αφού οι κανόνες δικαίου των εταιριών έχουν διαφορετικό σκοπό από αυτόν του ν. 703/ 1977.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ¹

Ι. Η έννοια της επιχείρησης κατά το ν. 703/1977 (Άρθρο 1 & 5)

Η έννοια της επιχείρησης δεν ορίζεται ούτε από το Ελληνικό, ούτε από το Κοινοτικό Δίκαιο. Γίνεται δεκτό ότι επιχείρηση είναι το οργανωμένο σύνολο παραγωγικών μέσων για επιδίωξη οικονομικού σκοπού. Ο νόμος καταλαμβάνει: τόσο ιδιωτικές, όσο και τις δημόσιες (και κοινής ωφέλειας) επιχειρήσεις οι οποίες ασκούν οικονομική δραστηριότητα. Επειδή η επιχείρηση δεν έχει προσωπικότητα, ο σχετικός νόμος εφαρμόζεται στο φορέα της, ο οποίος μπορεί να είναι: είτε φυσικό, είτε νομικό πρόσωπο.

Σύμφωνα με την κοινοτική νομολογία ως *επιχείρηση* νοείται κάθε φορέας, που ασκεί οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς του και από τον τρόπο χρηματοδότησής του.

Επιχειρήσεις που δεν διαθέτουν οικονομική αυτονομία [π.χ. μητρική, θυγατρική] αντιμετωπίζονται από το νόμο (703/1977)] ως μια επιχείρηση - παρά το γεγονός ότι είναι διαφορετικά πρόσωπα - επειδή οικονομικά εμφανίζονται ως μία ενιαία επιχείρηση με κοινή οικονομική δράση.

Α. Στοιχεία της έννοιας της επιχείρησης:

1. Η ύπαρξη φορέα οικονομικής δραστηριότητας

Ο φορέας δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζεται με πρόσωπο. Σημαίνει κάθε οικονομική μονάδα και καλύπτει συλλογή πόρων για την πραγματοποίηση οικονομικών δραστηριοτήτων.

---

¹ Βλ. Λ. Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, ό.π., σελ. 406 επ.

2. Ουδετερότητα του νομικού καθεστώτος του φορέα

Αυτή διακρίνεται σε πλήρη νομική αυτονομία, που απολαύουν τα φυσικά πρόσωπα και τα νομικά πρόσωπα με νομική προσωπικότητα, σε σχετική νομική αυτονομία που απολαύουν ορισμένα νομικά πρόσωπα ακόμη και αν στερούνται νομικής προσωπικότητας, αλλά ως υποκείμενα δικαίου από την εσωτερική τους νομοθεσία, και σε έλλειψη νομικής αυτονομίας, που υπάρχει σε ενώσεις που δεν έχουν νομική αυτονομία. Στις τελευταίες η έννοια της επιχείρησης θα τους αποδίδεται μόνο εφόσον εκ των πραγμάτων έχουν την ιδιότητα της επιχείρησης.

3. Ουδετερότητα τρόπου χρηματοδότησης του φορέα.

Αυτό σημαίνει ότι δεν ενδιαφέρει το δίκαιο ο τρόπος εξεύρεσης και χρηματοδότησης των επιχειρήσεων.

4. Άσκηση οικονομικής δραστηριότητας.

Η έννοια της επιχείρησης καλύπτει κάθε οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα αν έχει σκοπό το κέρδος και αν τελικά τον πετυχαίνει. Το μέγεθος της επιχείρησης είναι αδιάφορο. Επίσης είναι αδιάφορος ο εμπορικός ή αστικός χαρακτήρας της. Αντικείμενο οικονομικής δραστηριότητας είναι τόσο η παραγωγή όσο και η παροχή υπηρεσιών.

Όμως δραστηριότητες που ασκούνται μόνο για κάλυψη προσωπικών αναγκών ή κατά την παροχή εξαρτημένης εργασίας δεν εμπίπτουν στην έννοια της επιχείρησης. Όπως, επίσης, και οι ενώσεις προσώπων με ιδεολογικές επιδιώξεις (πολιτικές, θρησκευτικές, οικολογικές, επιστημονικές), εκτός αν ασκούν οικονομική δραστηριότητα αντίθετη με το σκοπό τους. Δεν είναι οικονομική δραστηριότητα η άσκηση δημόσιας εξουσίας. Επίσης δεν είναι οικονομική δραστηριότητα η δραστηριότητα που συνίσταται αποκλειστικά σε κοινωνική λειτουργία.

Συνεπώς η επιχείρηση δεν είναι απαραίτητο να έχει κερδοσκοπικό σκοπό, αφού ο ν. 703/1977 αφορά όλες τις οικονομικές συναλλαγές και όχι μόνο τις

εμπορικές, π.χ. παραγωγή, επεξεργασία, εμπορία γεωργικών, κτηνοτροφικών, αλιευτικών, δασικών προϊόντων.

Έτσι εμπίπτουν εδώ επιχειρήσεις αστικές και εμπορικές, γεωργικές και εξορυκτικές, εκδοτικές επιχειρήσεις εφημερίδων, κτηνίατροι, φαρμακοποιοί, επιχειρήσεις ελεύθερων επαγγελματιών, το σώμα ορκωτών λογιστών, δημόσιες και κοινωφελείς επιχειρήσεις π.χ. ΔΕΗ, ΟΤΕ, κλπ.

Γίνεται δεκτό ότι στα ελεύθερα επαγγέλματα και τα δημόσια λειτουργήματα, εφόσον αυτά ασκούνται ως επιχείρηση (λ.χ. γιατρός διατηρεί κλινική), εφαρμόζεται ο ν. 703/1977.

Όταν όμως δεν ασκούνται ως επιχείρηση, δηλαδή όταν κυρίως προέχει η άσκηση του λειτουργήματος και όχι η συμμετοχή στην αγορά, τότε δεν εφαρμόζεται ο ν. 703/1977, αλλά οι οικείοι επαγγελματικοί κανόνες (πειθαρχικό δίκαιο, δεοντολογία, κ.ά.) και οι γενικές διατάξεις του Α.Κ.. Ανάλογες παρατηρήσεις γίνονται και για τις ενώσεις προσώπων που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα.

5. Η οικονομική αυτονομία της επιχείρησης.

Όσον αφορά την ένωση επιχειρήσεων ο νόμος δεν δίνει ορισμό της. Πάντως η ένωση επιχειρήσεων προϋποθέτει πλειονότητα επιχειρήσεων που συνδέονται μεταξύ τους με οποιαδήποτε μορφή οργανωμένης συνεργασίας. Οι ενωμένες επιχειρήσεις μπορεί να είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Το είδος του νομικού δεσμού μεταξύ τους δεν ενδιαφέρει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Ι.Γενικά

Λέγοντας *αντικείμενα* εννοούμε τις μορφές συμπεριφοράς που καταλαμβάνονται από τους κανόνες του ανταγωνισμού.

Αντικείμενο των απαγορευτικών κανόνων στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι οι συμπράξεις των επιχειρήσεων, η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης και η καταχρηστική εκμετάλλευση της σχέσης οικονομικής εξάρτησης.

A. Συμπράξεις επιχειρήσεων (Άρθρο 1) ¹

1. Περιεχόμενο

Σύμφωνα με το άρθρο 1, απαγορεύεται: κάθε μορφής συμφωνία, απόφαση ενώσεων επιχειρήσεων και εναρμονισμένη πρακτική που έχει ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα: την παρακώλυση, τον περιορισμό ή την νόθευση του ανταγωνισμού.

Γίνεται δεκτό ότι δεν εμπίπτουν στην απαγορευτική αυτή διάταξη συμπράξεις επιχειρήσεων που δεν έχουν σημαντική θέση στην αγορά, επειδή οι περιορισμοί που επιβάλλονται από τέτοιου είδους συμπράξεις δεν γίνονται αισθητοί στην αγορά.

2. Μορφές σύμπραξης

Οι απαγορευμένες συμπράξεις μπορεί να πάρουν τις παρακάτω μορφές:

α) Συμφωνίες

Η έννοια της συμφωνίας ταυτίζεται με τη σύμβαση του Α.Κ. και περιέχει σύμπτωση των δηλώσεων βούλησης των μερών με σκοπό την παραγωγή των νομικών συνεπειών που ήθελαν τα μέρη. Απαραίτητο στοιχείο της συμφωνίας -

---

¹ Βλ. Λ. Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ'εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, ό.π. σελ. 424 επ.

σύμβασης είναι η νομική δέσμευση που παράγεται από αυτή, με αποτέλεσμα να υπάρχουν νομικές κυρώσεις για το μέρος που δεν τηρεί τους όρους της συμφωνίας.

Η συμφωνία μπορεί να πάρει οποιαδήποτε συμβατική μορφή (π.χ., εταιρίας) και μπορεί να καταρτιστεί και άτυπα. Αν η συμφωνία είναι απαγορευμένη τότε είναι αυτοδίκαια άκυρη.

Συμπράξεις που δεν έχουν δικαιοπρακτική προέλευση, αλλά οφείλουν τη σύστασή τους στο νόμο δεν καταλαμβάνονται από το νόμο. Η συλλογική σύμβαση εργασίας με την οποία ρυθμίζονται οι όροι, οι συνθήκες και η αμοιβή εργασίας, επιδρά, με την παρέμβασή της στην αγορά εργασίας, και στον ανταγωνισμό. Αυτή η επίδραση είναι περισσότερο εμφανής στις λεγόμενες ρήτρες παρέμβασης της συλλογικής σύμβασης στην οικονομία. Αυτό συμβαίνει κυρίως με τις συλλογικές συμβάσεις που περιέχουν ρήτρες προστασίας των εργαζομένων από την τεχνολογική ανανέωση ή το κλείσιμο της επιχείρησης.

β) Απόφαση ένωσης επιχειρήσεων

Απόφαση, είναι η δικαιοπρακτική βούληση κάποιου οργάνου ένωσης επιχειρήσεων η οποία υπαγορεύει συγκεκριμένη συμπεριφορά (πράξη ή παράλειψη) στα μέλη της.

Οι ενώσεις επιχειρήσεων μπορεί να έχουν οποιαδήποτε νομική μορφή και να διαθέτουν ή όχι νομική προσωπικότητα, (π.χ. Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών, Ένωση Καπνοβιομηχάνων), πρέπει όμως να διαθέτουν μέλη (προς τα οποία πρέπει να απευθύνεται και η απόφαση).

Κρίσιμο στοιχείο, για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου μία τέτοια απόφαση, είναι να είναι δεσμευτική για τα μέλη της ένωσης, επομένως να υπάρχουν δυσμενείς συνέπειες για την επιχείρηση, μέλος της ένωσης που δεν τηρεί την απόφαση.

Συστάσεις ή οδηγίες της ενώσεως προς τα μέλη της που δεν αποτελούν αποφάσεις και έχουν όμως ως αντικείμενο την επιβολή εναρμονισμένης πρακτικής των μελών της, μπορούν να θεωρηθούν ως εναρμονισμένη πρακτική.

γ) Εναρμονισμένη πρακτική

Εναρμονισμένη πρακτική είναι κάθε ηθελημένη (από τις επιχειρήσεις) κοινή δράση ή ομοιόμορφη συμπεριφορά, η οποία δεν έχει λάβει τη μορφή συμφωνίας και δεν υπαγορεύεται από απόφαση ένωσης επιχειρήσεων. Χαρακτηριστική διαφορά της μορφής αυτής από τις υπόλοιπες, είναι η απουσία νομικών συνεπειών για τις επιχειρήσεις που δεν την ακολουθούν. Η σύμπραξη αυτή δεν είναι σύμβαση.

Η ηθελημένη κοινή δράση ή συμπεριφορά μπορεί να είναι αποτέλεσμα κοινού σχεδίου ή συναπόφασης των επιχειρήσεων (που δεν έχει λάβει νομική μορφή), είναι δυνατόν όμως να υπήρχε απλά η γνώση κάποιας συμπεριφοράς επιχείρησης ή επιχειρήσεων και με αυτή να εναρμονίστηκαν ηθελημένα (αν και δεν ήταν υποχρεωμένες) και άλλες επιχειρήσεις. Το στοιχείο αυτό μπορεί να αποδεικνύεται από διάφορα περιστατικά, όπως επαφές (συνεννοήσεις, ανταλλαγή επιστολών κ.ά.) μεταξύ των επιχειρήσεων.

Ειδικότερα τα στοιχεία της είναι:

- ✓ **Σ υ μ π ε ρ ι φ ο ρ ά.** Αυτή πρέπει να έχει οικονομικό σκοπό. Δεν είναι ανάγκη να είναι όμοια αρκεί να δίνεται η εικόνα κοινής δραστηριότητας.
- ✓ **Β ο ύ λ η σ η π ρ ο ς ε ν α ρ μ ό ν ι σ η.** Αυτό σημαίνει σύμπτωση και όχι παράλληλη συναλλακτική συμπεριφορά.
- ✓ **Α ι τ ι ώ δ η ς σ χ έ σ η δ ι α β ο ύ λ ε υ σ η ς - σ υ μ π ε ρ ι φ ο ρ ά ς.**

δ) Οι μορφές συμπράξεων και η αυτονομία της βούλησης

Οι ανωτέρω μορφές συμπράξεων που προβλέπονται στο δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού κινούνται μεταξύ σύμβασης και απλής εκ των πραγμάτων συμπεριφοράς και αφήνουν να διαφαίνεται η βούληση εκείνων που συμπράττουν για την επίτευξη ορισμένου σκοπού.

Ποιά είναι η σχέση των μορφών των συμπράξεων και του δικαίου του ανταγωνισμού; Γίνεται δεκτό:

Π ρ ώ τ ο ν, το δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού δεν επηρεάζει την αυτονομία της βούλησης,

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, το δίκαιο προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού δέχεται οποιαδήποτε εκδήλωση συμβατικής και βουλητικής πολυμορφίας, ανεξάρτητα αν ήταν ήδη καθιερωμένη και γνωστή ή νέα και άγνωστη και ανεξάρτητα από τον τυπικό ή άτυπο χαρακτήρα της

B. Προϋποθέσεις υπαγωγής στον απαγορευτικό κανόνα

1. Παρακώλυση, περιορισμός, νόθευση του ανταγωνισμού

Απαγορευμένες δεν είναι όλες οι συμπράξεις αλλά μόνον εκείνες που έχουν ως αντικείμενο (στόχο) ή αποτέλεσμα: την παρακώλυση, τον περιορισμό ή την νόθευση του ανταγωνισμού.

α) Παρακώλυση του ανταγωνισμού

Παρακώλυση του ανταγωνισμού, υπάρχει όταν δημιουργείται απόλυτο εμπόδιο στον ανταγωνισμό όσον αφορά: τα προϊόντα ή τις σχέσεις των επιχειρήσεων που συμπράττουν (μεταξύ τους) ή τις σχέσεις των επιχειρήσεων που συμπράττουν με τους ανταγωνιστές τους. Περιορισμός του ανταγωνισμού, υπάρχει όταν δεν υπάρχει ελευθερία για την λήψη οικονομικών αποφάσεων (π.χ. προσδιορισμού τιμών).

β) Νόθευση του ανταγωνισμού

Νόθευση του ανταγωνισμού, υπάρχει όταν μεταβάλλονται οι συνθήκες των συναλλαγών (π.χ. οι αγοραστές είναι υποχρεωμένοι να αγοράζουν από ορισμένη ποσότητα εμπορευμάτων και πάνω, ενώ πριν μπορούσαν να προμηθεύονται ακόμη και πολύ μικρή ποσότητα).

Γ. Ενδεικτικές περιπτώσεις αντικειμένων ή αποτελεσμάτων των συμπράξεων¹

1. Άμεσος καθορισμός τιμών αγοράς ή πώλησης ή όρων συναλλαγής

Αναφέρεται τόσο σε επίπεδο οριζόντιο, όσο και σε κάθετο επίπεδο. Έχει ως σκοπό τον περιορισμό της αυτονομίας ως προς την πολιτική των τιμών. Αντικείμενο των σχετικών ρητρών δύναται να είναι π.χ. ο καθορισμός των τιμών, ορίων, εκπτώσεων κλπ.

2. Περιορισμός ή έλεγχος της παραγωγής, της διάθεσης της τεχνολογικής ανάπτυξης ή των επενδύσεων

Τέτοια περίπτωση είναι ο περιορισμός, στην παραγωγή ή διάθεση προϊόντων, οι λεγόμενες «συμπράξεις ποσοστώσεων», οι οποίες καθορίζουν τα ανώτατα όρια ή ποσοστά ή και τα κατώτατα όρια παραγωγής και διάθεσης.

3. Κατανομή των πηγών εφοδιασμού ή των αγορών

Πρόκειται για περιπτώσεις εδαφικού διαχωρισμού μίας περιοχής ή διανομής και πελατείας ή κατανομής της αγοράς κατά προϊόντα, π.χ. η απαγόρευση ανταγωνισμού στην περιοχή άλλου.

4. Εφαρμογή άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές

Πρόκειται για απαγόρευση διαφοροποιημένης μεταχείρισης ισοδύναμων παροχών. Η διαφοροποιημένη μεταχείριση προϋποθέτει ότι σε ίδιες παροχές εφαρμόζονται διαφορετικά μέτρα, οι δε άνισοι όροι κρίνονται ως τέτοιοι με βάση την αντίληψη των συναλλαγών και είναι αδικαιολόγητοι.

---

¹ Βλ. Λ. Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ'εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, ό.π. σελ. 453 επ..

5. Κάθετοι περιορισμοί.

α) Τα δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας

Ο κάτοχος ενός τέτοιου δικαιώματος έχει αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης και προστασίας επί των προϊόντων του. Το αποκλειστικό δικαίωμα διοχετεύεται νόμιμα στην αγορά άλλου κράτους από τον δικαιούχο ή τρίτο με τη συναίνεσή του. Το δε δικαίωμα προστασίας και κάρπωσης εκτείνεται σε όλη την Ε.Ε.

β) Οι συμβάσεις αποκλειστικότητας

Οι ρήτρες αποκλειστικότητας περιέχονται, συνήθως, σε συμβάσεις, οι οποίες στηρίζουν και προωθούν την ανάπτυξη συστημάτων διανομής και γενικότερα εμπορικής εκμετάλλευσης προϊόντων ή υπηρεσιών (συμβάσεις προμήθειας, διανομής, αντιπροσωπείας).

Με τις ρήτρες αυτές δεν περιορίζεται μόνο η οικονομική ελευθερία του ενός από τους συμβαλλομένους υπέρ του άλλου για ορισμένο χρονικό διάστημα, αλλά δημιουργούνται και τεχνητά εμπόδια εισόδου των τρίτων στη σχετική αγορά. Μια τέτοια υποχρέωση μπορεί να συμφωνείται είτε μεταξύ παραγωγών (οριζόντιες συμβάσεις αποκλειστικότητας), είτε μεταξύ παραγωγών και χονδρεμπόρων είτε, τέλος, μεταξύ των τελευταίων και του λιανοπωλητή (κάθετες συμβάσεις αποκλειστικότητας).

Συνήθως, η υποχρέωση αποκλειστικότητας αναλαμβάνεται από τον παραγωγό με την έννοια, π.χ., ότι μόνο τον αντισυμβαλλόμενο του χονδρέμπορου ή διανομέα θα προμηθεύει με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες του, χωρίς βέβαια να αποκλείεται η ανάληψη μιας τέτοιας υποχρέωσης και προς την αντίστροφη κατεύθυνση ή αμοιβαία. Για τη ρήτρα αποκλειστικότητας δύο είναι τα σημεία, τα οποία έχουν ιδιαίτερο οικονομικό και νομικό ενδιαφέρον. Το πρώτο είναι ότι, με τη ρήτρα αυτή μπορεί να δημιουργείται μη εύλογη (υπέρμετρη) δέσμευση της οικονομικής ελευθερίας των συμβαλλομένων και το δεύτερο ότι, ακριβώς εξαιτίας αυτής της δέσμευσης, μπορεί να δημιουργούνται δυσμενείς συνέπειες για τους τρίτους, είτε αυτοί είναι ανταγωνιστές (πραγματικοί ή δυνητικοί), είτε καταναλωτές, θίγεται επομένως η ελευθερία του ανταγωνισμού νοούμενη είτε ως ελευθερία του τρίτου (ατομική προστασία), είτε ως προστασία της αγοράς

(θεσμική προστασία), είτε ως προστασία και των δύο αγαθών. Με την έννοια αυτή, η ρήτρα αποκλειστικότητας ελέγχεται είτε κατά τις γενικές διατάξεις του Α.Κ. (178,179) είτε κατά τον ν. 703/1977.

γ) Οι άδειες εκμετάλλευσης δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας

Αυτές διακρίνονται σε ανοικτές με αποκλειστικότητα, οι οποίες δεν είναι απαγορευμένες, και θεωρούνται εκείνες των οποίων ο κύριος του δικαιώματος αναλαμβάνει την υποχρέωση, να μην παραχωρεί άδειες εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων του βιομηχανικής ιδιοκτησίας και σε κλειστές αποκλειστικές, που εξασφαλίζουν απόλυτη χωρική προστασία και οι οποίες απαγορεύονται.

δ) Συμβάσεις επιλεκτικής διανομής

Πρόκειται για συμφωνίες που καθιερώνουν επιλεκτικά συστήματα διανομής, δηλ. που επιλέγουν ορισμένες κατηγορίες μεταπωλητών των προϊόντων, που δεν είναι απαγορευμένες εφόσον πραγματοποιούνται με αντικειμενικά κριτήρια ποιοτικής φύσεως, τα οποία αναφέρονται στην επαγγελματική καταλληλότητα του μεταπωλητή, του προσωπικού και εξοπλισμού του κλπ.

Η συμφωνία για τον τρόπο διανομής των προϊόντων μεταξύ παραγωγού και χονδρέμπορου, μπορεί να περιορίζει τον ανταγωνισμό με την έννοια ότι οι όροι που προσδιορίζουν τον τρόπο διάθεσης, εμποδίζουν ή και αποκλείουν τρίτους από τη σχετική αγορά. Αυτό μπορεί να συμβαίνει όταν η διανομή του προϊόντος εξαρτάται από ειδικούς και ορισμένους όρους, που πρέπει να συντρέχουν στο πρόσωπο του μεταπωλητή. Οι όροι αυτοί συνίστανται συνήθως στην επαγγελματική αξιολόγηση, το προσωπικό και τις εγκαταστάσεις του μεταπωλητή.

Το σύστημα επιλεκτικής διανομής διακρίνεται σε ανοικτό και κλειστό.

Στο πρώτο ο παραγωγός δεν απαγορεύει στους μεταπωλητές την πώληση εμπορευμάτων σε τρίτους εκτός δικτύου, ενώ στο δεύτερο οι πωλήσεις προς τρίτους απαγορεύονται.

Όσον αφορά το θέμα της διατήρησης ορισμένου επιπέδου τιμών γίνεται δεκτό ότι είναι θεμιτό. Συναφές προς το ανωτέρω σύστημα είναι το σύστημα franchising. Με την εν λόγω σύμβαση ο αδειούχος παρέχει υπηρεσίες προς τρίτους

χρησιμοποιώντας το διακριτικό γνώρισμα, την εμπορική επωνυμία και το σήμα του δικαιούχου.

Έχει γίνει δεκτό ότι δεν αποτελούν περιοριστικές του ανταγωνισμού οι εξής ρήτρες: η απαγόρευση μεταβίβασης των συμβατικών δικαιωμάτων σε τρίτους χωρίς την έγκριση του δικαιούχου, η αποκλειστική πώληση προϊόντων του δικαιούχου της έγκρισής του, οι ενδεικτικές τιμές κλπ.

ε) Συμβάσεις αποκλειστικής εμπορικής αντιπροσωπείας

Αυτές δεν είναι απαγορευτικές, εκτός αν από την πραγματική δομή της σύμβασης προκύπτει αυτόνομη δράση του εμπορικού αντιπροσώπου.

στ) Συμφωνίες δικαιόχρησης

Μ' αυτές ο δικαιοπάροχος παρέχει στο δικαιούχο, έναντι άμεσου και εμμέσου ανταλλάγματος, το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το σύνολο των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας με σκοπό την κατασκευή ή πώληση προϊόντων ή παροχή υπηρεσιών στο καταναλωτή. Αυτές δεν απαγορεύονται.

6. Αδικοιολόγητη άρνηση πώλησης ή άλλης συναλλαγής.

Ειδικός κανόνας που να απαγορεύει τις αδικοιολόγητες διακρίσεις στις συναλλαγές δεν υπάρχει στο δίκαιό μας, εκτός από τις γενικές διατάξεις των άρθρων 4 § 1 του Συντ. και του Α.Κ. 281. Από τις διατάξεις αυτές - κυρίως του άρθρου 4 § 1 του Συντ.- συνάγεται ότι η αρχή της ισότητας σημαίνει ότι απαγορεύεται η χωρίς επαρκή λόγο άνιση μεταχείριση των ομοίων, όχι σε κάθε περίπτωση και για κάθε επιχείρηση, αλλά μόνο αν η άνιση μεταχείριση είναι αντικείμενο ή αποτέλεσμα περιοριστικής σύμπραξης ή αποτελεί συμπεριφορά επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά.

Δεν απαγορεύεται από τις παραπάνω διατάξεις η ίση μεταχείριση των ανόμοιων π.χ. μια επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση επιτρέπεται να παρέχει την ίδια έκπτωση, τόσο στον χονδρέμπορο όσο και στο λιανοπωλητή. Αδικοιολόγητη (το στοιχείο αυτό προκύπτει από την ενδεικτική αναφορά της αδικοιολόγητης άρνησης

πώλησης) είναι η άνιση μεταχείριση όταν δεν αποδεικνύεται κάποια εύλογη αιτία, οικονομική ή νομική, που να δικαιολογεί στη συγκεκριμένη περίπτωση την άνιση μεταχείριση.

Ως περίπτωση άνισης μεταχείρισης αναφέρει ο νόμος την αδικαιολόγητη άρνηση πώλησης, δηλ. γενικότερα, την αδικαιολόγητη άρνηση κατάρτισης ή εκτέλεσης σύμβασης με τρίτους. Η περίπτωση έχει ιδιαίτερη πρακτική αξία όταν γίνεται από επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά, γιατί τότε ο τρίτος έχει, κατά τη σωστότερη άποψη, ευθεία αξίωση προς κατάρτιση της αρνούμενης σύμβασης αφού μόνον έτσι αίρεται η παρανομία. Και η άρνηση πώλησης μπορεί, κατά τις περιστάσεις, να είναι δικαιολογημένη, όταν συντρέχει επαρκής οικονομικός ή νομικός λόγος.

Στις άλλες περιπτώσεις, όταν δηλ. δεν συντρέχουν οι όροι των άρθρων 1 και 2 και μια επιχείρηση αρνείται τη σύναψη σύμβασης με τρίτον, εφόσον δεν υπάρχει υποχρέωση π.χ. για την κατάρτιση της αρνούμενης σύμβασης, εφαρμογή θα έχει ο Α.Κ. 281.

7. Εξάρτηση της σύναψης σύμβασης από την αποδοχή πρόσθετων παροχών.

Ο νόμος απαγορεύει συμπράξεις που εξαρτούν τη σύναψη μιας σύμβασης με τον τρίτο, από το ότι ο τρίτος θα αποδεχτεί την αγορά πρόσθετου προϊόντος ή θα αποδεχτεί συναλλακτικό όρο (πρόσθετη παροχή), που κατ' αντικειμενική κρίση δεν συνδέεται με την κύρια παροχή. Ο λόγος της απαγόρευσης εδώ πρέπει να αναζητηθεί στον εξαναγκασμό του τρίτου, για την αγορά προϊόντος που δεν συνδέεται με την κύρια παροχή, δηλ. την προσβολή της ελευθερίας επιλογής του. Απαγορευμένες είναι τέτοιες συμβάσεις και όταν γίνονται από επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά.

Δ. Συνέπειες των απαγορευμένων συμπράξεων του άρθρου 1 ν. 703 / 1977

▼ Αν η απαγορευμένη σύμπραξη έχει την μορφή συμφωνίας ή απόφασης ένωσης επιχειρήσεων είναι απόλυτα άκυρη, ενώ αν έχει λάβει τη μορφή εναρμονισμένης πρακτικής, δεν παρέχεται νομική προστασία στους συμπράξαντες.

Έτσι δεν παράγονται τα αποτελέσματα που συμφώνησαν οι συμπράττουσες επιχειρήσεις, η συμφωνία δεν τις δεσμεύει και δεν υποχρεούνται σε εκπλήρωση.

Τυχόν καταβληθείσες παροχές αναζητούνται κατά τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού, άρθρο 904 επ. του . Α.Κ..

✓ Διοικητικές κυρώσεις, με επιβολή προστίμων (άρθρο. 9)

✓ Ποινικές κυρώσεις, (άρθρο 29)

✓ Αξίωση αποζημίωσης των τρίτων, και των καταναλωτών, κατά των συμπραττουσών επιχειρήσεων, άρθρο 1 § 1 ν. 703/1977, 914 Α.Κ.. Αυτή η συνέπεια δεν προβλέπεται ρητά στον νόμο, αλλά γίνεται δεκτή ως συνέπεια των εκτιμήσεων για το αντικείμενο προστασίας και το σκοπό του ν. 703/1977 (βλ. στα προηγούμενα).

Αν πρόκειται για εναρμονισμένη πρακτική, συνέπεια δεν είναι η ακυρότητα, αλλά η άρνηση νομικής προστασίας, πρόστιμα, ποινικές κυρώσεις.

Ε. Νομική μεταχείριση συμπράξεων

1. Διαδικασία

α) Γνωστοποίηση

Κατά τον νόμο, οι συμπράττουσες επιχειρήσεις υποχρεώνονται σε έγγραφη γνωστοποίηση των συμπράξεων στην υπηρεσία προστασίας του ανταγωνισμού σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών, από τη σύναψη της συμφωνίας ή τη λήψη της απόφασης σύμπραξης.

Η μη γνωστοποίηση έχει τις εξής συνέπειες:

✓ Οριστική αδυναμία εφαρμογής της διάταξης του άρθρο 1 § 3, δηλαδή εξαίρεση σύμπραξης από τον κανόνα του άρθρο 1 § 1 (την ακυρότητα), εφόσον συντρέχουν αθροιστικά οι προϋποθέσεις του άρθρο 1 § 3,

✓ Πρόστιμο, από 8804€ (3.000.000 δραχμές), μέχρι το 10% των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας χρήσης.

β) Προσωρινό κύρος

Προσωρινό κύρος των συμπράξεων επάγεται η γνωστοποίησή τους. Η προσωρινή αυτή εγκυρότητα διαρκεί μέχρι την έκδοση της απόφασης της Επιτροπή Ανταγωνισμού. Η απόφαση ή θα δέχεται εξαίρεση κατά το άρθρο 1 § 3 ή

θα κρίνει άκυρες τις συμπράξεις. Αν κριθούν άκυρες οι συμπράξεις, η ακυρότητα ανατρέχει, (άρθρο 23), ενώ τυχόν δοθείσες παροχές αναζητούνται κατά το άρθρο 904 του Α.Κ.

γ) Εξαιρέσεις

Εξαιρέσεις από το άρθρο 1 § 1 χωρούν αν συντρέχουν αθροιστικά οι εξής προϋποθέσεις:

✓ Οι συμπράξεις συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου,

✓ επιβάλλονται στις συμπράττουσες μόνο οι απολύτως αναγκαίοι περιορισμοί, και

✓ δεν παρέχεται η δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα της αγοράς.

Εφόσον συντρέχουν αυτοί οι λόγοι, η Ε. Α. αποφασίζει την εξαίρεση των συμπράξεων από την απαγόρευση.

δ) Η αρνητική πιστοποίηση

Η αρνητική πιστοποίηση, δηλαδή η απόφαση της Ε. Α., απαλλάσσει τις επιχειρήσεις από τις συνέπειες του ν. 703/1977, εφόσον κριθεί ότι δεν παραβιάζονται τα άρθρα 1 §§ 1 ή 2.

II. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης (Άρθρο 2)¹

A. Περιεχόμενο

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 703/1977: «Απαγορεύεται η υπό μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσποζούσης θέσεως αυτών επί του συνόλου ή μέρους της αγοράς της χώρας. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση δύναται να συνίσταται ιδία:

² Εις τον άμεσο ή έμμεσο εξαναγκασμό προς καθορισμό είτε των τιμών αγοράς ή πώλησης, είτε άλλων μη ευλόγων όρων συναλλαγής,

---

¹ Βλ. Α. Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ'εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, ό.π., σελ. 502 επ.

² εις τον περιορισμό της παραγωγής, της καταναλώσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως, επί ζημία των καταναλωτών,

² εις την εφαρμογή άνισων όρων δι' ισοδυνάμους παροχάς, ιδία εις την αδικαιολόγητον άρνηση πωλήσεων, αγορών ή άλλων συναλλαγών, κατά τρόπον ώστε επιχειρήσεις τινές να τίθενται εις μειονεκτική εν τω ανταγωνισμώ θέσιν,

² εις την εξάρτησιν της συνάψεως συμβάσεως εκ της παρά των αντισυμβαλλομένων αποδοχής προσθέτων παροχών, ή συνάψεως προσθέτων συμβάσεων αι οποίαι, κατά την φύσιν των ή συμφώνως προς τας εμπορικός συνήθειας δεν συνδέονται μετά του αντικειμένου των συμβάσεων τούτων .

Δ ε σ π ό ζ ο υ σ α θ έ σ η στην αγορά κατέχει μία επιχείρηση όταν διαθέτοντας επαρκή οικονομική δύναμη δεν είναι εκτεθειμένη καθόλου σε ανταγωνισμό ή δεν είναι εκτεθειμένη σε ουσιαστικό ανταγωνισμό και η οικονομική δύναμη της επιχείρησης της εξασφαλίζει τη δυνατότητα ανεξάρτητης συμπεριφοράς, η οποία και δεν επηρεάζεται από τη συμπεριφορά των ανταγωνιστών ή των προμηθευτών, ή των αγοραστών της.

Ο κανόνας του άρθρου 2 δεν απαγορεύει τη δημιουργία οικονομικής ισχύος αλλά δημιουργεί νομικό πλαίσιο ελέγχου της συμπεριφοράς μιας επιχείρησης, που κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά. Ελέγχει όχι την οποιαδήποτε συμπεριφορά της αλλά μόνο την καταχρηστική. Εδώ προστατευόμενο αγαθό είναι η οικονομική ελευθερία του τρίτου - οικονομικά ασθενέστερου- απέναντι στην καταχρηστική άσκηση της οικονομικής δύναμης.

Οι όροι του κανόνα του άρθρου 2 του νόμου περί ελεύθερου ανταγωνισμού είναι:

1. Επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση

Κριτήρια μέτρησης του μονοπωλίου αποτελούν η σχέση τιμής - οριακού κόστους, το υπερβολικό κέρδος και ο βαθμός συγκέντρωσης επιχειρήσεων. Δεσπόζουσα θέση στην αγορά έχει μία επιχείρηση όταν έχει τη δύναμη ανεξάρτητης συμπεριφοράς, δηλαδή να μπορεί να ενεργεί χωρίς να υπολογίζει τους ανταγωνιστές, τους προμηθευτές ή τους αγοραστές, δηλ. δεν είναι εκτεθειμένη καθόλου σε ανταγωνισμό ή δεν είναι εκτεθειμένη σε ουσιώδη ανταγωνισμό.

Εξίσου αποφασιστικό είναι και το μέγεθος της επιχείρησης στη σχετική αγορά που δεν προσδιορίζεται μόνο από το ποσοστό συμμετοχής της, αλλά και τις δυνατότητες (νομικές και οικονομικές) επιρροής στην αγορά και αυτοτελούς δράσης της.

Συνεπώς θα πρέπει η επιχείρηση να κατέχει ένα σημαντικό τμήμα της αγοράς και δυνατότητα μονομερούς επηρεασμού των κανόνων της αγοράς. Άλλο κριτήριο αποτελούν οι συνέπειες που έχει η δράση της συγκεκριμένης επιχείρησης στην αγορά, το χρονικό διάστημα για το οποίο κατέχεται η δεσπόζουσα θέση κλπ. Τα παραπάνω κριτήρια λαμβάνονται υπόψη σωρευτικά για το αν υπάρχει ή όχι δεσπόζουσα θέση.

Δεσπόζουσα θέση μπορούν να κατέχουν, ως σύνολο, και πολλές επιχειρήσεις (ολιγοπώλιο). Και εδώ η δεσπόζουσα θέση εξετάζεται όπως ανωτέρω. Επιπροσθέτως απαιτείται σωρευτικά:

Π ρ ώ τ ο ν, θα πρέπει μεταξύ τους οι περισσότερες επιχειρήσεις να μην είναι εκτεθειμένες σε ουσιώδη ανταγωνισμό

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, στο σύνολό τους να μην είναι εκτεθειμένες σε ουσιώδη ανταγωνισμό με τρίτη επιχείρηση.

2. Καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης

Καταχρηστική εκμετάλλευση είναι η συμπεριφορά της επιχείρησης που δεν θα εκδηλωνόταν κάτω από συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού.

Εξετάζεται δηλ. αν η συγκεκριμένη συμπεριφορά της επιχείρησης θα μπορούσε να εκδηλωθεί, όπως εκδηλώνεται, αν επικρατούσε ανταγωνισμός. Μάλιστα η κατάχρηση μπορεί να εντοπίζεται όχι μόνο στη συμπεριφορά, αλλά και στα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη δράση που κατέχει δεσπόζουσα θέση.

Τέτοια περίπτωση αποτελεί, όταν υπάρχει αδικαιολόγητη ασυμμετρία παροχής και αντιπαροχής και να είναι αυτή αποτέλεσμα εξαναγκασμού από την δεσπόζουσα επιχείρηση.

Για τον προσδιορισμό της καταχρηστικής εκμετάλλευσης αποφασιστικής σημασίας είναι ο επιδιωκόμενος από το νόμο σκοπός. Ειδικότερα ο σκοπός του νόμου είναι προστασία της οικονομικής ελευθερίας του τρίτου από την υπέρμετρη οικονομική ισχύ. Πιο συγκεκριμένα:

Στο νόμο περί ελεύθερου ανταγωνισμού ο νομοθέτης αποσυνδέει το πραγματικό του απαγορευτικού κανόνα που θεσπίζει από την έννοια του ανταγωνισμού. Ο νομοθέτης υποβάλλει σε έλεγχο τη συμπεριφορά της επιχείρησης και ειδικότερα απαγορεύει την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων, σ' ολόκληρη ή σε μέρος της ελληνικής αγοράς, ανεξάρτητα από συνθήκες ανταγωνισμού και χωρίς πάντως προφανή και άμεση τουλάχιστον επιδίωξη αποκατάστασης τέτοιων συνθηκών.

Εδώ πρέπει να έχουμε ως αφετηρία την προστασία της οικονομικής ελευθερίας των τρίτων απέναντι στην υπερβάλλουσα οικονομική ισχύ ορισμένων επιχειρήσεων. Τον πυρήνα επομένως της έννοιας της κατάχρησης αποτελεί η προστασία της οικονομικής ελευθερίας όλων των τρίτων, που βρίσκονται στην περιοχή επιρροής της επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση.

Καταχρηστική εκμετάλλευση συνιστούν με την έννοια αυτή όλες εκείνες οι πρακτικές που, από την πλευρά της επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση, αποκλείουν ή παρεμποδίζουν, εξαιτίας της δεσπόζουσας θέσης της, τους τρίτους από τη σχετική αγορά. Για να διαπιστωθεί λοιπόν αν συντρέχει καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης πρέπει να αναζητηθούν:

Π ρ ώ τ ο ν, αν η συγκεκριμένη συμπεριφορά είναι αποτέλεσμα της δεσπόζουσας θέσης αυτό σημαίνει ότι μια τέτοια εκδήλωση (συμπεριφορά) δεν θα συνέτρεχε αν η επιχείρηση δεν κατείχε δεσπόζουσα θέση.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, αν η συμπεριφορά της επιχείρησης που κατέχει δεσπόζουσα θέση αναιρεί, δηλ. πλήττει στον πυρήνα της, ή περιορίζει αισθητά την οικονομική ελευθερία του τρίτου στη δυνατότητα συμμετοχής του (ανάπτυξης δραστηριότητας υπό εύλογους όρους) στη σχετική αγορά. Απαιτείται επιπροσθέτως εδώ και ένα τρίτο στοιχείο, που είναι η προσβολή της οικονομικής ελευθερίας του τρίτου από την κατοχή υπερβάλλουσας οικονομικής ισχύος (δεσπόζουσα θέση).

Επίσης ο νόμος προϋποθέτει για την εφαρμογή του την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της δεσπόζουσας θέσης και της φερόμενης ως καταχρηστικής συμπεριφοράς, αιτιώδης σύνδεσμος που συνήθως δεν υπάρχει όταν η καταχρηστική εκμετάλλευση παράγει αποτελέσματα εκτός της αγοράς, στην οποία η επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση.

Οι περιπτώσεις καταχρηστικής εκμετάλλευσης μπορούν να ταξινομηθούν σε 3 κατηγορίες:

α) Παρεμποδιστική κατάχρηση

Παρεμποδιστική κατάχρηση συνιστούν όλες εκείνες οι πρακτικές της επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση που βλάπτουν τους τρίτους κατά τρόπο όχι εύλογο. Πρόκειται για τις πρακτικές με τις οποίες η επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση επιδιώκει με τη βλάβη του τρίτου το οριστικό κλείσιμο της αγοράς στην οποία δεσπόζει ή ακόμη την κατάκτηση νέας αγοράς.

β) Επιδείνωση της δομής της σχετικής αγοράς

Στην αγορά αυτή υπάγονται οι περιπτώσεις στις οποίες οι επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση στην αγορά, επιδιώκουν να ενισχύσουν τη δεσπόζουσα θέση αποκλείοντας εντελώς ή σχεδόν εντελώς τον ανταγωνισμό. Κλασσική περίπτωση η συγχώνευση επιχειρήσεων, όπου η αγορά γίνεται μονοπωλιακή ή ολιγοπωλιακή.

γ) Έλεγχος των τιμών ή άλλων συναλλακτικών όρων

Ο νόμος απαγορεύει στην επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση να χρησιμοποιεί την υπερβολική οικονομική ισχύ της προς την κατεύθυνση της μονομερούς επιβολής διαφόρων συναλλακτικών όρων, που ο τρίτος εκ των πραγμάτων, μη έχοντας άλλη δυνατότητα, αποδέχεται. Κριτήριο ελέγχου των συναλλακτικών όρων, που επιβάλλει η δεσπόζουσα επιχείρηση, αποτελεί κατά το νόμο το εύλογο.

Επομένως, δεν απαγορεύεται κάθε συμπεριφορά της επιχείρησης προς τη συζητούμενη κατεύθυνση, αλλά μόνο εκείνη που χαρακτηρίζεται από την επιβολή μη ευλόγων συναλλακτικών όρων, άρα και τιμών.

Πρακτική σημασία της περίπτωσης ελέγχου τιμών υπάρχει, όπου δεν υφίσταται αγορανομικός έλεγχος, δηλαδή στα επουσιώδη αγαθά που οι τιμές τους διαμορφώνονται ελεύθερα.

Για τους συναλλακτικούς όρους και τις τιμές που επιβάλλει η δεσπόζουσα επιχείρηση, κριτήριο ελέγχου αποτελεί κατά το άρθρο 2 «το εύλογο» αυτών, με

σύγκριση προς συνθήκες ομαλού ανταγωνισμού. Δηλαδή συγκρίνεται η τιμή ή οι συναλλακτικοί όροι που επιβάλλει η δεσπόζουσα με αυτούς που θα επικρατούσαν υπό συνθήκες ανταγωνισμού.

Έτσι η τιμή είναι αδικαιολόγητη (μη εύλογη) όταν διαπιστώνεται δυσαναλογία μεταξύ της οικονομικής αξίας του προσφερόμενου αγαθού και της τιμής πώλησης. Ένδειξη της δυσαναλογίας αποτελεί το υψηλό περιθώριο κέρδους.

Όταν ελέγχονται οι τιμές προς τα πάνω πρέπει να λαμβάνεται ως βάση το κόστος παραγωγής και τα λοιπά έξοδα.

δ) Εντός της σχετικής αγοράς

Η επιχείρηση πρέπει να κατέχει δεσπόζουσα θέση σε μία ορισμένη αγορά. Η αγορά εκτός των γεωγραφικών κριτηρίων οριοθετείται με αναφορά στις δυνατότητες των τρίτων για την κάλυψη των σχετικών αναγκών.

B. Συνέπειες της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης

Αξίωση παράλειψης ανταγωνιστών ή καταναλωτών δεν προβλέπεται στο νόμο. Προβλέπεται όμως η δυνατότητα της Ε. Α. (άρθρο 9 § 1 β'), να υποχρεώσει την επιχείρηση σε παράλειψη της παράβασης, δηλαδή να παύσει τη διενέργεια πράξεων ή παραλείψεων, ακόμα και να καταρτίσει σύμβαση, λ.χ. σε άρνηση πώλησης.

∅ Αξίωση αποζημίωσης, επίσης δεν προβλέπεται. Γίνεται όμως δεκτό, με βάση το σκοπό του νόμου ότι, εφόσον συντρέχουν οι όροι των διατάξεων των άρθρων 2 ν. 703/1977, και 914 (αγωγή αδικοπραξίας) του Α.Κ., ο τρίτος (και ο καταναλωτής) έχει αξίωση αποζημίωσης. Μάλιστα αν η παράνομη συμπεριφορά ήταν η άρνηση της επιχείρησης να συνάψει σύμβαση με τον τρίτο, τότε υπάρχει ευθεία αξίωση του τρίτου για κατάρτιση της σχετικής σύμβασης.

∅ Προβλέπεται δυνατότητα λήψης από την Ε. Α., αυτεπάγγελα ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 9 § 4), ή και με αίτηση όποιου κατήγγειλε παράβαση άρθρο 2 και του υπουργού Εμπορίου, σε επείγουσα περίπτωση.

Ø Γίνεται δεκτό ότι, αν η καταχρηστική εκμετάλλευση συνίσταται σε δικαιοπραξία, τότε αυτή είναι άκυρη.

Ø Προβλέπονται ακόμα διοικητικές κυρώσεις (άρθρο 9 § 1), απειλή επιβολής προστίμου και ποινικές κυρώσεις.

Και στην περίπτωση που εξετάζουμε παρέχονται κατά της επιχείρησης οι εξουσίες της Ε. Α. που αναφέρονται στις απαγορευμένες συμπράξεις.

Ποινικές κυρώσεις (χρηματική ποινή) των υπευθύνων φυσικών προσώπων ή εκπροσώπων του νομικού προσώπου προβλέπονται από το άρθρο 29 του ν. 703/1977.

III. Κατάχρηση της οικονομικής εξάρτησης

Κατάχρηση της οικονομικής εξάρτησης έχουμε όταν μία επιχείρηση εκμεταλλεύεται καταχρηστικά την οικονομική εξάρτηση που έχει μία άλλη επιχείρηση από αυτήν. Η συγκεκριμένη περίπτωση που προβλέπετο στο άρθρο 2α' καταργήθηκε με το ν. 2387/2000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

I. Συγκέντρωση επιχειρήσεων

A. Περιεχόμενο

Η συγκέντρωση των επιχειρήσεων είναι δυνατόν να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης (επομένως και κίνδυνο για καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσης αυτής) ή να δημιουργεί συνθήκες που να περιορίζουν την ελευθερία του ανταγωνισμού.

Ως συγκέντρωση επιχειρήσεων (κάθετη, οριζόντια και διαγώνια) νοείται η συγχώνευση, γνήσια ή καταχρηστική και με κάθε τρόπο (σύσταση νέας εταιρίας, απορρόφηση, εξαγορά), ανεξάρτητων επιχειρήσεων καθώς και η άμεση ή έμμεση απόκτηση ελέγχου του συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων από ένα ή περισσότερα φυσικά πρόσωπα που ελέγχουν ήδη μια τουλάχιστον επιχείρηση ή από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις.

Σ υ γ χ ώ ν ε υ σ η στις εταιρίες Α.Ε., Ε.Π.Ε. και Συνεταιρισμούς, ορίζεται ως η συμβατική ένωση των περιουσιών εταιριών του ίδιου τύπου, χωρίς εκκαθάριση, με συνέπεια καθολικής διαδοχής (γνήσια συγχώνευση). Εδώ εμπίπτει και η καταχρηστική συγχώνευση, δηλαδή χωρίς ειδική νομοθετική πρόβλεψη, σύμφωνα με τους κανόνες της ειδικής διαδοχής.

Ως απόκτηση ελέγχου επιχείρησης νοείται η αγορά συμμετοχών στο κεφάλαιο (αγορά μετοχών, εταιρικών μεριδίων ή εταιρικών συμμετοχών γενικότερα με ή χωρίς αύξηση του κεφαλαίου) ή η αγορά στοιχείων του ενεργητικού, επομένως όχι μόνο του παθητικού, με σύμβαση ή με άλλο τρόπο.

Στην έννοια της συγκέντρωσης υπάγεται κάθε μορφής απόκτησης ελέγχου επιχείρησης ανεξάρτητα αν στηρίζεται σε σύμβαση, σε μονομερή δικαιοπραξία, σε ειδική ή καθολική διαδοχή, σε πράξη ιδιωτικού δικαίου ή πράξη της δημόσιας αρχής.

Συγκέντρωση έχουμε, επίσης, στις περιπτώσεις της συγχώνευσης εταιριών και στην απόκτηση του ελέγχου περισσότερων επιχειρήσεων από ένα πρόσωπο,

αλλά και στη δημιουργία κοινής επιχείρησης¹. Μάλιστα κατά τον νόμο (άρθρο 4 § 5), η δημιουργία κοινής επιχείρησης αποτελεί πράξη συγκέντρωσης κατά το άρθρο 4, όταν η κοινή επιχείρηση εκπληρώνει μόνιμα όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας (συγκεντρωτική κοινή επιχείρηση).

Για να προληφθούν τέτοιου είδους φαινόμενα, προβλέπεται η γνωστοποίηση ή ο προληπτικός έλεγχος των συγκεντρώσεων των επιχειρήσεων.

B. Έλεγχος της συγκέντρωσης των επιχειρήσεων²

Πριν από την πραγματοποίησή της (δέκα εργάσιμες μέρες πριν) είναι υποχρεωτικό να γνωστοποιείται, στην Ε. Α. κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων που θα έχει ως αποτέλεσμα:

Ø Το μερίδιο αγοράς των προϊόντων ή των υπηρεσιών, των συγκεντρωμένων επιχειρήσεων να γίνει τουλάχιστον το 35% του συνολικού κύκλου εργασιών της εθνικής αγοράς ή ενός σημαντικού τμήματός της (σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή των υπηρεσιών) στον τομέα των προϊόντων ή υπηρεσιών που παράγουν οι υπό συγκέντρωση επιχειρήσεις ή

Ø ο συνολικός κύκλος εργασιών των υπό συγκέντρωση επιχειρήσεων να υπερβαίνει το ποσό των 150 εκατομμυρίων €. Μετά την υποβολή της γνωστοποίησης, η Ε. Α. ελέγχει και προβλέπει τις συνθήκες ανταγωνισμού που θα δημιουργηθούν στην αγορά, αν η συγκέντρωση πραγματοποιηθεί. Μετά από τον έλεγχο μπορεί να εκδοθούν δύο ειδών αποφάσεις:

Ø Αν κριθεί ότι η συγκέντρωση των επιχειρήσεων είναι:

² Είτε μικρότερου μεγέθους από αυτό που απαιτεί προηγούμενη γνωστοποίηση (μικρότερο από 35% της αγοράς ή από 150 εκ. €), είτε

² δεν περιορίζει τον ανταγωνισμό, τότε εκδίδει σχετική απόφαση με την οποία επιτρέπεται η συγκέντρωση των επιχειρήσεων.

---

¹ Η κοινή επιχείρηση μπορεί να αντιμετωπιστεί είτε ως συγκέντρωση, είτε ως σύμπραξη του άρθρου 1 § 1 του ν. 703/1977.

² Με το άρθρο 1 § 3 ν. 2837/2000 καταργήθηκε το άρθρο 4α' ν. 703/1977 που προέβλεπε υποχρεωτική γνωστοποίηση των συγκεντρώσεων μετά από την πραγματοποίησή τους, εφόσον συνέτρεχαν σωρευτικά προϋποθέσεις αφορώσες το μερίδιο συμμετοχής στη σχετική αγορά και το συνολικό κύκλο εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων.

∅ Αν κριθεί ότι η συγκέντρωση θα περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εθνική αγορά (ή σε ένα σημαντικό τμήμα της, σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή των υπηρεσιών) και ιδίως αν η συγκέντρωση δημιουργεί ή ενισχύει δεσπόζουσα θέση, τότε η Ε. Α. απαγορεύει τη συγκέντρωση.

Ειδικότερα, για τη διαδικασία του προληπτικού ελέγχου πρέπει ν' αναφερθεί ότι τα ενδεχόμενα, μετά τη γνωστοποίηση, είναι δύο:

Π ρ ώ τ ο ν, αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 β' § 1, ο πρόεδρος της Ε.Α. εκδίδει μέσα σ' ένα μήνα από τη γνωστοποίηση, σχετική πράξη.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, αν διαπιστωθεί ότι η συγκέντρωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του προαναφερθέντος άρθρου 4 β' § 1, τότε μέσα σ' ένα μήνα από τη γνωστοποίηση, η υπόθεση εισάγεται στην Ε. Α. και ειδοποιούνται και τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα:

✓ Αν η Ε. Α. διαπιστώσει ότι η συγκέντρωση δεν περιορίζει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εκδίδει σχετική απόφαση σε δυο μήνες από την εισαγωγή σ' αυτή της υπόθεσης, ενώ μπορεί να θέτει όρους, υποχρεώσεις κλπ.,

✓ αν, αντίθετα η Ε. Α. διαπιστώσει ότι η συγκέντρωση μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εκδίδει πάλι σε προθεσμία δυο μηνών, απόφαση με την οποία απαγορεύει την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης.

Στην περίπτωση αυτή, της απαγόρευσης, προβλέπεται δυνατότητα εξαιρέσεως, ώστε με αίτηση των ενδιαφερομένων ή των συμμετοχικών επιχειρήσεων οι υπουργοί Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, να μπορούν να εγκρίνουν τη συγκέντρωση. Η απόφαση αυτή εκδίδεται σε δυο μήνες από την υποβολή της αίτησης, αφού εξεταστεί η συγκέντρωση με τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν, και γίνει δεκτή λόγω των οικονομικών της πλεονεκτημάτων ή χάριν του υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος.

Η παρέλευση άπρακτης, της ίδιας προθεσμίας των δυο μηνών ισοδυναμεί με απόρριψη της αίτησης.

Οι προθεσμίες που προβλέπονται για την έκδοση των αποφάσεων της Ε. Α., του προέδρου της και των υπουργών, είναι σύντομες. Μπορεί να παραταθούν, (άρθρο 4 δ' § 8), είτε με συναίνεση των επιχειρήσεων που μετέχουν στη

συγκέντρωση, είτε μονομερώς από την Ε. Α., αν κρίνει ότι τα στοιχεία των γνωστοποιήσεων είναι ελλιπή, λανθασμένα ή παραπλανητικά.

Αν με δικαστική απόφαση ακυρωθεί ολικά ή μερικά απόφαση του άρθρου 4 δ', οι σχετικές προθεσμίες αρχίζουν εκ νέου από την κοινοποίηση της σχετικής απόφασης στην αρμόδια υπηρεσία.

Οι αποφάσεις αυτές μπορεί να ανακληθούν από το όργανο που τις εξέδωσε στις εξής περιπτώσεις:

✓ Αν η έκδοσή τους στηρίχτηκε σε ανακριβή και παραπλανητικά στοιχεία.

✓ Αν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις παραβούν κάποιον από τους όρους και υποχρεώσεις που συνοδεύουν την απόφαση.

Στις περιπτώσεις που ανακαλείται απόφαση κατά τα προηγούμενα, η έκδοση νέας απόφασης δεν υπόκειται στις προβλεπόμενες προθεσμίες.

Αναστολή πραγματοποίησης των συγκεντρώσεων μέχρι την έκδοση της σχετικής απόφασης προβλέπεται στο άρθρο 4 ε', και ισχύει για τις συγκεντρώσεις που γνωστοποιήθηκαν (ώστε ο έλεγχος αυτών να είναι πράγματι προληπτικός), αλλά και για όσες συγκεντρώσεις έπρεπε να γνωστοποιηθούν και δεν το έκαναν.

Σε παράβαση της απαγόρευσης, η Ε. Α. επιβάλλει πρόστιμο μέχρι 15% στο σύνολο των κεφαλαίων των συμμετέχουσων επιχειρήσεων.

Ειδικά, αντιμετωπίζεται η εξασφάλιση ελέγχου μιας επιχείρησης μέσω αγοράς μετοχών είτε στο Χρηματιστήριο, είτε με δημόσια προσφορά ή ανταλλαγή.

Εδώ η αναστολή περιορίζεται στη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος ψήφου από τον αποκτώντα. Έτσι αναστέλλεται η άσκηση του ελέγχου επί της επιχείρησης, χωρίς να αναφέρεται η απόκτηση δυνατότητας ελέγχου.

Η Ε.Α. μπορεί, ύστερα από αίτηση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων να επιτρέψει την παρέκκλιση από την υποχρέωση αναστολής πραγματοποίησης της συγκέντρωσης. Λόγος είναι κατά τον νόμο, (άρθρο 4 ε' § 3), η αποφυγή σοβαρών ζημιών των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση ή τρίτου. Η απόφαση της Ε.Α. για παρέκκλιση μπορεί να συνοδεύεται από όρους, ενώ μπορεί και να ανακληθεί αν στηρίχτηκε σε λανθασμένα ή παραπλανητικά στοιχεία ή αν οι επιχειρήσεις παρέβησαν τους όρους.

Διαχωρισμός των επιχειρήσεων μπορεί να διαταχθεί με απόφαση της Ε. Α., αν παρά την απαγόρευση, η συγκέντρωση πραγματοποιηθεί.

Παρά τις τυχόν αποφάσεις της Ε. Α., κατά το άρθρο 4 ε' § 5 οι υπουργοί Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου μπορούν εξαιρετικά να εγκρίνουν τη συγκέντρωση, με αιτιολογημένη απόφαση λόγω οικονομικών πλεονεκτημάτων ή για λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος.

Το κύρος των δικαιπραξιών που έγιναν κατά παράβαση της υποχρέωσης αναστολής της συγκέντρωσης, κατ' άρθρο 4 ε' § 6, εξαρτάται από την απόφαση που τελικά θα εκδοθεί για τη συγκέντρωση.

Εξαιρετικά οι τυχόν χρηματιστηριακές συναλλαγές είναι έγκυρες, εκτός αν οι συναλλασσόμενοι είναι κακόπιστοι.

Στο άρθρο 4 στ' ρυθμίζονται τα του υπολογισμού των μεριδίων αγοράς και του κύκλου εργασιών.

Γ. Κυρώσεις για τις απαγορευμένες συγκεντρώσεις

Μέχρι να εκδοθούν οι αποφάσεις της Ε. Α., απαγορεύεται η πραγματοποίηση της συγκέντρωσης (άρθρο 4ε') και σε περίπτωση παράβασης της απαγόρευσης επιβάλλεται πρόστιμο από την Επιτροπή.

Πρόστιμο επιβάλλεται από την επιτροπή και στην περίπτωση που (λόγω μεγέθους) έπρεπε να έχει γνωστοποιηθεί μία συγκέντρωση και αυτό δεν έγινε.

Κριτήρια για τη σχετική απόφαση της Ε. Α. κατά το άρθρο 4γ' είναι η διάρθρωση όλων των σχετικών αγορών, ο πραγματικός ή δυνητικός ανταγωνισμός εκ μέρους επιχειρήσεων εγκατεστημένων εντός ή εκτός Ελλάδας, η ύπαρξη νομικών ή πραγματικών εμποδίων εισόδου στην αγορά, η θέση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων στην αγορά και η χρηματοδοτική και οικονομική δύναμη τους, οι δυνατότητες επιλογής των προμηθευτών και των χρηστών από τις επιχειρήσεις και από άλλες ανταγωνιστικές ή δυνητικά ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, η πρόσβαση τους στις πηγές εφοδιασμού ή στις αγορές διάθεσης των προϊόντων, η εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης των οικείων αγαθών και υπηρεσιών, τα συμφέροντα των ενδιαμέσων και τελικών καταναλωτών και η συμβολή στην εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου, υπό τον όρο ότι η εξέλιξη αυτή είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό.

Εξαίρεση κατά το άρθρο 4γ' § 3 είναι η συγκέντρωση που απαγορεύθηκε από την Ε. Α. με βάση την § 1 μπορεί να εγκριθεί με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση των υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 4δ' § 7, όταν η συγκέντρωση παρουσιάζει γενικότερα οικονομικά πλεονεκτήματα, τα οποία αντισταθμίζουν τον περιορισμό του ανταγωνισμού που θα προκύψει από αυτή τη συγκέντρωση, ή κρίνεται απαραίτητη για την εξυπηρέτηση υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, ιδιαίτερα όταν συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό και την εκλογίκευση της παραγωγής και της οικονομίας, στην προσέλκυση επενδύσεων, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Η αρμοδιότητα αυτή ανατίθεται στην πολιτική ηγεσία, γιατί η εκτίμηση του υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος συνδέεται με τις γενικότερες οικονομικές και πολιτικές επιλογές της κυβέρνησης

Αν η συγκέντρωση πραγματοποιηθεί παρά την ύπαρξη απαγορευτικής απόφασης, τότε η Επιτροπή μπορεί να πάρει όλα τα πρόσφορα μέτρα (μεταξύ αυτών και την επιβολή προστίμου) για τον διαχωρισμό των επιχειρήσεων.

II. Ένδικη προστασία στον ν. 703/1977, (άρθρα 14-18)

A. Ανάκληση αποφάσεων Επιτροπής Ανταγωνισμού

Οι αποφάσεις της Ε. Α. αποτελούν διοικητικές πράξεις.

Ανάκληση αυτών είναι δυνατή σε μεταβολή των πραγμάτων, άρθρα 10 § 4 και 13 ν. 703/1977.

B. Προσφυγή κατά των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Κατά το άρθρο 14 § 1 οι αποφάσεις της Ε. Α. και οι αποφάσεις των υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, που εκδίδονται με βάση το άρθρο 4γ' § 3 του παρόντος νόμου, υπόκεινται σε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών μέσα σε προθεσμία εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίηση τους.

Η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής και η άσκηση της δεν αναστέλλει την εκτέλεση της αποφάσεως της Ε. Α.. Σε περίπτωση όμως υπάρξεως επαρκή λόγου, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου, δύναται ο Πρόεδρος, του Δ.Εφ.Αθ. να αναστείλει εν όλω ή εν μέρει ή υπό όρους την εκτέλεση της απόφασης κατά της οποίας ασκήθηκε προσφυγή, εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων του άρθρου 200 επ. του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

Δικαίωμα προσφυγής έχουν:

✓ Οι επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, κατά των οποίων εκδόθηκε η απόφαση,

✓ εκείνος που υπέβαλε καταγγελία για παράβαση των διατάξεων του παρόντος νόμου,

✓ το Δημόσιο δια του υπουργού Εμπορίου,

✓ οποιοσδήποτε τρίτος που έχει έννομο συμφέρον.

Η προσφυγή πρέπει να εκδικάζεται εντός τριμήνου από την ημέρα που περιήλθε στο Δ.Εφ.Αθ. Αναβολή της συζητήσεως είναι δυνατή μόνο μια φορά για επαρκή λόγο σε δικάσιμο που δεν απέχει πάνω από ένα μήνα από την αρχική δικάσιμο, εκτός εάν υφίσταται περίπτωση συνεκδικάσεως περισσότερων προσφυγών.

Κατά των αποφάσεων του Δ.Εφ.Αθ., χωρεί αίτηση αναίρεσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Την αίτηση αναίρεσης ασκούν οι διατελέσαντες διάδικοι στη δίκη του Εφετείου. Η αίτηση αναίρεσης ασκείται και συζητείται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για το Συμβούλιο της Επικρατείας.

Ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας επί των τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων δικαιούται σε άσκηση αναιρέσεως (και αν δεν υπήρξε διάδικος κατά τη δίκη κατά την οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση). Στην περίπτωση αυτή η προθεσμία ασκήσεως του ενδίκου μέσου είναι τρίμηνη από τη δημοσίευση της αποφάσεως.

Η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να εκδικάζεται εντός τριμήνου από της ημερομηνίας που περιήλθε στο αρμόδιο δικαστήριο. Αναβολή της συζητήσεως επιτρέπεται μόνο μια φορά για επαρκή λόγο, σε δικάσιμο που δεν απέχει

περισσότερο από ένα μήνα από την αρχική δικάσιμο, εκτός εάν υφίσταται περίπτωση συνεκδικάσεως περισσότερων αιτήσεων αναιρέσεως.

Στα Πολιτικά Δικαστήρια υπάγονται οι αστικές διαφορές, δηλαδή οι αξιώσεις για παράλειψη και για αποζημίωση. Ασφαλιστικά μέτρα μπορεί επίσης να ζητηθούν στα Πολιτικά Δικαστήρια για εξασφάλιση αξιώσεων Ιδιωτικού Δικαίου.

Τα ασφαλιστικά μέτρα των άρθρο 8β' § 2, στ' και 9 § 4, αποτελούν προσωρινή προστασία στα πλαίσια διοικητικών διαφορών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

I. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (Ε. Α.)¹

A. Περιεχόμενο

Με τροποποίηση του ν. 703/1977 από το ν. 2296/1995, η Ε. Α. αναβαθμίζεται σε ανεξάρτητη διοικητική αρχή με δική της υπηρεσία και με αποφασιστικές αρμοδιότητες, ρύθμιση που θεωρείται ορθή.

Κατά τον νόμο (άρθρο 8), η Ε. Α. λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή, τα μέλη της απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Η Ε. Α. έχει διοικητική αυτοτέλεια, ενώ εποπτεύεται από τον υπουργό Εμπορίου. Η Ε. Α. είναι εννεαμελής και απαρτίζεται από:

² Ένα σύμβουλο του Ν.Σ.Κ. εν ενεργεία ή μη, ή έναν πρώην ανώτατο δικαστή της πολιτικής ή διοικητικής δικαιοσύνης,

² έναν εκπρόσωπο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Ο.Κ.Ε.),

² έναν εκπρόσωπο του Σύνδεσμου Ελληνικών Βιομηχανιών, που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του, από το Σύνδεσμο αυτόν,

² έναν εκπρόσωπο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου, που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του, από τη Συνομοσπονδία αυτή,

² έναν εκπρόσωπο της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών, Βιοτεχνών και Εμπόρων Ελλάδας, που υποδεικνύεται με τον αναπληρωτή του, από τη Συνομοσπονδία αυτή,

² ένα μέλος του Δ.Ε.Π. (πανεπιστημιακού τμήματος της χώρας) με ειδίκευση στο δίκαιο του ανταγωνισμού,

² ένα μέλος του Δ.Ε.Π. (πανεπιστημιακού τμήματος της χώρας) με ειδίκευση και εμπειρία στα οικονομικά θέματα της πολιτικής ανταγωνισμού,

² δύο πρόσωπα αναγνωρισμένου κύρους με εμπειρία σε θέματα Δημοσίου και Κοινοτικού Οικονομικού Δικαίου, καθώς και σε θέματα πολιτικής

---

¹ Βλ. Α. Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, σελ. 598 επ.

ανταγωνισμού. Τα μέλη της Ε. Α. ορίζονται με τους αναπληρωτές τους από τον Υπουργό Ανάπτυξης (άρθρο 1 § 9 ν. 2837/2000).

Ο πρόεδρος της Ε. Α. και ο αναπληρωτής του διορίζονται από τον υπουργό Εμπορίου μεταξύ των μελών της Ε. Α.. Ο πρόεδρος της Ε. Α. είναι κρατικός λειτουργός αποκλειστικής απασχόλησης.

Η Ε. Α. μπορεί με απόφαση της να καθορίσει την κατά τετραμελή τμήματα λειτουργία της. Η Ε. Α. συνεδριάζει νόμιμα, εφόσον μετέχουν στη συνεδρίαση ο Πρόεδρος ή ο αναπληρωτής του, τέσσερα (4) τουλάχιστον μέλη και ο Γραμματέας. Αποφασίζει κατά πλειοψηφία των παρόντων. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου. Οι αποφάσεις και οι γνωμοδοτήσεις της Ε.Α. κοινοποιούνται με επιμέλεια του Γραμματέα της Επιτροπής σε όσους δικαιούνται να ασκήσουν προσφυγή σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 703/1977.

Β. Αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού

Η Ε. Α. είναι αρμόδια για την τήρηση των διατάξεων του ν. 703/1977 και έχει ιδίως τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

2 Αποφασίζει αν είναι ισχυρές, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 § 3, οι κατά το άρθρο 1 § 1 του παρόντος νόμου απαγορευμένες συμπράξεις.

2 Πιστοποιεί ότι δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 §§ 1, 2 και 2 α' κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 11 του παρόντος νόμου.

2 Απαγορεύει, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 4γ' και 4δ' του παρόντος νόμου, την πραγματοποίηση συγκέντρωσης επιχειρήσεων που γνωστοποιείται σε αυτή κατά το άρθρο 4β' του παρόντος νόμου, αν η συγκέντρωση μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, και σε περίπτωση που η συγκέντρωση έχει πραγματοποιηθεί κατά παράβαση των διατάξεων ή αποφάσεων μπορεί να λάβει μέτρα, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 4δ' § 4 του παρόντος νόμου.

2 Μπορεί να επιτρέψει παρέκκλιση από την υποχρέωση αναστολής της πραγματοποίησης της συγκέντρωσης επιχειρήσεων, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 4δ' §§ 1-3 του παρόντος νόμου.

2 Απειλεί και επιβάλλει τα πρόστιμα, τις χρηματικές ποινές και τις άλλες κυρώσεις, όπως ορίζει ο νόμος περί ελεύθερου ανταγωνισμού.

² Λαμβάνει ασφαλιστικά μέτρα στις περιπτώσεις που προβλέπονται κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 9 § 4 του παρόντος νόμου.

² Τηρεί τα προσωρινά και οριστικά μητρώα συμπράξεων και συγκεντρώσεων και καταχωρεί τις γνωστοποιήσεις και αποφάσεις, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 19 του παρόντος νόμου.

² Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για την έκδοση απόφασης του υπουργού Εμπορίου, που επιτρέπει την εξαίρεση συμπράξεων κατά κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 1 § 3 του παρόντος νόμου.

² Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για την έκδοση απόφασης του υπουργού Εμπορίου, που προσδιορίζει κατηγορίες ή είδη συμπράξεων που δεν εμπίπτουν στη ρύθμιση του άρθρου 1 § 1 του παρόντος νόμου.

² Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για την έκδοση του κανονισμού λειτουργίας της.

² Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για τον ορισμό του Διευθυντή της Γραμματείας της.

² Διατυπώνει γνώμη, προκειμένου να εκδοθούν οι υπουργικές αποφάσεις που προβλέπονται στα άρθρα 5 και 6 του παρόντος νόμου.

² Διατυπώνει γνώμη επί θεμάτων ανταγωνισμού και επί των προτάσεων τροποποίησης του παρόντος νόμου, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 8ε' του παρόντος νόμου.

² Συλλέγει, επεξεργάζεται και αξιολογεί, τηρώντας το καθήκον της εχεμύθειας, τα αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής της στοιχεία και πληροφορίες, όπως ειδικότερα ορίζεται στα άρθρα 25 και 26 του παρόντος νόμου.

Γ. Εξουσίες της Ε. Α. σε παραβάσεις των άρθρων 1 § 1, και 2 του ν. 703/1977

Κατά το άρθρο 9, η Ε. Α.:

Ø Αν διαπιστώσει, είτε αυτεπάγγελτα είτε κατόπιν καταγγελίας είτε κατόπιν αιτήσεως του υπουργού Εμπορίου για διεξαγωγή σχετικής έρευνας, παράβαση των άρθρων 1 §§ 1 και 2, μπορεί με απόφαση της:

² Να απευθύνει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων συστάσεις να παύσουν την παράβαση,

² να υποχρεώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να παύσουν την παράβαση και να παραλείψουν αυτήν στο μέλλον,

² να απειλήσει πρόστιμο ή χρηματική ποινή ή και τα δύο στην περίπτωση συνέχισης ή επανάληψης της παράβασης,

² να θεωρήσει ότι κατέπεσε το πρόστιμο ή η χρηματική ποινή ή και τα δύο όταν με απόφαση της βεβαιώνεται η συνέχιση ή η επανάληψη,

² να επιβάλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων που υπέπεσαν στην παράβαση.

Ø Το κατά την προηγούμενη παράγραφο επιβαλλόμενο ή απειλούμενο πρόστιμο μπορεί να φτάνει μέχρι ποσοστού δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή της προηγούμενης, της παράβασης, χρήσης. Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα και η διάρκεια της παράβασης. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο προβλεπόμενη χρηματική ποινή ανέρχεται μέχρι του ποσού των 5.870€(ή 2.000.000 δρχ.) για κάθε ημέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης προς την απόφαση και από την ημερομηνία που θα ορίσει η απόφαση.

Ø Οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων υποχρεούνται μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από τη γνωστοποίηση της απόφασης να ενημερώνουν τον Πρόεδρο της Ε. Α. για τις ενέργειες, στις οποίες προέβησαν ή πρόκειται να προβούν για την παύση της παράβασης. Την ίδια υποχρέωση υπέχουν οι επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, όταν πρόκειται για συμμόρφωση προς δικαστική απόφαση που εκδόθηκε μετά από προσφυγή κατά απόφασης της Ε. Α..

Ø Η Ε. Α. είναι αποκλειστικά αρμόδια να λάβει ασφαλιστικά μέτρα αυτεπάγγελτα, κατόπιν αίτησης αυτού που έχει υποβάλει καταγγελία, κατά το άρθρο 24 του παρόντος νόμου ή κατόπιν αίτησης του υπουργού Εμπορίου, όταν πιθανολογείται παράβαση των άρθρων 1, 2 του παρόντος νόμου, και συντρέχει επείγουσα περίπτωση προς αποτροπή άμεσα επικείμενου κινδύνου ανεπανόρθωτης βλάβης στον αιτούντα ή στο δημόσιο συμφέρον.

Η Ε.Α. μπορεί να απειλήσει χρηματική ποινή μέχρι 2.935€(1.000.000 δρχ.) για κάθε ημέρα μη συμμόρφωσης προς την απόφαση της και να θεωρήσει αυτή ότι έχει καταπέσει, όταν με απόφαση της βεβαιώνεται η μη συμμόρφωση.

Η Ε. Α. υποχρεούται να αποφανθεί το αργότερο μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία κατάθεσης της σχετικής αίτησης, αφού πρώτα ακουστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η απόφαση αυτή υπόκειται μόνο σε προσφυγή ενώπιον του Δ.Εφ.Αθ. Οι διατάξεις των §§ 2 έως 4 του άρθρου 14 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται αναλόγως.

Ø Η λήψη των κατά την § 1 αποφάσεων δεν εξαρτάται από την ενέργεια της γνωστοποίησης κατά τα άρθρα 20 και 21, ή από την πάροδο της προθεσμίας γνωστοποίησης.

Όσες φορές η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού εκδίδει απόφαση περί εφαρμογής του άρθρου 1 § 3:

2 Καθορίζει τον χρόνο ενάρξεως ταύτης, ο οποίος σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να είναι προγενέστερος της γνωστοποίησης,

2 καθορίζει την διάρκεια ισχύος ταύτης, και

2 δύναται να εξαρτά ταύτη εκ προϋποθέσεων και βαρών.

Η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού δύναται, κατόπιν αιτήσεως, να ανανεώσει την ανωτέρω απόφασή της, εφόσον εξακολουθούν υφιστάμενοι οι όροι του άρθρου 1 § 3.

Η Ε. Α. μπορεί, αφού ενημερώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, να ανακαλέσει ή να τροποποιήσει την απόφαση της περί εφαρμογής του άρθρου 1 § 3, όταν:

✓ Μεταβληθούν οι όροι και οι περιστάσεις που λήφθηκαν υπόψη,

✓ οι συμβαλλόμενοι δεν συμμορφώνονται προς τις προϋποθέσεις που έθεσε η Ε. Α. στην απόφαση της και στα βάρη που αυτή επέβαλε,

✓ συντρέχουν οι προϋποθέσεις ανακλήσεως των διοικητικών πράξεων.

Στις δύο τελευταίες περιπτώσεις μπορεί να προσδοθεί στην απόφαση περί ανακλήσεως ή τροποποίησης, αναδρομική ισχύ.

Δ. Αρνητικές πιστοποιήσεις

Ύστερα από αίτηση της ενδιαφερόμενης επιχείρησης ή ένωσης επιχειρήσεων που υποβάλλεται στη Γραμματεία, η Ε. Α. πιστοποιεί εντός διμήνου

από την υποβολή της αίτησης, ότι με βάση τα γνωστά σε αυτή στοιχεία δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 §§ 1 και 2 του παρόντος νόμου.

Η πιστοποίηση αυτή μπορεί να ζητηθεί και όταν πρόκειται για σύμπραξη επιχειρήσεων, εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης που πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο μέλλον (αρνητική πιστοποίηση).

Μέχρι την έκδοση απόφασης αντίθετης προς αρνητική πιστοποίηση που προηγήθηκε, οι οικείες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων δεν υπόκεινται στις συνέπειες και κυρώσεις που προβλέπει ο ν.703/1977, εκτός αν αυτές παραπλάνησαν την Ε. Α. στην έκδοση αρνητικής πιστοποίησης με την παροχή ανακριβών στοιχείων ή στην απόκρυψη αληθών.

Η Ε. Α. είναι αρμόδια και για την τήρηση μητρώου των συμπράξεων, καθώς και για τις γνωστοποιήσεις. Ειδικότερα κατά το άρθρο 19 η Ε. Α. τηρεί:

Ø Προσωρινό μητρώο συμπράξεων, στο οποίο καταχωρούνται οι κατά τα άρθρα 20 και 21 γνωστοποιήσεις. Το προσωρινό μητρώο συμπράξεων επιχειρήσεων είναι απόρρητο.

Ø Οριστικό μητρώο συμπράξεων επιχειρήσεων, στο οποίο καταχωρούνται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη δημοσίευσή τους:

² Οι αποφάσεις της Ε. Α. επί θεμάτων ή διαφορών που ανάγονται στις διατάξεις του άρθρου 1 §§ 1 και 3, εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες,

² οι αποφάσεις του Δ.Εφ.Αθ. επί των αυτών θεμάτων ή διαφορών, εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες,

² οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας επί των αυτών θεμάτων ή διαφορών.

Το Οριστικό μητρώο συμπράξεων επιχειρήσεων είναι δημόσιο βιβλίο.

Ø Προσωρινό μητρώο συγκεντρώσεων υπαγομένων σε προληπτικό έλεγχο στο οποίο καταχωρούνται οι κατά το άρθρο 4β' γνωστοποιήσεις. Το προσωρινό μητρώο συγκεντρώσεων είναι απόρρητο.

Ø Οριστικό μητρώο συγκεντρώσεων υπαγομένων σε προληπτικό έλεγχο, στο οποίο καταχωρούνται:

² Οι κατά άρθρου 4δ' και 4^{ε'} αποφάσεις της Ε. Α., εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες,

2 οι κατά άρθρου 4δ' αποφάσεις των υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου,

2 οι αποφάσεις του Δ.Εφ.Αθ., εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες,

2 οι αποφάσεις του ΣτΕ επί των ιδίων θεμάτων ή διαφορών. Το οριστικό μητρώο συγκεντρώσεων είναι δημόσιο βιβλίο.

Ε. Η γνωστοποίηση των συμπράξεων στην Ε. Α. και συνέπειες της παράλειψης

Ø Οι προβλεπόμενες στο άρθρο 1 § 1 συμφωνίες, αποφάσεις και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής, πρέπει να γνωστοποιούνται από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων στην Ε. Α. μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη σύναψη, λήψη ή τέλεση τους.

Ø Παράλειψη της γνωστοποίησης συνεπάγεται εις βάρος της κάθε μιας των επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες συμπράττουν και παρέλειψαν τη γνωστοποίηση:

Π ρ ώ τ ο ν, οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 § 3,

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, επιβολή προστίμου ύψους τουλάχιστον 8.804€(3.000.000 δρχ.) μέχρι δέκα τοις εκατό (10%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή προηγούμενης της παράβασης χρήσης.

ΣΤ. Συνέπειες της γνωστοποίησης των συμπράξεων στην Ε.Α.

Ø Μέχρι να εκδοθεί η απόφαση της Ε. Α., η γνωστοποίηση συνεπάγεται προσωρινή εγκυρότητα που διαρκεί μέχρι την έκδοση απόφασης για μη εφαρμογή του άρθρου 1 § 1 ή για εφαρμογή των άρθρων 1 § 3, και 23 § 1.

Ø Οι μη γνωστοποιηθείσες συμπράξεις είναι άκυρες και μάλιστα η ακυρότητα ανατρέχει μέχρι το χρόνο ισχύος του νόμου ή μέχρι το χρόνο της σύναψης τους, (άρθρα 23 §§ 2 και 4).

Ø Η ακυρότητα των γνωστοποιηθεισών συμπράξεων ανατρέχει μέχρι το χρόνο λήξης της προθεσμίας γνωστοποίησης (άρθρα 23 §§ 3, και 5).

Z. Η διαδικασία ενώπιον της Ε. Α.

Η Ε. Α. επιλαμβάνεται και αποφασίζει για τις υποθέσεις του ν. 703/1977 είτε:

✓ Αυτεπάγγελτα, είτε

✓ με καταγγελία όποιου προσώπου έχει έννομο συμφέρον (και του καταναλωτή ή τις ενώσεις καταναλωτών), (άρθρο 24), είτε με γνωστοποίηση των συμπράξεων.

Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων στη διαδικασία ενώπιον της Ε. Α. διέπεται από το άρθρο 8 και τον Κανονισμό της Ε. Α., που θεσπίζεται με απόφαση του υπουργού Εμπορίου.

Η διαδικασία απόδειξης διέπεται από το ανακριτικό σύστημα (άρθρο 25).

Τα ένδικα μέσα κατά της απόφασης της Ε. Α. και του υπουργού Εμπορίου είναι:

- 2 η προσφυγή, (άρθρο 14),
- 2 η αναίρεση, (άρθρο 15),
- 2 η ανάκληση, (άρθρο 13),
- 2 η επανασυζήτηση, (άρθρο 8 § 14).

Η άσκηση προσφυγής στο Δ.Εφ.Αθ. δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης της Ε. Α., ενώ αυτό εξαιρετικά μπορεί να διατάξει ο Πρόεδρος του Δ.Εφ.Αθ.

Ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας μπορεί να ασκήσει αναίρεση και αν δεν υπήρξε διάδικος μέσα σε τρεις μήνες από τη δημοσίευση της απόφασης.

Η ρύθμιση του άρθρου 8β' § 2, στ' για τα ασφαλιστικά μέτρα, αφορά την εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 682 επ. Κ.Πολ.Δ.)σε μία διοικητική διαδικασία που εκκρεμεί στην Ε. Α.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΘΕΜΙΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

I. Εισαγωγή

Σκοπός του ν. 146/1914 περί αθέμιτου ανταγωνισμού είναι η προστασία των ανταγωνιζόμενων επιχειρήσεων και έμμεσα και η προστασία των καταναλωτών.

Χαρακτηριστικά του νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού είναι ότι:

Π ρ ώ τ ο ν, Αποτελεί ειδικό αδίκημα και περιέχει απαγορεύσεις, ενώ δεν δημιουργεί απόλυτα δικαιώματα, με εξαίρεση τη διάταξη του άρθρου 13.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, οι ενοχές από αθέμιτο ανταγωνισμό, είναι εμπορικές από το νόμο, άρθρο 19.

Τ ρ ί τ ο ν, σ' αυτόν βρίσκει νομοθετικό έρεισμα η προληπτική αγωγή για παράλειψη.

Τ έ τ α ρ τ ο ν, οι πράξεις που καταλαμβάνει αφορούν και δημόσια νομικά πρόσωπα και

Π έ μ π τ ο ν, δεν εφαρμόζεται στα ελευθέρια επαγγέλματα¹.

Ο νόμος περιέχει μία γενική διάταξη απαγορευτική του αθέμιτου ανταγωνισμού που προβλέπεται στο άρθρο 1, τη γενική ρήτρα με αστικές συνέπειες, και ειδικές διατάξεις που πλήττουν συγκεκριμένες περιπτώσεις «παράνομου» ανταγωνισμού με αστικές και ποινικές κυρώσεις.

---

¹ Βλ. Α.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, σελ.85.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΓΕΝΙΚΗ ΡΗΤΡΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

I. Η γενική ρήτρα

A. Εισαγωγή

Με το νόμο περί αθέμιτου ανταγωνισμού έχει καθιερωθεί ένα ειδικό αστικό αδίκημα και με σκοπό την προστασία των ανταγωνιστών από πράξεις των προσώπων που δραστηριοποιούνται στις εμπορικές, βιομηχανικές και γεωργικές συναλλαγές. Εκτός από την προστασία των ανταγωνιστών, με την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 146/1914, επιτυγχάνεται με έμμεσο τρόπο και η προστασία των καταναλωτών. Γι' αυτό και αν δεν υπήρχε ο ειδικός αυτός νόμος για τις αδιοπραξίες που γίνονται στα πλαίσια του ανταγωνισμού, η προστασία κατά των αθέμιτων ενεργειών, θα παρείχετο από το Γενικό Δίκαιο (Αστικό, Ποινικό) που όμως δεν αρκεί στη γενικότητά του να καλύψει τις ειδικότερες ανάγκες των εμπορικών συναλλαγών.

Όπως και στον ελεύθερο έτσι και στον αθέμιτο ανταγωνισμό, ο νόμος εισάγει μια γενική ρήτρα και ακολουθεί απαρίθμηση ειδικών ενδεικτικών περιπτώσεων αθέμιτου ανταγωνισμού. Με τις ειδικές περιπτώσεις χαρακτηρίζονται αθέμιτες ορισμένες πράξεις ανταγωνισμού. Οι συνέπειες παράβασης της γενικής ρήτρας είναι αστικές, ενώ των ειδικών περιπτώσεων και ποινικές.

Σύμφωνα με τη γενική ρήτρα που καθιερώνεται στο άρθρο 1 του ν. 146/1914 είναι παράνομη και απαγορεύεται στις εμπορικές, βιομηχανικές και γεωργικές συναλλαγές κάθε πράξη που γίνεται με σκοπό τον ανταγωνισμό και η οποία αντιβαίνει στα χρηστά ήθη.

Η έκταση της ρήτρας διακρίνεται σε δύο περιπτώσεις: την τοπική και την προσωπική έκταση.

Όσον αφορά την τοπική έκταση, η αθέμιτη πράξη θα πρέπει να πραγματοποιηθεί στην ημεδαπή, δηλ. εντός του ελληνικού χώρου, ο δε τόπος τέλεσής της θεωρείται είτε ο τόπος που έγινε η πράξη, είτε ο τόπος που επήλθε το αποτέλεσμα της αθέμιτης πράξης. Αν μια πράξη αθέμιτη τελέστηκε από αλλοδαπό

στην ημεδαπή παραμένει αθέμιτη, ανεξάρτητα εάν στη χώρα του δεν θεωρείται αθέμιτη.

Όσον αφορά την προσωπική έκταση της αθέμιτης ρήτηρας, αυτή εφαρμόζεται τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού ή Δημοσίου Δικαίου, εφόσον συμμετέχουν στον ιδιωτικό χώρο των συναλλαγών.

B. Προϋποθέσεις εφαρμογής της γενικής ρήτηρας

Οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του άρθρου 1 είναι¹:

- 2 πράξη ανταγωνισμού,
- 2 εμπορικές ή βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές,
- 2 σκοπός ανταγωνισμού,
- 2 αντίθεση στα χρηστά ήθη.

Βέβαια στο σύστημα της οικονομίας της αγοράς που βρισκόμαστε, όλες οι δραστηριότητες των επιχειρήσεων εμπεριέχουν άμεσα ή έμμεσα πρόθεση ανταγωνισμού. Όμως, ο νόμος αναφέρεται μόνο σ' εκείνες που άμεσα στοχεύουν στον ανταγωνισμό και παραβιάζουν τα χρηστά ήθη. Για αντίθετες στα χρηστά ήθη πράξεις, που έμμεσα μόνο αποβλέπουν στον ανταγωνισμό, θα εφαρμοστούν άλλες διατάξεις και πιο συγκεκριμένα οι διατάξεις του Αστικού Δικαίου.

Ειδικότερα:

1. Πράξη ανταγωνισμού

Πρέπει αυτή να αφορά ενέργεια υποκειμένου δικαίου καταλογιζόμενη σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Πράξη ανταγωνισμού είναι εκείνη, η οποία, κρινόμενη με αντικειμενικά κριτήρια, ενισχύει τη θέση εκείνου που την ενεργεί στην αγορά εις βάρος άλλου ή άλλων ανταγωνιστικών, ακόμη και δυνητικά υπαρχόντων και οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην ίδια αγορά και σε πράξεις του άρθρου 1 του ν. 146/1914. Άρα η εν λόγω πράξη ανταγωνισμού προϋποθέτει την ύπαρξη σχέσεως ανταγωνισμού μεταξύ ενεργούντος την πράξη και θιγομένου απ' αυτήν.

---

¹ Βλ. Α.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001 σελ.76 επ., Τσιμπανούλης εν Αθέμιτος Ανταγωνισμός (επίμ. Ν. Ρόκας), σελ.43 επ.

2. Εμπορικές ή βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές

Δεν εμπίπτει στην απαγόρευση, κάθε πράξη εμπόρου ξένη προς τις συναλλαγές, πράξη του εταίρου αντίθετη προς το σκοπό της εταιρίας, καθώς και πράξεις εκτός συναλλαγών εμπορικών, όπως είναι οι δραστηριότητες ελευθέρων επαγγελματιών, καλλιτεχνών κλπ. Στις συναλλαγές περιλαμβάνονται και οι γεωργικές και βιομηχανικές συναλλαγές.

Ενδεικτικές περιπτώσεις που έχουν κρίνει τα δικαστήρια. Μεταξύ ανταγωνιστών που βρίσκονται σε διαφορετικές οικονομικές βαθμίδες, αποκλείεται σχέση ανταγωνισμού, η οποία είναι προϋπόθεση εφαρμογής της γενικής ρήτρας της § 1 ν. 146/1914. Η παράλληλη εισαγωγή και διάθεση προϊόντων, αν και νόμιμη, μπορεί να συνιστά πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού, εφόσον τρίτος, που δεν μετέχει στο κλειστό δίκτυο διανομής αποκτά και διαθέτει τα προϊόντα από μέλος του δικτύου που αθετεί τις συμβατικές του υποχρεώσεις.

Το δικαστήριο δεν παρείχε προστασία κατά ανταγωνιστικών πράξεων σε ραδιοφωνικούς σταθμούς που λειτουργούν χωρίς άδεια. Αντίθετα, σε παραπλήσια περίπτωση, όπου τηλεοπτικός σταθμός, τοπικής εμβέλειας, που είχε τηρήσει τις διατυπώσεις προκειμένου να λάβει άδεια από το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο, ζήτησε να θεωρηθεί αθέμιτη η λειτουργία άλλου σταθμού που δεν είχε τηρήσει τις διατυπώσεις αυτές, το δικαστήριο δεν δέχτηκε ως αθέμιτη αυτήν τη συμπεριφορά, δεδομένου ότι δεν είχε εκδοθεί απόφαση του Συμβουλίου για τη χορήγηση άδειας στον αιτούντα. Περαιτέρω, αρνήθηκε να κρίνει ως αθέμιτη την θέσπιση πολύ χαμηλών τιμών διαφημίσεων από τον ανταγωνιστικό σταθμό, δεδομένου ότι δεν υπάρχει νόμος που καθορίζει τις κατώτατες τιμές των διαφημίσεων, ελλείψει και άλλων ειδικών συνθηκών.

Όσον αφορά δώρα και πρόσθετες παροχές, είναι αθέμιτη η παροχή τους αν είναι δυσανάλογα μεγάλης αξίας σε σχέση με το κύριο προϊόν, ώστε να επηρεάζεται η βούληση του καταναλωτή για τον λόγο αυτό.

3. Σκοπός ανταγωνισμού

Τέτοιος υφίσταται όταν η πρόθεση ανταγωνισμού εκδηλώνεται, με ανταγωνιστική ενέργεια πράξης ή παράλειψης, μεταξύ δύο προσώπων που βρίσκονται σε ανταγωνιστική σχέση. Δεν έχει σημασία με ποιο τρόπο γίνονται οι

πράξεις, ενέργειες ή παραλείψεις για την εφαρμογή της ρήτηρας, ούτε ενδιαφέρει αν σκόπευε ο αθέμιτα ανταγωνιζόμενος την πρόκληση ζημιάς σε άλλους.

Πάντως η πρόθεση ανταγωνισμού υπάρχει, οποτεδήποτε κάποιος προσπαθεί να ενισχύσει τη θέση του στην αγορά αυξάνοντας τις συναλλακτικές του σχέσεις (τις δικές του ή τρίτου προσώπου) και αυτό προσπαθεί να το πετύχει, είτε αποσπώντας την πελατεία που έχουν ήδη οι ανταγωνιστές του, είτε επιδιώκοντας να πάρει σημαντικότερο (από τους ανταγωνιστές του) μερίδιο των νέων πελατών που δημιουργούνται.

Ανταγωνιστική πρόθεση υπάρχει ακόμη και όταν αυτός που θέλει να αποσπάσει μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς, δεν θέλει να προκαλέσει ζημιά στον ανταγωνιστή του.

Ανταγωνιστική σχέση υπάρχει και όταν οι δραστηριοποιούμενοι στην αγορά απευθύνονται σε ίδιους ή σε συγγενικούς κύκλους πελατών, όταν δηλαδή πωλούν ή προσφέρουν τα ίδια ή παρόμοια προϊόντα ή υπηρεσίες π.χ. υπάρχει ανταγωνιστική σχέση μεταξύ χονδρεμπόρων στερεών καυσίμων, μεταξύ ανθοπώλη και αυτού που εμπορεύεται είδη δώρων επειδή και οι δύο απευθύνονται στην ίδια πελατεία, μεταξύ κάβας ποτών και οινοπαραγωγού που κάνει λιανική πώληση του κρασιού του.

Σκοπό ανταγωνισμού συνιστά και η προπαρασκευαστική μελλοντικού ανταγωνισμού πράξη.

Η τοπική σχέση συμβάλλει -κατά κανόνα- στη δημιουργία της ανταγωνιστικής σχέσης, αλλά μπορεί και να την αποκλείσει, επειδή λόγω της απόστασης που έχουν δύο ανταγωνιστές, μπορεί να διαφοροποιείται ο κύκλος των πελατών στον οποίο απευθύνεται ο καθένας από αυτούς, π.χ. δεν υπάρχει ανταγωνιστική σχέση μεταξύ δύο παντοπωλείων που το ένα βρίσκεται στην Κρήτη και το άλλο στην Καβάλα, ενώ αντίθετα υπάρχει ανταγωνιστική σχέση μεταξύ δύο ναυπηγείων που το ένα βρίσκεται στη Ρόδο και το άλλο στην Ηγουμενίτσα.

4. Αντίθεση στα χρηστά ήθη ¹.

Η έννοια των χρηστών ηθών προσδιορίζεται ως το αίσθημα και οι ιδέες κάθε ορθώς, δικαίως και εμφρόνως σκεπτόμενου ανθρώπου. Ο προσδιορισμός της αόριστης νομικής έννοιας των χρηστών ηθών γίνεται από το δικαστή, ο οποίος προκειμένου να αποφασίσει αν υπάρχει αθέμιτος ανταγωνισμός, θα πρέπει πρώτα να προσδιορίσει την έννοια των χρηστών ηθών (Ο δικαστής εξειδικεύει τα χρηστά ήθη σύμφωνα με την κλίμακα αξιών του Συντάγματος, την ανθρώπινη αξία, την ίση μεταχείριση, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, τη λειτουργικότητα του ανταγωνισμού, κλπ.). Χρήσιμο κριτήριο είναι και τα συναλλακτικά ήθη, εφόσον όμως συμφωνούν με τα χρηστά. -όπως αυτά επικρατούσαν το χρόνο που διενεργήθηκε η υπό κρίση πράξη- και στη συνέχεια, θα πρέπει να εξετάσει αν η κρινόμενη πράξη έρχεται σε αντίθεση με τα προσδιορισμένα ήδη χρηστά ήθη. Ο δικαστής εξειδικεύει τα χρηστά ήθη σύμφωνα με την κλίμακα αξιών του Συντάγματος, την ανθρώπινη αξία, την ίση μεταχείριση, την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, τη λειτουργικότητα του ανταγωνισμού κλπ.

Άρα το πότε μια πράξη αντιβαίνει στα χρηστά ήθη θα κριθεί αντικειμενικά, σύμφωνα με τις κοινωνικές αντιλήψεις που επικρατούν το χρόνο της κρίσης, στον τόπο όπου γίνεται η πράξη και στον κύκλο των προσώπων, όπου τελείται αυτή. Έτσι διαδόσεις για την ηθική υπόσταση του ανταγωνιστή μπορούν να αποτελούν αθέμιτο ανταγωνισμό σε μία μικρή κοινωνία και όχι σε μία μεγάλη.

Μία πράξη χαρακτηρίζεται αθέμιτη με τη συνδρομή των στοιχείων του πραγματικού του άρθρου 1, που προαναφέρθηκαν, χωρίς να απαιτείται υπαιτιότητα, δηλαδή δόλος ή αμέλεια, αυτού που διενήργησε την ανταγωνιστική πράξη.

Κάποια πράξη μπορεί να θεωρηθεί αθέμιτη, κρινόμενη αντικειμενικά, ακόμη και αν αυτός που τη διενήργησε αγνοούσε τον αθέμιτο χαρακτήρα της.

Υπαιτιότητα αυτού που διενήργησε την αθέμιτη πράξη, απαιτείται μόνο στην περίπτωση που ο θιγόμενος ανταγωνιστής ζητά αποζημίωση.

Επομένως για να χαρακτηρίσουμε μία πράξη ανταγωνισμού ως αθέμιτη δεν ενδιαφέρει το αποτέλεσμα, δηλαδή αν θίγεται κάποιος ανταγωνιστής, αλλά

---

¹ Η κατά τη διάταξη του άρθρου 1 του ν. 146/1914 έννοια των χρηστών ηθών δεν έχει σχέση με την ηθική.

σημασία έχουν άλλα στοιχεία, όπως τα χρησιμοποιούμενα μέσα, οι ειδικές συνθήκες τέλεσης της πράξης κλπ.

Τέλος η γενική ρήτρα ισχύει και για όλες τις ειδικές περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού που προβλέπει ο νόμος. Επίσης είναι δυνατόν να εφαρμόζεται και επί πράξεων που συνιστούν αθέμιτο ανταγωνισμό και συγχρόνως αποτελούν παράβαση του νόμου για τις ευρεσιτεχνίες, του νόμου περί σημάτων, λ.χ. αθέμιτη χρησιμοποίηση σήματος (ξένου) ή ευρεσιτεχνίας (ξένης) ή του ν. 703/1977 για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Και το κοινό δίκαιο προβλέπει αξίωση αποζημίωσης κατά εκείνου που κατά παράβαση των χρηστών ηθών με πρόθεση ζημιώνει άλλον (κεφάλαιο για τις αδικοπραξίες του Α.Κ., άρθρον 919). Συνεπώς και η διάταξη αυτή εφαρμόζεται παράλληλα, όμως εκεί απαιτείται πρόθεση ζημιάς, ενώ στη γενική ρήτρα του ανταγωνισμού αρκεί η πρόθεση ανταγωνισμού.

Γ. Πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού στα πλαίσια της γενικής ρήτρας

1. Παρεμποδιστικός ανταγωνισμός¹

α) Υποτίμηση

Υποτίμηση υπάρχει όταν κάποια επιχείρηση πωλεί τα προϊόντα της, ή παρέχει τις υπηρεσίες της, σε τιμές χαμηλότερες από αυτές που είχε στο παρελθόν. Περίπτωση υποτίμησης υπάρχει και όταν οι τιμές κάποιου είναι μικρότερες από αυτές που έχουν διαμορφωθεί στην αγορά για τα ίδια προϊόντα ή υπηρεσίες.

Γενικά η υποτίμηση δεν είναι αντίθετη με τα χρηστά ήθη και αποτελεί δικαίωμα του επιχειρηματία στην ελεύθερη αγορά, να προσαρμόζει τις τιμές του σύμφωνα με την κρίση του και τις επιταγές της αγοράς. Άλλωστε το γεγονός αυτό αποτελεί και την βασική λειτουργία ενός υγιούς ανταγωνισμού.

---

¹ Βλ. Α.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ'εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001 ό.π., σελ.131επ., Γ. Δ. Τριανταφυλλάκης, (επίμ. Ν.. Ρόκας), Αθέμιτος Ανταγωνισμός, Αθήνα1996, σελ. 200επ.

Άλλωστε το άρθρο 1 § 1 περίπτωση α' του ν. 703/1977 θεωρεί ασύμβατο προς τις αρχές της ελεύθερης αγοράς τον κρατικό περιορισμό των τιμών. Αυτό συμβαίνει μόνο όταν προέχει η προάσπιση υπέρτερων αγαθών π.χ. στα φάρμακα ή υπάρχει κίνδυνος αθέμιτης εκμετάλλευσης των καταναλωτών όταν αυτοί δεν έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν το ίδιο προϊόν από διαφορετικά σημεία πώλησής του π.χ. κυλικεία πλοίων, αεροδρομίων κλπ.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι δεν συνιστά υποτίμηση και άρα δεν εμπίπτει στην απαγορευτική διάταξη του άρθρου 1 πωλήσεις αγαθών σε χαμηλότερες τιμές σε περιόδους τακτικών εκπτώσεων και προσφορών. Αυτές όμως οι τακτικές εκπτώσεις και προσφορές θα πρέπει να έχουν καθιερωθεί με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης. Γίνονται δε δύο φορές το χρόνο, μία την περίοδο του χειμώνα και πάντα μετά την περίοδο των εορτών των Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς και μία την περίοδο του θέρους και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που καθορίζεται στην Υπουργική απόφαση. Οι προσφορές συνήθως διενεργούνται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και πάντα μετά από εύλογο διάστημα μετά το τέλος της περιόδου των εκπτώσεων και πρέπει σ' αυτές να πωλούνται εμπορεύματα «τέλους εποχής».

Απαγορεύονται οι προσφορές και πριν από την τακτική περίοδο των εκπτώσεων. Οι προσφορές έχουν ως σκοπό τα ρηθέντα εμπορεύματα να προσφερθούν στους καταναλωτές σε τιμές ακόμη και κάτω του κόστους αγοράς τους. Για να είναι έγκυρη μία προσφορά θα πρέπει η επιχείρηση να θέτει την ένδειξη «προσφορά» στα προσφερόμενα είδη της, καθώς και να αναγράφει την αρχική τιμή του προσφερομένου προϊόντος, ώστε να είναι εφικτή η σύγκριση των τιμών.

Ειδικότερα η υποτίμηση δεν μπορεί να θεωρηθεί αθέμιτη πράξη όταν είναι απόλυτα δικαιολογημένη από τη μεταβολή των συνθηκών πώλησης ή προσφοράς της υπηρεσίας προς όφελος του επιχειρηματία, π.χ. μείωση της τιμής προμήθειας του προϊόντος, μείωση μισθών προσωπικού, μείωση δασμών ή φόρων.

Όταν η υποτίμηση γίνεται κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες, τότε έχει κριθεί ότι αντίκειται στα χρηστά ήθη.

Οι περιπτώσεις αυτές είναι:

∅ Όταν η υποτίμηση γίνεται συστηματικά και με πρόθεση εκτόπισης ορισμένου ανταγωνιστή από μία αγορά και τον μεταγενέστερα μονοπωλιακό καθορισμό των τιμών. Ο αθέμιτος χαρακτήρας της συγκεκριμένης ενέργειας εξαρτάται από τις προθέσεις της επιχείρησης που τη διενεργεί. Περιπτώσεις τέτοιας αθέμιτης πρόθεσης υφίστανται όταν χωρίς προφανή εμπορική αιτία πωλούνται εμπορεύματα κάτω του κόστους ανεξάρτητα αν το χρονικό διάστημα είναι μεγάλο ή όχι ή όταν μία επιχείρηση πωλεί τα εμπορεύματα της σε τιμή κάτω του κόστους συστηματικά ή όταν η υποτίμηση δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των καταναλωτών, ή

∅ όταν εξαιτίας της υποτίμησης κινδυνεύει η οικονομική υπόσταση κάποιου ανταγωνιστή ή και ολόκληρου του κλάδου, γιατί οι δραστηριοποιούμενοι σε αυτόν δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά στις νέες χαμηλότερες τιμές, στις οποίες είναι αναγκασμένοι να πωλούν για να ανταγωνιστούν αυτόν που πουλάει φθηνότερα.

Αθέμιτη είναι και η πώληση προϊόντων σε χαμηλές τιμές λόγω παράβασης κανόνων δικαίου π.χ. πώληση προϊόντων από λαθρεμπόριο ή είναι προϊόντα κλοπής κλπ.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, μάλιστα, βλάπτονται και οι καταναλωτές διότι αν επέλθει το ανωτέρω γεγονός δεν έχουν πολλές εναλλακτικές δυνατότητες ως προς τις πηγές αγοράς διαφόρων προϊόντων και επιπλέον κινδυνεύουν να αγοράζουν τα συγκεκριμένα προϊόντα σε ακριβότερες τιμές απ' ό,τι τ' αγόραζαν, αφού οι τιμές πλέον θα καθορίζονται μονοπωλιακά από τη μία επιχείρηση.

Μάλιστα είναι αθέμιτη η συγκεκριμένη πράξη και όταν και οι άλλες επιχειρήσεις ακολουθούν την ίδια πρακτική γιατί υπάρχει ο κίνδυνος αρκετές εξ' αυτών να μην μπορέσουν τελικά να ακολουθήσουν αυτή την πρακτική για μεγάλο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να «κλείσουν» και έτσι να κινδυνεύσει ο σχετικός κλάδος, ή

∅ όταν η υποτίμηση μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στο καταναλωτικό κοινό.

Ιδιαίτερη μορφή υποτίμησης αποτελεί η πώληση προϊόντων κάτω από την τιμή του κόστους απόκτησής τους. Σύμφωνα με την υπ' αριθ. 1047/1993, η διάθεση βενζίνης από σούπερ μάρκετ σε τιμή χαμηλότερη από αυτήν της σχετικής

γεωγραφικής αγοράς δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 1 του ν. 146 /1914 και άρα αθέμιτη υποτίμηση εάν δεν αποδεικνύεται ότι πράγματι η τιμή του συγκεκριμένου προϊόντος ήταν κάτω του κόστους και αν με βάση τις συνθήκες της αγοράς που διαμορφώθηκαν υπήρξε πράγματι κίνδυνος εκτόπισης των ανταγωνιστών και κυριαρχία της συγκεκριμένης επιχείρησης στην αγορά.

Και η περίπτωση αυτή μπορεί να είναι δικαιολογημένη όταν επιβάλλεται προς το συμφέρον της επιχείρησης, π.χ. εξεύρεση μετρητών χρημάτων, πώληση αποθεμάτων ξεπερασμένης αισθητικής ή τεχνολογίας, όταν όμως, εξαιτίας της πώλησης κάτω από το κόστος, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος εκτόπισης των ανταγωνιστών από την αγορά ή κατάργησης του ανταγωνισμού στην αγορά, η πρακτική αυτή είναι αθέμιτη και για αυτό παράνομη.

β) Παρεμπόδιση απόκτησης πελατείας και διαφήμισης

Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν:

Π ρ ώ τ ο ν, Η προσέλκυση πελατείας μπροστά στο κατάστημα του άλλου.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, η αντιδιαφήμιση.

Τ ρ ί τ ο ν, η απομάκρυνση των προϊόντων του ανταγωνιστή εκτός αγοράς, αγοράζοντας ή ανταλλάσσοντας αυτά ώστε να παραμεριστεί ο ανταγωνιστής από τη δυνατότητα προσφοράς.

Τ έ τ α ρ τ ο ν, η καταστροφή ξένης διαφήμισης.

Π έ μ π τ ό ν, η διαφήμιση βιτρίνας ενός μοναδικού ανταγωνιστή αποκλείοντας τους άλλους.

Έ κ τ ο ν, η υποβάθμιση προϊόντων ανταγωνιστή.

Έ β δ ο μ ο ν, η τοποθέτηση μεγάλης διαφήμισης, ώστε να παρεμποδίζεται η επαγγελματική προβολή του ανταγωνιστή και η συμμετοχή του στην αγορά.

γ) Βλάβη της επιχειρηματικής εκμετάλλευσης

Πρόκειται για πράξεις που αναφέρονται στη λειτουργία μίας ανταγωνίστριας επιχείρησης. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν οι αδικαιολόγητες

και ανακριβείς προειδοποιήσεις στο κοινό για δήθεν παραβάσεις ανταγωνίστριας επιχείρησης, για πράξεις παρενόχλησης της εργασιακής ειρήνης.

δ) Διαφοροποιημένη μεταχείριση

Περιεχόμενο της συμπεριφοράς αυτής είναι η αδικαιολόγητη διάφορη μεταχείριση προσώπων στις συναλλαγές π.χ. από άποψη εκπτώσεων, όρων πώλησης, τιμής.

ε) Μπουκοτάζ

Το μπουκοτάζ έχει ως σκοπό τον αποκλεισμό συγκεκριμένου ανταγωνιστή από το χώρο των συναλλαγών.

Ως μπουκοτάζ θεωρείται η οργανωμένη προσπάθεια αποκλεισμού κάποιου από την αγορά. Η πρακτική αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού, δεν αποκλείεται όμως να είναι και αντίθετη με τα χρηστά ήθη.

Για να πραγματοποιηθεί η προσπάθεια αυτή θα πρέπει να υπάρχουν τρία μέρη:

✓ Ο υποκινητής του αποκλεισμού, ο οποίος θα είναι και εκείνος που ενδεχομένως ανταγωνίζεται αθέμιτα,

✓ αυτός ή αυτοί που αρνούνται να αγοράσουν ή να προμηθεύσουν αυτόν που βρίσκεται υπό αποκλεισμό, και

✓ αυτός που βρίσκεται υπό αποκλεισμό και αποτελεί το στόχο της πρακτικής του μπουκοτάζ.

Η πράξη του υποκινητή, αν γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού και είναι αντίθετη με τα χρηστά ήθη, συνιστά αθέμιτο ανταγωνισμό, π.χ. εργολάβος οικοδομών με υποσχέσεις ή απειλές που απευθύνει σε αυτούς που πωλούν έτοιμο σκυρόδεμα (μπετόν) στην ευρύτερη περιοχή, τον παρακινεί να μην συναλλάσσεται με συγκεκριμένο ανταγωνιστή του.

Το μπουκοτάζ μπορεί να είναι θεμιτό όταν αποτελεί το μόνο μέσο άμυνας για προάσπιση δικαιολογημένων συμφερόντων.

Μποϋκοτάζ μπορεί να υπάρξει και μεταξύ δύο μερών, όταν μία επιχείρηση αρνείται να συνάψει σύμβαση με μία άλλη ή όταν διακόπτει τη σύμβαση με μία άλλη ή όταν διακόπτει τη σύμβαση που έχει υπογράψει.

στ) Συγκριτική διαφήμιση

Βλ. κατωτέρω ν. 2251/1994 περί προστασίας του καταναλωτή

ζ) Δυσφήμιση

Η δυσφήμιση (απλή ή συκοφαντική), η χρήση ξένης επωνυμίας, διακριτικού γνωρίσματος κλπ., καθώς και η κατάχρηση βιομηχανικού και επαγγελματικού απορρήτου, αποτελούν περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού κατά συγκεκριμένου ανταγωνιστή. Η δυσφήμιση είναι πράξη που τιμωρείται από τον Π.Κ. και επιπλέον υπό προϋποθέσεις γεννάει και αξίωση προς αποζημίωση του δυσφημισθέντα.

Για να αποτελεί η δυσφήμιση και πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού πρέπει να συντρέχουν και οι εξής προϋποθέσεις:

Ø Οι διαδόσεις ή ισχυρισμοί ορισμένων βλαπτικών περιστατικών, με σκοπό τον ανταγωνισμό. Ο ισχυρισμός ή η διάδοση μπορεί να γίνεται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια ή εμπιστευτικά.

Ø Οι ισχυρισμοί ή οι διαδόσεις να είναι σε θέση να βλάψουν στα πλαίσια της αγοράς, όπου συναλλάσσεται η επιχείρηση, τις εργασίες της ή την εμπορική της πίστη ή το πρόσωπο του φορέα της επιχείρησης ή τα προϊόντα της.

Ø Να αναφέρονται οι ισχυρισμοί και οι διαδόσεις, είτε στις εργασίες του ανταγωνιστή, είτε στα εμπορεύματα ή υπηρεσίες του, είτε στον ιδιοκτήτη της επιχείρησης (αν πρόκειται για Ανώνυμη Εταιρία ή Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης στο διοικητικό συμβούλιο ή στους διαχειριστές αντίστοιχα).

Ø Να μην είναι εύκολα αποδεικτέα η αλήθεια της είδησης. Αναφέρεται σε ειδήσεις που δεν μπορούν να αποδειχθούν δικαστικώς.

Αναλήθεια δεν απαιτείται εκ μέρους του διαδίδοντα. Όταν πρόκειται για εμπιστευτική ανακοίνωση και ο προβαίνων έχει συμφέρον σ' αυτήν, τότε απαιτείται η ανακοίνωση να είναι ψευδής.

Το βάρος της απόδειξης όταν πρόκειται για διάδοση εμπιστευτικών ανακοινώσεων το φέρει ο ενάγων, ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις εκείνος που διέδωσε αναληθείς ανακοινώσεις ή ισχυρισμούς είναι υποχρεωμένος να αποδείξει τόσο την ορθότητα των όσων διέδωσε, όσο και το ευαπόδεικτο των ανακοινώσεων ή ισχυρισμών. Εξάλλου, όποιος έχει αξιώσεις αποζημίωσης βάσει του άρθρου 920 Α.Κ. (σύμφωνα με το οποίο, όποιος γνωρίζοντας ή υπαίτια αγνοώντας, υποστηρίζει ή διαδίδει αναληθείς ειδήσεις που εκθέτουν σε κίνδυνο την πίστη, το επάγγελμα ή το μέλλον άλλου, έχει την υποχρέωση να τον αποζημιώσει) υποχρεούται να αποδείξει τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου αυτού, μία από τις οποίες είναι και η αναλήθεια των ειδήσεων

2. Πράξεις προσέλκυσης πελατείας¹

α) Πρόσθετες παροχές - εξαγορά του πελάτη

Πρόσθετη παροχή συνιστά η δωρεάν χορήγηση κάποιου προϊόντος ή υπηρεσίας μαζί με την αγορά κάποιου άλλου (προϊόντος ή υπηρεσίας). Πρόκειται για περιπτώσεις δωροδοκίας του πελάτη.

Το παρεχόμενο δωρεάν προϊόν θα πρέπει να είναι διαφορετικό από το πωλούμενο, γιατί αν είναι ίδιο με αυτό συντρέχει η περίπτωση της υποτίμησης, αφού μεγαλύτερη ποσότητα του πωλούμενου προϊόντος προσφέρεται στην ίδια τιμή.

Η προσφορά πρόσθετων παροχών είναι κατ' αρχήν θεμιτή ιδιαίτερα όταν γίνεται για διαφημιστικούς λόγους, όταν όμως η ποσότητα ή η ποιότητά τους επηρεάζουν σε τέτοιο βαθμό τον αγοραστή, ώστε να αγοράζει το προϊόν όχι για τις ιδιαίτερες ιδιότητες του, αλλά για να αποκτήσει την πρόσθετη παροχή, τότε η προσφορά αυτή είναι αθέμιτη.

Ειδικότερα αθέμιτη είναι η πρόσθετη παροχή όταν:

Ø Η αξία της πρόσθετης παροχής, που προσφέρεται δωρεάν, είναι δυσανάλογα μεγάλη σε σχέση με το αγοραζόμενο προϊόν που συνοδεύει, π.χ. το

---

¹ Βλ. για τις παρακάτω περιπτώσεις, Λ.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ'εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, ό.π., σελ.112 επ., Μ.Θ.Μαρίνο, Αθέμιτος Ανταγωνισμός-Δίκαιο Διακριτικών Γνωρισμάτων, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999, ό.π., σελ. 76 επ.

προϊόν πωλείται προς 100€ και η πραγματική αξία της πρόσθετης παροχής είναι 65€ ή η πρόσθετη παροχή είναι σπάνια ή δεν προσφέρεται στο καταναλωτικό κοινό, π.χ. με την αγορά ενός αυτοκινήτου προσφέρεται και μία μικρή συλλογή αρχαίων νομισμάτων ή

∅ η απόκτηση της πρόσθετης παροχής εξαρτάται από την τύχη, π.χ. δίνεται μία πρόσθετη παροχή μικρής αξίας και μαζί με αυτή το δικαίωμα συμμετοχής σε κλήρωση για την απόκτηση και άλλων παροχών μεγαλύτερης αξίας ή

∅ αν από την πρόσθετη παροχή μπορεί να δημιουργηθεί παραπλανητική εικόνα στο κοινό σχετικά με την αξία του αγοραζόμενου προϊόντος, π.χ. μαζί με την αγορά ενός μικρού αντίσκηνου προσφέρεται δωρεάν ένας ταξιδιωτικός σάκος μεγάλων διαστάσεων (μέσα στον οποίο έχει τοποθετηθεί το αντίσκηνο) με αποτέλεσμα ο αγοραστής να αποκτήσει εσφαλμένη εικόνα για το μέγεθος, αλλά και την αξία του κύριου προϊόντος (αντίσκηνου).

Όσον αφορά την δωρεάν διανομή δειγμάτων προς δοκιμή στους καταναλωτές η περίπτωση δεν θεωρείται αθέμιτη διότι υπερισχύει η ύπαρξη σκοπού δοκιμής του προϊόντος. Πάντως αν η ποσότητα των δωρεάν προσφερομένων δειγμάτων δεν είναι μικρή, ή αν τα δείγματα δεν αφορούν το κύριο προϊόν αλλά άλλα προϊόντα τότε η συγκεκριμένη πράξη μπορεί να θεωρηθεί αθέμιτη και εφόσον η ένταση της προσελκυστικής δύναμης είναι αυξημένη, ώστε να επηρεάζει την τελική κρίση του καταναλωτή.

β) Προώθηση με τυχερές μεθόδους

Προώθηση με τυχερές μεθόδους υπάρχει όποτε χρησιμοποιείται κάποια πρακτική που εμπεριέχει στοιχεία τυχερού παιχνιδιού, προκειμένου να αυξηθούν οι πωλήσεις κάποιου προϊόντος.

Οι πρακτικές αυτές εκδηλώνονται συνήθως με τη μορφή κληρώσεων ή διαγωνισμών όπου το δώρο - έπαθλο για τον τυχερό νικητή είναι κάποιο πράγμα ή υπηρεσία σημαντικής οικονομικής αξίας.

Η προώθηση με τυχερές μεθόδους δεν είναι κατ' αρχήν αθέμιτη, όταν όμως η προοπτική της συμμετοχής στο «τυχερό παιχνίδι» δελεάζει σε τέτοιο βαθμό τον καταναλωτή ώστε να αγοράζει το προϊόν, όχι για τις ιδιότητές του, αλλά για να

συμμετάσχει στον διαγωνισμό, τότε καθίσταται αθέμιτη πράξη¹. Σημειωτέον ότι τέτοιες διαφημιστικές πράξεις είναι πάντοτε αθέμιτες όταν είναι ποινικά κολάσιμες.

Ειδικότερα η πρακτική αυτή είναι αθέμιτη όταν η συμμετοχή στην κλήρωση ή τον διαγωνισμό, συνδέεται (άμεσα ή έμμεσα) με την αγορά του προϊόντος και η αξία του δώρου είναι σημαντικά μεγαλύτερη από την αξία του προϊόντος που αγοράστηκε, π.χ. μέσα στη συσκευασία δημητριακών βρίσκεται ένα δελτίο διαγωνισμού, που έχει ως έπαθλο ένα αυτοκίνητο μεγάλου κυβισμού².

Έτσι, λοιπόν, με υπουργικές αποφάσεις είναι δυνατόν να απαγορευτούν και άλλες μέθοδοι προσέλκυσης πελατών που στηρίζονται στην τύχη, π.χ. με κληρώσεις, συμπλήρωση δελτίων και είναι δυνατόν να βλάψουν το καταναλωτικό κοινό ή τους ανταγωνιστές. Τέτοιου είδους συμβάσεις είναι εκείνες, στις οποίες η παροχή του εμπορεύματος εξαρτάται από το αποτέλεσμα κλήρωσης ή συμπλήρωσης ορισμένης σειράς δελτίων κλπ. Αυτές και παρόμοιες συμβάσεις, που έχουν το στοιχείο της τυχαίας απόκτησης εμπορευμάτων, τις απαγορεύει ειδικός νόμος (Ν.Δ. 16.9.1926), μια που δεν είναι βέβαιο αν εμπίπτουν στην απαγόρευση του αθέμιτου ανταγωνισμού. Η απαγόρευση περιλαμβάνει και την αποστολή προσκλήσεων προς σύναψη παρομοίων συμβάσεων.

γ) Διακινδύνευση της αγοράς λόγω δωρεάν διάθεσης εμπορευμάτων ή υπηρεσιών

Διακινδύνευση της αγοράς μπορεί να προκαλέσει κάθε πράξη που θέτει σε κίνδυνο την υπόσταση όσων δραστηριοποιούνται σε κάποιο κλάδο της αγοράς.

Η διακινδύνευση της αγοράς προέρχεται συνήθως από πράξεις δωρεάν διάθεσης προϊόντων, π.χ. ένας έμπορος γάλατος διαθέτει δωρεάν μεγάλες ποσότητες στην αγορά, καλύπτοντας με τον τρόπο αυτό τις ανάγκες του

---

¹ Κριτήριο αποτελεί και η ευκολία επίλυσης του ερωτήματος του διαγωνισμού και το υψηλό κέρδος που υπόσχεται η επιχείρηση, βλ. Μ.Θ.Μαρίνο, Αθέμιτος Ανταγωνισμός-Δίκαιο Διακριτικών Γνωρισμάτων, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999, ό.π. σελ. 98.

² Ορισμένες αποφάσεις της νομολογίας στηρίζουν το αθέμιτο της πράξης και στον αποκλεισμό τρίτων ανταγωνιστών από την αγορά.

καταναλωτικού κοινού για όσο χρόνο απαιτείται, μέχρι την κατάρρευση των ανταγωνιστών του ή μία επιχείρηση διανέμει δωρεάν δείγματα προϊόντων της. Στην τελευταία περίπτωση η συγκεκριμένη πράξη δεν αφορά τρέχουσα συναλλαγή, αλλά μελλοντική.

Η συγκεκριμένη πράξη δηλαδή της δωρεάν διάθεσης εμπορευμάτων ή υπηρεσιών δεν είναι εκ των προτέρων αθέμιτη, αλλά καθίσταται τέτοια όταν σκοπό έχει τον κορεσμό της αγοράς και εξαιτίας αυτού του γεγονότος, παρεμποδίζεται ο υγιής ανταγωνισμός των επιχειρήσεων ή σκοπό έχει την εκτόπιση των ανταγωνιστών από την εν λόγω αγορά και σε κάθε περίπτωση διενεργείται από τη συγκεκριμένη επιχείρηση σε μεγάλη έκταση¹.

δ) Συνδυασμένες πωλήσεις

Περίπτωση αθέμιτου ανταγωνισμού, επίσης, αποτελεί και η συνδυαστική συναλλαγή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ομοειδή ή μη προϊόντα προσφέρονται σε συνολική τιμή. Διακρίνεται αυτή σε ανοικτή και κλειστή. Στην πρώτη περίπτωση οι τιμές των προσφερόμενων προϊόντων αναφέρονται ξεχωριστά, ενώ στη δεύτερη όχι. Η περίπτωση της ανοικτής συνδυαστικής συναλλαγής είναι θεμιτή γιατί ο καταναλωτής γνωρίζει τι αγοράζει και σε ποια τιμή. Αντίθετα, η περίπτωση της κλειστής συνδυαστικής συναλλαγής είναι πάντα αθέμιτη, διότι ο καταναλωτής αδυνατεί να ελέγξει τις τιμές των προσφερόμενων προϊόντων αφού αυτά προσφέρονται σε ενιαία τιμή.

Πάντως θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ανοικτή συνδυαστική συναλλαγή μπορεί να είναι αθέμιτη αν τα προσφερόμενα προϊόντα είναι διαφορετικά μεταξύ τους και ορισμένα εξ' αυτών επηρεάζουν την κρίση του καταναλωτή για να αγοράσει το προϊόν. Αλλά και από την άλλη πλευρά, η κλειστή συνδυαστική συναλλαγή μπορεί να είναι θεμιτή αν τις τιμές των προσφερόμενων προϊόντων που προσφέρονται σε ενιαία τιμή μπορεί κάποιος να τις πληροφορηθεί εύκολα από την

---

¹ Θεμιτή θεωρείται η πράξη στις εξής περιπτώσεις: α) όταν το δωρεάν εμπόρευμα ή υπηρεσία δίνονται ανεξάρτητα από την αγορά του κύριου προϊόντος, β) όταν το δωρεάν εμπόρευμα χορηγείται για περιορισμένο χρονικό διάστημα προκειμένου να γίνει γνωστό στους καταναλωτές, βλ. Μ.Θ.Μαρίνο, Αθέμιτος Ανταγωνισμός-Δίκαιο Διακριτικών Γνωρισμάτων, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999, ό.π. σελ. 97.

αγορά. Άρα συνάγεται ότι η προσφορά ανόμοιων προϊόντων στους καταναλωτές σε ενιαία τιμή και μάλιστα σε αρκετά ελκυστική τιμή είναι πάντα θεμιτή. Το παράνομο της πράξης έγκειται στην περίπτωση, όπου ο καταναλωτής δεν μπορεί να συγκρίνει τις τιμές των διαφόρων προϊόντων που πωλούνται υπό ενιαία τιμή, όπως αναφέρθηκε παραπάνω¹.

ε) Παραπλάνηση

Παραπλάνηση είναι η επίκληση ή η παραγωγή ψευδούς μη ανταποκρινόμενης στα πράγματα παράστασης. Τέτοιες περιπτώσεις είναι π.χ. ο αυτοέπαινος, η παγίδευση (μέθοδος κράχτη), τα ψευδή διακριτικά.

Η παραπλάνηση είναι αντικειμενική όταν υπάρχουν ανακρίβειες ως προς τα πωλούμενα προϊόντα. Είναι υποκειμενική, όταν τα προσφερόμενα προϊόντα εμφανίζονται ως προϊόντα άλλου, ενώ δεν είναι.

στ) Εκμετάλλευση συναισθημάτων και εμπιστοσύνης

Αθέμιτες είναι οι μέθοδοι, που προκειμένου να φτάσουν στη συναλλαγή, επιτείνουν ή διεγείρουν το φόβο του κοινού ή προκαλούν αγοραστικές ψυχώσεις και ανασφάλειες, π.χ. «αγόρασε διότι ο πόλεμος έρχεται».

Αθέμιτες είναι και οι μέθοδοι εκμετάλλευσης της εμπιστοσύνης, που ή τεχνητά αναπτύσσεται π.χ. με δήθεν επιστημονικές αυθεντίες ή προκατασκευασμένα συνέδρια.

Αθέμιτες είναι και οι πράξεις που σχετίζονται με την υγεία του ανθρώπου π.χ. το κάπνισμα είναι δείγμα ανδρισμού.

Οι συμβάσεις αυτές είναι άκυρες και συνεπάγονται ποινικές κυρώσεις σε βάρος αυτών των επιχειρήσεων, που προβαίνουν σ' αυτές.

---

¹ Κατά τον Μ.Θ.Μαρίνο, Αθέμιτος Ανταγωνισμός-Δίκαιο Διακριτικών Γνωρισμάτων, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999, ό.π. σελ., σελ. 98 η συγκεκριμένη περίπτωση ονομάζεται κρυφή σύζευξη ή καλυμμένη συνδυαστική πώληση, την οποία αντιπαραβάλλει από την ανοικτή συνδυαστική πώληση, με την οποία προσφέρονται ίδια προϊόντα σε ενιαία τιμή και θεωρεί την πράξη αυτή θεμιτή.

ζ) Ψυχολογικός εξαναγκασμός και εκμετάλλευση των συναισθημάτων

Η χρήση από τον ανταγωνιστή ψυχολογικής πίεσης με στόχο την προσέλκυση πελατείας έχει κριθεί ότι αντίκειται στα χρηστά ήθη.

Η πίεση αυτή μπορεί να ασκηθεί με διάφορους τρόπους όπως, για παράδειγμα, με:

- ✓ Αποστολή εμπορευμάτων που δεν έχουν παραγγελθεί.
- ✓ Πίεση του προϊσταμένου στους υφισταμένους να αγοράζουν προϊόντα της επιχείρησης στην οποία εργάζονται.
- ✓ Συνεχείς τηλεφωνικές ενοχλήσεις για αγορά προϊόντων.
- ✓ Άγρα πελατών στο δρόμο
- ✓ Απρόσκλητη επίσκεψη πλασιέ σε σπίτια (πωλήσεις door to door) κλπ.¹

Το παράνομο εδώ έγκειται, είτε όταν ο πελάτης εξαναγκάζεται με φυσική ή ψυχολογική βία να συναλλαχθεί, είτε όταν ο πελάτης λόγω επίμονης ενόχλησής του μέσω προσφοράς, διαφήμισης κ.ά. αναγκάζεται να συναλλάσσεται μόνο και μόνο για ν' απαλλαγεί από την ενόχληση.

Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι ο φυσικός εξαναγκασμός είναι πάντοτε παράνομος ενώ ο ψυχολογικός εξαναγκασμός είναι αθέμιτος όταν ο πελάτης ενεργεί αντίθετα με τη βούλησή του.

Η εκμετάλλευση, επίσης, των ανθρώπινων αισθημάτων, π.χ. φόβου, ανησυχίας, οργής, ανασφάλειας κλπ., από κάποιον ανταγωνιστή συνιστά αθέμιτη ανταγωνιστική πράξη.

Αθέμιτες είναι και η συνειδησιακή διαφήμιση και η υποσυνειδησιακή διαφήμιση, όπου η μεν πρώτη διαφεύγει τελείως από τη συνείδηση του καταναλωτή π.χ. όταν προκαλεί ερεθισμό ορμών, ενστίκτων, επιθυμιών, η δε δεύτερη όταν έχουμε τις λεγόμενες ταχύτατες διαφημίσεις όπου σ' αυτές το μήνυμα συλλαμβάνεται όχι λογικά ώστε να μπορεί να ελεγχθεί από τη συνείδηση.

---

¹ Παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης που κρίθηκε αθέμιτη από Γερμανικό Δικαστήριο η αποστολή απαράγγελτου διαφημιστικού υλικού προϊόντος και κατόπιν αυτόκλητη επίσκεψη του αντιπροσώπου του προϊόντος, βλ. Λ.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ'εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, ό.π. σελ. 114.

Όμως, επειδή δεν μπορεί να γίνει εκ των προτέρων διαχωρισμός του πότε μία τέτοια πράξη είναι αθέμιτη και πότε όχι, γι' αυτό κάθε πράξη κρίνεται κατά περίπτωση και αφού συνεκτιμηθεί το σύνολο της πράξης και η επίδρασή της στη συνείδηση του πελάτη. Άρα μία τέτοια πράξη είναι αθέμιτη γιατί η απόφασή του για αγορά του προϊόντος δεν είναι απόρροια της ελεύθερης βούλησής του, αλλά κατευθύνεται από τη συνείδησή του.

Παραδείγματα τέτοιων πράξεων αποτελούν:

² Αποστολή διαφημιστικών εντύπων κέντρου ελευθέρων σπουδών σε μαθητές που δεν εισήχθησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αμέσως μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων.

² Επίσκεψη τεχνίτη που εγκαθιστά συστήματα συναγερμού σε οικογένεια της οποίας η οικοσκευή κλάπηκε την προηγούμενη μέρα.

² Επίσκεψη ασφαλιστή σε οικογένεια της οποίας το σπίτι κάηκε πριν από λίγες μέρες.

η) Εκμετάλλευση απειρίας

Αθέμιτη είναι η μέθοδος που εκμεταλλεύεται την απειρία ή τη φυσική ευπιστία των μικρών παιδιών. Πρόκειται για πράξεις εκμετάλλευσης της φυσικής ευπιστίας και απειρίας των παιδιών και όχι παραπλάνησή τους.

θ) Σύναψη συμβάσεων κατά το σύστημα χιονόσφαιρας (προοδευτική κτήση πελατείας)

Διέπεται από το Ν.Δ. 16-9-1926.

Με το σύστημα αυτό νοούνται οι συμφωνίες που καταρτίζονται μεταξύ κάποιου επαγγελματία και πελάτη, σύμφωνα με τις οποίες ο πρώτος παρέχει στο δεύτερο ποσότητα εμπορευμάτων μεγαλύτερης αξίας από το συνηθισμένο-προκαθορισμένο τίμημα, που καταβάλλεται από τον δεύτερο, υπό τον όρο ότι ο πελάτης θα υποδείξει, στον επαγγελματία ή σε τρίτο πρόσωπο, άλλους πελάτες οι οποίοι και θα καταρτίσουν με τον επαγγελματία την ίδια σύμβαση.

Απαγορεύεται επίσης και η διαφήμιση τέτοιων μεθόδων.

Για παράδειγμα, ένας πωλητής μαγειρικών σκευών πουλά 5 κατσαρόλες έναντι 250€ Αν ο αγοραστής πείσει άλλα δύο πρόσωπα να αγοράσουν τα προσφερόμενα προϊόντα από τον πωλητή, τότε αντί για 250€ θα πληρώσει μόνον 150€ Στους δύο νέους αγοραστές ο πωλητής θα κάνει την ίδια πρόταση, δηλαδή να αγοράσουν τις κατσαρόλες καταβάλλοντας 250€ ή να καταβάλλουν μόνον 150€ αν πείσουν, ο καθένας από αυτούς άλλα δύο πρόσωπα, να αγοράσουν και αυτοί με τους ίδιους όρους κατσαρόλες.

3. Πράξεις προβαδίσματος μέσω παράβασης νόμου ή σύμβασης

α) Παράβαση εξωανταγωνιστικών κανόνων δικαίου με ηθικοδικαιϊκή θεμελίωση (ηθικά φορτισμένοι κανόνες δικαίου) ή με ηθικά ουδέτερο κανόνα

Η παράβαση κανόνων δικαίου από κάποιον ανταγωνιστή συνιστά, υπό προϋποθέσεις, αθέμιτη πράξη και αντιβαίνει στο άρθρο 1 του ν. 146/1914. Πιο συγκεκριμένα συνιστά παράβαση του δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού, όταν οι παραβιαζόμενες διατάξεις αφενός μεν παραβιάζουν την αρχή της ισότητας των ανταγωνιζομένων επιχειρήσεων σε μία αγορά και έτσι μία επιχείρηση αποκτά πλεονέκτημα έναντι των νομοταγών ανταγωνιστικών της επιχειρήσεων, και αφετέρου όταν η παραβίαση διατάξεων του νόμου επισύρει ποινικές ή αστικές ή διοικητικές κυρώσεις εις βάρος της παραβιάζουσας επιχείρησης.

Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη¹, γίνεται διάκριση των κανόνων δικαίου σε ηθικά φορτισμένους, αυτούς δηλαδή που εμπεριέχουν την έννοια των χρηστών ηθών και κάθε πράξη που είναι αντίθετη με αυτούς είναι εκτός από παράνομη και ανήθικη, και σε ηθικά ουδέτερους, αυτούς που δεν εμπεριέχουν την έννοια των χρηστών ηθών.

Η παράβαση των ηθικά φορτισμένων κανόνων δικαίου, όπως επίσης και εκείνων που έχουν τεθεί για την προστασία γενικότερων συμφερόντων, π.χ. της δημόσιας υγείας, της εθνικής ασφάλειας, έχει κριθεί ότι συνιστά ταυτόχρονα και πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού. Ειδικότερα ο λόγος έγκειται στο ότι αυτοί οι κανόνες περιέχουν και μία ηθικοδικαιϊκή επιταγή. Επομένως, εφόσον ο κανόνας

---

¹ Βλ. περισσ., Α. Μικρουλέα εν Αθέμιτος Ανταγωνισμός (επιμ. Ν. Ρόκας) Αθήνα 1996, σελ. 237 – 238.

που παραβιάστηκε εμπεριέχει μία τέτοια επιταγή, η παράβασή του συνιστά αντίθεση στα χρηστά ήθη.

Αν η παράβαση αφορά ηθικά ουδέτερους κανόνες δικαίου, τότε για να υπάρχει και πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού, θα πρέπει ο παραβάτης να έχει αποκτήσει προβάδισμα έναντι των ανταγωνιστών του στην σχετική αγορά, και το προβάδισμα αυτό να είναι αποτέλεσμα της συστηματικής και ηθελημένης παράβασης του ηθικά ουδέτερου κανόνα δικαίου.

Στην παράβαση των ηθικά ουδέτερων κανόνων δικαίου το κριτήριο δεν πρέπει να είναι το αδικαιολόγητο προβάδισμα στην αγορά, αλλά ο σκοπός του κανόνα δικαίου. Αν δηλαδή σκοπός του κανόνα δικαίου είναι (εκτός των άλλων) και η προστασία της οικονομικής ελευθερίας του τρίτου, τότε η παράβασή του ηθικά ουδέτερου κανόνα δικαίου, συνιστά και πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού, ενώ αν ο κανόνας δικαίου δεν έχει σκοπό να προστατεύσει την οικονομική ελευθερία του τρίτου τότε η παράβαση του δεν συνιστά πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού.

Ειδική περίπτωση παράβασης κανόνων δικαίου, αποτελεί η παράβαση των κανόνων που ρυθμίζουν τη σύσταση και λειτουργία νομικών προσώπων. Τέτοια περίπτωση μπορεί να εμφανιστεί όταν, για παράδειγμα, ένα σωματείο ή μία επιτροπή εράνων έχουν κερδοσκοπικό σκοπό, κατά παράβαση των διατάξεων του Α.Κ. που απαγορεύουν τέτοια δραστηριότητα στα πρόσωπα αυτά. Γίνεται δεκτό ότι τέτοια μορφής παράβαση διατάξεων οργανωτικού χαρακτήρα συνιστά και πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού, αν από το σύνολο της παράνομης δραστηριότητας προκύπτει ότι ο νόμιμος σκοπός του προσώπου έχει αντικατασταθεί από τον παράνομο σκοπό, ο οποίος και ασκείται με το προκάλυμμα του τύπου του νομικού προσώπου, π.χ. προκάλυμμα σωματείου.

Τέλος και η νομολογία ακολουθεί την ανωτέρω διάκριση της κρατούσας στη θεωρία. Ενδεικτικά αναφέρουμε ως παράβαση κανόνων ηθικά φορτισμένων και άρα αθέμιτων πράξεων, την πώληση χημικών ουσιών χωρίς την απαιτούμενη άδεια από τη διοίκηση, η δωρεάν παροχή υπηρεσιών από μηχανικούς για τις οποίες υπάρχει νόμιμη διατίμηση, η λειτουργία παράνομου πρατηρίου παραπλεύρως νομίμου σε μικρό χωριό, με συνέπεια το νόμιμο πρατήριο να χάσει την πελατεία του κλπ. Ως παράβαση ηθικά ουδέτερων κανόνων δικαίου έχουν κριθεί οι

περιπτώσεις παράβασης του ν. 1866/1989 που απαιτεί άδεια για τη λειτουργία τηλεοπτικού οργανισμού, η πώληση υγρών καυσίμων από super – market¹ κλπ.

β) Παράβαση συμβατικών δεσμεύσεων

Για να είναι αθέμιτη θα πρέπει να συντρέχουν κάποιες ιδιαίτερες περιστάσεις. Έτσι, π.χ. είναι αθέμιτη όταν ένα στέλεχος μίας επιχείρησης προκαλείται από ανταγωνιστή ν' αποκαλύψει μυστικά της επιχείρησής του ή να λύσει τη σύμβαση εργασίας του.

Ειδικότερα περιπτώσεις τέτοιας παράβασης αποτελούν :

✓ Παρότρυνση για αθέτηση της σύμβασης

Η παρότρυνση του εργαζομένου να αθετήσει την υπάρχουσα έγκυρη σύμβαση εργασίας από τρίτο που γνωρίζει τις συμβατικές σχέσεις θεωρείται αθέμιτη χωρίς συνδρομή πρόσθετων στοιχείων προς τα χρηστά ήθη,

✓ Εκμετάλλευση σύμβασης που λύθηκε

✓ Παρότρυνση για νόμιμη λύση της σύμβασης

Για να θεωρηθεί αυτή αθέμιτη θα πρέπει αυτή η παρότρυνση ή παρακίνηση να γίνεται με εξαπάτηση ή παραπλάνηση του μισθωτού ή να περιέχει χαρακτήρα συστηματικής και βάσει σχεδίου επιτυχούς απόσπασης του εργατικού δυναμικού της επιχείρησης. Έτσι λοιπόν θεωρείται ότι συνιστά αθέμιτη πράξη το να παροτρύνεται κάποιος να αθετήσει τις ενοχικές δεσμεύσεις, που έχει αναλάβει απέναντι σε τρίτο πρόσωπο, ο οποίος και είναι ανταγωνιστής του προσώπου που παροτρύνει, π.χ. καταστηματάρχη παροτρύνει υπάλληλο του ανταγωνιστή του, να προσέρχεται καθυστερημένα στην εργασία του.

Για να είναι αθέμιτη η πράξη αρκεί να υπάρχει πρόθεση ανταγωνισμού, ανταγωνιστική σχέση και παρότρυνση για αθέτηση συμβατικών υποχρεώσεων και δεν είναι απαραίτητο να επακολουθήσει πρόσληψη ή απασχόληση αυτού που αθέτησε τις συμβατικές του υποχρεώσεις, απ' αυτόν που τον παρότρυνε να το κάνει.

✓ Παραβίαση συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας ή διανομής

---

¹ Βλ. περισσ., Α. Μικρουλέα εν Αθέμιτος Ανταγωνισμός (επιμ. Ν. Ρόκας) Αθήνα 1996, ό.π., σελ. 240.

Εδώ ο τρίτος βεβαιώνει ψευδώς τον συμβατικά δεσμευμένο έμπορο ότι τα προϊόντα προορίζονται για χώρα ή περιοχή όπου δεν υφίσταται αποκλειστικός αντιπρόσωπος ή συντρέχει αθέμιτη υποτίμηση.

Συνέπειες παράβασης των ανωτέρω είναι ότι η βλαπτόμενη επιχείρηση έχει αξίωση κατά του τρίτου για άρση της προσβολής και παράλειψής της στο μέλλον.

Απ' την άλλη πλευρά δεν είναι αθέμιτη πράξη η εκμετάλλευση από τον ανταγωνιστή σύμβασης που έχει ήδη λυθεί, ούτε και η παρότρυνση από τον ανταγωνιστή για νόμιμη λύση της σύμβασης που έχει καταρτιστεί.

4. Πράξεις εκμετάλλευσης ξένης παροχής¹

α) Η απομίμηση γενικά

Στην συγκεκριμένη περίπτωση προστατεύεται η αθέμιτη ιδιοποίηση δημιουργημάτων του ανταγωνιστή. Ειδικότερα η παραβίαση της γενικής ρήτρας του άρθρου 1 του ν. 146/1914 συνίσταται και στον τρόπο και τα μέσα που χρησιμοποιεί μία ανταγωνιστική επιχείρηση, προκειμένου να εκμεταλλευτεί τα δημιουργήματα του ανταγωνιστή της.

β) Απομίμηση προϊόντων ξένης εργασίας

Στα πλαίσια του ανταγωνισμού η απομίμηση προϊόντων ξένης εργασίας είναι επιτρεπτή και δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 1 του ν. 146/1914. Το επιτρεπτό της ρηθείσης πράξεως προκύπτει από το ότι ο νόμος προστατεύει ορισμένα μόνο άυλα αγαθά, π.χ. ευρεσιτεχνία. Έτσι λοιπόν δουλική απομίμηση της ξένης παροχής στον τεχνικό τομέα π.χ. μηχανήματα, ή μη τεχνικό τομέα π.χ. σχέδια υφασμάτων, εφόσον δεν υπάρχει αποκλειστικό δικαίωμα ειδικής προστασίας αρχικά δεν απαγορεύεται. Είναι αθέμιτη όταν το επιβάλλουν ιδιαίτερες περιστάσεις π.χ. η διακριτική για τις συναλλαγές λειτουργία του.

Όταν λέμε απομίμηση γενικά, εννοούμε ότι ο απομιμούμενος ξεκινά ή στηρίζει τη δική του παροχή πάνω σε μία ξένη παροχή που τη χρησιμοποιεί ως

---

¹ Βλ. Α.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001 σελ. 160 επ., Η. Σουφλερός, εν Αθέμιτος Ανταγωνισμός (επιμ. Ν. Ρόκας) Αθήνα 1996, σελ. 110 επ.

πρότυπο. Αυτή είναι αθέμιτη όταν κάποιος την εμφανίζει ως δική του. Τέτοια περίπτωση π.χ. είναι η απομίμηση συσκευασίας αλλοδαπής επιχείρησης για αρωματικά κεριά τα οποία κυκλοφορούν με επιτυχία στην Ελλάδα.

Επίσης, αν η απομίμηση έχει τη μορφή της δουλκής απομίμησης τότε εμπίπτει στην απαγόρευση του ανωτέρω άρθρου. Για να υφίσταται μία τέτοια περίπτωση θα πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις και μάλιστα σωρευτικά. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί εδώ ότι οι κατωτέρω προϋποθέσεις δεν αναφέρονται στο νόμο και απλά εισάγουν μία γενική κατεύθυνση της συγκεκριμένης αθέμιτης πράξης.

Αυτές οι προϋποθέσεις είναι οι εξής:

Ø Πρωτοτυπία του προϊόντος εργασίας

Ειδικότερα ως προς την πρώτη προϋπόθεση το προϊόν λόγω της κατασκευής του ή λόγω των ιδιοτήτων του έχει αποκτήσει ένα ξεχωριστό, αυτόνομο χαρακτήρα και ο οποίος τον διαφοροποιεί έναντι όλων των άλλων ομοειδών προϊόντων που κυκλοφορούν στην αγορά. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα πρέπει το προϊόν να παράγεται κατά τρόπο μαζικό, έστω κι αν η παραγωγή του προϊόντος κόστισε αρκετά χρήματα ή και κόπο. Από την άλλη πλευρά είναι αδιάφορο αν το προϊόν είναι γνωστό στις συναλλαγές ή όχι για να στοιχειοθετηθεί η παράβαση του άρθρου 1 του ρηθέντος νόμου, αρκεί, ότι μπορεί αντικειμενικά να καταστεί γνωστό στις συναλλαγές με βάση τα χαρακτηριστικά που το συνθέτουν. Η δε πρωτοτυπία του πρέπει να υπάρχει κατά τη στιγμή της απομίμησης και, επίσης, για να έχουμε δουλκή απομίμηση θα πρέπει το προϊόν να μην έχει αναλωθεί.

Ø Κίνδυνος σύγχυσης στις συναλλαγές

Ως προς τη δεύτερη ανωτέρω προϋπόθεση σύγχυση υφίσταται όταν το καταναλωτικό κοινό θεωρεί ότι το απομιμούμενο προϊόν προέρχεται από συγκεκριμένο κατασκευαστή, ενώ στην πραγματικότητα κάτι τέτοιο δεν υφίσταται. Σημειωτέον όμως, ότι για να υφίσταται κίνδυνος σύγχυσης θα πρέπει τα απομιμούμενα προϊόντα να είναι ευρέως γνωστά, τα οποία να τα γνωρίζει ένα μεγάλο μέρος των καταναλωτών ως προερχόμενα από συγκεκριμένη επιχείρηση και όχι απαραίτητα να έχουν επικρατήσει αυτά στις συναλλαγές.

Αναφέρεται ως κίνδυνος σύγχυσης και η πρόσθετη παραπλάνηση. Ως τέτοια θεωρείται: «Όταν κάποιος διαθέτει στην αγορά ένα προϊόν ξένης εργασίας ή γενικότερα μία ξένη παροχή με τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργείται στο κοινό η απατηλή εντύπωση ότι αυτά προέρχονται από τον ίδιο, π.χ. Όταν επισυνάπτει ως υπόδειγμα σε δικές του διαφημιστικές επιστολές ξένο υπόδειγμα από το οποίο έχει αποκόψει το ξένο λογότυπο, έτσι ώστε να δημιουργείται στον παραλήπτη η εντύπωση ότι το υπόδειγμα προέρχεται από τον ίδιο».

Ως προς τη δυνατότητα σύγχυσης του καταναλωτικού κοινού, αρκεί, επίσης, να υπάρχει αντικειμενική δυνατότητα επέλευσης της σύγχυσης και όχι να έχει ήδη επέλθει. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ως προς την τελευταία περίπτωση, αν η απομίμηση ενός προϊόντος απαιτεί υπέρογκες δαπάνες τότε δεν αρκεί κίνδυνος σύγχυσης, αλλά θα πρέπει να επέρχεται η σύγχυση στις συναλλαγές για να συντελείται η ρηθείσα αθέμιτη πράξη.

Ø Υπαιτιότητα

Όσον αφορά την τρίτη προϋπόθεση η υπαιτιότητα στηρίζεται στη γνώση του απομιμούμενου ότι το προϊόν του αποτελεί απομίμηση ξένου προϊόντος. Μάλιστα η γνώση αυτή κρίνεται κατά τρόπο αντικειμενικό, δηλαδή υφίσταται υπαιτιότητα ακόμη και αν ο απομιμούμενος δεν θέλει να πληροφορηθεί το γεγονός ότι το προϊόν είναι αποτέλεσμα απομίμησης. Έτσι λοιπόν πρόθεση παραπλάνησης του κοινού δεν απαιτείται και άρα η υπαιτιότητα του απομιμούμενου, με βάση τ' ανωτέρω περιλαμβάνει και την ελαφρά αμέλεια. Μάλιστα δεν απαιτείται ούτε ειδική γνώση του απομιμούμενου ότι η πράξη του αντίκειται στην απαγόρευση του άρθρου 1 του ν. 146/1914, δηλαδή ότι αυτή αντίκειται στα χρηστά ήθη.

Κριτήριο πάντως της υπαιτιότητας του απομιμούμενου αποτελεί και το γεγονός ότι αυτός δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψει τον κίνδυνο σύγχυσης. Βέβαια επειδή ο νόμος δεν καθορίζει ποια μέτρα πρέπει να λάβει ο απομιμούμενος αυτά κρίνονται με βάση τις συνθήκες κάθε περίπτωσης και με γνώμονα την παραβίαση ή όχι από μέρος του των χρηστών ηθών.

Με βάση τα ανωτέρω ειδικότερα θα πρέπει να προστεθούν και τα εξής:

Όσον αφορά την απομίμηση λειτουργικών στοιχείων ενός προϊόντος αυτή δεν συνιστά παράβαση αθέμιτου ανταγωνισμού, εφόσον τα συγκεκριμένα

χαρακτηριστικά δεν προστατεύονται ειδικώς από το νόμο, π.χ. ευρεσιτεχνία, υποδείγματα χρησιμότητας.

Αντικείμενο της ευρεσιτεχνίας είναι η σχέση που συνδέει την εφεύρεση με αυτόν που την δημιούργησε ή με αυτόν που έχει δικαίωμα να κάνει χρήση της. Το δικαίωμα ευρεσιτεχνίας προϋποθέτει πιστοποίηση από την Πολιτεία ότι πρόκειται για εφεύρεση η οποία χορηγείται με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

Σ' αυτές τις περιπτώσεις η αποτροπή του κινδύνου σύγχυσης θα πρέπει να πραγματοποιείται με άλλους τρόπους. Τέτοιοι μεταξύ των άλλων είναι προσθήκη στο απομιμούμενο προϊόν εξωτερικών γνωρισμάτων που θα αποτρέπουν τον κίνδυνο σύγχυσης, π.χ. διαφορετική συσκευασία του απομιμούμενου, διαφορετικό σήμα, χρώματα κλπ. Πάντως τα διαφοροποιημένα αυτά εξωτερικά γνωρίσματα θα πρέπει να είναι αρκετά ώστε να αποτραπεί πλήρως και όχι μερικώς ο εν λόγω κίνδυνος σύγχυσης.

Και για τα λεγόμενα αισθητικά προϊόντα η απομίμησή τους είναι ελεύθερη. Εδώ εμπίπτει η καλαίσθητη διαμόρφωση ενός βιομηχανικού ή βιοτεχνικού προϊόντος, ιδίως ως προς τη μορφή και τα χρώματά του, π.χ. είδη μόδας, ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, κοσμήματα κλπ.

γ) Απομίμηση διακριτικών γνωρισμάτων και άυλων αγαθών

Η περίπτωση εδώ αφορά την απομίμηση στα σήματα, ευρεσιτεχνία, επωνυμία, διακριτικός τίτλος, υποδείγματα χρησιμότητας¹.

Το παράνομο έγκειται και εδώ στο ότι το καταναλωτικό κοινό θεωρεί ότι ένα προϊόν προέρχεται από συγκεκριμένη επιχείρηση, ενώ κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει και έτσι δημιουργείται σύγχυση στις συναλλαγές.

Ειδικότερα, όσον αφορά τα σήματα, το άρθρο 1 εφαρμόζεται όχι μόνο αν υπάρχει απομίμηση ξένου σήματος σε προϊόντα ή υπηρεσίες, αλλά και από το αν δημιουργείται εν γένει εντύπωση στο καταναλωτικό κοινό ότι η απομίμηση, η οποία προέρχεται από το διασχηματισμό ή τη συσκευασία του ξένου προϊόντος και το γεγονός αυτό να επιφέρει σύγχυση σ' αυτούς. Θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι απομίμηση σήματος υφίσταται ακόμη και όταν ένα προϊόν είναι εντελώς διαφορετικό από το άλλο προϊόν, όμως το σήμα είναι σήμα φήμης. Αυτό συμβαίνει

---

¹ Βλ. επίσης επόμ. κεφ.

διότι το ξένο προϊόν θα αποκομίσει παράνομο όφελος από την χρήση του ξένου σήματος, διότι οι καταναλωτές θα θεωρούν ότι προέρχεται από την ίδια επιχείρηση που παράγει το προϊόν με το σήμα φήμης.

Όσον αφορά τις ευρεσιτεχνίες και τα υποδείγματα χρησιμότητας, αν δεν έχουν δηλωθεί όπως ορίζει ο νόμος¹ δεν προστατεύονται σε περίπτωση απομίμησής τους. Παρ' όλα αυτά μπορεί να επιτευχθεί προστασία σύμφωνα με τη γενική ρήτρα του άρθρου 1 του ν. 146/1914, εφόσον οι προϋποθέσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, δηλαδή συντρέχουν οι προϋποθέσεις τις ανταγωνιστικής πρωτοτυπίας, του κίνδυνου σύγχυσης και της υπαιτιότητας.

Στην περίπτωση απομίμησης ενδείξεων γεωγραφικής προέλευσης γίνεται δεκτό ότι αυτά δεν αποτελούν προϊόντα μίας επιχείρησης, όμως μπορεί να ζητηθεί η προστασία, σύμφωνα με το άρθρο 1, των προϊόντων με τέτοια ένδειξη αν αυτή έχει επικρατήσει στις συναλλαγές και συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις.

δ) Απομίμηση ξένης φήμης

Η εκμετάλλευση ξένης φήμης αναφέρεται στις παρασιτικές επιχειρήσεις, δηλ. αυτές που τρέφονται από την αθέμιτη εκμετάλλευση της φήμης άλλης επιχείρησης. Η εκμετάλλευση αυτή μπορεί να προκύψει από την παραπλάνηση του κοινού ως προς την προέλευση ενός προϊόντος ή από την προβολή του ίδιου προϊόντος στη θέση με το προϊόν της ξένης παροχής, έτσι ώστε με το συσχετισμό να εκμεταλλευθεί ο ένας τη φήμη του άλλου.

Τέτοια περίπτωση, υφίσταται όταν μία ξένη επιχείρηση προσπαθεί μέσω διαφήμισης να προσδώσει στα προϊόντα της στοιχεία από τα προϊόντα άλλης επιχείρησης, τα οποία είναι καταξιωμένα στις συναλλαγές, με σκοπό την αποκόμιση ιδίου οφέλους από την καλή φήμη των προϊόντων ή υπηρεσιών της ξένης επιχείρησης. Το γεγονός αυτό θεωρείται ότι παραβιάζει την καλή πίστη, διότι παραβιάζει τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων.

---

¹ Ν. 1733/1987 για τη χορήγηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και ν. 1733/1987 για τα υποδείγματα χρησιμότητας.

Οι σπουδαιότερες περιπτώσεις τέτοιας απομίμησης ή προσέγγισης όπως έχει επικρατήσει στη θεωρία και τη νομολογία είναι οι εξής: η αναφερόμενη διαφήμιση, η προσέγγιση σε ξένα προϊόντα, η προσέγγιση σε ξένα διακριτικά γνωρίσματα, η προσέγγιση σε ξένες ενδείξεις γεωγραφικής προέλευσης.

ε) Αναφερόμενη διαφήμιση¹

Στη συγκεκριμένη περίπτωση μία επιχείρηση χρησιμοποιεί τη φήμη ξένης επιχείρησης σε διαφημίσεις προϊόντων ή υπηρεσιών του, με σκοπό να αποκομίσει παράνομο όφελος. Πάντως για να είναι αθέμιτη μία τέτοια διαφήμιση θα πρέπει να αναφέρεται σε συγκεκριμένα γνωρίσματα των προϊόντων ή υπηρεσιών του ανταγωνιστή, όπως πχ ιδιότητες, ποιότητα κλπ.

στ) Απόσπαση εργατικού δυναμικού

Αν η ανταγωνιστική επιχείρηση, προσφέρει σε απασχολούμενους ανταγωνιστικής επιχείρησης περισσότερα χρήματα με σκοπό να τους αποσπάσει δεν συνιστά η ενέργεια αυτή παραβίαση κανόνων αθέμιτου ανταγωνισμού.

Εδώ υπάρχουν τρεις περιπτώσεις:

Ø Παρότρυνση για αθέτηση συμβάσεως.

Εδώ η απόσπαση επιτυγχάνεται ύστερα από παρότρυνση τρίτου, ο οποίος παρακινεί ξένους εργαζομένους να αθετήσουν βασικές συμβατικές τους υποχρεώσεις έναντι του εργοδότη τους, ο οποίος είναι ανταγωνιστής της ανταγωνιστικής προς αυτόν επιχείρησης, συνιστά αθέμιτη πράξη ανταγωνισμού. Το παράνομο εντοπίζεται στις προθέσεις του παροτρύνοντος, ο οποίος επιδιώκει να επηρεάσει τη βούληση του εργαζομένου, ώστε αυτός να αθετήσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις, αδιαφορώντας για τη ζημία που μπορεί να προκληθεί στον ανταγωνιστή του και εργοδότη του παροτρυνομένου.

Ø Εκμετάλλευση αθετηθείσας συμβάσεως.

Κατά κανόνα δεν είναι αθέμιτη η εκμετάλλευση ήδη αθετηθείσας συμβάσεως από τον ίδιο τον εργαζόμενο, όπως η πρόσληψη εργαζομένου, ο οποίος παρέβη τις συμβατικές του υποχρεώσεις με δική του πρωτοβουλία, χωρίς να τον

---

¹ Βλ. κατωτ. δίκαιο προστασίας του καταναλωτή και ειδικότερα τη συγκριτική διαφήμιση

παροτρύνει τρίτος. Το παράνομο εδώ έγκειται όταν η συγκεκριμένη πρόσληψη γίνεται με σκοπό η ανταγωνιστική επιχείρηση να πληροφορηθεί τα απόρρητα της ανταγωνιστικής της επιχείρησης στην οποία εργαζόταν ο προσληφθείς υπάλληλος με σκοπό έτσι να πληγεί η θέση της στην αγορά.

Ø Παρότρυνση για νόμιμη λύση της σύμβασης.

Και αυτή η ενέργεια δεν συνιστά κατά κανόνα αθέμιτη ανταγωνιστική πράξη. Το παράνομο εδώ έγκειται όταν με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται η αποδιοργάνωση μίας ανταγωνιστικής επιχείρησης ή υφαρπαγή της πελατείας της κλπ.

ζ) Απομίμηση της ξένης διαφήμισης

Η απομίμηση της ξένης διαφήμισης είναι αθέμιτη όταν μέσω αυτής αποσκοπείται η πρόκληση σύγχυσης, η παραπλάνηση του κοινού για το ίδιο όφελος ή η εξοικονόμηση σοβαρών δαπανών.

η) Η εκμετάλλευση πνευματικών δημιουργημάτων

Αθέμιτη μπορεί να είναι και η εμπορική εκμετάλλευση της φήμης που έχουν αποκτήσει τα πνευματικά δημιουργήματα άλλου, εξαιτίας της οποίας μπορεί να προωθηθεί στην αγορά ευχερώς σύνολο προϊόντων. Αφορά π.χ. το διασχηματισμό ενός προϊόντος που εξατομικεύει προϊόν και τη σύνδεσή του με συγκεκριμένη επιχείρηση.

5. Πράξεις διακινδύνευσης της αγοράς

Μία πράξη μπορεί να θεωρηθεί ως αθέμιτη ακόμη και αν δεν προσβάλλει τα συμφέροντα των άλλων ανταγωνιστών, όταν η ανταγωνιστική αυτή πράξη διακινδυνεύει την ουσία του ανταγωνισμού και τη λειτουργία του και συνεπώς την αγορά, σαν χώρο που συναντώνται η προσφορά και η ζήτηση.

Ανταγωνιστική πράξη διακινδύνευσης της αγοράς συνεπώς είναι εκείνη που παραμερίζει, αποκλείει ή αισθητά περιορίζει τη δυνατότητα των ανταγωνιστών για σύγκριση των παροχών τους στην αγορά και κατ' αποτέλεσμα τη δυνατότητα των

καταναλωτών για επιλογή μεταξύ περισσότερων παροχών. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν:

α) Πληθωρική διανομή προϊόντων

Η πληθωρική διανομή προϊόντων θεωρείται αθέμιτη όταν δεν συντρέχει μία τέτοια περίπτωση, π.χ. δωρεά 5.000 κουτιών γάλακτος σε χωριό χωρίς να συντρέχει κάποια περίπτωση θεομηνίας. Δεν είναι αθέμιτη η δωρεάν αποστολή δειγμάτων ενός προϊόντος.

β) Αποστολή προϊόντων του τύπου

Τέτοια θεωρείται η αποστολή εφημερίδας καθαρά διαφημιστικής η οποία όμως περιέχει και ρεπορτάζ ειδήσεων ή η αποστολή δωρεάν εφημερίδας.

γ) Κατάχρηση της θέσης οικονομικής δύναμης

Ως κατάχρηση, θεωρούνται οι πράξεις όπου σύμφωνα με το δίκαιο του ανταγωνισμού, έχουν σκοπό την εκμετάλλευση της οικονομικής δύναμης μίας επιχείρησης εις βάρος άλλης. Ο ν. 703/1977 απαγορεύει την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης στην αγορά. Το ίδιο ισχύει και με το ν. 146/1914, όταν μία επιχείρηση ενισχύει τον ανταγωνισμό της εις βάρος άλλων ανταγωνιστών κάνοντας κατάχρηση της οικονομικής δύναμης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΥΠΟ ΣΤΕΝΗ ΕΝΝΟΙΑ

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

I. Οι κατιδίαν απαγορευμένες πράξεις του ανταγωνισμού

A. Άρθρο 3

Ο νόμος γενικά προστατεύει τη δημιουργία παραπλανητικών εντυπώσεων οι οποίες σε κάθε περίπτωση αποτελούν παραβίαση του άρθρου 1 του ν. 146/1914. Το εν λόγω άρθρο κυρίως προστατεύει τα συμφέροντα του συνόλου των καταναλωτών.

Το άρθρο 3 όπως αυτό πλαισιώνεται και από τα άρθρα 4 και 5 του ανωτέρω νόμου αντιμετωπίζει την ανακριβή ή απατηλή και παραπλανητική διαφήμιση.

Το άρθρο 3 δεν θέτει ως προϋπόθεση για την εφαρμογή του την ύπαρξη σκοπού ανταγωνισμού.

Η παραπλανητική διαφήμιση ρυθμίζεται από το ν. 2251/1994 περί προστασίας του καταναλωτή (βλ. κατωτ.), γι' αυτό και ο σκοπός των άρθρων 3-5 του ν. 146/1914 είναι η προστασία των ανταγωνιζομένων επιχειρήσεων και έμμεσα των καταναλωτών.

Ειδικότερα το άρθρο 3 απαγορεύει τις ανακριβείς δηλώσεις που γίνονται με γνωστοποιήσεις ή ανακοινώσεις κι απευθύνονται σ' έναν ευρύ κύκλο προσώπων, όταν αυτές αναφέρονται στις εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές και είναι ικανές να προκαλέσουν την εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς. Είναι συνεπώς ένα είδος γενικής ρήτρας.

Σκοπός του άρθρου 3 είναι αφενός η προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών, που με τις παραπλανητικές δηλώσεις οδηγούνται σε ασύμφορες γι' αυτούς αγορές κι αφετέρου η προστασία των συμφερόντων των ανταγωνιστών του επαγγελματία που κάνει τη διαφήμιση, οι οποίοι λόγω των παραπλανητικών δηλώσεων χάνουν την πελατεία τους.

Η διαφορά του από το άρθρο 1 του ίδιου νόμου είναι ότι το άρθρο 1 αναφέρεται γενικά στον αθέμιτο ανταγωνισμό, ενώ το άρθρο 3 μόνο στις

ανακριβείς δηλώσεις. Έτσι κάθε παράβαση του άρθρου 3 δεν είναι οπωσδήποτε αθέμιτη.

Αναφορικά με τα κατιδίαν στοιχεία του άρθρου 3 αυτά είναι τα εξής:

1. Δημόσιες γενόμενες γνωστοποιήσεις

Πρόκειται για εξωτερικές, που προορίζονται για έναν αόριστο και κυρίως απεριόριστο αριθμό προσώπων και μπορούν να γίνουν με κάθε μέσο δημοσιότητας.

2. Ανακοινώσεις που προορίζονται για ευρύ κύκλο προσώπων

Αυτές πρέπει να απευθύνονται σ' έναν κύκλο προσώπων, ο οποίος δεν είναι δυνατό να προκαθορισθεί ακριβώς. Άρα όχι σε περιορισμένο κύκλο προσώπων ή σε μεμονωμένα άτομα.

3. Ανακριβείς ή παραπλανητικές δηλώσεις

Δ η λ ώ σ ε ι ς, υπό την έννοια του άρθρου 3 του ν. 146/1914, είναι εξωτερικές, που αναφέρονται κατά πρώτο λόγο σε πραγματικά γεγονότα. Γίνεται δεκτό ότι μπορεί μία δήλωση να περιέχει και αξιολογικές κρίσεις, αυτό όμως ισχύει μόνο όταν πρόκειται για κρίσεις, που κατά την αντίληψη του συναλλακτικού κοινού, είναι δυνατό να ελεγχθούν αντικειμενικά, γιατί τότε μόνο μπορεί να διαπιστωθεί η ανακρίβεια τους.

Η δήλωση μπορεί να είναι προφορική, γραπτή ή εικαστική μορφή εκφράσεως.

Οι δηλώσεις πρέπει ν' αφορούν τις επαγγελματικές σχέσεις του διαφημιζόντος στις εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές. Όταν από μία δήλωση λείπει ο πληροφοριακός χαρακτήρας αναφορικά με τις σχέσεις αυτές, π.χ., «αυτό και κανένα άλλο», δεν πρόκειται για δήλωση, όπως αυτή εννοείται στο άρθρο 3. Τα λεγόμενα «slogans» υπάγονται στην έννοια της δηλώσεως του άρθρου 3, όταν αποτελούν εξωτερική γνώμη με δήλωση, που μπορεί να ερευνηθεί αντικειμενικά.

Επίσης η επωνυμία μιας επιχείρησης, ένα διακριτικό γνώρισμα ή ένας διασηματοποιός μπορεί να θεωρηθούν, ότι συνιστούν τέτοια δήλωση. Μία δήλωση μπορεί να υπαχθεί στο άρθρο 3 ακόμη, και όταν αποσιωπούνται σ' αυτήν σοβαρά στοιχεία. Πάντως η σιωπή επί διαφημίσεως μπορεί να θεωρηθεί, ότι οδηγεί σε παραπλάνηση, μόνο όταν υπάρχει υποχρέωση παροχής εξηγήσεων.

Δεν υπάγονται στην απαγόρευση του άρθρου 3 φανταστικές δηλώσεις ή απεικονίσεις και δηλώσεις, που ενέχουν υπερβολικό εγκωμιασμό (π.χ. η δήλωση «τα ωραιότερα άνθη του κόσμου»), εκτός αν εκλαμβάνονται από το συναλλακτικό κοινό ως σοβαρές.

Α ν α κ ρ ι β ε ί ς, θεωρούνται οι δηλώσεις, οι οποίες έχουν περιεχόμενο που δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια. Αλλά και δηλώσεις υποκειμενικά μόνο ανακριβείς απαγορεύονται. Αυτό συμβαίνει, όταν μία δήλωση είναι αντικειμενικά αληθινή, εκλαμβάνεται όμως από τους σχετικούς συναλλακτικούς κύκλους εσφαλμένα. Και αντίστροφα, αντικειμενικά ανακριβείς δηλώσεις μπορεί να επιτρέπονται, όταν το κοινό τις αντιλαμβάνεται με το ορθό νόημά τους. Η αντικειμενική ορθότητα έχει εν προκειμένω σημασία μόνο για την κρίση, αν υπάρχει πταίσμα και υποχρέωση αποζημίωσης

Αποφασιστική λοιπόν για την κρίση της ανακρίβειας μιας δήλωσης είναι η αντίληψη του συναλλακτικού κοινού, η εντύπωση δηλαδή, που δημιουργείται σ' αυτό από τη διαφήμιση. Για την παρατηρητικότητα αυτών, που απαρτίζουν το συναλλακτικό κοινό, την ικανότητά τους να κατανοούν, την πείρα και τις ειδικές τους γνώσεις, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ένας μέσος όρος. Ιδιαίτερα ανίδεοι, άπειροι και απρόσεκτοι, όπως και ιδιαίτερα έμπειροι και προσεκτικοί καταναλωτές δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Ακόμη, επειδή το κοινό δεν δίνει συνήθως και μεγάλη προσοχή στη διαφήμιση, πρέπει να ξεκινά κανείς από το κριτήριο ενός επιπόλαιου τρόπου κατανόησής της. Αυτό ισχύει κυρίως για αγαθά κατανάλωσης της καθημερινής ζωής.

Αντίθετα, όταν πρόκειται για διαφήμιση σπάνιων αντικειμένων, η οποία απευθύνεται σε μικρό κύκλο ειδικών, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, ότι αυτοί εξετάζουν προσεκτικά τη διαφημιστική ανακοίνωση.

Το άρθρο 3 του ν. 146/1914 απαγορεύει ενδεικτικά ορισμένες περιπτώσεις ανακριβών δηλώσεων. Ειδικότερα αναφέρεται στις δηλώσεις:

Ø Ανακριβής δήλωση ως προς την ποιότητα των εμπορευμάτων ή των βιομηχανικών εργασιών.

Εδώ οι ανακριβείς δηλώσεις αφορούν τη σύσταση και τις ιδιότητές τους, αλλά και κάθε πραγματική και νομική ιδιότητά τους.

Είναι παραπλανητικές οι δηλώσεις αυτές, όταν δεν ανταποκρίνονται στην ποιότητα, που έχουν τα εμπορεύματα και οι εργασίες στην πραγματικότητα, γιατί μπορεί να δημιουργήσουν στους καταναλωτές εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς, η οποία θα συντελέσει να πάρουν απόφαση για την αγορά των προϊόντων, που επαινούνται. Οι δε εκφράσεις που χρησιμοποιούνται για τον εγκωμιασμό προϊόντων, που έχουν παραχθεί από τεχνητές ύλες, πρέπει να αφήνουν να φανεί, ότι δεν πρόκειται για εμπορεύματα από φυσικές πρώτες ύλες.

Ø Ως προς τον τόπο προέλευσης.

Αυτή αναφέρεται σε κάθε δήλωση γεωγραφικής προέλευσης η οποία αποδίδει και τις με τον τόπο συνδεδεμένες ιδιότητες του εμπορεύματος, π.χ. λάδι Καλαμών. Οι ενδείξεις γεωγραφικής προέλευσης αποτελούν περίπτωση παραπλανητικής διαφήμισης. Αυτή αντιμετωπίζεται με βάση το άρθρο 3 του ν. 146/1914 και το άρθρο 9 § 3 του ν. 2251/1994.

Ø Ως προς τον τρόπο κατασκευής

Τέτοιες ανακριβείς δηλώσεις είναι κυρίως δηλώσεις περί χειροποίητων εμπορευμάτων, ενώ αυτά είναι βιομηχανοποιημένα.

Ø Ως προς τις τιμές

Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν οι δηλώσεις, ότι οι τιμές είναι τιμές χονδρικής πώλησης, ενώ αυτές είναι λιανικής ή ότι οι τιμές είναι τιμές έκπτωσης ενώ αυτές δεν είναι. Το ίδιο ισχύει και όταν μία τιμή χρησιμοποιείται ως κράχτης για να εισέλθει ο πελάτης εντός του καταστήματος.

Ø Ως προς τον τρόπο ή την πηγή προμήθειας

Αυτές μπορεί να αφορούν, είτε τον τρόπο προμήθειας του εμπορεύματος, δηλαδή το μέσο, τη μορφή, το είδος της διαδικασίας με τη οποία ο δηλών προμηθεύτηκε το εμπόρευμα, είτε την πηγή προμήθειας. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν π.χ. η δήλωση ότι το εμπόρευμα προέρχεται από την παραγωγή στην κατανάλωση, ενώ αυτό προέρχεται από τον έμπορο και όχι από τον παραγωγό.

Ø Περί τιμητικών διακρίσεων

Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν η προβολή βραβείων ή τιμητικών διακρίσεων ουδέποτε απονεμηθέντων, όπως επίσης και η χρήση μεταλλίων ή τιμητικών διακρίσεων για συμμετοχή ή βράβευση σε εικονικές ή απατηλές εκθέσεις.

Ø Περί της αιτίας ή του σκοπού της πώλησης

Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν οι δηλώσεις περί πώλησης λόγω πτώχευσης, όταν τα εμπορεύματα δεν προέρχονται από πτώχευση, διότι η απόφαση με την οποία ο έμπορος ή το νομικό πρόσωπο κηρύχθηκε σε πτώχευση ανακλήθηκε, ή δηλώσεις περί πώλησης λόγω διάλυσης. Για να ισχύει μία τέτοια περίπτωση χρειάζεται αναγγελία στο κοινό ότι τα εμπορεύματα προέρχονται από τη διάλυση του καταστήματος, παύση λειτουργίας του καταστήματος και άδεια του Μονομελούς Πρωτοδικείου η οποία θα πρέπει να μνημονεύεται στην αναγγελία, ή περί πώλησης με πλειστηριασμό όταν η πώληση γίνεται με συνηθισμένη συναλλαγή.

Ø Ως προς την ποσότητα των προς διάθεση εμπορευμάτων

Σκοπός της απαγόρευσης είναι η αποφυγή προσέλκυσης του πελάτη με τη δήθεν ύπαρξη του διαφημιζόμενου προϊόντος στο κατάστημα, με σκοπό να προβεί ο πελάτης σ' άλλες αγορές.

Ø Ως προς την επιχείρηση ή τον επιχειρηματία

Ως προς την επιχείρηση, παραπλανητικές είναι οι δηλώσεις που επικαλούνται αναληθείς χαρακτήρες της επιχείρησης, π.χ. η χρήση του όρου «βιομηχανία» από έμπορο.

Ως προς τον επιχειρηματία, παραπλανητικές δηλώσεις είναι η αναληθής επίκληση ειδικότητας, τίτλων, επαγγέλματος και λοιπών προσωπικών στοιχείων τα οποία μπορούν να έλξουν τον καταναλωτή.

Για να κριθεί, αν μία δήλωση, που αναφέρεται σε αντικείμενο, εκτός από τα απαριθμούμενα ενδεικτικά στο άρθρο 3, εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου αυτού, πρέπει να ερευνηθεί:

Π ρ ώ τ ο ν, αν έκανε ο διαφημίζων επαγγελματίας μία δήλωση, που αφορά τις σχέσεις του στις εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγές.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν , σε ποιο κύκλο συναλλασσόμενων απευθύνεται αμέσως ή εμμέσως η δήλωση του.

Τ ρ ί τ ο ν, πώς αντιλαμβάνεται ο κύκλος αυτός των συναλλασσομένων τη δήλωση.

Τ έ τ α ρ τ ο ν, αφού βρεθεί το νόημα που δίνεται κατά την αντίληψη των συναλλαγών στη διαφημιστική δήλωση, πρέπει να εξετασθεί, αν αυτό συμφωνεί με την πραγματικότητα.

Π έ μ π τ ο ν, σε περίπτωση, που το νόημα αυτό αποκλίνει από την πραγματικότητα, πρέπει να εξετασθεί, αν η απόκλιση είναι ικανή να δημιουργήσει την εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς, η οποία θα επηρεάσει την οικονομική απόφαση αυτών στους οποίους απευθύνεται.

4. Εντύπωση ιδιαίτερος ευνοϊκής προσφοράς.

Αυτή δημιουργείται από τη δήλωση, όταν το καταναλωτικό κοινό, συνεπεία της δήλωσης, αποδέχεται πλεονεκτήματα της προσφοράς ως υπάρχοντα, ενώ στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν.

Αποφασιστική σημασία έχει να διαπιστωθεί αν η δήλωση, στο σημείο που η έκταση απέχει από την πραγματικότητα σύμφωνα με την αβίαστη αντίληψη των συναλλαγών, είναι πρόσφορη να επηρεάσει την αγοραστική διάθεση του κοινού.

Η παραπλανητική δήλωση αφορά την προσέλκυση του πελάτη και τη διέγερση της αγοραστικής του διάθεσης και όχι κατ' ανάγκη το ευνοϊκό αποτέλεσμα της αγοράς.

Δεν χρειάζεται μάλιστα να έχει ήδη δημιουργηθεί τέτοια εντύπωση στο συναλλακτικό κοινό, αρκεί και μόνο ότι είναι η δήλωση ικανή να την προκαλέσει.

B. Ανακοινώσεις

1. Εμπορικά και βιομηχανικά απόρρητα

Τα εμπορικά και βιομηχανικά απόρρητα είναι άυλα αγαθά μεγαλύτερης οικονομικής αξίας, σ' ορισμένες περιπτώσεις ακόμα και από την ευρεσιτεχνία, το σήμα ή την επωνυμία. Ο ν.146/1914 δεν δίνει ορισμό του απορρήτου.

Απόρρητο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί κάθε γεγονός που γνωστοποιείται σ' έναν αυστηρά καθορισμένο κύκλο προσώπων και η γνωστοποίηση ή η απόκρυψη του γεγονότος αυτού, εξαρτάται αποκλειστικά από τη βούληση του κυρίου της επιχείρησης και τα οικονομικά συμφέροντά του. Δεν παίζει ρόλο το γεγονός ότι το απόρρητο ενδεχομένως δεν μπορεί να προστατευθεί με κάποιο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Εκείνο που ενδιαφέρει το νομοθέτη είναι η οικονομική αξία του απορρήτου (π.χ. διαδικασία ή μέθοδος παραγωγής), που έγκειται στην ικανότητά του να καταστήσει την επιχείρηση ανταγωνιστικότερη στην αγορά.

Επαγγελματικό (εμπορικό) απόρρητο είναι ότι σχετίζεται με το επαγγελματικό συμφέρον του κυρίου της επιχείρησης (οργάνωση, κατάλογος πελατών, ισολογισμός, κατάρτιση συμβάσεων), ενώ το βιομηχανικό με τον τρόπο κατασκευής, του οποίου γίνεται μυστική χρήση (Know - how, σχέδια κατασκευής, σύνθεση προϊόντος).

Ανάλυση των στοιχείων:

² Απαιτείται η μη αποκάλυψη ή η διαφύλαξη του απορρήτου. Τα φανερωθέντα απόρρητα χάνουν το χαρακτήρα του απορρήτου για το μέλλον και δεν προστατεύονται πια.

² Η στενότητα του κύκλου των προσώπων που γνωρίζουν το μυστικό αποτελεί στοιχείο συναγόμενο εννοιολογικά από τη φύση του απορρήτου. Ουσιώδης, δεν είναι μόνο η γνώση του απορρήτου αλλά και η γνώση του συσχετισμού-δεσμού του απορρήτου με την επιχείρηση.

² Η βούληση του κυρίου για διαφύλαξη της μυστικότητας.

² Συμφέρον προς διατήρηση της μυστικότητας. Τέτοιο υπάρχει, όταν η αποκάλυψη του απορρήτου είναι δυνατό να οδηγήσει σε βλάβη της ίδιας της επιχείρησης και ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης των άλλων.

Η προβλεπόμενη προστασία από το ν. 146/1914 είναι κυρίως ποινική. Το άρθρο 16 εδ. 1 του ν. 146/1914 προβλέπει ποινικές κυρώσεις κατά οποιουδήποτε υπάλληλου, εργάτη ή μαθητευομένου εμπορικού ή βιομηχανικού καταστήματος ή επιχείρησης, που ανακοινώνει σε τρίτους εμπορικά ή βιομηχανικά απόρρητα της επιχείρησης ή του εμπορικού καταστήματος, όπου απασχολείται, με σκοπό τον

ανταγωνισμό ή την με πρόθεση βλάβη του κυρίου του καταστήματος ή της επιχείρησης.

Η διάταξη αυτή απευθύνεται στην υποχρέωση πίστης του εργαζόμενου και εφαρμόζεται στις περιπτώσεις, που η ανακοίνωση γίνεται όσο διαρκεί η σχέση εργασίας- Υπάλληλος μπορεί να είναι τόσο η καθαρίστρια, όσο και ο γενικός διευθυντής ή το μέλος διοικητικού συμβουλίου Α.Ε..

Σύμφωνα επίσης, με το άρθρο 16 εδ. 2, τιμωρείται και εκείνος που προέβη στις παραπάνω ανακοινώσεις ή χρησιμοποίησε τα επαγγελματικά ή βιομηχανικά απόρρητα για λογαριασμό του, χωρίς να έχει δικαίωμα χρήσης, με πρόθεση ανταγωνιστική. Ο δράστης, που μπορεί να είναι οποιοσδήποτε, απαιτείται είτε να έλαβε γνώση από τον εργαζόμενο που διέπραξε το αδίκημα του προηγούμενου εδαφίου είτε με άλλο τρόπο, που να αντίκειται στους νόμους και τα χρηστά ήθη, δηλαδή με δική του παράνομη πράξη (λ.χ. κλοπή) ή αθέμιτη πράξη (λ.χ. φωτογράφιση σχεδίων).

Στο αδίκημα αυτό περιπίπτει και ο πρώην εργαζόμενος σε μια επιχείρηση, ο οποίος ανακοίνωσε ή χρησιμοποίησε απόρρητα μετά την λήξη της εργασιακής του σχέσης, των οποίων είχε λάβει γνώση με αθέμιτα μέσα, όσο διαρκούσε η εργασιακή σχέση. Αντίθετα, δεν υπέχει τέτοια δέσμευση στην περίπτωση που έλαβε γνώση των απορρήτων, με τρόπο που δεν αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη.

Με την ίδια ποινή τιμωρείται (άρθρο 17 του ν. 146/1914) και αυτός που παράνομα χρησιμοποίησε ή ανακοίνωσε σε τρίτους σχέδια, κανόνες τεχνικής φύσης, σχέδια, πρότυπα, τύπους, υποδείγματα, οδηγίες, τα οποία του εμπιστεύθηκε ο κύριος της επιχείρησης, είτε λόγω σύμβασης (λ.χ. παραχώρηση άδειας εκμετάλλευσης), είτε με τον όρο να μην ανακοινωθούν ή χρησιμοποιηθούν περαιτέρω. Στην περίπτωση αυτή δράστης δεν μπορεί να είναι κάποιος που τελεί σε σχέση εργασίας με τον κύριο της επιχείρησης.

Με μειωμένες ποινές τιμωρούνται οι ηθικοί αυτουργοί των εγκλημάτων των άρθρα 16 και 17 του ν. 146/1914, όσοι δηλαδή εξώθησαν κάποιον σε πράξη που αντίκειται στα άρθρα 16 και 17.

2. Ανακοίνωση απορρήτου από εργαζόμενο

Εδώ δράστης δύναται να είναι υπάλληλος ή εργάτης ή και μαθητευόμενος. Θα πρέπει, το απόρρητο να του είχε εμπιστευθεί ή να είχε περιέλθει στην αντίληψή του. Όμως απαιτείται η σχέση της εργασίας να βρίσκεται σε αιτιώδη συνάφεια με την εμπιστευση του απορρήτου ή την περιέλευσή του στην αντίληψη του δράστη. Επίσης, πρέπει η αποκάλυψη του απορρήτου να γίνεται κατά την διάρκεια του χρόνου υπηρεσίας. Μετά τη λύση της εργασιακής σχέσης ή μετά τη λήξη της δεν συντρέχει η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου. Τέλος δεν πρέπει να γίνει άνευ δικαιώματος ανακοίνωση σε τρίτο του δικαιώματος. Όσον αφορά για την προστασία απαιτείται δόλος και σκοπός ανταγωνισμού ή πρόθεση βλάβης του κυρίου του καταστήματος ή της επιχείρησης.

3. Απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση απορρήτου

Εδώ δράστης μπορεί να είναι οποιοσδήποτε. Αυτός θα πρέπει να έλαβε γνώση του απορρήτου ή με ανακοίνωση από εργαζόμενο ή με αθέμιτη πράξη του. Τέλος ο δράστης θα πρέπει να ανακοίνωσε ή να χρησιμοποίησε άνευ δικαιώματος το απόρρητο για λογαριασμό του ή για λογαριασμό τρίτου. Απαιτείται δόλος και περαιτέρω η χρησιμοποίηση ή η ανακοίνωση να γίνονται με πρόθεση ανταγωνισμού.

4. Απαγορευμένη χρησιμοποίηση ή ανακοίνωση εμπιστευμένων σχεδίων

Εδώ δράστης δύναται να είναι ο ευρισκόμενος με τον προσβαλλόμενο σε συναλλακτική σχέση. Πρόκειται για πράξη εκτελούμενη από πελάτες, δηλ. από πρόσωπα στα οποία αποκαλύπτεται το απόρρητο βάσει ή εξαιτίας ορισμένης σχέσης συναλλαγής. Αποκλείονται ως δράστες εκείνοι που βρίσκονται σε εργασιακή σχέση με τον προσβαλλόμενο. Το απόρρητο συνίσταται σε σχέδια ή κανόνες τεχνικής φύσεως. Τα σχέδια κλπ., να είναι εμπιστευμένα, δηλ. προϋποτίθεται η ύπαρξη σχέσης εμπιστοσύνης με περιεχόμενο τη διαφύλαξη του απορρήτου και την απαγόρευση χρησιμοποίησής του, κατά τρόπο διάφορο από τα

συμφωνηθέντα. Η ύπαρξη της σχέσης αυτής, μπορεί να προκύπτει άμεσα ή έμμεσα εκ των περιστάσεων. Τέλος η χρησιμοποίηση ή η ανακοίνωση να γίνεται χωρίς δικαίωμα, χωρίς δηλαδή νόμιμη εξουσία. Απαιτείται δόλος χωρίς καμία περαιτέρω πρόθεση ανταγωνισμού.

5. Η ανεπιτυχής ηθική αυτουργία για παραβίαση του απορρήτου

Εδώ δράστης μπορεί να είναι οποιοσδήποτε. Επίσης απαιτείται ανεπιτυχής ηθική αυτουργία για διάπραξη των ανωτέρω πράξεων. Τέλος εξώθηση άλλου σε διενέργεια μίας εκ των ανωτέρω πράξεων. Απαιτείται δόλος και περαιτέρω σκοπός ανταγωνισμού. Τέλος για τις ανωτέρω περιπτώσεις ο νόμος παρέχει και δικαίωμα αποζημίωσης.

Γ. Αναγγελία εκποίησης εμπορευμάτων προερχόμενη από πτώχευση

Σύμφωνα με τον Εμπορικό Νόμο, πρωταρχικός σκοπός της πτώχευσης είναι η γρήγορη εκποίηση της πτωχευτικής περιουσίας, έτσι ώστε να ικανοποιηθούν σε κάποιο μέτρο γρήγορα οι πτωχευτικοί πιστωτές. Είναι συνεπώς φυσικό, η πώληση εμπορευμάτων που ανήκουν στην πτωχευτική περιουσία να προκαλεί σε κάθε περίπτωση την εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς. Αυτή την εντύπωση τη θεωρεί ο νόμος δεδομένη, γι' αυτό και θέτει ως μόνη προϋπόθεση της απαγόρευσης την ψευδή δημόσια ανακοίνωση, ότι πρόκειται για εκποίηση εμπορευμάτων που προέρχονται από πτώχευση, ενώ στην πραγματικότητα κάτι τέτοιο δεν ισχύει.

Έτσι λοιπόν, μόνο εκείνα τα εμπορεύματα που μπορούν να διατεθούν και διαχειριστούν από τον σύνδικο αποτελούν εμπορεύματα της πτωχευτικής περιουσίας. Άρα, το αθέμιτο έγκειται στην αναγγελία πώλησης εμπορευμάτων που προέρχονται από πτώχευση, ενώ αυτά δεν ανήκουν πλέον στην πτωχευτική περιουσία. Αυτή η ανακρίβεια μπορεί να θεμελιωθεί και στο άρθρο 3 και στο άρθρο 1.

Η μόνη περίπτωση όπου αναγγέλλεται νόμιμα η πώληση εμπορευμάτων από πτώχευση είναι όταν τα εκποιεί ο σύνδικος της πτώχευσης.

Προϋποθέσεις συνεπώς του απαγορευτικού κανόνα είναι:

✓ Αναγγελία με δημόσιες γνωστοποιήσεις ή ανακοινώσεις, προς ευρύ κύκλο προσώπων για εκποίηση εμπορευμάτων προερχομένων από πτώχευση.

✓ Τα εμπορεύματα να ήταν στοιχεία της πτωχευτικής περιουσίας.

✓ Τα εμπορεύματα να μην ανήκουν πλέον στην πτωχευτική περιουσία. Σημασία έχει ότι κατά το χρόνο της αναγγελίας τα εμπορεύματα δεν έχουν την ιδιότητα πτωχευτικών στοιχείων. Αυτό σημαίνει ή ότι ήδη είχαν πωληθεί από το σύνδικο ή η πτωχευτική περιουσία έπαψε να υπάρχει.

Δ. Αναγγελία εκποίησης λόγω διάλυσης καταστήματος

Είναι γεγονός ότι το κοινό πολλές φορές προτιμά να αγοράζει προϊόντα από εκεί που πωλούν φτηνότερα και πιστεύει πως θα υπάρχει ιδιαίτερα σημαντική μείωση των τιμών. Έτσι είναι φυσικό, η αναγγελία διαλύσεως μίας επιχείρησης να προκαλεί την προσέλευση πελατών, που υπολογίζουν σε αυτές τις ευνοϊκές τιμές. Εύλογα λοιπόν, ο νόμος θέσπισε περιορισμούς σε τέτοιες εσπευσμένες εκκαθαρίσεις, που πολλές φορές παραπλανούν το κοινό, ενώ συγχρόνως βλάπτουν τους τίμιους ανταγωνιστές.

Έτσι, λοιπόν, απαγορεύεται γενικά, ανεξάρτητα της αλήθειας ή όχι, η δημόσια ανακοίνωση ότι τα εμπορεύματα προέρχονται από διάλυση καταστήματος ή ορισμένου κλάδου αυτού.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μείωση των τιμών δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση κατά το γράμμα του νόμου για το επιτρεπτό της αναγγελίας, ωστόσο αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της εκποίησης.

Ο νόμος¹ επιτρέπει αυτή την αναγγελία όταν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα αλλά, τη διαπίστωσή του αν ανταποκρίνεται ή όχι, πρέπει να την κάνει αποκλειστικά το δικαστήριο. Συνεπώς προϋποθέσεις για την αναγγελία της εκποίησης αυτής είναι: άδεια του δικαστηρίου και η άδεια αυτή (αριθμός δικαστικής απόφασης) να μνημονεύεται στην αναγγελία εκποίησης εκ μέρους του

---

¹ Σύμφωνα με το άρθρο 7 του ν. 146/1914

εμπόρου που ασκεί την πώληση. Η άδεια χορηγείται εφόσον υπάρχει πραγματική παύση των εργασιών της επιχείρησης ή ενός κλάδου της (οπότε η ανακοίνωση αναφέρεται μόνο στα εμπορεύματα του κλάδου αυτού) και εφόσον ο έμπορος περιήλθε σε κατάσταση πτώχευσης.

Έτσι για να είναι νόμιμη η διάλυση, επομένως και η διαφήμισή της, θα πρέπει σωρευτικά:

- ▼ Να υπάρχει άδεια διάλυσης (από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών ή Ειρηνοδίκη) που χορηγείται ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου και προσδιορίζει το χρόνο έναρξης και λήξης της.

- ▼ Να παύουν οι εργασίες ολόκληρης της επιχείρησης, ή να καταργείται ένας κλάδος της ή να πτώχευσε ο επιχειρηματίας.

- ▼ Η μέγιστη διάρκειά της να είναι τέσσερις μήνες, με δυνατότητα παράτασης για άλλους τέσσερις μήνες.

- ▼ Η εκποίηση να γίνεται μόνο στο εμπορικό κατάστημα που διαλύεται.

- ▼ Να πωλούνται εμπορεύματα (στοκ) που αποκτήθηκαν τουλάχιστον τρεις μήνες πριν από την υποβολή της αίτησης διάλυσης.

Θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι σύμφωνα με την § 7 του άρθρου 7 όπου αναφέρονται δύο τιμές στα προϊόντα που εκποιούνται, δηλαδή η κανονική και η νέα τιμή, πρέπει η πρώτη να ανταποκρίνεται στην πραγματική αγοραία τιμή του συγκεκριμένου εμπορεύματος.

Σύμφωνα επίσης, με την § 12 του άρθρου 7 του ν. 146/1914, απαγορεύεται και η διαφήμιση-κράχτης, δηλαδή εκείνη η διαφήμιση που αναγγέλλει ιδιαίτερα συμφέρουσες τιμές για κάποια είδη και χρησιμοποιείται για να δαλεάσει το καταναλωτικό κοινό, το οποίο και θα προσέλθει στο εμπορικό κατάστημα θεωρώντας ότι και τα υπόλοιπα είδη προσφέρονται σε ιδιαίτερα χαμηλές τιμές, ενώ κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει.

Επιτρέπεται η εκποίηση με την ένδειξη «λόγω τέλους εποχής», η οποία δεν προϋποθέτει δικαστική διαπίστωση, αλλά ρυθμίζεται με κατ' ιδίαν αγορανομικές διατάξεις.

Ε. Αναγγελία εκπτώσεων λόγω παρόδου εποχής

Η § 11 του άρθρου 7 του ν. 146/1914 καθιερώνει γενική απαγόρευση «αναγγελιών περί πωλήσεων επί εκπτώσει». Η διάταξη αυτή δεν απαγορεύει βέβαια και τη γενική μείωση των τιμών, ούτε περιορίζει την ελεύθερη διαμόρφωσή τους. Επιδιώκει μόνο να υποχρεώσει τους επιχειρηματίες να τηρούν τις τιμές, που οι ίδιοι καθόρισαν, γιατί οι πωλήσεις με εκπτώσεις αποτελούν ανεξάντλητη πηγή αθέμιτων ενεργειών κι εκμετάλλευσης της ευκολοπιστίας των καταναλωτών.

Η § 10 του άρθρου 7 κατ' εξαίρεση επιτρέπει την αναγγελία εκπτώσεων, που γίνονται λόγω παρόδου της εποχής κι επαφίεται για τη ρύθμιση της πραγματοποίησής τους στην έκδοση διαταγμάτων.

Πράγματι εκδόθηκε το σχετικό διάταγμα, το οποίο επιτρέπει τις εκπτώσεις λόγω τέλους εποχής δύο φορές το χρόνο, μία το χειμώνα και μία το θέρος και μέσα σε καθορισμένο χρονικό διάστημα και γίνονται για να πωληθούν τα είδη της συγκεκριμένης εποχής, τα οποία δεν θα μπορούν να πωληθούν ή θα πωληθούν με δυσκολία τη νέα εποχή και έτσι θα επιβαρύνεται η επιχείρηση. Σ' αυτή την περίοδο, επειδή οι τιμές πρέπει να είναι μειωμένες αν μία επιχείρηση δεν τις μειώνει στην πραγματικότητα, τότε το γεγονός αυτό συνιστά εξαπάτηση και απαγορεύεται από τις διατάξεις των άρθρων 3 και 4 του ν. 146 /1914¹. Παραπλάνηση επίσης του κοινού υπάρχει και όταν τα προϊόντα που πωλούνται σε μία τέτοια περίοδο είναι υποδεέστερα ή η επιχείρηση ανυψώνει τις τιμές των προϊόντων λίγο πριν την εν λόγω περίοδο, με σκοπό τη μείωσή τους σε κανονικές τιμές κατά την περίοδο των εκπτώσεων.

Στην § 12 του άρθρου 7 τέλος ορίζεται ότι « ως αντικείμενη ίδια εις τα χρηστά ήθη και τας συνθήκας συναλλαγών θεωρείται η πώλησις επί ειδική εκπτώσει τιμών δι' εν ή περιορισμένον αριθμόν ειδών προς τον σκοπόν της συγκεντρώσεως του κοινού και της εκμεταλλεύσεως αυτού δια των εις τα άλλα είδη του καταστήματος τιμών, εκτός αν πρόκειται περί εκποιήσεως λόγω τέλους εποχής».

---

¹ Βλ. άρθρο 3 και 4 του ν. 146/1914.

ΣΤ. Προσβολή διακριτικών γνωρισμάτων

Η προστασία των διακριτικών γνωρισμάτων ενδιαφέρει όχι μόνο τους ανταγωνιζόμενους επιχειρηματίες, αλλά κυρίως τους καταναλωτές, αφού οι ενδείξεις που παραπλανούν και προκαλούν σύγχυση δημιουργούν τελικά ανασφάλεια των συναλλαγών.

Ως διακριτικό γνώρισμα εμπορεύματος θεωρείται η ένδειξη, με την οποία προσδιορίζεται η προέλευση του εμπορεύματος από ορισμένη επιχείρηση.

Τα διακριτικά γνωρίσματα είναι μέσα εξατομίκευσης των συναλλαγών. Το αντικείμενο που εξατομικεύουν είναι: το πρόσωπο, η επιχείρηση, τα εμπορεύματα και τα έργα λόγου και τέχνης.

Αυτά διακρίνονται σε διακριτικά γνωρίσματα επιχείρησης και διακριτικά γνωρίσματα εμπορευμάτων.

Τα πρώτα είναι εκείνα που προορίζονται να διακρίνουν την επιχείρηση ως σύνολο και να την ξεχωρίσουν από άλλες επιχειρήσεις.

Τα δεύτερα είναι εκείνα τα οποία προορίζονται να δηλώσουν την προέλευση ενός εμπορεύματος από ορισμένη επιχείρηση και να το διακρίνουν από εμπορεύματα άλλων επιχειρήσεων.

Σε περίπτωση σύγκρουσης διακριτικών γνωρισμάτων το προβάδισμα προστασίας καθορίζεται από την αρχή της προτεραιότητας, η οποία πάλι συνδέεται με το χρόνο γενέσεως του δικαιώματος επί του διακριτικού γνωρισματος.

Οι κεντρικές έννοιες που βρίσκονται στο κέντρο του δικαίου των διακριτικών γνωρισμάτων είναι:

1. Διακριτική δύναμη

Η γένεση του δικαιώματος σε διακριτικό γνώρισμα προϋποθέτει το στοιχείο της διακριτικής δύναμης. Ο βαθμός της διακριτικής δύναμης προσδιορίζει και την έκταση της προστασίας του διακριτικού γνωρισματος. Όσο μεγαλύτερη είναι, τόσο μεγαλύτερη είναι και η περιοχή προστασίας. Πάντως η σταθερότητα ή μη της

διακριτικής δύναμης είναι μεταβλητή, διότι βασίζεται στην αντίληψη των συναλλαγών, η οποία και αυτή μεταβάλλεται συνεχώς.

Ενώ εξάλλου, η διακριτική δύναμη επηρεάζεται από το συνδυασμό των λέξεων, την απόκλιση από την αρχική τους έννοια, από το είδος και τον τρόπο μεταχειρίσεως του διακριτικού γνωρίσματος. Λείπει η διακριτική δύναμη σε γνωρίσματα γένους ή σε δηλώσεις ύλης, π.χ. πλαστικό, περιγραφής του αντικειμένου, αναφοράς σε νομική μορφή, π.χ. Α.Ε., ή σε γνωρίσματα αποτελούμενα από γράμματα ή αριθμούς.

2. Καθιέρωση στις συναλλαγές

Η καθιέρωση ή η επικράτηση στις συναλλαγές είναι τρόπος δημιουργίας διακριτικής δύναμης σε γνωρίσματα που δεν έχουν διακριτική δύναμη ή τόνωσής της, σε περίπτωση που έχουν ελαττωμένη διακριτική δύναμη.

Η καθιέρωση στις συναλλαγές προϋποθέτει ότι όχι ασήμαντο μέρος του κοινού ή των συναλλαγών δέχεται, ότι το διακριτικό γνώρισμα υποδηλώνει μία ορισμένη επιχείρηση ή διακρίνει ένα εμπόρευμα.

3. Κίνδυνος σύγχυσης

Κ ί ν δ υ ν ο ς σ ύ γ χ υ σ η ς, είναι η πλησιάζουσα δυνατότητα παραπλάνησης των σχετικών συναλλακτικών κύκλων, ως προς την προέλευση των προϊόντων ή των υπηρεσιών από μία ορισμένη επιχείρηση ή ως προς την ύπαρξη μεταξύ τους υποτιθέμενων σχέσεων.

Ο κίνδυνος σύγχυσης διακρίνεται:

2 Υπό στενή έννοια, όταν υπάρχει η δυνατότητα, οι συναλλαγές ν' αποδώσουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μίας επιχείρησης από πλάνη σε άλλη

2 Υπό ευρεία έννοια, όταν οι συναλλαγές ξεχωρίζουν τα διακριτικά γνωρίσματα δύο επιχειρήσεων, αλλά συνεπεία της προσβολής υπάρχει η δυνατότητα να δεχθούν εκ πλάνης την ύπαρξη μεταξύ τους οικονομικών, οργανωτικών ή άλλης φύσεως επιχειρηματικών σχέσεων.

Η ύπαρξη κινδύνου σύγχυσης καθορίζεται αντικειμενικά. Ούτε ενδιαφέρει αν μεταξύ προσβαλλόμενου και προσβολέα υπάρχει ομοιότητα προϊόντων ή ταυτότητα του αντικειμένου της οικονομικής δραστηριότητας. Πάντως γενικά απαιτείται μία προσέγγιση προϊόντων και επιχειρηματικών κλάδων.

α) Είδη διακριτικών γνωρισμάτων

αα) Όνομα

Σύμφωνα με το νόμο, όνομα είναι κάθε λεκτική ένδειξη που εξατομικεύει και διακρίνει ένα πρόσωπο στο χώρο της οικονομικής δραστηριότητας και ιδιαίτερα σε σχέση με την επιχείρησή του και τα εξ' αυτής προερχόμενα προϊόντα του.

Φορέας του ονόματος μπορεί να είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Ονοματικά διακριτικά γνωρίσματα σύμφωνα με το νόμο είναι:

Π ρ ώ τ ο ν, το αστικό όνομα των φυσικών προσώπων

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, η επωνυμία των νομικών προσώπων του Α.Κ.,

Τ ρ ί τ ο ν, το ψευδώνυμο,

Τ έ τ α ρ τ ο ν, η επωνυμία των εμπόρων φυσικών ή νομικών προσώπων,

Π έ μ π τ ο ν, ο διακριτικός τίτλος.

Για να προστατευθεί μια ένδειξη σύμφωνα με το νόμο, απαιτείται να επιτελεί λειτουργία ονόματος, να έχει διακριτική δύναμη, να χρησιμοποιείται στις συναλλαγές και να δημιουργείτε κίνδυνος σύγχυσης.

Αν το διακριτικό γνώρισμα δεν έχει διακριτική δύναμη είναι δυνατό να την αποκτήσει μεταγενεστέρως με επικράτησή του στις συναλλαγές.

ββ) Εμπορική επωνυμία

Ε μ π ο ρ ι κ ή ε π ω ν υ μ ί α, είναι το όνομα με το οποίο συναλλάσσεται ο έμπορος και υπογράφει μ' αυτό. Είναι το ειδικότερο όνομα που χρησιμοποιείται

στις εμπορικές συναλλαγές. Η εμπορική επωνυμία δεν συμπίπτει κατ' ανάγκη με το αστικό όνομα.

Η εμπορική επωνυμία είναι υποχρεωτική για τον έμπορο και χαρακτηρίζει το φορέα της επιχείρησης, δηλ. αποτελεί το εμπορικό του όνομα. Το υποχρεωτικό της επωνυμίας προκύπτει τόσο από την ανάγκη να διακρίνεται ένας έμπορος από άλλους εμπόρους, όσο και από τη νομοθεσία «περί βιομηχανικών και εμπορικών επαγγελματιών και επιμελητηρίων».

Ο δικαιούχος της επωνυμίας έχει το δικαίωμα να τη χρησιμοποιεί με αποκλειστικότητα, να συναλλάσσεται με αυτή και να την προστατεύει δικαστικώς.

Σχηματίζεται αν πρόκειται για φυσικό πρόσωπο από το όνομα του εμπόρου. Αν ο έμπορος θέλει (π.χ. για να ξεχωρίσει από κάποιο συνονόματό του) μπορεί να προσθέσει και κάποιο διακριτικό της εμπορίας του.

Στις προσωπικές εταιρίες και ειδικότερα στην Ομόρρυθμη Εταιρεία, και στην Ετερόρρυθμη Εταιρεία σχηματίζεται από τα ονόματα των ομόρρυθμων εταίρων ή κάποιο από αυτά και την προσθήκη του ΣΙΑ. Η επωνυμία στις Ο.Ε. και Ε.Ετ. ρυθμίζεται από τα άρθρα 21, 23 και 25 του Ε.Ν.

Η Α.Ε. παίρνει την επωνυμία της από το είδος της επιχείρησης που ασκεί, μπορεί όμως να προστεθεί το όνομα κάποιου φυσικού προσώπου ή και η εμπορική επωνυμία κάποιας επιχείρησης ή κάποιο φανταστικό όνομα (άρθρο 5 του ν. περί Α.Ε.).

Η επωνυμία της Ε.Π.Ε. σχηματίζεται ελεύθερα, δηλαδή, είτε όπως των προσωπικών εταιριών, είτε όπως της Α.Ε., είτε με μίξη των παραπάνω στοιχείων. Στην επωνυμία κάθε εταιρίας προσθέτονται τα διακριτικά της γνωρίσματα (π.χ. Ο.Ε., Ε.Ετ., Ε.Π.Ε.).

Ø Αρχές που διέπουν την επωνυμία

² Η αρχή της αλήθειας.

Είναι η αρχή που απορρέει από το σύνολο των διατάξεων που διέπουν την εμπορική επωνυμία, με την οποία δηλώνεται η κατ' αρχήν βούληση του νομοθέτη να ανταποκρίνεται η επωνυμία προς την πραγματικότητα και να μην είναι ούτε παραπλανητική ούτε φανταστική, ώστε να αποφεύγεται η παραπλάνηση του κοινού σχετικά με το φορέα της επιχείρησης. Η αρχή αυτή συγκεκριμενοποιείται

με τις διατάξεις που διέπουν το σχηματισμό της ατομικής και της εταιρικής επωνυμίας.

2 Η αρχή της αποκλειστικότητας

Αυτή συνίσταται στο αποκλειστικό δικαίωμα του κατόχου της επωνυμίας να τη χρησιμοποιεί και να συναλλάσσεται μ' αυτήν. Έχει επίσης, δικαίωμα να ζητήσει δικαστική προστασία κατά οποιουδήποτε την προσβάλλει. Το δικαίωμα αυτό απορρέει από τα άρθρα 57 – 59 του Α.Κ.

2 Η αρχή της διακριτικότητας

Σύμφωνα με την αρχή αυτή οι επωνυμίες πρέπει να είναι μεταξύ τους αρκετά διακεκριμένες, ώστε να μην προκαλείται σύγχυση.

Η αρχή αυτή, αξιώνει η επωνυμία να διαθέτει διακριτική ικανότητα. Σε περίπτωση συνωνυμίας φυσικών προσώπων - εμπόρων ή νομικών προσώπων ισχύουν τα εξής: Καταρχήν κανείς δεν μπορεί ν' απαγορεύσει σε κάποιον να χρησιμοποιεί το όνομα του ως εμπορική επωνυμία, ανεξάρτητα αν το χρησιμοποιεί προγενέστερα άλλος. Δεν ισχύει εδώ η αρχή της χρονικής προτεραιότητας. Αν δημιουργείται σύγχυση στις συναλλαγές, τότε θα πρέπει να προστεθεί ένα διακριτικό γνώρισμα στην επωνυμία, οπότε και θα λυνόταν το πρόβλημα.

2 Η αρχή της ενότητας

Σύμφωνα με την οποία κάθε έμπορος έχει μόνο μία επωνυμία για τις δραστηριότητές του. Μπορεί να έχει περισσότερες επωνυμίες, αν διατηρεί περισσότερες από μία αυτοτελείς επιχειρήσεις με διαφορετικό αντικείμενο.

2 Η αρχή της διάρκειας

Σύμφωνα με την οποία, η επωνυμία διατηρείται ακόμη και αν ο φορέας της επιχείρησης κατισχύοντος της αρχής της αλήθειας.

2 Η αρχή της δημοσιότητας

Σύμφωνα με την αρχή αυτή η επωνυμία θα πρέπει να καταχωρείται σε δημόσιο βιβλίο, όπως είναι το Εμπορικό Μητρώο.

Ø Κτήση του δικαιώματος χρήσης της επωνυμίας

Το δικαίωμα χρήσης της εμπορικής επωνυμίας αποκτάται απλά με τη δημόσια χρησιμοποίησή της για πρώτη φορά. Η κτήση του δικαιώματος γίνεται κατά το ουσιαστικό σύστημα. Η εγγραφή της επωνυμίας στο επιμελητήριο δεν έχει δημιουργικό χαρακτήρα του δικαιώματος.

Αν δεν χρησιμοποιείται για πρώτη φορά, αλλά έχει χρησιμοποιηθεί ήδη από άλλον, τότε η κτήση ή μη του δικαιώματος στην επωνυμία εξαρτάται από το κατά πόσο προκαλεί σύγχυση η παράλληλη χρησιμοποίηση δύο όμοιων ή παρόμοιων επωνυμιών. Αν δεν προκαλεί σύγχυση αποκτάται το δικαίωμα.

Ø Μεταβίβαση επωνυμίας

Η επωνυμία μεταβιβάζεται και χωρίς την επιχείρηση. Επιτρέπεται η παραχώρηση άδειας χρήσης της επωνυμίας από τον δικαιούχο της.

Ø Απώλεια επωνυμίας

Η απώλεια της εμπορικής επωνυμίας επέρχεται με την παύση της χρησιμοποίησής της. Η παύση της χρησιμοποίησης πρέπει να είναι μόνιμη και όχι περιστασιακή. Απώλεια έχουμε και στην περίπτωση θανάτου, πτώχευσης του εμπόρου ή επιχείρησης ή σε περίπτωση διάσπασης της επιχείρησης.

Ø Προστασία της επωνυμίας

Ο κύριος δικαιώματος επωνυμίας προστατεύεται, σύμφωνα με τα άρθρα 57-59 του Α.Κ. και έχει αγωγή για άρση της προσβολής, παράλειψη στο μέλλον (εικοσαετής παραγραφή) και δικαίωμα αποζημίωσης (πενταετής παραγραφή).

Επίσης υπάρχει επιπλέον προστασία από τη χρήση της επωνυμίας από μη δικαιούχο με το άρθρο 13 ν. 146/1914 περί αθεμίτου ανταγωνισμού.

γγ) Διακριτικός τίτλος

Διακριτικό τίτλο ή διακριτικό γνώρισμα, ονομάζουμε μια ονομασία ή παράσταση, πραγματική ή φανταστική, που χρησιμοποιείται στις συναλλαγές για να διακρίνει συνήθως τον τόπο όπου ασκείται η επιχειρηματική δραστηριότητα, ή χρησιμεύει σαν διακριτικό γνώρισμα της επιχείρησης. Όταν ο διακριτικός τίτλος αποτελείται από όνομα μιλάμε για **ονομαστικό τίτλο**, ενώ όταν αποτελείται από παράσταση π.χ. ένα αστέρι, μιλάμε για **παραστατικό τίτλο**.

Οι αρχές που διέπουν την εμπορική επωνυμία διέπουν και τον διακριτικό τίτλο εκτός από την αρχή του ενιαίου, γιατί ο διακριτικός τίτλος δεν συνδέεται με το όνομα ούτε με το αντικείμενο της επιχείρησης.

Ως προς την προστασία του διακριτικού τίτλου αυτός, που προσβάλλεται το δικαίωμά του επί του διακριτικού τίτλου, μπορεί να ζητήσει την αφαίρεση του

διακριτικού τίτλου ή την καταστροφή του, με την προϋπόθεση ότι η αφαίρεσή του δεν είναι δυνατή και ο παραβάτης γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει, ότι έκανε χρήση ξένου διακριτικού γνωρίσματος.

δδ) Τίτλος Εντύπου

Οι προϋποθέσεις προστασίας είναι:

Ø Με τον τίτλο πρέπει να εξαστομικεύεται ένα έντυπο και πρέπει να χρησιμοποιείται στις συναλλαγές. Δεν αρκεί η πρόθεση χρησιμοποίησης.

Ø Ο τίτλος του εντύπου θα πρέπει να έχει διακριτική δύναμη, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να διακρίνεται το έντυπο από τα άλλα έντυπα, π.χ. «Τηλέραμα». Ακόμα και συντμήσεις τίτλων μπορούν να αποτελέσουν διακριτική δύναμη αν έχουν καθιερωθεί στις συναλλαγές, π.χ. Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου.

Ø Να δημιουργείται κίνδυνος σύγχυσης από τη χρησιμοποίηση του συγκεκριμένου τίτλου στις συναλλαγές.

εε) Διακριτικά γνωρίσματα εμπορευμάτων¹

Διακριτικό γνώρισμα ενός εμπορεύματος σαν γενική κατηγορία είναι η ένδειξη με την οποία προσδιορίζεται η προέλευση του εμπορεύματος από ορισμένη επιχείρηση. Με τον ορισμό αυτό προστατεύεται τόσο το σήμα, όσο και ο ιδιαίτερος διασηματισμός και η ιδιαίτερη διακόσμηση του εμπορεύματος.

Όλα τα παραπάνω πρέπει να μπορούν να μπορούν να διακρίνουν τα εμπορεύματα στις συναλλαγές.

ι) Σήμα

Σ ή μ α, θεωρείται κάθε σημείο επιδεικτικό γραφικής παράστασης, ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μίας επιχείρησης από εκείνα άλλων επιχειρήσεων. Ενδεικτικά λέξεις, απεικονίσεις, σχέδια κλπ.

---

¹ Βλ. Μ.Θ. Μαρίνος, Αθέμιτος Ανταγωνισμός, εκδ. Σάκκουλα 1999, σελ. 54 επ., Λ.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001 σελ. 242 επ.

Το δικαίωμα στο σήμα αποκτάται κατά το τυπικό σύστημα με κατάθεση, αμετάκλητη απόφαση παραδοχής του και καταχώρισή του στο ειδικό βιβλίο σημάτων. Το δικαίωμα στο σήμα είναι απόλυτο και αποκλειστικό. Οι διατάξεις του νόμου για προστασία των διακριτικών γνωρισμάτων δεν επεκτείνονται και στα σήματα.

Πάντως το σήμα προστατεύεται με τις διατάξεις του αθέμιτου ανταγωνισμού αν:

- Λειτουργεί ως όνομα της επιχείρησης,
- Λειτουργεί ως διακριτικό σημείο της επιχείρησης,
- Λειτουργεί ως ιδιαίτερο διακριτικό γνώρισμα του εμπορεύματος.

Επίσης η προστασία του σήματος από το νόμο επεκτείνεται:

Π ρ ώ τ ο ν, στην ένδειξη που έχει κατατεθεί ως σήμα μεταξύ του διαστήματος κατάθεσης και καταχώρισης,

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, στην ένδειξη που ως διακριτικό γνώρισμα έχει καθιερωθεί στις συναλλαγές αλλά ως σήμα έχει απορριφθεί από την πρωτοβάθμια αρχή,

Τ ρ ί τ ο ν, σε καταχωρημένα και μη διαγραφέντα σήματα με βάση τη γενική ρήτρα του άρθρου 1 εφόσον πρόκειται για αθέμιτη εκμετάλλευσή του,

Τ έ τ α ρ τ ο ν, σε διακριτικό γνώρισμα εμπορεύματος που λειτουργεί ως σήμα και ή δεν έχει κατατεθεί ή έχει λήξει η διάρκειά του ως σήματος χωρίς να ανανεωθεί.

Στις περιπτώσεις προστασίας του σήματος σύμφωνα με τον αθέμιτο ανταγωνισμό, απαιτείται να συντρέχει κίνδυνος σύγχυσης μεταξύ των σημάτων. Κρίσιμο στοιχείο για την ύπαρξη κινδύνου σύγχυσης είναι αν η ιδιαίτερη παράσταση και εμφάνιση του διακριτικού από τη συνολική οπτική ή ηχητική ή εννοιολογική εντύπωση, που προκαλεί και ανεξάρτητα από τις επιμέρους διαφοροποιήσεις δημιουργεί κίνδυνο σύγχυσης στο μέσο καταναλωτή.

Ο δικαιούχος του σήματος έχει δικαίωμα χρήσης του. Η εξουσία του δικαιούχου συνίσταται θετικά μεν στο να χρησιμοποιεί το σήμα στα εμπορεύματα ή τις υπηρεσίες που προσφέρει η επιχείρησή του, αρνητικά δε στο να αποκλείει σε τρίτους όχι τη χρησιμοποίησή του σήματος γενικά, αλλά κατά τρόπο που

ματαιώνεται ή ανακόπτεται κατά την αντίληψη του ενδιαφερόμενου συναλλακτικού κοινού, η λειτουργία προέλευσης του εμπορεύματος ή της υπηρεσίας από ορισμένη επιχείρηση. Γι' αυτό αναγνωρίζεται δικαίωμα σε τρίτους, ρήσης του σήματος σε εξαιρετικές όμως περιπτώσεις. Έτσι λοιπόν:

Ø Η προστασία του σήματος δεν αποκλείει τη χρησιμοποίηση από άλλον, παρεμφερούς ένδειξης ως διακριτικού γνωρίσματος επιχείρησης, εφόσον η χρησιμοποίηση αυτή είναι σύμφωνη με τα χρηστά συναλλακτικά ήθη και δεν γίνεται ως δηλωτικό προέλευσης του προϊόντος ή υπηρεσίας. Επιτρέπεται έτσι σε τρίτους να χρησιμοποιούν το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνσή τους ως και ενδείξεις σχετικές με το είδος, την ποιότητα κλπ του προϊόντος καθώς και το ίδιο το σήμα, αν είναι αναγκαίο προκειμένου να δηλωθεί ο προορισμός του προϊόντος ή της υπηρεσίας, ιδίως όταν πρόκειται για εξαρτήματα ή ανταλλακτικά.

Ø Επιτρέπεται η χρησιμοποίηση ίδιου ονόματος ως διακριτικής ένδειξης, έστω και αν έχει αναγνωρισθεί αμετάκλητα το ίδιο όνομα υπέρ άλλου ως σήμα, με την προϋπόθεση ή η χρήση του να γίνεται υπό τη μορφή διακριτικού επιχείρησης και όχι με μορφή σήματος ή ως ομώνυμου σήματος για διάκριση ταυτόσημων ή ομοειδών προϊόντων, με τη προσθήκη όμως κάποιου διακριτικού σημείου για να ξεχωρίζει από το προηγούμενο.

Ø Στα πλαίσια της Ε.Ε., ο αποκτήσας κατά νόμιμο τρόπο τα φέροντα το σήμα προϊόντα, σε μία από τις χώρες αυτής, δικαιούται να τα εμπορεύεται αυτός σε οποιαδήποτε άλλη χώρα μέλος, έστω και αν ο παραγωγός έχει οργανώσει στη χώρα αυτή επιλεγμένο και ελεγχόμενο από αυτόν δίκτυο διανομής.

Ø Σε περίπτωση σύγκρουσης σήματος με παλαιότερη μη προσωπική επωνυμία ή προς παλαιότερο διακριτικό τίτλο, ο δικαιούχος των τελευταίων προστατεύεται με βάση την αρχή της προτεραιότητας.

Απαγορεύεται στις συναλλαγές η χρήση ξένου ονόματος, εμπορικής επωνυμίας, ιδιαίτερου διακριτικού γνωρίσματος καταστήματος ή βιομηχανικής επιχείρησης ή κάποιου εντύπου κατά τρόπο, που είναι δυνατόν να επιφέρει σύγχυση με το όνομα, την εμπορική επωνυμία ή το ιδιαίτερο διακριτικό γνώρισμα εκείνων που νομιμοποιούνται στη χρήση τους (άρθρο 13 ν. 146/1914),

Μάλιστα, μπορεί να ασκηθεί και προληπτική αξίωση παράλειψης κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, όχι όμως και να ικανοποιηθεί αίτημα δημοσίευσης του διατακτικού της απόφασης.

Η διάταξη αυτή του ν. 146/1914 στοχεύει όχι μόνο στην προστασία των ανταγωνιστών επιχειρηματιών, αλλά κυρίως του καταναλωτικού κοινού από τη δυνατότητα σύγχυσης, δηλαδή παραπλάνησης σχετικά με την προέλευση των προϊόντων ή υπηρεσιών ή τις σχέσεις μεταξύ αυτού, που παράνομα κάνει χρήση ξένου ονόματος, επωνυμίας κλπ. και του νομίμου δικαιούχου.

Για το λόγο αυτό η διάταξη εφαρμόζεται και όταν ακόμα η χρησιμοποίηση ξένου ονόματος, επωνυμίας, τίτλου ή διακριτικού γνωρίσματος γίνεται με μικρές παραλλαγές, οι οποίες όμως δεν αποκλείουν τον κίνδυνο δημιουργίας σύγχυσης. Εξάλλου δεν ενδιαφέρει, αν αυτός που κάνει χρήση, είχε πράγματι την πρόθεση πρόκλησης σύγχυσης στους συναλλακτικούς κύκλους.

Έτσι, κρίθηκε αθέμιτη η χρησιμοποίηση από τρίτο, συσκευασίας παρεμφερούς προς υπάρχουσα (κυλινδρικό κουτί με απεικόνιση), που χρησιμοποιούσε ανταγωνιστής επί σειρά ετών.

Για τη στοιχειοθέτηση της παράνομης χρήσης ξένου ονόματος, επωνυμίας ή διακριτικού γνωρίσματος, απαιτείται κάποια προσέγγιση προϊόντων και του είδους των επιχειρήσεων. Κριτήριο σχηματισμού της δικανικής κρίσης είναι η ιδιαίτερη δύναμη του διακριτικού γνωρίσματος στην αγορά και η επίδρασή του στη διαμόρφωση της αντίληψης του συναλλακτικού κοινού.

Πρέπει να διακρίνουμε τον κίνδυνο σύγχυσης των συναλλασσομένων από τη χρήση ξένου ονόματος, τίτλου, επωνυμίας, από τον κίνδυνο εξασθένησης της διακριτικής ισχύος των διακριτικών γνωρισμάτων. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν γίνεται χρήση διακριτικών γνωρισμάτων μεγάλης ισχύος και φήμης σε ανόμοια προϊόντα ή επιχειρήσεις. Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης αλλά εξασθένησης της διακριτικής δύναμης ενός γνωρίσματος. Ο ζημιωθείς μπορεί να ασκήσει αξιώσεις με βάση τη γενική ρήτρα του άρθρου 1 του νόμου για τον αθέμιτο ανταγωνισμό και όχι με βάση την ειδική διάταξη του άρθρου 13 (όπου απαιτείται για τη στοιχειοθέτηση της παράνομης χρήσης κάποια προσέγγιση των προϊόντων και του είδους των επιχειρήσεων, όπως είπαμε παραπάνω).

Στην περίπτωση της παράνομης χρήσης σήματος εφαρμόζονται οι διατάξεις της νομοθεσίας περί σημάτων. Η προστασία των διακριτικών γνωρισμάτων του άρθρου 13 ν. 146/1914 δεν συμπεριλαμβάνει και τα σήματα. Η προστασία του άρθρου 13 θα επεκταθεί και στο σήμα, όταν αυτό δεν επιτελεί μόνο τη λειτουργία του διακριτικού γνωρίσματος, αλλά και όταν έχει καθιερωθεί στις συναλλαγές ως όνομα, ως διακριτικό σημείο της επιχείρησης ή και ως ιδιαίτερο διακριτικό γνώρισμα του εμπορεύματος.

ii) Διασχηματισμός και ιδιαίτερη διακόσμηση εμπορευμάτων

Η ιδιαίτερη μορφή του προϊόντος και η συσκευασία του αποτελούν διασχηματισμό σύμφωνα με το άρθρο 13 § 3 του ν. 146/1914 το οποίο ορίζει: «ως ιδιαίτερον διακριτικόν γνώρισμα θεωρείται και ο ιδιαίτερος διασχηματισμός ή η ιδιαίτερα διακόσμηση των εμπορευμάτων, της συσκευής ή του περικαλύμματος αυτών, εφ' όσον είναι γνωστά εις τους σχετικούς κύκλους των συναλλαγών ως διακριτικά σημεία των ομοίων εμπορευμάτων άλλου τινός ».

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως διακριτικά γνωρίσματα λέξεις, παραστάσεις, η εξωτερική διαμόρφωση του εμπορεύματος, ο χρωματισμός του και γενικώς οποιαδήποτε άλλα στοιχεία εξωτερικής εμφανίσεώς του, ανεξάρτητα αν τα στοιχεία αυτά έχουν την ικανότητα να γίνουν δεκτά ως σήματα ή όχι.

Αποκλείεται ως διακριτικό γνώρισμα του εμπορεύματος ό,τι ανήκει στην ουσία του εμπορεύματος, γιατί μεταξύ εμπορεύματος και διακριτικού, του εννοιολογικά υπάρχει διάκριση. Έτσι τεχνικά ή αισθητικά στοιχεία που συναρτώνται αναγκαίως και ουσιωδώς δεν συνιστούν ιδιαίτερα διακριτικά γνωρίσματα.

Και στην εν λόγω περίπτωση, οι ανωτέρω προϋποθέσεις για το μη επιτρεπτό μίας τέτοιας χρησιμοποίησης ισχύουν και εδώ.

Πιο συγκεκριμένα οι προϋποθέσεις προστασίας του διασχηματισμού του εμπορεύματος αποτελούν:

Π ρ ώ τ ο ν, να έχει καταστεί αυτό γνωστό στις συναλλαγές, δηλαδή να προέρχεται από συγκεκριμένη επιχείρηση και να διακρίνει ορισμένο εμπόρευμα ως προερχόμενο από αυτήν,

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, ο διασχηματισμός να έχει ιδιαιτερότητα, δηλαδή να έχει το στοιχείο του νέου ή της ιδιοτυπίας,

Τ ρ ί τ ο ν, να μην δημιουργείται κίνδυνος σύγχυσης στις συναλλαγές και

Τ έ τ α ρ τ ο ν, να υπάρχει ομοιότητα ή ομοειδές των εμπορευμάτων.

Πάντως σε κάθε περίπτωση κρίσιμη είναι πάντα η αντίληψη των συναλλαγών και ειδικότερα η γενική εντύπωση που δίνουν στο μέσο καταναλωτή.

Ο προσβαλλόμενος μπορεί να ζητήσει αγωγή αποζημίωσης κατά του προσβάλλοντος, το δικαίωμα αν αυτός γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει, ότι με την χρήση του ξένου διακριτικού γνωρίσματος μπορούσε να προκαλέσει σύγχυση στις συναλλαγές.

Έναντι των αγωγών αυτών ο εναγόμενος μπορεί να προτείνει ότι το διακριτικό γνώρισμα στερείται διακριτικής δύναμης, είτε ότι ο κάτοχος αυτού δεν δικαιούται να κάνει χρήση του διακριτικού γνωρίσματος.

Τέλος η ποινική προστασία θέτει ως ποινές τη φυλάκιση μέχρι έξι μηνών και χρηματική ποινή.

II. Κυρώσεις ή Ένομη Προστασία

A. Αστικές

Όπως είπαμε, κατά την ανάλυση των ειδικών περιπτώσεων αθέμιτου ανταγωνισμού, οι προβλεπόμενες κυρώσεις είναι: αξίωση για παράλειψη και άρση της προσβολής, αξίωση για αποζημίωση και ποινικός κολασμός.

1. Αξίωση για παράλειψη και άρση της προσβολής.

Η αξίωση για παράλειψη συνίσταται στην παύση της διενέργειας της πράξης εκείνου που τελεί αθέμιτο ανταγωνισμό, είτε κατά ενός συγκεκριμένου ανταγωνιστή, είτε κατά ενός ευρύτερου κύκλου προσώπων. Στην έννοια της παράλειψης περιλαμβάνεται, τόσο η παύση της διενέργειας της πράξης, όσο και η απαγόρευση επανάληψής της στο μέλλον. Και τα δύο ζητούνται με αίτημα την παράλειψη από το δικαστήριο, το οποίο επιβάλλει και ποινές χρηματικές για την περίπτωση μη συμμόρφωσης με τη δικαστική απαγόρευση.

Με την αξίωση της άρσης της προσβολής μπορεί να ζητηθεί δικαστικώς η αφαίρεση του διακριτικού γνωρίσματος ή και η καταστροφή του από τον παραβάτη.

Προϋπόθεση για την καταδίκη σε παράλειψη δεν είναι η υπαιτιότητα του παραβάτη. Νομιμοποιείται να ζητήσει από το δικαστήριο την παράλειψη κάθε ανταγωνιστικής πράξης, που αντιβαίνει γενικά στα χρηστά ήθη κάθε επαγγελματίας που παράγει ή εμπορεύεται όμοια ή συγγενή είδη, τα εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια και οι επαγγελματικοί (εμπορικοί, βιομηχανικοί κλπ.) σύλλογοι.

Όμως, ειδικά για τις περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού κατά συγκεκριμένου ανταγωνιστή που προβλέπονται στο νόμο και εκτέθηκαν αναλυτικότερα παραπάνω (δυσφήμιση, χρήση ξένου ονόματος, επωνυμίας, διακριτικού τίτλου, παραβίαση εμπορικού και βιομηχανικού απορρήτου), νομιμοποιείται μόνο εκείνος, εναντίον του οποίου στρέφονται οι πράξεις και όχι τα εμπορικά επιμελητήρια κλπ.

Στην ειδική περίπτωση αθέμιτου ανταγωνισμού που ρυθμίζει ο νόμος για την προστασία του καταναλωτή νομιμοποιούνται να ζητήσουν την παράλειψη οι ενώσεις καταναλωτών.

Καθένας που νομιμοποιείται να ζητήσει την παράλειψη μπορεί κατ' αρχήν να την επιδιώξει και με την επείγουσα διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη δυνατότητα λήψης αυτών (επείγον, κίνδυνος), έτσι ώστε να επιτευχθούν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης προσωρινή διαταγή και ασφαλιστικά μέτρα για την παράλειψη, με απειλή ποινών σε περίπτωση παράβασης των ασφαλιστικών μέτρων.

2. Αξίωση αποζημίωσης

Αξίωση προς αποζημίωση έχει μόνο ο ζημιωμένος, χωρίς να ενδιαφέρει αν πρόκειται για περίπτωση ανταγωνιστικής πράξης, που στρέφεται κατά κάποιου συγκεκριμένου ανταγωνιστή ή πράξεων που στρέφονται εναντίον όλων των ανταγωνιστών ή και των καταναλωτών εν γένει. Όμως, απαιτείται να συντρέχει πταίσμα, δηλαδή τουλάχιστον ελαφριά αμέλεια στο πρόσωπο του παραβάτη των

διατάξεων. Μάλιστα, ειδικά όταν πρόκειται για ψευδή διαφήμιση οι συντάκτες, εκδότες, τυπογράφοι, πράκτορες εφημερίδων ή περιοδικών, για να υποχρεωθούν σε αποζημίωση, σύμφωνα με ειδική διάταξη του νόμου δεν αρκεί από αμέλεια να παραβίασαν τον νόμο, αλλά πρέπει να ήταν σε γνώση της αναλήθειας των ανακοινώσεων.

3. Τοπική έκταση προστασίας διακριτικών γνωρισμάτων

Ο χώρος επέκτασης της προστασίας των διακριτικών γνωρισμάτων είναι όλη η ελληνική επικράτεια. Ο πραγματικός χώρος όμως προστασίας είναι εκείνος στον οποίο επεκτείνεται η διακριτική δύναμη του γνωρίσματος και ο κίνδυνος σύγχυσης κατά την αντίληψη των συναλλαγών. Πάντως για την προστασία των διακριτικών γνωρισμάτων δεν απαιτείται πάντα και η κυκλοφορία του προϊόντος εντός των ορίων της χώρας.

Όσον αφορά τη διάρκεια προστασίας των διακριτικών γνωρισμάτων, δεν ορίζεται τέτοια στο νόμο. Η προστασία παύει με την παραιτήση από τη χρήση του διακριτικού γνωρίσματος. Επίσης, παύει αν καταστεί αυτό κοινόχρηστο, όπως και με τη συμβατική υπαναχώρηση δικαιώματος χρήσης των διακριτικών τίτλων.

4. Παραγραφή αξιώσεων

Οι αξιώσεις για παράλειψη και αποζημίωση παραγράφονται εντός έξι μηνών από τότε που αυτός που ασκεί την αξίωση έλαβε γνώση της παράβασης και του υπεύθυνου προσώπου, πάντως σε κάθε περίπτωση τρία χρόνια κατ' ανώτατο όριο από τότε που έγινε η πράξη. Είναι όμως δυνατόν τα ζημιογόνα αποτελέσματα της αθέμιτα ανταγωνιστικής πράξης, να επήλθαν στο πρόσωπο του ζημιωθέντα αργότερα ή και πολύ αργότερα από τότε που τελέστηκε η πράξη, λ.χ. η ζημιά που υπέστη ο δυσφημιζόμενος στην πελατεία του, επήλθε ένα χρόνο μετά την διάδοση των ζημιογόνων για την εμπορική του πίστη κλπ. γεγονότων.

Ζημίες όμως που υπέστη κάποιος από παράβαση του νόμου για την παραπλανητική διαφήμιση, οι οποίες δεν στοιχειοθετούν την έννοια αθέμιτα ανταγωνιστικής πράξης κατά την έννοια του ν. 146/1914, ούτε την ειδική περίπτωση του νόμου αυτού της ψεύδους διαφήμισης, εφόσον αποτελούν

αδικοπραξία, υπόκεινται στην παραγραφή που προβλέπεται, για τις αδικοπραξίες (πέντε χρόνια).

α) Συρροή διατάξεων

Συρροή διατάξεων, υπάρχει όταν μία πράξη παραβιάζει τόσο τις γενικές διατάξεις του αθέμιτου ανταγωνισμού, όσο και τις ειδικές διατάξεις αυτού.

Έτσι:

Όταν μία πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού συνιστά και αδικοπραξία κατά άρθρο 914 του Α.Κ., τότε εφαρμόζεται μόνο η παραγραφή του αθέμιτου ανταγωνισμού.

Όταν μία πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού συνιστά συγχρόνως αθέμιτη αδικοπραξία, ή έχει αντικείμενο διαδόσεις δυσφημιστικές, εφαρμογή έχει η παραγραφή του άρθρου 937 του Α.Κ.. Η απαίτηση παραγράφεται μετά πέντε έτη από τότε που λάβαμε γνώση του δράστη και της πράξης, οπωσδήποτε μετά είκοσι έτη από την τέλεση της πράξης.

Αν η πράξη του αθέμιτου ανταγωνισμού συνιστά και παράβαση διατάξεων πνευματικής ιδιοκτησίας, ισχύει η παραγραφή του άρθρου 937 του Α.Κ..

Αν η πράξη του αθέμιτου ανταγωνισμού συνιστά συγχρόνως παράβαση του δικαίου των σημάτων, η αγωγή αποζημίωσης παραγράφεται μετά τριετία από το τέλος του έτους, κατά το οποίο έγινε αρχικά η παράνομη χρησιμοποίηση, παραποίηση ή απομίμηση.

Αν η πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού συνιστά παράβαση διατάξεων πνευματικής ιδιοκτησίας εφαρμόζεται το άρθρο 937 Α.Κ..

Αν η πράξη συνιστά και προσβολή της προσωπικότητας ή ονόματος θα ισχύσει πενταετής παραγραφή.

β) Νομιμοποίηση

Ø Ως προς την άσκηση αγωγής για παράλειψη: Οποιοσδήποτε προσβληθείς αλλά και κάθε επαγγελματίας που παράγει ή εμπορεύεται όμοια ή συγγενή είδη, τα

α εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια, οι εμπορικοί, βιομηχανικοί και εν γένει επαγγελματικοί σύλλογοι. Δεν νομιμοποιούνται οι σύλλογοι των καταναλωτών.

Ø Ως προς την άσκηση αγωγής για αποζημίωση: Μόνο αυτός που ζημιώθηκε

Ø Ως προς την παθητική νομιμοποίηση: Μόνο ο προβολέας. Στην περίπτωση των ανακριβών δηλώσεων, εκείνος που γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει την αναλήθεια των γενομένων από αυτόν διαφημίσεων.

Όσον αφορά τον τύπο και την ευθύνη του για τις ανακριβείς δηλώσεις, αυτή περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις που οι εναγόμενοι γνώριζαν την ανακρίβεια των δηλώσεών τους.

Ø Ως προς τα ασφαλιστικά μέτρα: Αυτός που έχει αξίωση για παράλειψη της αθέμιτης ή παράνομης ανταγωνιστικής πράξης μπορεί να ζητήσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων. Ο δικαιολογητικός λόγος αυτών είναι το κατεπείγον ή η αποτροπή επικείμενου κινδύνου. Από το είδος της προσβολής κατά περίπτωση θα αποφασιστεί και το προσφορότερο ασφαλιστικό μέτρο. Τέτοια ασφαλιστικά μέτρα μπορεί να είναι: η μεσεγγύηση εμπορευμάτων, η παράλειψη χρησιμοποίησης σήματος κλπ.

B. Ποινικές

Ποινικές κυρώσεις δεν συνεπάγεται η παράβαση της γενικής ρήτρας του ν. 146/1914, παρά μόνο η παραβίαση ειδικών περιπτώσεων αθέμιτου ανταγωνισμού κατά το νόμο, όπου και γίνεται ειδική μνεία για τον ποινικό κολασμό, όπως είναι η παραβίαση του απορρήτου, η χρήση ξένου ονόματος, επωνυμίας, διακριτικού γνωρίσματος, η δυσφήμιση, η ψευδής διαφήμιση, που διώκεται μόνο με έγκληση, καθώς και ψευδής ανακοίνωση για την εκποίηση εμπορευμάτων λόγω διάλυσης ή πτώχευσης, που διώκονται επίσης μόνο κατ' έγκληση.

Γ. Διεθνής προστασία

Όσες πράξεις εμπίπτουν στο νόμο για τον αθέμιτο ανταγωνισμό, σύμφωνα με ειδική ρύθμιση του νόμου, γεννούν δικαίωμα προστασίας μόνο σε εκείνες τις επιχειρήσεις που διατηρούν κύρια εγκατάσταση στην Ελλάδα ή σε άλλη χώρα της Κοινότητας ή και σε τρίτη χώρα, όπου οι ελληνικές επιχειρήσεις απολαύουν της

ίδιας προστασίας με τις εγχώριες. Προστασία απολαμβάνουν επίσης εμπορικές επιχειρήσεις προερχόμενες από άλλα κράτη της Κοινότητας, καθώς και από κράτη που έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση για τη σύσταση Ένωσης, για την προστασία της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

I. Εισαγωγή

Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή θεωρούνται οι διατάξεις που ρυθμίζουν ευνοϊκά έννομες σχέσεις μίας επιχείρησης ή ενός εμπόρου με τον καταναλωτή.

Η ρύθμιση αυτή μπορεί να γίνει με: Δημόσιο δίκαιο (αγορανομικό δίκαιο, υποχρέωση ενδείξεων, εποπτεία τροφίμων, φαρμάκων κ.ά.) και ιδιωτικό δίκαιο (ειδικά αδικήματα ή ειδική ρύθμιση συμβατικών σχέσεων κατανάλωσης).

Σ' αυτά προστίθεται και η έμμεση προστασία του καταναλωτή από το Σύνταγμα, το δίκαιο του ανταγωνισμού και το Αστικό Δίκαιο. Το σύγχρονο αίτημα προστασίας του καταναλωτή, αναλύεται σε:

Π ρ ώ τ ο ν, δυνατότητα πληροφόρησης για την παραγωγή.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, ευθεία νομιμοποίηση αυτού ή ενώσεων καταναλωτών.

Τ ρ ί τ ο ν, δικονομική διευκόλυνση.

Τ ε τ α ρ τ ο ν, προστασία από επαχθείς συναλλακτικούς όρους.

A. Το ελληνικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή

Στο ελληνικό δίκαιο υπάρχει έμμεση προστασία του καταναλωτή, με την έννοια ότι δεν χορηγείται ευθεία, άμεση νομιμοποίηση αυτού ή ενώσεων καταναλωτών για παροχή δικαστικής προστασίας.

Ιδιαίτερα γίνεται δεκτό, ότι ο καταναλωτής νομιμοποιείται ευθέως για άσκηση αγωγής στις περιπτώσεις των διατάξεων:

Π ρ ώ τ ο ν, του άρθρου 10 του ν. 703/1977 για ακυρότητα διπλώματος ευρεσιτεχνίας,

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, στον ν. 703/1977,

Τ ρ ί τ ο ν, υποστηρίζεται μεμονωμένα και για το άρθρο 3 του ν. 146/1914, τη λεγόμενη «μικρή γενική ρήτρα»,

Τ έ τ α ρ τ ο ν, στον ν. 2251/1994, ότι δηλ. εκτός από την ειδική ρύθμιση για τις ενώσεις καταναλωτών νομιμοποιείται και ο μεμονωμένος καταναλωτής.

Κατά τα άλλα, για την προστασία του καταναλωτή, επισημαίνεται η σημασία των γενικών ρητρών των διατάξεων των άρθρων 200, 281, και 288 του Α.Κ., άλλα και άλλων, όπως των άρθρων 1 ν. 146/1914, καθώς και των συνταγματικών διατάξεων των άρθρων 2 § 1, 5 § 1, 9 § 1, 106 § 2 κ.ά., που με τη μορφή της τριτενέργειας αμφισβητούν τον αποκλεισμό του καταναλωτή από τη λήψη αποφάσεων που τον αφορούν.

Β. Διάκριση του δικαίου του καταναλωτή

Αναφέρεται ως δόκιμη διάκριση σε ατομικό και συλλογικό.

Α τ ο μ ι κ ό είναι αυτό που ρυθμίζει ειδικά (έναντι της γενικής ρύθμισης του Α.Κ.) τις ατομικές συμβάσεις καταναλωτή-προμηθευτή και θεσπίζει αδιοπρακτική ευθύνη του προμηθευτή έναντι του καταναλωτή.

Σ υ λ λ ο γ ι κ ό είναι αυτό της οργάνωσης του καταναλωτή σε σωματεία και ενώσεις καταναλωτών.

Γενικά το δίκαιο του καταναλωτή οριοθετείται και υποκειμενικά (με την έννοια του καταναλωτή ως συνδεδετικό στοιχείο) και αντικειμενικά, σε ορισμένες σχέσεις που ρυθμίζονται ειδικά.

Ο ν. 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών προβλέπει στο άρθρο 1 ότι η Πολιτεία μεριμνά για τα συμφέροντα των καταναλωτών και ιδίως για:

- ✓ την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών,
- ✓ τα οικονομικά τους συμφέροντα,
- ✓ την οργάνωσή τους σε ενώσεις καταναλωτών,
- ✓ το δικαίωμα ακρόασής τους σε θέματα που τους αφορούν, και
- ✓ την πληροφόρηση και επιμόρφωσή τους σε καταναλωτικά θέματα.

Οι διατάξεις που προστατεύουν τους καταναλωτές ισχύουν τόσο στον ιδιωτικό τομέα, όσο και για τις επιχειρήσεις οποιασδήποτε μορφής του δημόσιου τομέα και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Στο άρθρο 1 § 4 ν. 2251/1994 δίδεται ορισμός του καταναλωτή και του προμηθευτή:

Καταναλωτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο για το οποίο προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή το οποίο κάνει χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών, εφόσον αποτελεί τον τελικό αποδέκτη τους. Καταναλωτής είναι και κάθε αποδέκτης του διαφημιστικού μηνύματος.

Προμηθευτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, κατά την άσκηση της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής του δραστηριότητας, προμηθεύει προϊόντα ή παρέχει υπηρεσίες στον καταναλωτή. Προμηθευτής είναι επίσης και ο παραγωγός ως προς την ευθύνη του για ελαττωματικά προϊόντα.

Γ. Η προστασία του καταναλωτή κατά τον ν. 2251/1994

Ο ν. 2251/1994 εισάγει ορισμένες τροποποιήσεις σε σχέση με την προηγούμενη ρύθμιση (των ν. 1961/1991, 2000/1991), χωρίς όμως να μεταβάλλει την ταυτότητα του δικαίου.

Εκτός από την έννοια του καταναλωτή-προμηθευτή και τις γενικές διατάξεις περί προστασίας των καταναλωτών από την Πολιτεία, η ρύθμιση ειδικά αφορά:

Ø Τους γενικούς όρους των συναλλαγών και στην προστασία του καταναλωτή από καταχρηστικούς γενικούς όρους, (άρθρο 2),

Ø στην ευθύνη του παραγωγού, για κάθε ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα του προϊόντος του (αντικειμενική ευθύνη, άρθρο 6),

Ø στην υποχρέωση των προμηθευτών για διάθεση στην αγορά ασφαλών προϊόντων (άρθρο 7),

Ø στην ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες, (άρθρο 8),

Ø στην ειδική ρύθμιση για τη διαφήμιση και μάλιστα την απαγόρευση της παραπλανητικής διαφήμισης, καθώς και της αθέμιτης διαφήμισης, (αρθρ. 9), ενώ στο ίδιο άρθρο ρυθμίζονται και η συγκριτική και η άμεση διαφήμιση,

Ø την προστασία του καταναλωτή σε συμβάσεις που καταρτίζονται με πρωτοβουλία του προμηθευτή εκτός εμπορικού καταστήματος (άρθρο 3),

Ø την προστασία του καταναλωτή σε συμβάσεις που καταρτίστηκαν από απόσταση ύστερα από πρόταση του προμηθευτή (άρθρο 4),

Ø την εξυπηρέτηση του καταναλωτή μετά την πώληση (άρθρο 5), και

Ø στα άρθρα 10-13 περιέχονται οργανωτικές διατάξεις για τις ενώσεις καταναλωτών και τα συλλογικά μέσα προστασίας [συλλογική αγωγή, (άρθρο 10 § 9)], για φιλικό διακανονισμό διαφορών (άρθρο 11), το εθνικό συμβούλιο καταναλωτών (άρθρο 12), και την επιτροπή προστασίας των καταναλωτών των δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών (άρθρο 13).

II. Η διαφήμιση στον ν. 2251/1994 (άρθρο 9) ¹

A. Έννοια

Διαφήμιση είναι κάθε ανακοίνωση που γίνεται στα πλαίσια εμπορικής βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας με στόχο τη προώθηση της διάθεσης αγαθών ή υπηρεσιών.

Ειδικότερα τα στοιχεία της έννοιας της διαφήμισης είναι:

Ø «Ανακοίνωση» αποτελεί κάθε είδους και μορφής δήλωση, λ.χ. γραπτά ή με εικόνες ή άλλο επικοινωνιακό μέσο. Το διαφημιστικό μήνυμα καταρχήν μπορεί να πληροφορεί (πληροφοριακή διαφήμιση), να είναι «κοινωνικό μήνυμα», ενώ γίνεται δεκτό ότι μπορεί να είναι και υποβλητικό (υποβλητική διαφήμιση). Δεν ενδιαφέρει το μέσο προβολής της διαφήμισης. Η διαφήμιση αναφέρεται σε γεγονότα ή ακόμα και κρίσεις αλλά αντικειμενικά ελέγξιμες, ώστε να είναι αντικείμενο απόδειξης. Αρκεί οποιοδήποτε μέσο προβολής της διαφήμισης.

Η ανακοίνωση δεν χρειάζεται να αναφέρεται σε γεγονότα αρκούν και κρίσεις, κρίσεις όμως αντικειμενικά ελέγξιμες, διότι αλλιώς δεν είναι αντικείμενο απόδειξης. Επομένως, σημεία μη εκφραστικά κάποιου γεγονότος, κατάστασης, σχέσης ή ιδιότητας του αντικειμένου της διαφήμισης, χωρίς δηλ. αναφορά στο διαφημιζόμενο, δεν αποτελούν διαφήμιση.

---

¹ Βλ. Α.Κοτσίρη, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001, ό.π.σελ.187, Καράκωστα, Προστασία του Καταναλωτή, σελ. 148 επ.

Η παράλειψη ανακοίνωσης εξομοιώνεται με την ανακοίνωση, μόνο αν υπάρχει κατά την καλή πίστη υποχρέωση του διαφημιζόμενου για μη παράλειψη δήλωσης κρίσιμων περιστατικών.

Η ανακοίνωση δεν είναι απαραίτητο να απευθύνεται στο κοινό ή σε μη προσδιορισμένο κύκλο προσώπων. Αρκεί και προς έναν πελάτη στα πλαίσια συναλλακτικής επαφής.

Ø Η διαφήμιση πρέπει να γίνεται στα πλαίσια εμπορικής, βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή επαγγελματικής συναλλαγής, ακόμα και γεωργικής συναλλαγής ή των δημοσίων επιχειρήσεων.

Εκτός του πεδίου εφαρμογής υπάρχει η διαφήμιση ιδεολογικών επιδιώξεων π.χ. θρησκευτικών, πολιτικών, αλλά και οι δηλώσεις συλλόγων καταναλωτών και οργανισμών ελέγχου προϊόντων. Επίσης, εκτός πεδίου εφαρμογής παραμένουν δηλώσεις του τύπου, της τηλεόρασης, συλλόγων καταναλωτών και οργανισμών ελέγχου προϊόντων.

Ειδικά για τα φαρμακευτικά προϊόντα, η διαφήμιση ρυθμίζεται με ειδική νομοθεσία που προβλέπει, μεταξύ άλλων την πλήρη απαγόρευση της διαφήμισης φαρμάκων, που δεν έχουν άδεια κυκλοφορίας ή πωλούνται μόνο με ιατρική συνταγή.

Ø Ο στόχος, δηλαδή ο σκοπός προώθησης της διάθεσης των προϊόντων ή υπηρεσιών, είναι το υποκειμενικό στοιχείο στην έννοια της διαφήμισης.

Γίνεται δεκτό ότι κάθε διαφήμιση είναι αντικειμενικά πρόσφορη να προωθήσει τα προϊόντα κλπ. του διαφημιζόμενου, αυτός δε φέρει το βάρος της απόδειξης ότι δεν είχε αυτό το σκοπό, αλλά να εξυπηρετήσει άλλες ανάγκες.

Ø Αντικείμενο της διαφήμισης είναι το εμπόρευμα με την ευρύτερη έννοια, λ.χ. κινητά, ακίνητα, άυλα αγαθά, και υπηρεσίες. Ως διάθεση αγαθών ή υπηρεσιών πρέπει να νοηθεί κάθε ανταλλακτική συναλλαγή, δηλ. όχι μόνο εκπονητική δικαιοπραξία αλλά και ενοχική, όπως μίσθωση.

B. Αρχές για τη διαφήμιση

Ως γενικές αρχές που πρέπει να διέπουν τη διαφήμιση είναι:

Οι αρχές της αλήθειας και της αντικειμενικότητας, που επιβάλλουν η διαφήμιση να αναγνωρίζεται ως τέτοια, να μην προβάλλεται με παραπλανητικές πρακτικές ως διασκέδαση ή πληροφορία, δηλαδή να μην είναι έμμεση.

Έτσι, ενώ στην περίπτωση της έμμεσης διαφήμισης αίρεται η διαφάνεια της αγοράς, πρέπει θετικά η διαφήμιση να βρίσκεται σε ουσιώδη σχέση με το διαφημιζόμενο αντικείμενο.

Η διαφήμιση πρέπει να έχει κάποιο επίπεδο πληροφοριακού χαρακτήρα για το διαφημιζόμενο προϊόν ή υπηρεσία, ώστε να εξασφαλίζεται η ελευθερία του καταναλωτή για επιλογή της προσφοράς, με βάση τα πραγματικά της προσόντα,

Η αρχή του διαχωρισμού της διαφήμισης από το πρόγραμμα ή το συντακτικό μέρος της εφημερίδας. Εδώ εμπίπτει ειδικότερα: 1) η κρυπτοδιαφήμιση, δηλαδή αυτή που γίνεται άσχετα με τη ροή του προγράμματος, και 2) και η διαφήμιση που παρεμβάλλεται στη ροή του προγράμματος. Το τελευταίο θεωρείται αθέμιτο και απαγορεύεται, αν γίνεται υπερβολικά και ασκεί ουσιώδη επιρροή στην προώθηση του διαφημιζόμενου προϊόντος, λ.χ. ο παρουσιαστής μιας εκπομπής φοράει συνεχώς ενδύματα με το σήμα μιας επιχείρησης, και αυτό προβάλλεται κατά τρόπο έντονα υποβλητικό.

Γ. Είδη διαφήμισης

1. Η ψευδής διαφήμιση

Απαγορεύεται στις διαφημίσεις, στις οποίες προβαίνουν επιχειρήσεις στα πλαίσια των εμπορικών, βιομηχανικών ή γεωργικών συναλλαγών τους, να δηλώνονται υπαίτια ανακρίβειες που είναι ικανές να δημιουργήσουν την εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς. Εννοείται ότι μία διαφήμιση μπορεί να αποτελεί πράξη αθέμιτου ανταγωνισμού και αν ακόμα δεν είναι ψευδής. Αυτό θα συμβεί αν η διαφήμιση γίνεται κατά αθέμιτο τρόπο.

Ως ψευδή διαφήμιση ο νόμος εννοεί κάθε ανακοίνωση που γίνεται δημόσια και απευθύνεται σε ευρύ κύκλο προσώπων με οποιοδήποτε μέσο οπτικό, ηχητικό κλπ. Συνεπώς αποτελεί διαφήμιση και η επιστολή κατ' οίκον φυλλαδίων με συγκεκριμένο παραλήπτη και δεν απαιτείται η διαφήμιση να έχει γίνει με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με τοποθέτηση διαφημιστικών πανώ σε δημόσιους χώρους κλπ. Ακόμα και οι δηλώσεις που δεν έχουν εξωτερικά τη μορφή

διαφήμισης, αλλά γίνονται υπό μορφή επιστημονικής ανακοίνωσης (λ.χ. κάποιου φάρμακου για την τριχόπτωση) αποτελούν διαφήμιση. Γιατί αυτό που ενδιαφέρει είναι η πρόθεση προώθησης προϊόντων ή υπηρεσιών με την παρουσίασή τους στο κοινό, ευρύ ή περιορισμένο.

Βεβαίως είναι δυνατόν, ακριβώς για να μη φαίνεται μια δημόσια ανακοίνωση ως διαφήμιση και να έχει την εικόνα αντικειμενικής κρίσης τρίτου, να εμφανίζεται ως άποψη επωνύμων ειδικών, ή περιοδικών, εφημερίδων, αρθρογράφων, πραγματογνωμόνων, ιατρικών επισκεπτών κλπ., οι οποίοι όμως θα προβαίνουν με αντάλλαγμα στην παρουσίαση αυτή (κ α λ υ μ μ έ ν η δ ι α φ ή μ ι σ η). Στην περίπτωση αυτή, αν με την παρουσίαση παραπλανάται το κοινό με ανακριβείς δηλώσεις, τότε παράβαση κάνει τόσο αυτός που προβαίνει στη δήλωση, όσο και ο επιχειρηματίας, έστω και αν εμφανίζεται αυτός που προβαίνει στη δήλωση ως ανεξάρτητος από τον έμπορο (επιχειρηματία). Προϋπόθεση πάντως, είναι η δήλωση να γίνεται στα πλαίσια των συναλλαγών, να μη γίνεται δηλαδή εκτός αγοράς.

Είναι επίσης, ζήτημα που θα κριθεί κατά περίπτωση, το κατά πόσο η δήλωση είναι προϊόν κρίσης μιας υποστηρίξιμης άλλης άποψης, οπότε μένει ατιμώρητη.

Αντίθετα, όταν στην ψευδή διαφήμιση προβαίνει ο διαφημιστής, τότε κατ' αρχήν την παράβαση την κάνει ο διαφημιζόμενος έμπορος (επιχείρηση), ο οποίος δίνει και τα ανακριβή στοιχεία στον διαφημιστή, εκτός και αν γνώριζε τις ανακρίβειες ή ακόμα περισσότερο, όταν αυτές δίνονται με πρωτοβουλία του ιδίου. Πάντως ο επαγγελματίας διαφημιστής έχει τρόπους ώστε να αποφύγει να επωμιστεί ο ίδιος τις συνέπειες από τυχόν ψευδή-παραπλανητική διαφήμιση του εντολέα του. Αυτό επιτυγχάνεται με ειδικούς όρους στη σύμβαση διαφήμισης-προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών του εντολέα του.

Για τη στοιχειοθέτηση της ψευδούς διαφήμισης, η ανακρίβεια των διαφημίσεων, που είπαμε πιο πάνω, κρίνεται σύμφωνα με τις αντιλήψεις των προσώπων στα οποία απευθύνεται. Συνεπώς, δεν αποτελεί λόγο απαλλαγής της ευθύνης του επιχειρηματία το γεγονός, ότι θα ήταν σε θέση ένας συγκεκριμένος καταναλωτής να αντιληφθεί την ανακρίβεια, και το ότι αυτή λέγεται στα πλαίσια

της διαφήμισης, με αποτέλεσμα να μην παραπλανηθεί, αν ο μέσος καταναλωτής στον οποίο απευθύνεται δεν θα μπορούσε κατά κανόνα να το αντιληφθεί.

Επειδή αφ' ενός η ψευδής διαφήμιση αποτελεί ανταγωνιστική πράξη κατά όλων των ανταγωνιστών και όχι κατά συγκεκριμένου ανταγωνιστή και ο θεμιτός ανταγωνισμός στη διαφήμιση, αφ' ετέρου, προϋποθέτει τήρηση της αρχής της αλήθειας, είναι φανερό ότι τίθεται η απαγόρευση χάριν του συνόλου και γι' αυτό δεν είναι αναγκαίο για την εφαρμογή της να έλαβε γνώση ένας ευρύς κύκλος προσώπων, αλλά αρκεί να ήταν σε θέση να λάβει γνώση.

Όπως είπαμε, η διαφήμιση πρέπει να γίνεται στα πλαίσια των εμπορικών, βιομηχανικών ή γεωργικών συναλλαγών, που γίνονται με σκοπό τον ανταγωνισμό.

Συνεπώς, ψευδής διαφήμιση καλλιτεχνικών ή επιστημονικών παροχών ή υπηρεσιών κλπ. δεν αποτελεί αθέμιτο ανταγωνισμό.

Προϋπόθεση για να έχουμε ψευδή διαφήμιση είναι η ικανότητα της διαφήμισης να παράγει την εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς σε σχέση μ' αυτήν των άλλων ανταγωνιστών. Αυτή η προϋπόθεση δεν απαιτείται στην παραπλανητική διαφήμιση κατά την έννοια του ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή.

Η ψευδής διαφήμιση μπορεί να αναφέρεται κυρίως στην ποιότητα των προϊόντων (λ.χ. παρθένο μαλλί, ενώ δεν είναι), στην προέλευση, στον τρόπο κατασκευής, στην πηγή προμήθειας, στην τιμολόγηση, στο ποσό των προς διάθεση υπολοίπων εμπορευμάτων (λ.χ. να αναγράφει τελευταία ρετάλια, ενώ δεν είναι), στην κατοχή ανύπαρκτων βραβείων και διακρίσεων (λ.χ. σε διεθνείς εκθέσεις) κλπ.

Στην περίπτωση της ψευδούς διαφήμισης (καλυμμένης ή μη) ευθύνεται κατ' αρχήν ο διαφημιζόμενος. Διαφημιστής και διαφημιζόμενος υπέχουν όμως από κοινού υποχρέωση παύσης της ψευδούς διαφήμισης και παράλειψής της στο μέλλον. Επίσης και ο διαφημιστής υπέχει ποινική ευθύνη αν γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει τις ανακρίβειες. Η ευθύνη τους διαφοροποιείται ως προς την υποχρέωση ανόρθωσης της προσγενόμενης ζημιάς.

Αδικοπρακτική ευθύνη, σύμφωνα με τις διατάξεις του κοινού δικαίου ο Α.Κ. υπέχει, τόσο αυτός που προβαίνει στην άδικη πράξη, όσο και το όργανο που την εκτέλεσε. Ενώ, σύμφωνα με το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού (ν. 146/1914) υφίσταται υποχρέωση ανόρθωσης της ζημιάς από το όργανο του

αθέμιτα αδικοπραγούντος, μόνο εφόσον η σχέση του με τον τελευταίο (δηλαδή τον προστήσαντα) ενέχει το στοιχείο εμπορικής συναλλαγής, που γίνεται στα πλαίσια του ανταγωνισμού, δηλαδή πρέπει να είναι συνέταιρός του.

2. Η παραπλανητική διαφήμιση

Απαγορεύεται κατά το άρθρο 9 § 2 ν. 2251/1994, η παραπλανητική διαφήμιση.

Κατά το νόμο, παραπλανητική διαφήμιση είναι κάθε διαφήμιση που το περιεχόμενο ή η μορφή της οποίας προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει πλάνη στα πρόσωπα, στα οποία απευθύνεται ή στον οποίων τη γνώση περιέρχεται και, εξαιτίας της πλάνης αυτής, μπορεί να επηρεάσει την οικονομική τους συμπεριφορά.

Π α ρ α π λ α ν η τ ι κ ή, κατ' αρχήν είναι η διαφήμιση που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα (αντικειμενικά ανακριβής), ενώ κρίσιμη μπορεί να είναι και η άγνοια του αποδέκτη (καταναλωτή - ανταγωνιστή), οπότε γίνεται λόγος για υποκειμενική ανακρίβεια. Τελικά, κρίσιμη για το χαρακτηρισμό της διαφήμισης ως παραπλανητικής, είναι η αντίληψη του κοινού που είναι ο αποδέκτης αυτής. Πάντως δεν αρκεί ωστόσο για να απαγορευθεί η διαφήμιση ότι είναι παραπλανητική (ακόμη και ως ενδεχόμενο). Πρέπει, εξαιτίας της παραπλάνησης να μπορεί (ενδέχεται) να επηρεάσει την οικονομική συμπεριφορά του καταναλωτή ή να βλάψει έναν ανταγωνιστή.

Δεν απαιτείται δόλος ούτε αμέλεια εκ μέρους του διαφημιζόμενου για τη στοιχειοθέτηση της παραπλανητικής διαφήμισης. Είναι σαφές λοιπόν ότι η έννοια της παραπλανητικής διαφήμισης κατά την απόφαση αυτή είναι ευρύτερη από αυτήν του νόμου για τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

Η παραπλάνηση πρέπει να είναι ουσιώδης, ώστε να μπορεί να επηρεάσει την οικονομική συμπεριφορά του καταναλωτή (βλ. άρθρο 3 ν. 146/1914), που αναφέρεται σε εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς. Πρέπει να είναι βέβαιο ότι χάρη στην παραπλάνηση ο καταναλωτής δεν οδηγείται ή δεν μπορούσε να οδηγηθεί στην κρίσιμη συναλλακτική απόφαση. Ως βλάβη νοείται ακόμα και υλική, οπότε αναγκαία θα έχει συνέπειες και στον καταναλωτή (μείωση των πωλήσεων του θιγόμενου ανταγωνιστή).

Έτσι η απαγόρευση του άρθρου 9 λειτουργεί αν το ουσιώδες της παραπλάνησης προκαλεί αιτιωδώς τη βλάβη του ανταγωνιστή.

Ο νόμος (άρθρο 9 § 3), παρέχει ενδεικτικό κατάλογο στοιχείων που εκτιμώνται για το αν η διαφήμιση είναι παραπλανητική. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται είτε σ' αυτό το διαφημιζόμενο προϊόν (ιδιότητες, εφαρμογές, σύνθεση, προέλευση, τιμή και όροι παράδοσης, πληρωμής, επισκευής, εγγύησης κ.ά.), είτε στον ίδιο τον διαφημιζόμενο (προσωπική και περιουσιακή του ταυτότητα).

Για να κριθεί αν μια διαφήμιση είναι παραπλανητική λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία της και ιδίως οι ενδείξεις σχετικά με:

² Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του αγαθού ή της υπηρεσίας, όπως η διαθεσιμότητα, η φύση, η εκτέλεση, η σύνθεση, η μέθοδος και η ημερομηνία κατασκευής ή παροχής, η καταλληλότητα, οι χρήσεις, η ποσότητα, οι προδιαγραφές, η γεωγραφική ή εμπορική προέλευση και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα, τα επιστημονικά ή τεχνολογικά δεδομένα και τα αναμενόμενα από τη χρήση τους αποτελέσματα ή τα αποτελέσματα των δοκιμών ή ελέγχων.

² Την τιμή, τον τρόπο διαμόρφωσής της και τους όρους υπό τους οποίους παρέχονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες, όπως οι όροι πληρωμής ή πίστωσης, παράδοσης, ανταλλαγής, επιστροφής, επισκευής, συντήρησης και εγγύησης, και

² Την ιδιότητα, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τα δικαιώματα του διαφημιζόμενου, όπως η ταυτότητα και η περιουσία του, οι δεξιότητες και τα δικαιώματα βιομηχανικής, εμπορικής ή πνευματικής ιδιοκτησίας, τα βραβεία και οι διακρίσεις του.

Παραπλανητική λογίζεται και κάθε διαφήμιση, όταν:

Π ρ ώ τ ο ν, η πειστικότητά της βασίζεται στη μαρτυρία προσώπων στα οποία αποδίδεται ανύπαρκτη επιστημονική ιδιότητα, ειδικότητα ή αυθεντία ή τα οποία δεν έχουν επιτρέψει εγγράφως τη χρήση της μαρτυρίας τους στη διαφήμιση.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, η πειστικότητά της στηρίζεται στην ιδέα ότι η τεχνολογία ή η επιστήμη ορισμένης χώρας, άλλης από τη χώρα προέλευσης, είναι άμεσα ή έμμεσα δηλωτικές της ποιότητας των διαφημιζόμενων προϊόντων.

Τ ρ ί τ ο ν, εμφανίζεται με τη μορφή δημοσιογραφικής έρευνας, σχόλιου ή επιστημονικής ανακοίνωσης, χωρίς να δηλώνεται ρητά και ευδιάκριτα ότι πρόκειται για διαφήμιση.

Τ έ τ α ρ τ ο ν, περιέχει επιστημονικούς όρους ή ιδιωματισμούς, αποτελέσματα ερευνών, ή περικοπές κειμένων επιστημονικού ή τεχνικού χαρακτήρα, με σκοπό να προσδώσει στη διαφημιστική ανακοίνωση επιστημονική βάση που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

α) Η παραπλανητική διαφήμιση στο άρθρο 3 ν. 146/1914 και στο άρθρο 9 ν. 2251/1994. Διαφορές των ρυθμίσεων

Κατ' αρχήν οι όροι «ψευδής διαφήμιση» και «παραπλανητική διαφήμιση» γλωσσικά (εννοιολογικά) προσεγγίζουν ο ένας τον άλλον. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να γίνεται σύγχυση των εννοιών, διότι είναι αυστηρά καθορισμένες και τεχνητά περιχαρακωμένες από το νόμο, ο οποίος προβλέπει με ακρίβεια πότε συντρέχει η περίπτωση της ψευδούς και πότε της παραπλανητικής διαφήμισης.

Η ρύθμιση της παραπλανητικής διαφήμισης δεν αποτελεί συμπλήρωση ούτε διεύρυνση των διατάξεων του ν. 146/1914. Ισχύουν παράλληλα. Το ότι ερμηνευτικά στο άρθρο 3 του ν. 146/1914 μπορούμε να εντάξουμε και άλλες περιπτώσεις και αντικείμενα προστασίας, όπως και τις υπηρεσίες, δεν σημαίνει ότι και οι λοιπές περιπτώσεις της παραπλανητικής διαφήμισης λόγω του νόμου για την προστασία του καταναλωτή μπορούν να υπαχθούν στο ν. 146/1914. Άλλωστε ο νόμος αποβλέπει στην έννοια του καταναλωτή όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στη σημερινή εποχή της μαζικής συναλλαγής, έννοια, την οποία με τη σημερινή της μορφή δεν είχε υπόψη ο νομοθέτης του ν. 146/1914.

Έτσι, ενώ για την παραπλανητική διαφήμιση μπορεί οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον να ζητήσει την παύση της παραπλάνησης και την παράλειψη στο μέλλον, στην περίπτωση όμως, της ψευδούς διαφήμισης, μπορούν μόνο ο επαγγελματίας που παράγει ή εμπορεύεται όμοια ή συγγενή είδη, τα εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια, οι εμπορικοί και βιομηχανικοί και εν γένει επαγγελματικοί σύλλογοι. Βεβαίως το εύρος της ρύθμισης του νόμου για την παραπλανητική διαφήμιση είναι μεγαλύτερο από τη ρύθμιση για την ψευδή διαφήμιση του ν. 146/1914.

Κατά συνέπεια κάθε ψευδής διαφήμιση θα είναι και παραπλανητική, ενώ το αντίθετο δεν συμβαίνει. Δεν είναι ψευδής αλλά παραπλανητική η διαφήμιση αυτή που αναφέρεται σε ακίνητα, σε δικαιώματα και υποχρεώσεις. Έτσι, η πρακτική σημασία της διάκρισης περιορίζεται σε περιπτώσεις αθέμιτης διαφήμισης που είναι παραπλανητική αλλά όχι ψευδής. Διαφοροποιούνται επίσης στο θέμα της εμπορικότητας των αξιώσεων από την παραπλανητική διαφήμιση, διότι αξιώσεις από παραπλανητική διαφήμιση δεν είναι πάντα εμπορικές (περιπτώσεις που δεν προκύπτουν από εμπορικές συναλλαγές), όπως συμβαίνει με τις αξιώσεις από ψευδή διαφήμιση, που είναι πάντα εμπορικές.

Τέλος, όπως είπαμε και παραπάνω, προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση της ψευδούς διαφήμισης είναι η ικανότητά της να παράγει την εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς, η οποία δεν απαιτείται για τη στοιχειοθέτηση της παραπλανητικής διαφήμισης.

Πρακτική σημασία της διαφοράς είναι επίσης ότι η παραπλανητική διαφήμιση μπορεί να μην επισείει ποινικές κυρώσεις, όπως η ψευδής, αν δεν γίνεται εν γνώσει της αναλήθειας και δεν παράγει την εντύπωση ιδιαίτερα ευνοϊκής προσφοράς. Και τα δύο αυτά στοιχεία δεν είναι όμως απαραίτητα για τη στοιχειοθέτηση της έννοιας της παραπλανητικής διαφήμισης. Συνεπώς σύμφωνα με αυτό, είναι ευρύτερη η έννοια της παραπλανητικής από την ψευδή.

3. Η αθέμιτη διαφήμιση

Α θ έ μ ι τ η διαφήμιση είναι αυτή που προσβάλλει τα χρηστά ήθη, άρθρο 9 § 5 ν. 2251/1994. Εξάλλου κατά το άρθρο 9 § 6, αθέμιτη είναι ιδιαίτερα η διαφήμιση που:

Π ρ ώ τ ο ν, έχει στόχο ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα την πρόκληση ή εκμετάλλευση αισθημάτων φόβου, προλήψεων ή δεισιδαιμονιών ή την εξώθηση σε εγκληματικές πράξεις.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, διακρίνει μειωτικά κοινωνικές ομάδες με βάση το φύλο, τη φυλή, την ηλικία, το θρήσκευμα, την εθνικότητα, την καταγωγή, τις πεποιθήσεις και τις φυσικές ή ψυχικές ιδιαιτερότητες.

Τ ρ ί τ ο ν, δημιουργεί την εικόνα υπερβολικά δελεαστικής προσφοράς, ιδίως σε παιδιά, νέους και στις πιο ευάλωτες κατηγορίες του πληθυσμού.

Τέταρτον, απευθύνει το διαφημιστικό μήνυμα κατευθείαν στο υποσυνείδητο, χωρίς να αφήνει στο δέκτη του μηνύματος τη δυνατότητα κριτικής (υποβλητική διαφήμιση).

Πέμπτον, προβάλλει εμμέσως προϊόντα, άλλα από εκείνα που αποτελούν το εμφανές περιεχόμενο του διαφημιστικού μηνύματος, χωρίς η προβολή αυτή να αποτελεί νοηματικά ουσιώδες και αναπόσπαστο τμήμα του.

Η ειδική νομοθεσία της ραδιοτηλεόρασης μπορεί να προβλέπει και άλλες περιπτώσεις χαρακτηρισμού της ραδιοτηλεοπτικής διαφήμισης ως αθέμιτης, για την προστασία της παιδικής ηλικίας και άλλων ευάλωτων στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα μαζικής επικοινωνίας κατηγοριών του πληθυσμού.

Για την αθέμιτη διαφήμιση ακολουθείται νομοτεχνικά το σύστημα:

Πρώτον, της γενικής ρήτρας, που θεωρεί ως διαφήμιση, αυτή που προσβάλλει τα χρηστά ήθη, και

Δεύτερον, της απαρίθμησης ορισμένων περιπτώσεων που θεωρούνται αθέμιτες.

Η αθέμιτη διαφήμιση πάντως καταλαμβάνεται και από το άρθρο 1 του ν. 146/1914. Όμως, κατά το άρθρο 1 του ν. 146/1914, η διαφήμιση δεν αρκεί απλώς να αντιβαίνει στα χρηστά ήθη, αλλά πρέπει να γίνεται με σκοπό ανταγωνισμού.

Επισημαίνεται και εδώ ότι η αόριστη νομική έννοια των χρηστών ηθών κατά την κρατούσα άποψη, εξειδικεύεται με βάση τις αντιλήψεις περί κοινωνικής ηθικής του μέσου ανθρώπου.

Ως χαρακτηριστικές περιπτώσεις αθέμιτης διαφήμισης αναφέρονται:

² Η υποβλητική διαφήμιση, δηλαδή αυτή που απευθύνεται στο υποσυνείδητο και ως εκ της μορφής της δεν αφήνει περιθώρια κριτικής της λογικής επεξεργασίας της σημασίας του προϊόντος.

² η άμεση διαφήμιση, δηλ. εκείνη που επιχειρεί προσέγγιση του ενδεχόμενου καταναλωτή κατά τρόπο άμεσης επικοινωνίας (τηλέφωνο). Εδώ απαγορεύεται η άμεση διαφήμιση ακριβώς γιατί δεν σέβεται την ιδιωτική ζωή του καταναλωτή,

² η έμμεση διαφήμιση, η οποία είναι εκείνη η οποία προβάλλει εμμέσως προϊόντα άλλα από εκείνα που αποτελούν το εμφανές περιεχόμενο του

διαφημιστικού μηνύματος, χωρίς η προβολή αυτή να αποτελεί νοηματικά ουσιώδες και αναπόσπαστο τμήμα του.

Κατά το άρθρο 9 § 10, επιτρέπεται η άμεση διαφήμιση μόνο αν ρητά συναινεί ο καταναλωτής.

4. Η συγκριτική διαφήμιση

Κατά το άρθρο 9 § 8 συγκριτική είναι η διαφήμιση που προσδιορίζει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητα συγκεκριμένου ανταγωνιστή ή των ομοειδών αγαθών ή υπηρεσιών που εκείνος προσφέρει. Στόχος είναι να προβληθεί το προϊόν μίας επιχείρησης με υποτίμηση του προϊόντος του ανταγωνιστή.

Η συγκριτική διαφήμιση επιτρέπεται εφόσον συγκρίνει με αντικειμενικό τρόπο τα ουσιώδη, συναφή, επαληθεύσιμα και επιλεγμένα με αμεροληψία χαρακτηριστικά ανταγωνιστικών αγαθών ή υπηρεσιών, και:

Ø Δεν είναι παραπλανητική,

Ø δεν προκαλεί σύγχυση στην αγορά μεταξύ του διαφημιζόμενου και ενός ανταγωνιστή ή μεταξύ ανταγωνιστών του διαφημιζόμενου ή μεταξύ των σημάτων, άλλων διακριτικών γνωρισμάτων, αγαθών ή υπηρεσιών του διαφημιζόμενου και ενός ανταγωνιστή ή περισσότερων ανταγωνιστών μεταξύ τους,

Ø δεν είναι υποτιμητική, δυσφημιστική ή περιφρονητική για έναν ανταγωνιστή ή για τα σήματα, άλλα διακριτικά γνωρίσματα, αγαθά, υπηρεσίες ή δραστηριότητές του, και

Ø δεν επιδιώκει κατά κύριο λόγο να επωφεληθεί από τη φήμη σήματος ή άλλου διακριτικού γνωρίσματος ανταγωνιστή.

Είδη συγκριτικής διαφήμισης:

² η προσωπική συγκριτική διαφήμιση, που αφορά το πρόσωπο, τις ιδιότητες του ανταγωνιστή και όχι τα προσφερόμενα αγαθά του,

² η προσκολλώμενη διαφήμιση, η οποία είναι εκείνη η συγκριτική διαφήμιση που αναφέρεται σε προϊόντα ή υπηρεσίες ή την επιχείρηση άλλου ανταγωνιστή, κατά τρόπο όμως θετικό προκειμένου να υπογραμμίσει το ισάξιο προς αυτά των διαφημιζόμενων προϊόντων. Η διαφήμιση αυτή σκοπό έχει να στηριχθεί στην απόδοση ενός άλλου και να εκμεταλλευθεί την ξένη παροχή ή φήμη που δημιουργήθηκαν με θυσίες και δαπάνες,

² η επικριτική συγκριτική διαφήμιση, η οποία σκοπό της είναι να υποβιβάσει τα ξένα αγαθά και να προβάλλει τα ίδια αγαθά. Προϋποθέσεις αυτής είναι:

Π ρ ώ τ ο ν, η σύγκριση με παροχές άλλου ανταγωνιστή,

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, η δυνατότητα εξατομίκευσης των αγαθών άλλου,

Τ ρ ί τ ο ν, ο μέσω της σύγκρισης υποβιβασμός της παροχής του άλλου σε σχέση με την παροχή του ασκούντος τη διαφήμιση αυτή,

Τ έ τ α ρ τ ο ν, η χρησιμοποίηση διαφόρων μέσων σύγκρισης, π.χ. σύμβολα, εικόνες.

Έτσι η συγκριτική διαφήμιση επιτρέπεται εφόσον ανταποκρίνεται στις αρχές της αλήθειας, της αντικειμενικότητας και του ουσιώδους της σύγκρισης.

Επίσης ο ν. 2251/1994 ρυθμίζει και το ζήτημα των συγκριτικών δοκιμών με το άρθρο 9 § 9. Σύμφωνα με το νόμο η μνεία ή αναπαραγωγή σε διαφημίσεις των αποτελεσμάτων συγκριτικών δοκιμών για αγαθά ή υπηρεσίες που έχουν διεξαχθεί από τρίτους, επιτρέπεται μόνο με την έγγραφη συναίνεση του υπεύθυνου για τη δοκιμή προσώπου. Στην περίπτωση αυτή ο διαφημιζόμενος ευθύνεται για τη συγκριτική διαφήμιση σαν να είχε διεξαχθεί από τον ίδιο ή υπό την καθοδήγησή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ, ΤΟΥ ΠΑΡΕΧΟΝΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ Η ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ

I. Η ευθύνη του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων¹

A. Τι ίσχυε (v. 1961/991):

Η ευθύνη του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων μέχρι πρότινος αντιμετωπιζόταν αποκλειστικά με τον Α.Κ., ρύθμιση που ήταν ανεπαρκής λόγω της έλλειψης συμβατικής σχέσης παραγωγού - καταναλωτή.

Έτσι ο καταναλωτής περιοριζόταν στη γενική αδικοπρακτική ευθύνη, άρθρο 914 επ. Α.Κ., του παραγωγού, από ζημιές που οφείλονταν σε ελαττωματικά προϊόντα (με δεδομένη την έλλειψη συμβατικού δεσμού μεταξύ παραγωγού - καταναλωτή).

Λόγω των γνωστών δυσχερειών στην απόδειξη των προϋποθέσεων εφαρμογής των σχετικών διατάξεων, η νομολογία δέχθηκε:

Π ρ ώ τ ο ν, αντιστροφή του βάρους απόδειξης, και

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, επέβαλε αυξημένη πρόνοια στον παραγωγό.

Υποστηρίχτηκε και η άποψη, για θεμελίωση συμβατικής ή «οιονεί συμβατικής» ευθύνης του παραγωγού.

Επιχείρημα αυτής της άποψης, ήταν ότι καταρτίζεται μεν η σύμβαση μεταξύ του παραγωγού του τυποποιημένου προϊόντος και του μεσολαβητή εμπόρου, αλλά ο τελικός προορισμός είναι η εξυπηρέτηση του καταναλωτή. Έτσι, θεωρήθηκε ότι υπάρχει μια ενοχή με ευρεία έννοια μεταξύ παραγωγού - καταναλωτή, που θεμελιώνει και τη συμβατική ευθύνη του πρώτου. Η άποψη αυτή όμως δεν επικράτησε τελικά.

---

¹ I. Καράκωστα, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 1997, ό.π., σελ. 101 επ.

B. Η νέα ρύθμιση με το άρθρο 6 επ. ν. 2251/1994, για την προστασία των καταναλωτών

Στο άρθρο 6 ευθύνη του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων για ζημίες που αυτά προκάλεσαν στους καταναλωτές.

Συγκεκριμένα οι προϋποθέσεις ευθύνης του παραγωγού είναι οι εξής:

1. Παραγωγός

Ως τέτοιος θεωρείται ο κατασκευαστής, ο φερόμενος ως τέτοιος με την επωνυμία του, το σήμα ή άλλο διακριτικό του, ο οποίος αναφέρεται ως πραγματικός παραγωγός, αλλά και άλλα πρόσωπα όπως είναι ο εισαγωγέας του προϊόντος κλπ. Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 6 § 2 α' του ν. 2251/1994 ως παραγωγός θεωρείται και κάθε πρόσωπο που εμφανίζεται ως παραγωγός του προϊόντος όταν θέτει σ' αυτό την επωνυμία του, ή το σήμα ή άλλο διακριτικό του γνώρισμα.

Στην έννοια του πραγματικού παραγωγού υπάγονται: ο παραγωγός του τελικού προϊόντος, ο παραγωγός της πρώτης ύλης και ο παραγωγός συστατικού μέρους προϊόντος.

Ο παραγωγός του τελικού προϊόντος ευθύνεται για όλα τα ελαττώματα τα οποία παρουσιάζει το προϊόν, ακόμη και όταν το ελάττωμα δεν οφείλεται στη δική του συμβολή κατά την παραγωγική διαδικασία του. Αντίθετα ο παραγωγός συστατικού πράγματος ή πρώτης ύλης ευθύνεται για τη ζημία του προϊόντος που προέρχεται από την πρώτη ύλη του.

Στην περίπτωση που δεν είναι δυνατή η εξακρίβωση της ταυτότητας του παραγωγού ή του εισαγωγέα του εμπορεύματος και προκειμένου να προστατευθεί ο καταναλωτής, ο εν λόγω νόμος εισάγει την ευθύνη του προμηθευτή.

Ως προμηθευτή ο νόμος θεωρεί το πρόσωπο που διαθέτει το προϊόν προς πώληση, μίσθωση ή οποιαδήποτε άλλη μορφή διανομής στο πλαίσιο επαγγελματικής δραστηριότητας.

Ο προμηθευτής ευθύνεται όπως ακριβώς και ο πραγματικός παραγωγός.

2. Προϊόν

Κατά το άρθρο 6 § 2 θεωρείται κάθε κινητό πράγμα δεκτικό εξουσιάσεως, ακόμα και αν είναι ενσωματωμένο σε άλλο κινητό ή ακίνητο, δηλαδή εμπίπτουν εδώ προϊόντα βιομηχανίας, βιοτεχνίας, χειροτεχνίας. Στην έννοια του πράγματος εμπίπτουν και τα ζωντανά ζώα.

Στην έννοια του προϊόντος υπάγονται και τα βιομηχανικά απόβλητα τα οποία προορίζονται μετά από επεξεργασία για ανακύκλωση ή για περαιτέρω χρήση ως πρώτη ύλη για την παραγωγή άλλων προϊόντων.

Επίσης στην παραγωγή του προϊόντος εντάσσονται και τα έργα χειροτεχνίας, καθώς και τα βιβλία και εν γένει τα έντυπα, δίσκοι μουσικής, προγράμματα λογισμικού ηλεκτρονικών υπολογιστών κλπ.

Αποκλείεται επομένως η εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων για την ευθύνη του παραγωγού σε περιπτώσεις παροχής υπηρεσιών, οι οποίες δεν συνδέονται με την παραγωγή προϊόντος. Τέλος εκτός ρύθμισης παραμένουν τα ακίνητα.

3. Ελάττωμα του προϊόντος

Κατά το άρθρο 6 § 5, δεν είναι αυτό με την έννοια του πραγματικού ελαττώματος του άρθρου 534 του Α.Κ., δηλ. αυτό που αναιρεί ή μειώνει ουσιωδώς την αξία ή τη χρησιμότητα του πράγματος. Εδώ το ελάττωμα συνίσταται στο ότι το προϊόν δεν παρέχει την ασφάλεια που δικαιούται κανείς ν' αναμένει, σύμφωνα με την εύλογα αναμενόμενη χρήση του, εξωτερική του εμφάνιση και ειδικές συνθήκες, προκαλεί κινδύνους που υπερβαίνουν ένα γενικά αποδεκτό και κοινωνικά πρόσφορο μέτρο.

Το κριτήριο είναι αντικειμενικό, εφόσον ενδιαφέρουν οι εύλογες προσδοκίες της ολότητας στις συγκεκριμένες συνθήκες, δηλαδή με στάθμιση όλων των σχετικών παραγόντων, λ.χ. αγορά, εμφάνιση προϊόντος, διαφήμισή του, χρόνο κυκλοφορίας, οδηγίες χρήσης, εύλογα αναμενόμενη χρησιμοποίηση αυτού, τιμή αυτού.

Έλλειψη οδηγιών χρήσης ή παροχή εσφαλμένης ή ανεπαρκούς πληροφόρησης για τη χρήση ή κατανάλωση του προϊόντος συνιστά ελάττωμα το οποίο αφορά τον πλημμελή τρόπο παρουσίασης ή εμφάνισης του προϊόντος στο καταναλωτικό κοινό.

Όσον αφορά τα ελαττώματα παρακολούθησης, ελέγχου και ανάκλησης του προϊόντος, αυτά δεν εμπίπτουν στη σφαίρα προστασίας των διατάξεων περί ευθύνης του παραγωγού, αλλά κρίνονται με βάση τις διατάξεις περί αδικοπραξιών.

Ειδικότερη κατηγορία ελαττωμάτων παρακολούθησης αποτελούν εκείνα τα οποία διαπιστώνονται με βάση νεότερες επιστημονικές ή τεχνολογικές εξελίξεις και τα οποία δεν ήταν δυνατόν να εντοπιστούν κατά το χρόνο παραγωγής με τα τότε γνωστά επιστημονικά και τεχνολογικά δεδομένα. Πρόκειται για ελαττώματα που προέρχονται από τους κινδύνους της επιστημονικής και τεχνολογικής εξέλιξης, που επίσης δεν καλύπτονται από το βεληγεκές προστασίας των διατάξεων περί ευθύνης του παραγωγού.

4. Ζημία

Στοιχείο απαραίτητο για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης του παραγωγού είναι η πρόκληση ζημίας.

Ως ζημία που αποκαθίσταται κατά το άρθρο 68 6 θεωρείται:

Π ρ . ω τ ο ν, η ζημία λόγω θανάτου ή σωματικών βλαβών,

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, η ζημία λόγω βλάβης ή καταστροφής άλλων περιουσιακών στοιχείων.

Έτσι αποκαθίστανται οι ζημιές που υφίστανται άλλα περιουσιακά στοιχεία και όχι το ίδιο το ελαττωματικό προϊόν.

Πιο συγκεκριμένα ο νόμος αποσκοπεί στην κάλυψη των ζημιογόνων συνεπειών της ελαττωματικότητας όχι στο ίδιο το ελαττωματικό προϊόν, αλλά στα άλλα πράγματα, αγαθά ή περιουσία εν γένει του καταναλωτή. Κρίσιμη, επομένως, είναι η διάκριση μεταξύ του ίδιου του ελαττωματικού πράγματος αφενός, και του «άλλου» περιουσιακού στοιχείου που ζημιώθηκε μέσω του ελαττωματικού προϊόντος αφετέρου, ενόψει και του γεγονότος ότι ο νόμος καταλογίζει την ευθύνη για ζημιές σε πρόσωπα και πράγματα όχι μόνο στον τελικό παραγωγό, αλλά και στον παραγωγό μέρους πράγματος, π.χ. συστατικού.

Επίσης, το ζημιούμενο περιουσιακό στοιχείο πρέπει να είναι από εκείνα που κατά κανόνα προορίζονται για ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση. Ο ανωτέρω περιορισμός περιέχει δύο στοιχεία: ένα αντικειμενικό και ένα υποκειμενικό. Το

πράγμα ή περιουσιακό στοιχείο που ζημιώθηκε πρέπει αντικειμενικά να προορίζεται για ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση.

Αντίθετα, πράγματα που από φύση τους, δηλαδή σύμφωνα με τις συναλλακτικές συνήθειες, προορίζονται κατά κανόνα για επαγγελματική χρήση δεν εμπίπτουν στα προστατευόμενα από το νόμο αγαθά. Το υποκειμενικό κριτήριο χρησιμεύει προκειμένου να αφαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής του νόμου περιπτώσεις ζημιών σε πράγματα τα οποία, ενώ προορίζονται συνήθως για ιδιωτική χρήση, χρησιμοποιήθηκαν από τον ζημιωθέντα κυρίως για επαγγελματική δράση ή επιχείρηση, π.χ. ιδιωτικό αυτοκίνητο που χρησιμοποιείται κυρίως για υπηρεσιακούς ή επαγγελματικούς λόγους.

Η περιστασιακή χρήση για ιδιωτικούς σκοπούς μηχανήματος ή εργαλείου που προορίζεται γενικώς για επαγγελματική χρήση, π.χ. χρησιμοποίηση του επαγγελματικού γεωργικού ελκυστήρα για καλλιέργεια ιδιωτικού κηπαρίου και η ζημία ή καταστροφή του κατά τη χρήση λόγω ελαττωματικότητας, δεν ενεργοποιεί το νόμο περί ευθύνης του παραγωγού.

Γ. Η ικανοποίηση της ηθικής βλάβης

Η αντικειμενική ευθύνη του παραγωγού δεν καταλαμβάνει την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης. Η ικανοποίηση της ηθικής βλάβης διέπεται από τις διατάξεις που ισχύουν για τις αδικοπραξίες. Το ίδιο ισχύει και για την ψυχική οδύνη λόγω θανάτου, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 6 § 7 του εν λόγω νόμου.

Δ. Πότε δεν ευθύνεται ο παραγωγός (απαλλαγή αυτού)

Ο παραγωγός δεν ευθύνεται, αν αποδείξει έναν από τους λόγους απαλλαγής του ή μία από τις αρνητικές προϋποθέσεις της ευθύνης που αναφέρονται στο άρθρο 6 § 8 και 9 του ν. 2251/1994:

Ø Δεν έθεσε το προϊόν σε κυκλοφορία. Με κάθε τρόπο περιέλευση του ελαττωματικού προϊόντος στη διάθεση του αγοραστικού κοινού χωρίς τη θέληση του παραγωγού, π.χ. λόγω απώλειας της νομής του πράγματος, συνιστά λόγο απαλλαγής του κατασκευαστή από την ευθύνη. Θέση σε κυκλοφορία σημαίνει συνειδητή εκ μέρους του παραγωγού διάθεση, αποστολή ή παράδοση του πράγματος για περαιτέρω διανομή εκτός της σφαίρας παραγωγής.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, προκειμένου να θεωρηθεί ότι ένα προϊόν τέθηκε σε κυκλοφορία απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά δύο στοιχεία: το υποκειμενικό της εκούσιας διαθέσεως του προϊόντος από τον παραγωγό και το αντικειμενικό στοιχείο της εξόδου του από τη σφαίρα παραγωγής.

Ø Το ελάττωμα δεν υπήρχε όταν το προϊόν τέθηκε σε κυκλοφορία. Αυτό σημαίνει ότι το ελάττωμα πρέπει να έχει εκδηλωθεί μέχρι τον κρίσιμο χρόνο της κυκλοφορίας του προϊόντος. Μεταγενέστερη εμφάνιση του ελαττώματος δεν συνεπάγεται, κατ' αρχήν, ευθύνη του παραγωγού, εκτός εάν το ελάττωμα υπήρχε κατά το χρόνο θέσεως του προϊόντος σε κυκλοφορία και απλώς δεν εκδηλώθηκε κατά τον κρίσιμο χρόνο αλλά εμφανίστηκε μεταγενέστερα.

Ø Δεν κατασκεύασε το προϊόν αποβλέποντας στη διανομή του και δεν το διένειμε στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας.

Για την απαλλαγή του παραγωγού απαιτείται η συνδρομή δύο αρνητικών προϋποθέσεων:

Π ρ ώ τ ο ν, να μην παρήγαγε το προϊόν με πρόθεση τη διάθεση κατασκευής. Η παραγωγή με σκοπό ή πρόθεση τη διανομή του προϊόντος με οποιαδήποτε νομική μορφή, π.χ. πώληση, εκμίσθωση, χρηματοδοτική μίσθωση, διάθεση νομής ή προσπορισμός οικονομικών ωφελειών από αυτό, συνιστά στοιχείο που θεμελιώνει την ευθύνη του παραγωγού. Εάν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεν επιδιώκεται οικονομικό αντάλλαγμα, αλλά γενικότερο οικονομικό όφελος, όπως στις περιπτώσεις διαθέσεως προϊόντων ή χορηγιών με σκοπό την προβολή, διαφήμιση κλπ. πρόκειται περί παραγωγής με οικονομικό σκοπό και γεννά υποχρέωση του παραγωγού.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, η παραγωγή και η διανομή να μην έγιναν στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του παραγωγού. Για τη θεμελίωση της ευθύνης αρκεί η επαγγελματική δραστηριότητα έστω και στο ένα από τα δύο στάδια, της επαγγελματικής παραγωγής ή της επαγγελματικής διαθέσεως του προϊόντος.

Ø Το ελάττωμα οφείλεται στο ότι το προϊόν κατασκευάστηκε σύμφωνα με κανόνες αναγκαστικού δικαίου θεσπισμένους από δημόσια αρχή. Οι κανόνες δικαίου πρέπει να είναι εξαναγκαστικοί υπό την έννοια ότι υπαγορεύουν δεσμευτικά στον παραγωγό το είδος και τη μορφή παραγωγής που οδήγησαν αιτιωδώς στη ζημιογόνο ιδιότητα του προϊόντος. Προκειμένου ο παραγωγός να

απαλλαγεί της ευθύνης, πρέπει να αποδείξει τους συγκεκριμένους κανόνες που επιβάλλουν τον τρόπο παραγωγής κατασκευής κλπ., όπως επίσης τον αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της τήρησης των κανόνων και της ελαττωματικότητας του προϊόντος.

Ø Όταν το προϊόν τέθηκε σε κυκλοφορία, το επίπεδο επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων δεν επέτρεπε τη διαπίστωση του ελαττώματος. Για τους λεγόμενους κινδύνους επιστημονικής εξέλιξης, ο παραγωγός απαλλάσσεται της ευθύνης μόνο αν αποδείξει ότι κατά το χρόνο θέσης του προϊόντος σε κυκλοφορία υπήρχε αντικειμενική αδυναμία - με βάση τα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα του συγκεκριμένου παραγωγικού κλάδου - διαγνώσεως του ελαττώματος.

Αντίθετα, η επίκληση αδυναμίας διαγνώσεως του ελαττώματος λόγω μειωμένων επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων, δεν είναι δικαιολογημένη και δεν συνιστά λόγο απαλλαγής του, δεδομένου ότι η ιδιότητα του παραγωγού περιλαμβάνει τη συμφυή συναλλακτική υποχρέωση παρακολούθησης των επιστημονικών και τεχνικών εξελίξεων του κλάδου. Το ίδιο ισχύει και ως προς τα λοιπά κατά τις ειδικές διατάξεις υπεύθυνα πρόσωπα, για τα οποία κρίσιμος είναι ο χρόνος της εκ μέρους τους περαιτέρω διάθεσης του προϊόντος (προκειμένου για τον παραγωγό μέρους πράγματος) ή θέσης σε κυκλοφορία (προκειμένου για τον εισαγωγέα και τον προμηθευτή).

Ο παραγωγός συστατικού δεν ευθύνεται ακόμα και αν αποδείξει, ότι το ελάττωμα οφείλεται στο σχεδιασμό του προϊόντος, στο οποίο το συστατικό έχει ενσωματωθεί ή στις οδηγίες που παρείχε ο κατασκευαστής του προϊόντος, οπότε παραγωγός θεωρείται ο κατασκευαστής του προϊόντος, στο οποίο ενσωματώθηκε το συστατικό, σύμφωνα με το άρθρο 6 § 9 του ρηθέντος νόμου.

Η διάταξη προϋποθέτει ότι το ελάττωμα οφείλεται αποκλειστικά στο σχεδιασμό του τελικού ή ενδιάμεσου προϊόντος. Αντίθετα δεν εφαρμόζεται εάν το συστατικό είναι ελαττωματικό και αποτελεί την αιτία της ζημίας, οπότε ο παραγωγός του μέρους ή του συστατικού δεν απαλλάσσεται, έστω και αν στο τελικό αποτέλεσμα συνέβαλε και το ελάττωμα σχεδιασμού του τελικού παραγωγού.

Εάν δυο ή περισσότερα πρόσωπα ευθύνονται για την ίδια ζημία, τα πρόσωπα αυτά ευθύνονται εις ολόκληρο έναντι του καταναλωτή και έχουν κατά

άλλους, δικαίωμα αναγωγής αναλόγως προς τη συμμετοχή τους στην επέλευση της ζημίας.

Η ευθύνη του παραγωγού δεν μειώνεται αν η ζημία οφείλεται σωρευτικά τόσο σε ελάττωμα του προϊόντος όσο και σε πράξη ή παράλειψη τρίτου, μπορεί όμως εν όψει όλων των ειδικών συνθηκών να μειωθεί ή και να αρθεί, όταν συντρέχει πταίσμα του ζημιωθέντος ή προσώπου για το οποίο ευθύνεται ο ζημιωθείς.

Κάθε συμφωνία περιορισμού ή απαλλαγής του παραγωγού από την ευθύνη του είναι άκυρη.

Ο παραγωγός, που προμηθεύει στον τελικό κατασκευαστή ελαττωματικό μέρος πράγματος, συστατικό ή πρώτη ύλη, δεν ευθύνεται για το ελάττωμα του προϊόντος, εάν αυτό οφείλεται στις οδηγίες του τελικού κατασκευαστή. Η κατασκευή σύμφωνα με τις ακριβείς τεχνικές υποδείξεις ή σχέδια του τελικού παραγωγού απαλλάσσει τον παραγωγό του συστατικού για τυχόν ελαττώματα. Το ίδιο πρέπει να ισχύσει αναλόγως, σε περίπτωση που ο τελικός παραγωγός δεν υποδεικνύει μεν στον προμηθευτή του τον ακριβή τρόπο κατασκευής, αλλά του παρέχει λανθασμένες πληροφορίες σχετικά με τη σύσταση του τελικού προϊόντος, οι οποίες οδηγούν στην ελαττωματικότητα του συστατικού.

Τέλος, ο προμηθευτής εισαγόμενων προϊόντων από τρίτες χώρες στην Ε.Ε. ευθύνεται εάν η ταυτότητα του εισαγωγέα δεν αναγράφεται στο προϊόν. Προκειμένου να απαλλαγεί δεν αρκεί να υποδείξει, εντός ευλόγου προθεσμίας, τον πραγματικό παραγωγό ή εκείνον που του προμήθευσε το συγκεκριμένο προϊόν, αλλά πρέπει να κατονομάσει τον εισαγωγέα.

Ε. Απαγόρευση απαλλακτικών ρητρών

Κάθε ρήτρα που έχει ως περιεχόμενο την απαλλαγή ή τον περιορισμό της ευθύνης, είτε ως προς το ύψος της αποζημίωσης είτε ως προς την έκταση της αποκατασταθείσας ζημίας, είναι άκυρη.

Επίσης απαλλακτικές ρήτρες που περιλαμβάνονται στους Γενικούς Όρους Συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.) διάφορων επιχειρήσεων, ακόμη και αν αυτές ανήκουν στο δημόσιο και παράγουν προϊόντα (π.χ. ηλεκτρική ενέργεια) είναι πάντα ανίσχυρες.

ΣΤ. Παραγραφή και απόσβεση

Κατά το άρθρο 6 § 13 οι αξιώσεις κατά του παραγωγού για ζημίες παραγράφονται μετά τριετίας, αφότου ο ζημιωθείς πληροφορήθηκε ή όφειλε να πληροφορηθεί τη ζημία, το ελάττωμα και την ταυτότητα του παραγωγού. Μετά δεκαετίας από την κυκλοφορία του συγκεκριμένου προϊόντος επέρχεται απόσβεση των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος και του παραγωγού.

Για αδικοπραξίες θα συνεχίσουν να εφαρμόζονται οι διατάξεις του Α.Κ. για όσα θέματα δεν καλύπτονται από αυτήν, αλλά βέβαια και για όσα καλύπτονται.

II. Ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες¹

Κατά το άρθρο 8 § 1 ο παρέχων υπηρεσίες ευθύνεται για κάθε ζημία που προκάλεσε υπαίτια κατά την παροχή των υπηρεσιών.

Η διάταξη του άρθρου 8 § 1 αποτελεί το θεμελιώδη κανόνα στον οποίο βασίζεται το σύστημα ευθύνης του παρέχοντος υπηρεσίες στο πλαίσιο του νόμου.

Στην πιο πάνω διάταξη ορίζονται οι προϋποθέσεις καταλογισμού της ευθύνης, που είναι οι ακόλουθες:

A. Παροχή υπηρεσιών

Για το χαρακτηρισμό της υπηρεσίας ως στοιχείο του πραγματικού, ο νόμος απαιτεί δύο προϋποθέσεις μία θετική και μία αρνητική:

∅ Η υπηρεσία πρέπει να παρέχεται κατά τρόπο ανεξάρτητο και στο πλαίσιο της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας

² Παροχή υπηρεσίας κατά τρόπο ανεξάρτητο

Ως παρέχων υπηρεσίες θεωρείται όποιος παρέχει, κατά τρόπο ανεξάρτητο, υπηρεσία στα πλαίσια άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, λ.χ. ο ιατρός.

Παροχή υπηρεσίας κατά τρόπο ανεξάρτητο σημαίνει ότι ο παρέχων την υπηρεσία δεν δεσμεύεται από συγκεκριμένες υποδείξεις, εντολές ή κατευθύνσεις του αποδέκτη των υπηρεσιών ως προς το είδος, την ποιότητα, τη μορφή ούτε ως προς τον τρόπο διεξαγωγής των. Η ύπαρξη ή μη συμβατικού δεσμού δεν αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο. Σημαντικό είναι κατά πόσο η υπηρεσία παρέχεται κατά

---

¹ Ι. Καράκωστα, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 1997, ό.π., σελ. 127 επ.

τρόπο ανεξάρτητο με πρωτοβουλία του παρέχοντος, ο οποίος δρα αυτόνομα και ανεξάρτητα.

Η ανάθεση συγκεκριμένου έργου ή διεκπεραίωσης μιας υπόθεσης, δεν καταλύει την ανεξαρτησία του παρέχοντος υπηρεσίες στο μέτρο που δεν προδιαγράφονται επακριβώς τα μέσα, η μέθοδος και ο τρόπος διεκπεραίωσης. Η χειρουργική επέμβαση ή η θεραπευτική αγωγή ή η εκτέλεση ενός οικοδομικού έργου στο μέτρο που ενεργούνται με τη διαδικασία ή τη μέθοδο ή τα μέσα της επιστήμης ή της τεχνικής που επιλέγει ο εκτελών το έργο, συνιστούν ανεξάρτητη υπηρεσία.

Υπηρεσίες που παρέχονται με βάση αναγκαστικούς κανόνες δικαίου, π.χ. δημόσιοι υπάλληλοι, δεν θεωρούνται υπηρεσίες που παρέχονται κατά τρόπο ανεξάρτητο και δεν επισύρουν την ευθύνη του φορέα τους. Οι κανόνες δικαίου πρέπει να είναι εξαναγκαστικοί υπό την έννοια ότι υπαγορεύουν δεσμευτικά το είδος και τη μορφή της υπηρεσίας που οδήγησε αιτιωδώς στο ζημιόγONO αποτέλεσμα.

Συστάσεις, υποδείξεις ή κατευθυντήριες οδηγίες που προέρχονται από ιδιωτικούς φορείς δεν θεμελιώνουν υποχρεώσεις νομικά εξαναγκαστικές και δεν απαλλάσσουν τον παρέχοντα υπηρεσίες της ευθύνης, όπως επίσης δεν τον απαλλάσσει η τήρηση των αναγκαστικών προδιαγραφών που θέτουν τα ελάχιστα όρια ασφαλείας, καταλείποντας στο φορέα περιθώριο ανάπτυξης πρωτοβουλίας.

² Υπηρεσία στο πλαίσιο της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας

Μολονότι ο νόμος προϋποθέτει παροχή υπηρεσιών στο πλαίσιο της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας, ο φορέας των υπηρεσιών ευθύνεται έστω και αν προσφέρει τις υπηρεσίες του σε ορισμένες περιπτώσεις δωρεάν ή χάριν φιλικής εξυπηρέτησης. Η εκ μέρους π.χ. του ιατρού παροχή και δωρεάν συμβουλών δεν αποχαρακτηρίζει την ιδιότητά του ως επαγγελματία. Ενδέχεται μάλιστα η συγκεκριμένη δωρεάν παροχή υπηρεσίας να θεωρηθεί ως επαγγελματική αν το επιβάλλουν οι περιστάσεις ή οι επαγγελματικές συνήθειες ή εντάσσεται στην πολιτική άσκησης του επαγγέλματος.

Ø Δεν συνιστά υπηρεσία η κατασκευή προϊόντων ή η μεταβίβαση εμπράγματων δικαιωμάτων ή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας

Όσες φορές η υπηρεσία αποβλέπει αποκλειστικώς στην κατασκευή, μεταποίηση ή συσκευασία προϊόντων δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νόμου.

Γενικά πάντως η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες καλύπτει ευρύ φάσμα υπηρεσιών, όπως υπηρεσίες που αναφέρονται σε ενσώματο αντικείμενο (π.χ. σύμβαση υλικού έργου), υπηρεσίες που αναφέρονται στο πρόσωπο του αποδέκτη της υπηρεσίας, καθώς και ενδιάμεσες μορφές υπηρεσίας που δεν έχουν ως αντικείμενο ούτε το πράγμα, ούτε το πρόσωπο εν στενή έννοια, αλλά συνιστούν αφηρημένη υπηρεσία. Έτσι, στην έννοια της παροχής υπηρεσίας εμπίπτουν, μεταξύ άλλων, οι υπηρεσίες αρχιτεκτόνων, ιατρών, μηχανικών, ξενοδόχων, φορέων αθλητικών εγκαταστάσεων, παιδικών σταθμών, ταξιδιωτικών πρακτόρων, καθώς και δικηγόρων στο βαθμό που δεν συνδέονται με την υπό στενή έννοια άσκησης του δικηγορικού τους λειτουργήματος.

B. Υπαιτιότητα

Ο παρέχων τις υπηρεσίες φέρει το βάρος απόδειξης της έλλειψης υπαιτιότητας.

Ο ζημιωθείς οφείλει να αποδείξει τη ζημία και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της παροχής της υπηρεσίας και της ζημίας.

Για την εκτίμηση της έλλειψης υπαιτιότητας λαμβάνονται υπόψη η ευλόγως προσδοκώμενη ασφάλεια και το σύνολο των ειδικών συνθηκών και ιδιαίτερα:

✓ Η φύση και το αντικείμενο της υπηρεσίας, ιδίως σε σχέση με το βαθμό επικινδυνότητας της,

✓ η εξωτερική μορφή της υπηρεσίας,

✓ ο χρόνος παροχής της υπηρεσίας,

✓ η ελευθερία δράσης που αφήνεται στο ζημιωθέντα στο πλαίσιο της υπηρεσίας,

✓ το αν ο ζημιωθείς ανήκει σε κατηγορία μειονεκτούντων ή ευπρόσβλητων προσώπων, και

✓ το αν η παρεχόμενη υπηρεσία αποτελεί εθελοντική προσφορά του παρέχοντος.

Εξάλλου κατά το άρθρο 8 § 5 μόνη η ύπαρξη ή η δυνατότητα τελειότερης υπηρεσίας κατά το χρόνο παροχής της υπηρεσίας ή μεταγενέστερα δεν συνιστά υπαιτιότητα.

Οι διατάξεις για τη συνυπευθυνότητα, τη μείωση ή άρση της ευθύνης και την απαγόρευση απαλλακτικών ρητρών των §§ 10,11 και 12 του άρθρου 6 εφαρμόζονται αναλογικά και στην ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες.

Γ. Ζημία

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 8 § 1, αναγκαία προϋπόθεση για την κατάφαση της ευθύνης του παρέχοντος υπηρεσίες αποτελεί η πρόκληση ζημίας.

Δ. Αιτιώδης συνάφεια μεταξύ παροχής υπηρεσίας και ζημίας

Μολονότι δεν μνημονεύεται ρητώς στο κείμενο του νόμου, η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παροχής υπηρεσίας και της ζημίας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη θεμελίωση της ευθύνης του παρέχοντος υπηρεσίες, γεγονός που προκύπτει από τη διατύπωση του άρθρο 8 § 1, κατά την οποία ο παρέχων υπηρεσίες ευθύνεται για κάθε ζημία «που προκάλεσε» υπαίτια κατά την παροχή των υπηρεσιών.

III. Υποχρέωση των προμηθευτών για διάθεση ασφαλών προϊόντων

Κατά το άρθρο. 7 ν. 2251/1994, ασφαλές θεωρείται ένα προϊόν όταν, υπό συνθήκες ή ευλόγως προβλεπόμενες συνθήκες χρήσης, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας χρήσης, δεν παρουσιάζει κανέναν κίνδυνο ή παρουσιάζει μόνο κινδύνους χαμηλού επιπέδου, που συνδέονται με τη χρήση του προϊόντος και θεωρούνται ως αποδεκτοί στα πλαίσια ενός υψηλού βαθμού προστασίας της υγείας και ασφάλειας των προσώπων, λαμβανομένων ιδίως υπόψη:

Ø Των χαρακτηριστικών του προϊόντος, και ιδίως της σύνθεσής του, της συσκευασίας του, του τρόπου συναρμολόγησής του και της συντήρησής του,

Ø των επιπτώσεων που έχει το προϊόν αυτό σε άλλα, στην περίπτωση που είναι ευλόγως δυνατό να προβλεφθεί ότι τα προϊόντα αυτά θα χρησιμοποιηθούν μαζί,

Ø της παρουσίας του προϊόντος, της επισήμανσής του, των τυχόν οδηγιών χρήσης του και του τρόπου διάθεσής του μετά τη χρήση του, καθώς και κάθε άλλης οδηγίας που προέρχεται από τον κατασκευαστή, και

Ø των κατηγοριών των καταναλωτών που αντιμετωπίζουν σοβαρό κίνδυνο λόγω χρησιμοποίησης του προϊόντος, και ιδίως των παιδιών.

Ο υπουργός Εμπορίου ή τυχόν άλλος αρμόδιος, αποφασίζει για την απόσυρση ή τη διάθεση υπό προϋποθέσεις ή την αποδέσμευση ή και την καταστροφή προϊόντων που εμφανίζουν σοβαρούς και άμεσους κινδύνους για την υγεία ή την ασφάλεια των καταναλωτών.

A. Συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος¹

Συμβάσεις παροχής αγαθών, υπηρεσιών εκτός εμπορικού καταστήματος είναι αυτές που καταρτίζονται με πρωτοβουλία του προμηθευτή, χωρίς ρητή πρόσκληση του καταναλωτή έξω από το κατάστημα του πρώτου ή με επίσκεψη του προμηθευτή στον τόπο κατοικίας, διαμονής ή εργασίας του καταναλωτή ή σε χώρο επιλογής του προμηθευτή έξω από το εμπορικό κατάστημά του.

Η εν λόγω σύμβαση μπορεί να καταρτιστεί στον τόπο κατοικίας ή διαμονής ή εργασίας του καταναλωτή ή σε οποιονδήποτε άλλο χώρο της επιλογής του προμηθευτή.

Για να θεωρηθεί μία τέτοια σύμβαση ως σύμβαση εκτός εμπορικού καταστήματος και για να τύχει νομικής προστασίας ο καταναλωτής θα πρέπει την πρωτοβουλία για τη σύναψή της να την είχε αναλάβει ο προμηθευτής. Αυτό σημαίνει ότι ο τελευταίος θα πρέπει να αναζητεί τους καταναλωτές και μάλιστα χωρίς να προσκληθεί απ' αυτούς. Ο λόγος της προστασίας του καταναλωτή κατά τη ρηθείσα νομική διάταξη, είναι ότι σε μία τέτοια περίπτωση ο καταναλωτής αιφνιδιάζεται και τις περισσότερες φορές αναγκάζεται να αγοράσει το προϊόν χωρίς να το επιθυμεί.

---

¹ I. Καράκωστα, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 1997, ό. π., σελ. 69 επ.

Κατ' εξαίρεση, ο καταναλωτής προστατεύεται και αν ακόμα η σύμβαση καταρτίστηκε έπειτα από ρητή πρόσκλησή του, εφόσον έχει αντικείμενο προϊόντα άλλα από εκείνα για τα οποία έγινε η πρόσκληση, εκτός εάν ο καταναλωτής γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι και τα άλλα αυτά προϊόντα περιλαμβάνονται στις εμπορικές δραστηριότητες του προμηθευτή ή αν τα προϊόντα αυτά σχετίζονται άμεσα με τα προϊόντα για τα οποία έγινε η πρόσκληση¹.

Όμως το κατά πόσο η συγκεκριμένη σύμβαση εμπίπτει τελικά στην απαγόρευση του ανωτέρω νόμου, θα κριθεί με βάση τη γνώση του συγκεκριμένου καταναλωτή, ο οποίος σύναψε τη συγκεκριμένη σύμβαση. Ειδικότερα θα ερευνηθεί αν ο συγκεκριμένος καταναλωτής γνώριζε ότι το συγκεκριμένο προϊόν εμπίπτει στο κλάδο των δραστηριοτήτων του συγκεκριμένου προμηθευτή. Αν όμως δεν το γνώριζε θα ερευνηθεί τι όφειλε να γνωρίζει ο καταναλωτής, λόγω της σχέσης του με ορισμένο κύκλο προσώπων ή επαγγέλματος. Με βάση συνεπώς τα ανωτέρω προσδιορίζεται το στοιχείο του αιφνιδιασμού που θέτει τον καταναλωτή σε μειονεκτική διαπραγματευτική θέση έναντι του προμηθευτή και έτσι πρέπει αυτός να προστατευθεί.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 3 § 3 του ανωτέρω νόμου οι διατάξεις που ισχύουν για τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος, εφαρμόζονται και όταν ο καταναλωτής έχει υποβάλλει προσφορά, κατόπιν απρόσκλητης επίσκεψης του προμηθευτή, για άλλα προϊόντα που δεν γνώριζε ούτε όφειλε να γνωρίζει ότι εμπίπτουν στην εμπορική ή επαγγελματική δραστηριότητα του προμηθευτή.

Ο νόμος προστατεύει τον καταναλωτή από συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος οι οποίες είναι επαχθείς, δηλαδή η σύμβαση περιέχει αντάλλαγμα. Άρα οι χαριστικές συμβάσεις δεν εμπίπτουν στον ανωτέρω απαγορευτικό κανόνα, ακόμα και αν τη δωρεά την πραγματοποιεί ο καταναλωτής

Σύμφωνα με το άρθρο 3 § 7 οι διατάξεις για τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος δεν εφαρμόζονται στις εξής περιπτώσεις:

Ø «Στις πωλήσεις μικροπωλητών χωρίς μόνιμη εγκατάσταση». Ο λόγος της εξαίρεσης έγκειται στο ότι ο μικροπωλητής δεν διαθέτει οργανωμένη επιχείρηση, αλλά ούτε την απαραίτητη εμπειρία ή τις απαραίτητες γνώσεις αναφορικά με τις

---

¹ Άρθρο 3 παρ. 2 ν 2251 / 1994

μεθόδους προσέγγισης και επηρεασμού του καταναλωτή. Εξάλλου η οικονομική επιβάρυνση του καταναλωτή είναι τις περισσότερες φορές ασήμαντη, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές όπου ο καταναλωτής καθορίζει τους όρους συναλλαγής του με τον μικροπωλητή.

Ø «Στις συμβάσεις για την κατασκευή, πώληση ή μίσθωση ακινήτων και στις συμβάσεις που αφορούν άλλα δικαιώματα σχετικά με ακίνητα. Εν τούτοις οι συμβάσεις προμήθειας αγαθών για την ενσωμάτωσή τους σε ακίνητα ή οι συμβάσεις για την επισκευή ακινήτων εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτού του άρθρου». Ο λόγος της εξαίρεσης έγκειται στο ότι αυτού του είδους οι συμβάσεις λόγω της σπουδαιότητάς τους, αλλά και της μεγάλης οικονομικής σημασίας τους καταρτίζονται μετά από ώριμη σκέψη του καταναλωτή. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι αυτές οι συμβάσεις απαιτούν αρκετό χρονικό διάστημα, μέχρι να αποτελέσουν γεγονός που επιτρέπει στον καταναλωτή το περιθώριο υπαναχώρησης από τη σύμβαση. Ενώ η δημοσιότητα αυτών των συμβάσεων εξαλείφει οποιοδήποτε κίνδυνο μπορεί να δημιουργηθεί εις βάρος των συμφερόντων του καταναλωτή (π.χ. να έχει ήδη πωληθεί και μεταγραφεί το ακίνητο).

Ø «Στις συμβάσεις για την προμήθεια τροφίμων, ποτών ή άλλων αγαθών που προορίζονται για την τρέχουσα οικιακή κατανάλωση και τα οποία παραδίδουν κατ' οίκον διανομείς σε τακτά χρονικά ή συχνά χρονικά διαστήματα». Εδώ η εξαίρεση αφορά αγαθά αναλώσιμα, δηλαδή αγαθά που δεν διατηρούνται για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ο λόγος της εξαίρεσης έγκειται στο ότι αν ο καταναλωτής άσκησε το δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση, τα εν λόγω αγαθά δεν θα μπορούσαν να πωληθούν σε άλλο καταναλωτή, γιατί πιθανόν θα είχαν καταστραφεί.

Ø «Στις συμβάσεις για την προμήθεια αγαθών ή υπηρεσιών, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

Π ρ ώ τ ο ν, η σύμβαση συνάπτεται βάσει καταλόγου του προμηθευτή, τον οποίο ο καταναλωτής είχε την ευκαιρία να συμβουλευθεί χωρίς να είναι παρών ο αντιπρόσωπος του προμηθευτή,

Δευτερον, προβλέπεται η εξακολούθηση της επαφής ανάμεσα στον αντιπρόσωπο του προμηθευτή και στον καταναλωτή όσον αφορά τη συγκεκριμένη ή άλλη μεταγενέστερη συναλλαγή και

Τρίτον, τόσο ο κατάλογος όσο και η σύμβαση πληροφορούν τον καταναλωτή ότι έχει δικαίωμα να επιστρέψει τα αγαθά στον προμηθευτή μέσα σε χρονικό διάστημα όχι μικρότερο των δέκα (10) ημερών από την παραλαβή τους ή να λύσει τη σύμβαση μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα, χωρίς να αναλαμβάνει οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση, εκτός από μία εύλογη φροντίδα για τα αγαθά αυτά». Οι εν λόγω συμβάσεις εξαιρούνται από την προστασία του νόμου κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις.

Πιο συγκεκριμένα **πρώτη προϋπόθεση** είναι ο καταναλωτής να είχε την ευχέρεια να συμβουλευθεί τον κατάλογο των αγαθών ή υπηρεσιών που προσφέρονται από τον προμηθευτή. Με αυτόν τον τρόπο ο καταναλωτής μπορεί να ενημερωθεί εκ των προτέρων για το είδος της προσφοράς του προμηθευτή και έτσι να μπορεί να τη συγκρίνει με άλλες ομοειδείς προσφορές άλλων προμηθευτών, αλλά επίσης μπορεί να την συνάψει την εν λόγω σύμβαση ανεπηρέαστος.

Δεύτερη προϋπόθεση είναι να προβλέπεται η εξακολούθηση της επαφής με τον αντιπρόσωπο του προμηθευτή.

Τέλος **τρίτη** προϋπόθεση είναι ο καταναλωτής να πληροφορείται τόσο από τον κατάλογο των προϊόντων του προμηθευτή, όσο και από τη συναφθείσα σύμβαση ότι έχει δικαίωμα υπαναχώρησης και άρα επιστροφής του προϊόντος σε χρονικό διάστημα όχι μικρότερο από δέκα (10) ημέρες από τη σύναψη της σύμβασης.

² «Στις ασφαλιστικές συμβάσεις».

² «Στις συμβάσεις με αντικείμενο κινητές αξίες».

Η σχετική ρύθμιση απαιτεί επίσης και τα εξής προς προστασία του καταναλωτή:

Ø Έγγραφο τύπο. Μάλιστα σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 3 § 1) επί ποινή ακυρότητας στο έγγραφο πρέπει να περιέχονται:

² Το όνομα ή η επωνυμία και η πλήρης διεύθυνση του προμηθευτή και αυτού που συμβάλλεται στο όνομα και για λογαριασμό του προμηθευτή. Η μνεία αριθμού ταχυδρομικής θυρίδας δεν αρκεί,

² η χρονολογία και η πλήρης διεύθυνση του τόπου κατάρτισης της σύμβασης,

² η περιγραφή της φύσης και των χαρακτηριστικών των εμπορευμάτων ή υπηρεσιών,

² οι όροι εκτέλεσης της σύμβασης και ιδίως ο τρόπος και ο χρόνος παράδοσης των εμπορευμάτων ή παροχής των υπηρεσιών,

² η ολική επιβάρυνση του καταναλωτή και οι όροι πληρωμής και ιδίως, σε περίπτωση πίστωσης του τιμήματος ή πληρωμής με δόσεις, το πραγματικό επιτόκιο και το επιτρεπόμενο ανώτατο όριο επιτοκίου και

² το κατά την § 4 του παρόντος άρθρου δικαίωμα υπαναχώρησης και, σε χωριστό έντυπο, υπόδειγμα δήλωσης υπαναχώρησης του καταναλωτή από τη σύμβαση. Το εν λόγω έγγραφο έχει συστατικό χαρακτήρα, δηλαδή αν η σύμβαση καταρτιστεί χωρίς έγγραφο τύπου είναι άκυρη.

Ø Σχετική ακυρότητα υπέρ του καταναλωτή σε μη τήρηση του τύπου, υπό την έννοια ότι μόνο αυτός, μπορεί να την προτείνει.

Ø Χορήγηση δικαιώματος αναιτιολόγητης υπαναχώρησης στον καταναλωτή. Το δικαίωμα αυτό υφίσταται όταν η συναφθείσα σύμβαση είναι νόμιμη, αλλιώς; ενδεχόμενη δήλωση υπαναχώρησης είναι άνευ αντικειμένου, δηλαδή δεν παράγει έννομα αποτελέσματα. Με υπαναχώρηση ισοδυναμεί και η πρόταση ακυρότητας της συναφθείσας συμβάσεως από μέρους του καταναλωτή.

Το δικαίωμα υπαναχώρησης ασκείται με μονομερή δήλωση βούλησης του καταναλωτή προς τον προμηθευτή. Για το παραδεκτό της δήλωσης δεν απαιτείται τήρηση συγκεκριμένου τύπου και συνεπώς ασκείται αυτή και προφορικά. Σύμφωνα με το άρθρο 3 § 4 το δικαίωμα υπαναχώρησης ασκείται μέσα σε προθεσμία δέκα (10) εργασίμων ημερών από την παραλαβή του εγγράφου της σύμβασης ή από την παραλαβή του προϊόντος. Θα πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι ενδεχόμενη άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης πριν από την παράδοση του εγγράφου ή του προϊόντος, είναι άνευ αποτελέσματος διότι δεν θεωρείται ακόμα και τότε καταρτισθείσα η σύμβαση.

Για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η προθεσμία υπαναχώρησης δεν χωρεί παραίτηση του καταναλωτή, μάλιστα τυχόν παραίτησή του είναι άκυρη σύμφωνα με το άρθρο 3 § 4 εδ. β του ν. 2251/1994.

Μάλιστα θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι σύμφωνα με το άρθρο 3 § 5 του ρηθέντος νόμου, κατά τη διάρκεια της παραπάνω προθεσμίας απαγορεύεται η είσπραξη όλου ή μέρους του τιμήματος, ακόμη και με μορφή αρραβώνα, εγγυοδοσίας, έκδοσης ή αποδοχής αξιόγραφων ή με άλλη μορφή κατά τη διάρκεια της προθεσμίας της προηγούμενης παραγράφου. Μάλιστα, η διάταξη αυτή του άρθρου είναι αναγκαστικού δικαίου και άρα αντίθετη συμφωνία των μερών, είναι άκυρη και χωρίς έννομα αποτελέσματα.

Επίσης ο προμηθευτής εφόσον πρόκειται για σύμβαση παροχής αγαθών πρέπει να εκπληρώσει πρώτος την παροχή. Αυτό προκύπτει από το άρθρο 3 §§ 4 και 5. Πάντως κατ' εξαίρεση πρέπει να γίνει δεκτό ότι όταν ο προμηθευτής έχει παραδώσει στον καταναλωτή δείγμα του προϊόντος του και πάντα πριν από την εκπλήρωση της σύμβασης και την παράδοση του εγγράφου, δεν υποχρεούται σε προεκπλήρωση.

Όσον αφορά την φύλαξη του προϊόντος το θέμα ρυθμίζεται από το άρθρο 3 § 6 το οποίο ορίζει: «Ο καταναλωτής δεν έχει υποχρέωση φύλαξης ή επιστροφής του προϊόντος που του έστειλε ο προμηθευτής για δοκιμή ή εξέταση ή ως δείγμα, εκτός αν το ζήτησε ο ίδιος ή αν συμφωνήθηκε διαφορετικά». Πάντως η μοναδική περίπτωση που ο καταναλωτής ευθύνεται, είναι το αντικείμενο να καταστράφηκε από θετική ενέργεια του καταναλωτή ή να το εκποίησε.

B. Συμβάσεις από απόσταση¹

Οι συμβάσεις από απόσταση είναι συμβάσεις που συνάπτονται εκτός εμπορικού καταστήματος με τη διαφορά ότι η επικοινωνία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών γίνεται με τη χρήση τεχνικών μέσων χωρίς την ταυτόχρονη φυσική προστασία τους.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 4 § 1 «Σύμβαση από απόσταση, με την έννοια αυτού του άρθρου, είναι σύμβαση που αφορά αγαθό ή υπηρεσία και συνάπτεται ύστερα από πρόταση του προμηθευτή, χωρίς ταυτόχρονη φυσική παρουσία του προμηθευτή και του καταναλωτή, με τη χρησιμοποίηση τεχνικής επικοινωνίας από απόσταση για τη διαβίβαση της πρότασης, για σύναψη σύμβασης και της αποδοχής». Από τη διατύπωση του εν λόγω άρθρου συνάγεται ότι

---

¹ I. Καράκωστα, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 1997, ό.π., σελ. 89 επ.

απαιτείται τόσο η πρόταση για τη σύναψη της σύμβασης όσο και η αποδοχή να πραγματοποιηθήκαν με τεχνικά μέσα π.χ. μέσω τηλεόρασης, τηλεφώνου κλπ. Πάντως και σε αυτές τις πωλήσεις την πρωτοβουλία σύναψης της σύμβασης θα πρέπει να την έχει ο προμηθευτής και όχι ο καταναλωτής.

Αυτονόητο είναι ότι η σύμβαση πρέπει να είναι επαχθής, αλλιώς δεν εμπίπτει αυτή στις ρυθμίσεις του παραπάνω άρθρου και εν γένει του νόμου περί προστασίας των καταναλωτών. Πάντως το αντάλλαγμα που πρέπει να καταβάλλει ο καταναλωτής δεν είναι απαραίτητο να είναι σε χρήμα.

Οι διατάξεις για τις συμβάσεις από απόσταση δεν εφαρμόζονται σύμφωνα με το νόμο¹ στις εξής περιπτώσεις:

✓ Στους αυτόματους διανομείς.

✓ Στους εμπορικούς χώρους αυτόματης πώλησης. Η δύο αυτές περιπτώσεις εξαιρέθηκαν σύμφωνα με το νόμο για να μην γίνει ο καταναλωτής αντικείμενο επηρεασμού μέσω μεθόδων εντυπωσιασμού του.

✓ Στις συμβάσεις προμήθειας τροφίμων, ποτών ή άλλων αγαθών που προορίζονται για την τρέχουσα οικιακή κατανάλωση και τα οποία παραδίδουν κατ' οίκον διανομείς σε τακτά ή χρονικά διαστήματα.

✓ Στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών με κράτηση, που έχουν ως αντικείμενο μεταφορές, κατάλυμα, σίτιση και ψυχαγωγία. Στην τελευταία περίπτωση ο λόγος της εξαίρεσης έγκειται στο ότι εδώ, την πρωτοβουλία για τη σύναψη της σύμβασης την έχει ο καταναλωτής και όχι ο προμηθευτής όπως απαιτείται για τις συμβάσεις πώλησης από απόσταση.

Η σύμβαση από απόσταση είναι άκυρη αν κατά την πρόταση σύναψης σύμβασης ο καταναλωτής δεν ενημερώθηκε κατά τρόπο σαφή για παρακάτω, κατά κύριο λόγο στοιχεία της σύμβασης²:

✓ Την ταυτότητα του προμηθευτή.

✓ Τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του αγαθού ή της υπηρεσίας.

✓ Την τιμή, την ποσότητα και τις δαπάνες μεταφοράς, καθώς και το φόρο προστιθεμένης αξίας (Φ.Π.Α.), εφόσον δεν περιλαμβάνεται στην τιμή.

✓ Τον τρόπο πληρωμής, παράδοσης και εκτέλεσης.

---

¹ Άρθρο 5 § 11

² Άρθρο 4 § 2

✓ Τη διάρκεια ισχύος της πρότασης για σύναψη σύμβασης.

✓ Το δικαίωμα υπαναχώρησης. Η ακυρότητα πάντως είναι σχετική υπέρ του καταναλωτή.

Όλα τα παραπάνω στοιχεία θα πρέπει να αναγράφονται πάνω στη γραπτή πρόταση του προμηθευτή προς κατάρτιση συμβάσεως. Μάλιστα θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο καταναλωτής θα πρέπει να λαμβάνει επί ποινή ακυρότητας της σύμβασης και το σχετικό υπόδειγμα δήλωσης υπαναχώρησης. Όλα τα ανωτέρω πρέπει να είναι διατυπωμένα στη γλώσσα κατάρτισης της συμβάσεως.

Όσον αφορά το δικαίωμα υπαναχώρησης του καταναλωτή, αυτό ασκείται με μονομερή δήλωσή του προς τον προμηθευτή. Μάλιστα το εν λόγω δικαίωμα ασκείται αναιτιολόγητα μέσα σε προθεσμία δέκα (10) εργασίμων ημερών και η οποία αρχίζει, για μεν τα αγαθά από την ημερομηνία της παραλαβή τους, για δε τις υπηρεσίες από την ημερομηνία παραλαβής των εγγράφων που ενημερώνουν τον καταναλωτή ότι έχει συναφθεί η σύμβαση¹.

Οι συμβάσεις από απόσταση διαφέρουν από αυτές που συνάπτονται εκτός εμπορικού καταστήματος, διότι στις συμβάσεις από απόσταση απαγορεύεται η προεκπλήρωση της παροχής και άρα τα μέρη υποχρεούνται σε ταυτόχρονη εκπλήρωση των παροχών τους². Η διαφοροποίηση αυτή, οφείλεται στο ότι στις συμβάσεις από απόσταση υφίσταται υποχρέωση του καταναλωτή για επιστροφή του πράγματος στην αρχική του κατάσταση, υποχρέωση που δεν υφίσταται στις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος.

Μία ακόμη διαφοροποίηση των δύο συμβάσεων είναι και στην προθεσμία εκτέλεσης της παροχής, όπου στις συμβάσεις από απόσταση ο νόμος³ προβλέπει προθεσμία εκτέλεσης της παροχής του προμηθευτή, η οποία δεν πρέπει να ξεπερνάει τις τριάντα (30) ημέρες από τη λήψη της παραγγελίας. Έτσι με αυτή τη ρύθμιση πλέον, ο καταναλωτής δεν δεσμεύεται επ' αόριστο έναντι του προμηθευτή και άρα μετά την πάροδο της προθεσμίας μπορεί να αποκρούσει νόμιμα την προσφερθείσα παροχή.

---

¹ Άρθρο 4 § 10

² Άρθρο 4 § 7

³ Άρθρο 4 § 8

Στην περίπτωση που ο προμηθευτής αδυνατεί να παραδώσει το συγκεκριμένο προϊόν μπορεί να παραδώσει στον καταναλωτή άλλο προϊόν ίδιας αξίας και ποιότητας εφόσον συναινεί, όχι όμως σιωπηρά, ο τελευταίος προς αυτό.

Τέλος ο νόμος στο άρθρο 4 § 6 θεσπίζει ένα νομικό κανόνα προστασίας της ιδιωτικής ζωής και προσωπικότητας του καταναλωτή. Πιο συγκεκριμένα: «Η χρησιμοποίηση των τεχνικών επικοινωνίας πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην προσβάλλεται η ιδιωτική ζωή του καταναλωτή. Απαγορεύεται χωρίς τη συναίνεση του καταναλωτή η χρησιμοποίηση τεχνικών επικοινωνίας για την πρόταση σύναψης σύμβασης, όπως τηλεφώνου αυτόματης κλήσης, τηλεομοιοτυπίας (φαξ), ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου επικοινωνίας». Σε περίπτωση παραβίασης του ανωτέρω άρθρου ο καταναλωτής δικαιούται να απαιτήσει την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον, ενώ δεν αποκλείεται να αξιώσει και αποζημίωση σύμφωνα με τις διατάξεις περί αδικοπραξίας του Α.Κ.(άρθρο 914).

Γ. Εξυπηρέτηση μετά την πώληση¹

Κατά το άρθρο 5 σε κάθε πώληση ο προμηθευτής οφείλει να παρέχει στον καταναλωτή γραπτώς, στην ελληνική γλώσσα ή με σύμβολα διεθνώς καθιερωμένα, σαφείς οδηγίες για την ασφαλή χρήση, διατήρηση, συντήρηση και πλήρη αξιοποίηση του προϊόντος και ενημέρωση για τους κινδύνους κατά τη χρήση και διατήρησή του.

Ειδικότερα, οι παρεπόμενες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον προμηθευτή είναι δύο κατηγοριών:

Π ρ ώ τ ο ν, υποχρέωση παροχής πληροφοριών, η οποία καθορίζεται στο ανωτέρω άρθρο και στις §§ 1 και 2 και

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, υποχρέωση παροχής γραπτής εγγύησης και συντήρησης, η οποία καθορίζεται στο ανωτέρω άρθρο και στις §§ 3 έως 6.

Εξαιρούνται τα απλά κατά την κατασκευή, τη χρήση και τη συντήρηση προϊόντα. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η χρήση της ελληνικής γλώσσας στις

---

1. Ι.Καράκωστας, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 1997.ό π., σελ. 87επ.

οδηγίες χρήσεως ενός προϊόντος ή η χρήση συμβόλων διεθνώς αναγνωρισμένων είναι επιβεβλημένη.

Περαιτέρω κατά την πώληση, ο προμηθευτής οφείλει να ενημερώνει τον καταναλωτή για την πιθανή διάρκεια ζωής του προϊόντος. Πιθανή διάρκεια ζωής του προϊόντος είναι ο εύλογα αναμενόμενος χρόνος κατά τον οποίο το προϊόν θα μπορεί να χρησιμοποιείται σύμφωνα με τον προορισμό του, έστω και έπειτα από επισκευή ή αντικατάσταση ανταλλακτικών, ωστόσο η φθορά από την τακτική χρήση καταστήσει το προϊόν άχρηστο ή την περαιτέρω χρήση του οικονομικά ασύμφορη.

Όσον αφορά τη δεύτερη υποχρέωση του προμηθευτή αυτή σχετίζεται με την πώληση καινούργιων προϊόντων με μακρά διάρκεια.

Ειδικότερα σε περίπτωση προμήθειας καινούργιων προϊόντων με μακρά διάρκεια (διαρκών καταναλωτικών αγαθών), ο προμηθευτής υποχρεούται να παρέχει στον καταναλωτή γραπτή εγγύηση στην ελληνική γλώσσα, η οποία να αναφέρει τουλάχιστον την επωνυμία και τη διεύθυνση της επαγγελματικής εγκατάστασης του προμηθευτή, το δικαιούχο, το προϊόν στο οποίο αναφέρεται η εγγύηση, το ακριβές περιεχόμενό της, την ημερομηνία έναρξης και τη διάρκειά της. Η εγγύηση πρέπει να είναι σύμφωνη με τους κανόνες της καλής πίστης και να μην αναιρείται από υπερβολικές ρήτρες εξαιρέσεων. Η διάρκεια της έντασης πρέπει να είναι εύλογη σε σχέση με την πιθανή διάρκεια ζωής του προϊόντος.

Ειδικά για τα προϊόντα τεχνολογίας αιχμής, η διάρκεια της εγγύησης πρέπει να είναι εύλογη σε σχέση με το χρόνο κατά τον οποίο αναμένεται ότι θα παραμένουν σύγχρονα από την άποψη της τεχνολογίας, αν ο χρόνος αυτός είναι συντομότερος από την πιθανή διάρκεια της ζωής τους.

Επίσης αν κατά τη διάρκεια της εγγύησης εμφανισθεί στο προϊόν ελάττωμα και ο προμηθευτής αρνείται την επισκευή ή βραδύνει υπερβολικά, ο καταναλωτής δικαιούται να ζητήσει την αντικατάσταση του προϊόντος με νέο ή την αναστροφή της πώλησης. Σε περίπτωση αντικατάστασης του προϊόντος ή ανταλλακτικού του, η εγγύηση αυτόματα ανανεώνεται για όλη της τη διάρκεια για το νέο προϊόν ή ανταλλακτικό. Σε κάθε περίπτωση επιφυλάσσεται η εφαρμογή των διατάξεων του Α.Κ. για την ευθύνη του πωλητή περί πραγματικών ελαττωμάτων του πράγματος. Εκ των προτέρων, παραίτηση του καταναλωτή από την προστασία του κατά τις

διατάξεις αυτές είναι άκυρη. Άρα από τα ανωτέρω συνάγεται, ότι αν η παρεχόμενη από τον προμηθευτή εγγύηση περιορίζει ή αποκλείει τα δικαιώματα που ο νόμος παρέχει στον αγοραστή, σε περίπτωση πραγματικού ελαττώματος, τότε οι σχετικές ρήτρες είναι άκυρες.

Έτσι λοιπόν, αν υφίσταται πραγματικό ελάττωμα ο προμηθευτής υποχρεούται να επισκευάσει το προϊόν εντός εύλογου χρονικού διαστήματος και ο καταναλωτής υποχρεούται να ανεχθεί την επισκευή. Αν όμως ο προμηθευτής αρνείται την επισκευή ή βραδύνει υπερβολικά δικαιούται ο καταναλωτής να ζητήσει την αντικατάσταση του προϊόντος με νέο ή την αναστροφή της πώλησης.

Στην περίπτωση πώλησης ενός προϊόντος ελαττωματικού και για το οποίο ο προμηθευτής αρνείται να το επισκευάσει, αλλά προσφέρει άντ' αυτού άλλο προϊόν, τότε εάν ο καταναλωτής λόγω των ιδιοτήτων του πράγματος ή των χαρακτηριστικών του, αυτό έχει ιδιαίτερη αξία γι' αυτόν και εμμένει στην επισκευή του, πρέπει ο προμηθευτής να το επισκευάσει.

Τέλος, ο προμηθευτής καινούριων διαρκών καταναλωτικών αγαθών, οφείλει να εξασφαλίζει στους καταναλωτές τη συνεχή παροχή τεχνικών υπηρεσιών για τη συντήρηση και επισκευή τους, για χρονικό διάστημα ίσο με την πιθανή διάρκεια της ζωής τους. Επίσης, οφείλει να εξασφαλίζει στους καταναλωτές την ευχέρεια προμήθειας των ανταλλακτικών και άλλων τυχόν προϊόντων, που απαιτούνται για τη χρήση τους σύμφωνα με τον προορισμό τους, για όλη την πιθανή διάρκεια ζωής τους. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η τιμή των ανταλλακτικών πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι οικονομικά προσιτή και ανάλογη με την αξία του προϊόντος διότι διαφορετικά η πώληση αναιρείται στην ουσία της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

I. Οι γενικοί όροι συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.)

A. Περιεχόμενο

Κατά το άρθρο. 2 § 1 ν. 2251/94 οι Γ.Ο.Σ. είναι όροι που έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων για απροσδιόριστο αριθμό μελλοντικών συμβάσεων.

Προϋποθέσεις κατά τον νόμο, της δέσμευσης του καταναλωτή από τους Γ.Ο.Σ. είναι: η γνώση ή η υπαίτια άγνοια αυτών, η υπόδειξη των Γ.Ο.Σ. από τον προμηθευτή κλπ., άρθρο 2 §§ 1-4.

Αντιμετωπίζονται ως συμβάσεις που δεσμεύουν τον αντισυμβαλλόμενο ακόμα κι αν γράφτηκαν με μικρά στοιχεία στην πίσω σελίδα λ.χ. του ασφαλιστηρίου, έστω χειρόγραφα, με επιφύλαξη την καλή πίστη για έναν ασυνήθιστο όρο που ο αντισυμβαλλόμενος πράγματι δεν γνώριζε.

Για την ερμηνεία τους ισχύουν τα περί δικαιοπραξιών, άρθρο 200 Α.Κ., με έμφαση στο αντικειμενικό νόημα της δήλωσης, ενώ και για τον έλεγχο τους ισχύουν οι γενικές διατάξεις, άρθρα 178, 179, 281 και 371-373 του Α.Κ..

Κατά το άρθρο 2 § 5 στην ερμηνεία των Γ.Ο.Σ. λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη προστασίας του καταναλωτικού κοινού, και εν αμφιβολία οι γενικοί όροι ερμηνεύονται υπέρ του καταναλωτή.

Σύμφωνα με τρίτο εδάφιο του άρθρο 2 § 5 (που προστέθηκε με τον ν. 2741/1999) ειδικά όταν ελέγχεται το περιεχόμενο του Γ.Ο.Σ. στα πλαίσια συλλογικής αγωγής, προτιμάται η δυσμενέστερη για τον καταναλωτή ερμηνευτική εκδοχή, εφόσον αυτή οδηγεί σε απαγόρευση της χρήσης (και διατύπωσης) του σχετικού όρου από τον προμηθευτή.

B. Ειδική ρύθμιση γίνεται για τους καταχρηστικούς Γ.Ο.Σ

Κριτήριο καταχρηστικότητας αναγνωρίζεται στον νόμο η υπέρμετρη διατάραξη της ισορροπίας δικαιωμάτων - υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε

βάρος του καταναλωτή, η φύση των αγαθών, οι ειδικές συνθήκες, καθώς και ο σκοπός της σύμβασης (ν. 2741/1999).

Ενδεικτικά αναφέρει ο νόμος περιπτώσεις Γ.Ο.Σ., σε κάθε περίπτωση (κατά τον ν. 2741/1999) είναι καταχρηστικοί, όπως αυτοί που:

✓ Παρέχουν στον προμηθευτή, χωρίς εύλογη αιτία, υπερβολικά μεγάλη προθεσμία αποδοχής της πρότασης του καταναλωτή για σύναψη σύμβασης,

✓ περιορίζουν τις ανεπιλημμένες συμβατικές υποχρεώσεις και ευθύνες των προμηθευτών,

✓ προβλέπουν προθεσμία καταγγελίας της σύμβασης υπερβολικά σύντομη για τον καταναλωτή ή υπερβολικά μακρά για τον προμηθευτή,

✓ συνεπάγονται την παράταση ή ανανέωση της σύμβασης για χρονικό διάστημα υπερβολικά μακρό, αν ο καταναλωτής δεν την καταγγείλει σε ορισμένο χρόνο,

✓ επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο ειδικό και σπουδαίο λόγο,

✓ επιτρέπουν στον προμηθευτή να καταγγείλει σύμβαση αόριστης διάρκειας χωρίς εύλογη προθεσμία,

✓ επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα να κρίνει μονομερώς αν η παροχή του είναι σύμφωνη με τη σύμβαση,

✓ επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το απεριόριστο δικαίωμα να ορίζει μονομερώς το χρόνο εκπλήρωσης της παροχής του, κλπ., άρθρο 2 § 7.

✓ επιβάλλουν στον καταναλωτή που πιστώθηκε με το τίμημα των αγαθών ή υπηρεσιών να εκδώσει μεταχρονολογημένη επιταγή.

Εδώ το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή επιχειρεί να προστατεύσει τον καταναλωτή που (πιεζόμενος λόγω της πίστωσης) εκδίδει μεταχρονολογημένη επιταγή. Η προστασία όμως του άρθρο 2 § 2, και ν. 2251/ 1994 δεν είναι επαρκής, γιατί πέρα από την ακυρότητα του σχετικού όρου, αν ο καταναλωτής εκδώσει μεταχρονολογημένη επιταγή, μπορεί να αντιτάξει την έλλειψη υποχρέωσής του έναντι του πωλητή (δανειστή) και δικαιούχου της επιταγής, δεν μπορεί όμως να αντιτάξει το ίδιο σε καλόπιστους τρίτους κομιστές της επιταγής.

Ο προμηθευτής δεν μπορεί να επικαλεστεί την ακυρότητα όλης της σύμβασης λόγω ακυρότητας καταχρηστικών Γ.Ο.Σ., ενώ οι διατάξεις περί Γ.Ο.Σ.

εφαρμόζονται όταν τόπος κατάρτισης ή εκτέλεσης της σύμβασης είναι η Ελλάδα. Η σύμβαση συνδέεται στενά με την Ελλάδα ή άλλη χώρα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.), ανεξάρτητα από συμβατική επιλογή οποιουδήποτε δικαίου (ν. 2741/1999).

Κατά τον ν. 2741/1999, οι πιο πάνω διατάξεις εφαρμόζονται και για κάθε όρο σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, δηλαδή που ο καταναλωτής δεν μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό του. Το βάρος απόδειξης ότι υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση φέρει ο προμηθευτής.

Γ. Η οργάνωση και η δικαστική προστασία των καταναλωτών

Ο ν. 2251/1994 στις διατάξεις του άρθρο 10 αναφέρεται 1 στην οργάνωση των καταναλωτών, και 2 στη δικαστική τους προστασία.

Αναλυτικότερα:

1. Η οργάνωση των καταναλωτών

Επιτυγχάνεται με τις ενώσεις καταναλωτών, που συγκροτούνται ως σωματεία και διέπονται από το άρθρο 10 ν. 2251 /1994 και τον Α.Κ..

Οι ενώσεις καταναλωτών έχουν αποκλειστικό σκοπό την προστασία των συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού. Εκπροσωπούν τους καταναλωτές στα όργανα στα οποία προβλέπεται η εκπροσώπηση καταναλωτών, ενημερώνουν και συμβουλεύουν τους καταναλωτές, τους αντιπροσωπεύουν δικαστικά και εξώδικα και ασκούν συλλογικές αγωγές κατά τις διατάξεις του νόμου.

Μέλη της ένωσης καταναλωτών είναι φυσικά πρόσωπα, ενώ για τη σύσταση της ένωσης απαιτούνται τουλάχιστον εκατό πρόσωπα (σε δήμους ή κοινότητες μέχρι τριών χιλιάδων κατοίκων αρκούν είκοσι πρόσωπα). Κάθε πρόσωπο μετέχει σε μια ένωση καταναλωτών.

Οι ενώσεις αποκτούν νομική προσωπικότητα από την εγγραφή τους στο Μ.Ε.Κ., που τηρείται σε κάθε νομαρχία (και συγκεντρωτικό στο Υπουργείο Εμπορίου), και είναι δημόσιο βιβλίο, άρθρο 10 § 6.

Προβλέπεται απαγόρευση διαφήμισης επιχειρήσεων στις ενώσεις καταναλωτών, καθώς και κάθε μορφής ιδιωτική χρηματοδότηση με πράξη εν ζωή,

εκτός των προβλεπόμενων στον νόμο (εισφορές μελών, κρατικές επιχορηγήσεις και κοινοτικές).

2. Η δικαστική προστασία των καταναλωτών

Ο μεμονωμένος καταναλωτής νομιμοποιείται να ασκήσει τα ατομικά του δικαιώματα, που πηγάζουν από το κοινό δίκαιο ή το ειδικό ατομικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή (δηλαδή το ν. 2251/1994).

Η παράβαση αυτών των διατάξεων των προστατευτικών συμφερόντων του καταναλωτή, σε συνδυασμό με το άρθρο 914 του , δίνει στον καταναλωτή που ζημιώθηκε αξίωση για αποζημίωση, ακόμα και αν αυτή δεν προβλέπεται ρητά.

Με τις ίδιες προϋποθέσεις, δηλαδή όταν θίγεται το συμφέρον του ως μεμονωμένου καταναλωτή, νομιμοποιείται ο καταναλωτής στην άσκηση αγωγής παράλειψης.

Δ. Άσκηση ατομικών δικαιωμάτων από τις ενώσεις

Εκτός αυτών, πρέπει ν' αναφερθεί ότι κατά τον νόμο, στα πλαίσια της ατομικής προστασίας του καταναλωτή, κάθε ένωση καταναλωτών (δηλ. και με εκατό μέλη) μπορεί να ζητεί έννομη προστασία δικαστικά ή διοικητικά για τα δικαιώματα των μελών της ως καταναλωτών.

Έτσι μπορεί να ασκεί αγωγή, αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, αίτηση ακύρωσης ή προσφυγή κατά διοικητικών πράξεων και παράσταση πολιτικής αγωγής. Πρόκειται για νομιμοποίηση των ενώσεων ως μη δικαιούχων διαδίκων, όπως στο άρθρο 669 Κ.Πολ.Δ.

Προβλέπεται ακόμα και δυνατότητα πρόσθετης παρέμβασης στις δίκες για ατομικά δικαιώματα καταναλωτών - μελών της ένωσης.

Ε. Συλλογικά μέσα προστασίας

Με βάση τη ρύθμιση του άρθρο 10 ν. 2251/1994, φορέας του συλλογικού καταναλωτικού συμφέροντος είναι μόνο οι ενώσεις καταναλωτών που έχουν:

Π ρ ώ τ ο ν τουλάχιστον πεντακόσια ενεργά μέλη, και

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν που έχουν εγγραφεί στο Μ.Ε.Κ. πριν από δυο τουλάχιστον έτη.

Οι ενώσεις με αυτά τα προσόντα μπορούν να ασκούν τη συλλογική αγωγή.

Παραδείγματα: Για την απόσυρση ελαττωματικών προϊόντων, την απαγόρευση γενικώς καταχρηστικών Γ.Ο.Σ., την απαγόρευση αθέμιτων πρακτικών πωλήσεων, νομιμοποιούνται αποκλειστικά οι Ενώσεις Καταναλωτών, και όχι ο μεμονωμένος καταναλωτής.

Ο καταναλωτής νομιμοποιείται μόνο λ.χ. αν επικαλεσθεί την ακυρότητα Γ.Ο.Σ. για ατομική του συναλλαγή ή την ακυρότητα πώλησης εκτός καταστήματος.

Η σχετική ρύθμιση επικρίνεται, γιατί στηρίζεται σε ένα πατερναλιστικό υπόδειγμα νομικής προστασίας που αγνοεί το άτομο ως παράγοντα συμπροσδιορισμού του γενικού συμφέροντος.

Εξαίρεση γίνεται δεκτή για τη διαφήμιση (παραπλανητική, αθέμιτη, άμεση, συγκριτική), γιατί το δίκαιο της διαφήμισης αποτελεί ρύθμιση της συγκεκριμένης αγοράς, χειραφετημένο από τη σχέση ανταγωνισμού και τον ν. 146/1914.

Έτσι σε παράνομη διαφήμιση υπό τον ν. 2251/1994, τις σχετικές διατάξεις και αξιώσεις νομιμοποιούνται να επικαλεστούν και να ασκήσουν οι ανταγωνιστές και οι ενώσεις τους (με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 10 ν. 146/1914) αλλά και οι καταναλωτές, δηλαδή και ο μεμονωμένος καταναλωτής.

Ας σημειωθεί ότι στο άρθρο 21 § 1 του καταργηθέντος ν. 1961/1991, επιτρεπόταν σε οποιονδήποτε είχε έννομο συμφέρον να ζητήσει την παύση και την παράλειψη της παραπλανητικής και της αθέμιτης διαφήμισης.

Όστε η συλλογική αγωγή, δηλαδή κάθε είδους αγωγή για την προστασία γενικότερων (συλλογικών) συμφερόντων των καταναλωτών, ασκείται μόνο από τις ενώσεις που προαναφέρθηκαν, οι οποίες μπορούν ιδίως να ζητήσουν κατά το άρθρο 10 § 9:

Ø Την παράλειψη παράνομης συμπεριφοράς του προμηθευτή, ακόμη και πριν αυτή εκδηλωθεί (δηλ. και προληπτικά) ιδίως όταν συνίσταται στη διατύπωση καταχρηστικών Γ.Ο.Σ., σε απαγορευμένες πωλήσεις εκτός καταστήματος ή από απόσταση ή σε παραβάσεις υποχρεώσεων εξυπηρέτησης μετά την πώληση, στην παραγωγή, εισαγωγή ή διάθεση ελαττωματικών προϊόντων επικίνδυνων για την ασφάλεια ή την υγεία του κοινού, στην παροχή ελαττωματικών υπηρεσιών ή στην

παραπλανητική, αθέμιτη, συγκριτική ή άμεση διαφήμιση. Μπορούν να ζητήσουν τη δέσμευση, την απόσυρση ή την καταστροφή ελαττωματικών προϊόντων κλπ.

Μπορεί να ζητηθεί και από ενώσεις προμηθευτών η παύση της πιο πάνω παράνομης συμπεριφοράς, εφόσον αυτές προβαίνουν σ' αυτήν ή την υποδεικνύουν (ν. 2741/1999).

Ø Χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, ενώ το ποσό διατίθεται για κοινωφελείς σκοπούς.

Ø Τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για εξασφάλιση των απαιτήσεων των ενώσεων για παράλειψη ή για χρηματική ικανοποίηση, μέχρι την έκδοση εκτελεστέας απόφασης.

Τη συλλογική αγωγή του άρθρο 10 § 9 μπορεί να ασκούν και τα Εμπορικά και Βιομηχανικά Επιμελητήρια κατά των προμηθευτών (άρθρο 10 § 15).

Συλλογική αγωγή μπορεί να ασκηθεί από κοινού και από περισσότερες ενώσεις καταναλωτών, αρκεί αθροιστικά τα ενεργά μέλη τους να υπερβαίνουν το όριο του νόμου.

Κατά τον νόμο, ενεργά μέλη λογίζονται όσα έχουν εκπληρώσει τις ταμειακές τους υποχρεώσεις.

Η συλλογική αγωγή ασκείται σε αποκλειστική προθεσμία έξι (6) μηνών από την τελευταία εκδήλωση της παράνομης συμπεριφοράς που αποτελεί τη βάση της.

Αρμόδιο για την εκδίκαση της συλλογικής αγωγής είναι αποκλειστικά το Πολ.Πρ. της κατοικίας ή έδρας του εναγομένου, που δικάζει στη συντομότερη δυνατή δικάσιμο, κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, ενώ μπορεί να διατάξει την προσωρινή εκτέλεση της απόφασης.

Η απόφαση ισχύει έναντι πάντων (άρθρο 10 §§ 1.1,12).

Η τελεσίδικη απόφαση που δέχεται τη συλλογική αγωγή, ισχύει και υπέρ του μεμονωμένου καταναλωτή, ενώ αντίθετα η απορριπτική απόφαση δεν δεσμεύει τον μεμονωμένο καταναλωτή. Αυτά προκύπτουν με τελολογική συστολή της διάταξης του άρθρο 10 § 12 (προστασία του γενικότερου συμφέροντος των καταναλωτών).

Η υπαγωγή της «διαφοράς» στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας θεωρείται δικαιολογημένη από τη φύση της ως διοικητικού χαρακτήρα.

Διατυπώθηκαν περισσότερες απόψεις για την υπαγωγή της συλλογικής αγωγής στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, την ισχύ αυτής έναντι πάντων κλπ.

Με τη συλλογική αγωγή δεν εισάγεται στο δικαστήριο διαφορά ιδιωτικού δικαίου και ότι δεν παράγεται δεδικασμένο με την έννοια του όρου στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία (τεχνική έννοια). Και αυτό ανεξάρτητα από το ότι η έγερση τέτοιας αγωγής και η έκδοση τελεσίδικης απόφασης δεν εμποδίζουν άλλες ενώσεις κλπ. να εγείρουν νέα, λόγω διαφοράς προσώπων (έννομης σχέσης), επιχειρήματα που ως προς τα επί μέρους είναι σωστά, αλυσιτελώς όμως φαίνεται να χρησιμοποιούνται για στήριξη άλλης άποψης.

Φιλικός διακανονισμός καταναλωτικών διαφορών προβλέπεται στο άρθρο 11 ν. 2251/1994 μέσω τριμελών επιτροπών που συνιστώνται σε κάθε νομαρχία. Η ρύθμιση, όμως, θεωρείται αναποτελεσματική.

Η Επιτροπή σχηματίζεται από έναν δικηγόρο, μέλος του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου, έναν εκπρόσωπο προμηθευτών από το οικείο Επιμελητήριο και έναν εκπρόσωπο από τις τοπικές Ενώσεις Καταναλωτών.

ΣΤ. Κοινοτικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή ¹

Καταρχάς στα αρχικά στάδια της Ε.Ο.Κ., η Επιτροπή χρησιμοποιούσε το άρθρο 100 της Συνθ.ΕΟΚ. για να θεσπίζει οδηγίες σε θέματα όπως είναι οι καταναλωτές και το περιβάλλον, π.χ. θέσπισε με βάση το άρθρο αυτό την οδηγία για την Προστασία του Καταναλωτή κλπ.

Μεταγενέστερα με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη χρησιμοποιήθηκε το άρθρο 100 α' της Συνθ.ΕΟΚ, το οποίο επιτρέπει θέσπιση μέτρων για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών-μελών. Στα μέτρα αυτά υπάγονται οι οδηγίες, οι κανονισμοί και οι αποφάσεις.

Επίσης, όπου η προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών-μελών δεν είναι απόλυτα εφικτή τότε εφαρμόζεται και το άρθρο 235 της Συνθ.ΕΟΚ.

---

¹Βλ. Β. Χριστιανός, Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997

Τέλος με τη σύμβαση του Μάαστριχτ το 1992,(με την οποία μετονομάστηκε η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα σε Συνθ.ΕΟΚ), προσετέθη ειδικό άρθρο για την προστασία του καταναλωτή το άρθρο 129 α'. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό προβλέφθηκε ρητώς η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος και των καταναλωτών και ορίστηκε ότι η Επιτροπή αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας.

Το εν λόγω άρθρο προβλέπει δύο κατηγορίες μέτρων, αφενός μεν τα μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 100 α' και αφετέρου στα μέτρα που πρέπει να στηρίζουν και να συμπληρώνουν την πολιτική των κρατών μελών για την προστασία της υγείας, της ασφάλειας, των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών και της επαρκούς ενημέρωσής τους.

Επίσης το εν λόγω άρθρο περιορίζει την αρμοδιότητα των κρατών μελών ως προς τα μέτρα ενισχυμένης προστασίας τους που μπορούν να εισάγουν ή να διατηρούν. Οι περιορισμοί αυτοί είναι δύο ειδών: Κατά τον **π ρ ώ τ ο** τα μέτρα που θα λαμβάνουν τα κράτη μέλη στις εσωτερικές νομοθεσίες τους δεν θα πρέπει να αντιβαίνουν στη Συνθήκη και **δ ε ύ τ ε ρ ο ν** τα μέτρα αυτά θα πρέπει προτού ληφθούν να ανακοινώνονται στην Επιτροπή.

Τέλος το άρθρο 129 α' επιβάλλει περιορισμούς ως προς τη νομική μορφή που θα έχουν τα μέτρα που θα λαμβάνουν οι εσωτερικές νομοθεσίες των κρατών μελών. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί αυτοί να είναι είτε εξαναγκαστικοί είτε όχι.

Έννοια του καταναλωτή και χαρακτηριστικά της δικαστικής προστασίας του σύμφωνα με το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Δ.Ε.Κ.)

Το Ευρωπαϊκό Δίκαιο δεν έχει καθορίσει έναν ενιαίο ορισμό για την έννοια του καταναλωτή, λόγω του ότι δεν υπάρχει ένα ενιαίο πρότυπο του Ευρωπαϊκού καταναλωτή. Γι' αυτό και ο κοινοτικός νομοθέτης δίνει έναν ορισμό του καταναλωτή σε κάθε οδηγία που εκδίδει, ο οποίος όμως σημαίνει ότι ουσιαστικά δίνει μία εξουσιοδότηση στο δικαστή να συγκεκριμενοποιήσει αυτός τον εν λόγω ορισμό σύμφωνα με τις περιστάσεις της κάθε υπόθεσης που έχει να κρίνει.

1. Προδιαγραφές και ασφάλεια των προϊόντων

Σύμφωνα με τη νομολογία του Δ.Ε.Κ. τα κράτη είναι αρμόδια να καθορίζουν τις σχετικές απαιτήσεις όσον αφορά την ασφάλεια των προϊόντων, αν δεν έχουν θεσπιστεί κοινοί κανόνες.

Στο Κοινοτικό Δίκαιο, ενιαίο νομοθετικό κείμενο για την εν λόγω ασφάλεια των προϊόντων δεν υπάρχει.

Σε γενικές γραμμές γίνονται δεκτά τα εξής:

Ο παραγωγός έχει βασική υποχρέωση να διαθέτει ασφαλή προϊόντα. Αν το προϊόν έχει κατασκευαστεί στην Ε.Ε. ο κατασκευαστής του θα είναι και ο παραγωγός του, ενώ εάν δεν έχει κατασκευαστεί ως παραγωγός θα θεωρείται ο αντιπρόσωπος του κατασκευαστή.

Για να γίνει κατανοητή η έννοια ασφαλές προϊόν θα πρέπει πρώτα να οριοθετηθεί η έννοια του προϊόντος κατά το Κοινοτικό Δίκαιο. Έτσι ως **π ρ ο ῖ ὄ ν** σύμφωνα με την κοινοτική οδηγία θεωρείται «κάθε προϊόν που προορίζεται για τους καταναλωτές ή ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί από τους καταναλωτές, το οποίο χορηγείται στα πλαίσια μιας εμπορικής δραστηριότητας, επ' αμοιβή ή δωρεάν, είτε είναι καινούριο, είτε μεταχειρισμένο είτε ανακαινισμένο».

Έτσι λοιπόν ως ασφαλές προϊόν θεωρείται κάθε προϊόν το οποίο «υπό τις συνθήκες ή ευλόγως προβλεπόμενες συνθήκες χρήσης, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας χρήσης, δεν παρουσιάζει κανένα κίνδυνο ή μόνον κινδύνους χαμηλού επιπέδου που συμβιβάζονται με τη χρήση του προϊόντος».

Επίσης, οι παραγωγοί υπέχουν υποχρέωση να πληροφορούν τους καταναλωτές για τους κινδύνους που σχετίζονται με τη χρήση των προϊόντων.

Μάλιστα οι παραγωγοί οφείλουν να παίρνουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να ενημερώνονται για τους κινδύνους που ενδέχεται να παρουσιάζουν τα προϊόντα τους και να αναλαμβάνουν και να ενεργούν προς εξάλειψη των τυχόν προβλημάτων αυτών. Τέτοια μέτρα μπορούν να συνιστανται στη διενέργεια δειγματοληπτικών δοκιμών στα προϊόντα που διατίθενται στο εμπόριο ή στην εξέταση των καταγγελιών που διατυπώνονται, και εν τέλει θα πρέπει να αποσύρονται τα ακατάλληλα προϊόντα από την αγορά.

Τέλος αν ένα Κράτος μέλος σκοπεύει να λάβει μέτρα ή λαμβάνει τέτοια μέτρα για να περιορίσει την εμπορία ή τη χρήση ενός προϊόντος θα πρέπει να

ενημερώνει την Επιτροπή, εκτός αν τα μέτρα που θα λάβει θα παραμείνουν μέσα στην επικράτεια του Κράτους μέλους¹.

2. Παραπλανητική διαφήμιση

Ø Οδηγία 84/450/10-9-84 ΕΟΚ

Κατά την οδηγία αυτή, διαφήμιση είναι κάθε ανακοίνωση που γίνεται στα πλαίσια εμπορικής, βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας με στόχο την προώθηση της προμήθειας αγαθών ή υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των ακινήτων, των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων.

Επίσης σύμφωνα με την οδηγία, παραπλανητική είναι η διαφήμιση η οποία παραπλανά ή ενδέχεται να παραπλανήσει τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται.

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, παραπλανητική διαφήμιση είναι κάθε διαφήμιση που με οποιοδήποτε τρόπο, συμπεριλαμβανομένης της παρουσίας της παραπλανά ή ενδέχεται να παραπλανήσει τα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται ή στον οποίον τη γνώση περιέρχεται και που εξαιτίας του απατηλού χαρακτήρα της είναι ικανή να επηρεάσει την οικονομική τους συμπεριφορά ή που για τους λόγους αυτούς βλάπτει ή ενδέχεται να βλάψει ένα ανταγωνιστή.

Η ανωτέρω οδηγία τροποποιήθηκε από την **Οδηγία 97/55/Ε.Ο.Κ.** της 6.10.1997 και η οποία στο άρθρο 3α' αναφέρει μεταξύ άλλων ότι η συγκριτική διαφήμιση επιτρέπεται όσον αφορά τη σύγκριση: «εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις ...δεν παρουσιάζει ένα αγαθό ή υπηρεσία ως απομίμηση ή αντίγραφο αγαθού ή υπηρεσίας που φέρουν σήμα κατατεθέν ή εμπορική επωνυμία».

Στην **Οδηγία 89/552/Ε.Κ.** για την τηλεοπτική διαφήμιση ορίζεται ότι «η τηλεοπτική διαφήμιση πρέπει να αναγνωρίζεται εύκολα ως διαφήμιση και να διακρίνεται σαφώς από το υπόλοιπο πρόγραμμα με τη χρησιμοποίηση οπτικών ή και ακουστικών μέσων επισήμανσης». Ο νόμος ακόμη ορίζει ότι «απαγορεύεται η

---

¹ Βλ. περισσ. Β. Χριστιανός, Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997 ό.π., σελ. 47επ.

συγκαλυμμένη διαφήμιση». Επίσης, ο νόμος απαγορεύει την υποβλητική διαφήμιση όταν χρησιμοποιεί τεχνικές μεθόδους που απευθύνονται στο υποσυνείδητο και όχι όταν κατά περιεχόμενο ή τη μορφή της είναι συναισθηματικά έντονα φορτισμένη. Η απαγόρευση θα κριθεί κατά τις συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Όταν αφαιρείται κάθε περιθώριο λογικής αντίδρασης του τηλεθεατή, τότε μόνο πρέπει να λειτουργεί ο κανόνας. Στην Οδηγία εξειδικεύονται ορισμένες περιπτώσεις αθέμιτης διαφήμισης και ορίζεται ότι η τηλεοπτική διαφήμιση δεν πρέπει:

Π ρ ώ τ ο ν, να απάδει προς το σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Δ ε ύ τ ε ρ ο ν, να εισάγει διακρίσεις λόγω φυλής, φύλου, θρησκείας ή ιθαγένειας.

Τ ρ ί τ ο ν, να προσβάλλει θρησκευτικές ή πολιτικές πεποιθήσεις.

Τ έ τ α ρ τ ο ν, να ενθαρρύνει τρόπους συμπεριφοράς επιζήμιους για την υγεία ή την ασφάλεια.

Π έ μ π τ ο ν, να ενθαρρύνει τρόπους συμπεριφοράς επιζήμιους για την προστασία του περιβάλλοντος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΙΚΑΙΟ ΑΘΕΜΙΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1. Ν. 146/1914 Περί αθέμιτου ανταγωνισμού

Άρθρον 1. Απαγορεύεται κατά τας εμπορικές, βιομηχανικές ή γεωργικές συναλλαγάς πάσα προς τον σκοπόν ανταγωνισμού γινομένη πράξις, αντικείμενη εις τα χρηστά ήθη. Ο παραβάτης δύναται να εναχθή προς παράλειψιν και προς ανόρθωσιν της προσγενομένης ζημίας.

Άρθρον 2. Υπό τον όρον «εμπορεύματα» κατά την έννοιαν παρόντος νόμου νοούνται και βιομηχανικά και γεωργικά προϊόντα, υπό τον όρον δε βιομηχανικά εργασίαι νοούνται και αι εμπορικάί, βιοτεχνικάί και γεωργικάί.

Άρθρον 3. Απαγορεύεται εις δημοσία γινομένας γνωστοποιήσεις ή ανακοινώσεις, προοριζομένας δι' ευρύν κύκλον προσώπων, πάσα ανακριβής δήλωσις περί σχέσεων αναφερομένων εις τας κατά το άρθρον 1 συναλλαγάς, ίδια δε περί της ποιότητος, της αρχικής προελεύσεως, του τρόπου της κατασκευής ή της τιμολογήσεως εμπορευμάτων ή βιομηχανικών εργασιών, περί του τρόπου ή της πηγής της προμηθείας, της κατοχής βραβείων ή άλλων τιμητικών διακρίσεων, περί της αιτίας ή του σκοπού της πωλήσεως ή περί του ποσού των προς διάθεσιν εμπορευμάτων, ικανή να παραγάγη την εντύπωσιν ιδιαιτέρως ευνοϊκής προσφοράς.

Ο παραβάτης δύναται να εναχθή προς παράλειψιν των ανακριβών δηλώσεων και ανόρθωσιν της προσγενομένης ζημίας.

Άρθρον 4. Όστις, προς τον σκοπόν όπως παραγάγη την εντύπωσιν ιδιαιτέρως ευνοϊκής προσφοράς, ποιείται υπό τους όρους του άρθρου 3 εν γνώσει αναληθείς δηλώσεις ικανάς να παραπλανήσουν το κοινόν, τιμωρείται με φυλάκισιν μέχρις εξ μηνών και με χρηματικήν ποινήν μέχρι 3.000 δραχμών ή με μίαν εκ των ποινών τούτων.

Εάν αι εν τω προηγουμένω εδαφίω αναφερόμεναι ανακριβείς δηλώσεις γίνωσι παρ' υπαλλήλου ή εντολοδόχου, τιμωρείται, πλην του υπαλλήλου ή

εντολοδόχου, και ο κύριος ή ο διευθυντής της επιχειρήσεως, εάν η πράξις εγένετο εν γνώσει αυτού.

Άρθρον 5. Δια την εφαρμογήν των άρθρων 3 και 4, προς τας εν αυτοίς δηλώσεις εξομοιούνται αι δι εικόνων παραστάσεις και άλλαι μέθοδοι, αίτινες, σκοπούν και είναι ικαναί να αντικαταστήσουν αυτάς. Η χρήσις ονομάτων, άτινα εν ταις συναλλαγαίς χρησιμεύουν προς ονομασίαν εμπορευμάτων ή βιομηχανικών εργασιών, χωρίς να σκοπούν τον προσδιορισμόν της προελεύσεως αυτών, δεν υπάγεται εις τας εν άρθροις 3 και 4 διατάξεις.

Άρθρον 6. Εάν δια δημοσία γινομένων γνωστοποιήσεων ή ανακοινώσεων, προοριζομένων δι' ευρύν κύκλον προσώπων, αναγγέλλεται η εκποίησης εμπορευμάτων, προερχομένων εκ πτωχέσεων, αλλά μη ανηκόντων πλέον εις την πτώχευσιν, απαγορεύεται πάσα ανακοίνωσις της εκ πτωχέσεως προελεύσεως αυτών, ο δε παραβάτης τιμωρείται με χρηματικήν ποινήν μέχρι 1.500 δραχμών ή φυλάκισιν έως δύο μηνών ή με αμφοτέρας τας ποινάς ταύτας.

Άρθρον 7. 1. Απαγορεύεται η προς το κοινόν αναγγελία της εκποίησης εμπορευμάτων, ως αποτελούσης διάλυσιν του καταστήματος ή διάλυσιν ωρισμένου κλάδου αυτού.

2. Κατ' εξαίρεσιν επιτρέπεται η κατά την προηγουμένην παράγραφον αναγγελία εκποίησης, μνημονευομένης εν τη αναγγελία και της αιτίας ταύτης και υπό τας κατά το παρόν άρθρον προϋποθέσεις, κατόπιν αδείας του αρμοδίου Προέδρου Πρωτοδικών ή επί Περιφερειών ένθα δεν εδρεύει Πρωτοδικείον του αρμοδίου Ειρηνοδικείου.

3. Ο Πρόεδρος ή ο Ειρηνοδίκης, δικάζων κατά την διαδικασίαν του άρθρου 634 Πολιτικής Δικονομίας και επόμεναι αιτήσιν του ενδιαφερομένου, ερευνά την ύπαρξιν των προϋποθέσεων του παρόντος άρθρου και χορηγεί την άδειαν καθορίζων την αιτίαν και τον χρόνο ενάρξεως και λήξεως της εκποίησης. Αντίγραφον της αιτήσεως επιδίδεται εις τον Πρόεδρον του οικείου Εμπορικού Επιμελητηρίου δυναμένου να παρέμβη κατά την συζήτησιν της αιτήσεως. Εν τη αιτήσιν περί χορηγήσεως της κατά τα' ανωτέρω αδείας επισυνάπτονται: α) Υπεύθυνος δήλωσις του αιτούντος, εν η αναφέρονται η αιτία της διαλύσεως, ο χρόνος ενάρξεως και η διεύθυνσις του καταστήματος διενεργείας αυτής και β)

λεπτομερής πίναξ εις διπλούν απογραφής των υπό εκποίησην εμπορευμάτων, εν ώ εμφανίζονται αναλυτικώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών κατ' είδος, προέλευσιν και ποιότητα ως και αι ποσότητες εκάστου τούτων. Ο Πρόεδρος εξελέγχει δαπάναις του δηλούντος την ειλικρίνειαν της δηλώσεως και του πίνακος απογραφής, δια δύο πραγματογνωμόνων οριζομένων υπ' αυτού και εκλεγομένων εκ καταλόγου καταρτιζομένου υπό του Εμπορικού Επιμελητηρίου εντός του μηνός Δεκεμβρίου εκάστου έτους και ισχύοντος δια το επόμενον έτος ή εν ελλείψει τούτου δια δύο πραγματογνωμόνων της εκλογής του. Επί εκποίησησεως εντός της τέως Διοικήσεως Πρωτεύουσας ο εις των άνω πραγματογνωμόνων ορίζεται υπό του Προέδρου Πρωτοδικών υποχρεωτικώς εκ του Σώματος Ορκωτών Λογιστών. Δι' αποφάσεως του Υπουργού Εμπορίου δύναται η παρούσα διάταξις να επεκτείνηται και εις άλλας περιφερείας της Ελλάδος.

4. Η εκποίηση επιτρέπεται μόνον: α) λόγω πραγματικής και οριστικής παύσεως των εργασιών ολοκλήρου της επιχειρήσεως, β) λόγω ουσιαστικής καταργήσεως κλάδου αυτής και ως προς τα είδη μόνον του κλάδου τούτου και γ) λόγω πτωχεύσεως του εμπόρου δια τελεσιδίκου αποφάσεως. Αποκλείεται η κατά τας διατάξεις του παρόντος άρθρου εκποίησης εμπορευμάτων, κτηθέντων προς μόνον τον σκοπόν πωλήσεως αυτών κατά την διάλυσιν ή κτηθέντων κατά το τελευταίον προ της υποβολής της αιτήσεως τρίμηνον.

5. Η διάρκεια της εκποίησησεως δεν δύναται να υπερβαίνει τους 4 μήνας. Ο Πρόεδρος όμως δύναται εκτιμών τας τυχόν εξαιρετικάς περιπτώσεις να χορηγή παράτασιν της άνω διαρκείας, πάντως ουχί πλέον των 4 εισέτι μηνών. Η εκποίηση επιτρέπεται να ενεργήται μόνον εντός του καταστήματος του αιτούντος.

6. Καθ' άπασαν την διάρκειαν της εκποίησησεως και εντός του πρώτου πενθημέρου εκάστου μηνός, ο τυχών αδείας υποχρεούται όπως υποβάλη εις το οικείον Εμπορικόν Επιμελητήριον εις διπλούν νέον πίνακα απογραφής περιέχοντα τα εκ του προηγουμένου πίνακος υπόλοιπα εμπορευμάτων κατά την τελευταίαν ημέραν του παρελθόντος μηνός, η ειλικρίνεια του οποίου ελέγχεται υπό των πραγματογνωμόνων. Οι πραγματογνώμονες δύνανται κατόπιν καταγγελίας ή και αυτεπαγγέλτως να προβαίνωσιν εις έκτακτον έλεγchon, ότε, επί παραβάσεως των διατάξεων του παρόντος, υποβάλλουσιν έκθεσιν εις το Επιμελητήριον.

7. Εις ην περίπτωσιν εις τα υπό εκποίησησιν εμπορεύματα αναγράφονται δύο τιμαί, εξ ων η μία παριστά την κανονικήν τιμήν πωλήσεως του εμπορεύματος και η ετέρα την μετ' έκπτωσιν λόγω της διαλύσεως ισχύουσαν τοιαύτην, η πρώτη των δύο τούτων τιμών δέον να μη αφίσταται της πραγματικής αγοραίας τιμής του εμπορεύματος, εφαρμοζόμενης άλλως της υπό του άρθρου 8 προβλεπομένης ποινής εις βάρος του υπευθύνου.

8. Ο Πρόεδρος των Πρωτοδικών, κατ' αίτησιν του Επιμελητηρίου και παντός τρίτου, επί παραβάσεων του εκποιούντος δύναται ν' ανακαλή εν όλω ή εν μέρει ή τροποποιή την χορηγηθείσαν άδειαν. Επίσης εις περίπτωσιν ευλόγου αιτίας η άδεια δύναται ν' ανακληθή εν όλω ή εν μέρει ή τροποποιηθή αναλόγως τη αιτήσιν του ενδιαφερομένου.

9. Άδειαι εκποίησησεως υφιστάμεναι κατά την έναρξιν της ισχύος του παρόντος δύνανται εντός μηνός από ταύτης ν' ανανεωθώσιν επιμέλεια του ενδιαφερομένου και τηρουμένων των διατάξεων του παρόντος, άλλως θεωρούνται ως αρθείσαι αυτοδικαίως.

10. Επί εκποιήσεων υπό έκπτωσιν τιμών λόγω παρόδου της εποχής, αίτινες ως τοιαύται αναγγέλλονται και είναι εν χρήσει εν τω κανονικώ εμπορίω, δεν εφαρμόζονται αι ανωτέρω διατάξεις. Επιτρέπεται όμως, όπως δια Β.Δ., εκδιδόμενων προτάσει του Υπουργού Εμπορίου, ορίζεται ο αριθμός κατ' έτος, ο χρόνος ενάρξεως και η διάρκεια των τοιούτων εκποιήσεων καθ' άπασαν την χώραν. Μέχρι της εκδόσεως των Διαταγμάτων τούτων ισχύει το από 24.1.1959 Β.Δ. «περί των επί εκπτώσει πωλήσεων υπό των εμπόρων λόγω παρόδου της εποχής».

11. Εκτός των περιπτώσεων της εκποίησησεως εμπορευμάτων περί ών το παρόν άρθρον, εν ουδεμία άλλη περιπτώσει, υπό οιανδήποτε μορφήν, ονομασίαν, δικαιολογίαν ή πρόσχημα επιτρέπονται αναγγελίαι περί πωλήσεων επί εκπτώσει.

12. Ως αντικείμενη ίδια εις τα χρηστά ήθη και τας συνθήκας συναλλαγής θεωρείται η πώλησις επί ειδική εκπτώσει τιμών δι' εν ή περιορισμένον αριθμόν ειδών προς τον σκοπόν της συγκεντρώσεως του κοινού και της εκμεταλλεύσεως αυτού διά των εις τα άλλα είδη του καταστήματος τιμών, εκτός εάν πρόκειται περι εκποίησησεως λόγω τέλους εποχής.

Άρθρον 8¹. Ο παραβαίνων τας διατάξεις του άρθρου 7 ως και των εις εκτέλεσιν τούτου εκδιδομένων Β.Δ. και Υπουργικών αποφάσεων, ιδία δε ο αναγγέλλων εκποίησιν άνευ αδείας ή άνευ μνείας της αιτίας ταύτης ή ποιούμενος εν γνώσει ανακριβή δήλωσιν και χρησιμοποιών εν γνώσει ανακριβή πίνακα απογραφής ή παραλείπων την ενημέρωσιν τούτου ή πωλών εν τόπω ή χρόνω μη επιτρεπομένω ή εκθέτων προς πώλησιν εμπορεύματα αποκτηθέντα προς μόνον τον σκοπόν της εκποιήσεως αυτών κατά την διάλυσιν ή αποκτηθέντα κατά το τελευταίον προ της υποβολής της αιτήσεως τρίμηνον, ή μη περιλαμβανόμενα εις τον πίνακα, τιμωρείται κατά την διάταξιν του άρθρου 458 του ποινικού κώδικος.

Κατά την αυτήν διάταξιν τιμωρείται και όστις εν γνώσει παραχωρεί προς τρίτον εμπορεύματα προς εκποίησιν κατά παράβασιν των διατάξεων του άρθρου 7.

Τα ως άνω εγκλήματα εκδικάζονται κατά την διαδικασίαν των άρθρων 417-425 Κ.Π.Δ.

Άρθρον 9. Δια Β. Διαταγμάτων εκδιδομένων προτάσει του υπουργού της Εθνικής Οικονομίας, μετ' απόφασιν του υπουργικού συμβουλίου, δύναται να ορισθή όπως η κατ' επάγγελμα λιανική πώλησις ωρισμένων εμπορευμάτων γίνηται μόνον εις ωρισμένας μονάδας αριθμού, μέτρου ή βάρους, ή μόνον εάν φέρωνται σημειωμένα επ' αυτών, του περικαλύμματος ή του δοχείου, ο αριθμός, το μέτρον, το βάρος, ο τόπος της κατασκευής ή της προελεύσεως αυτών. Ο παραβάτης των ορισμών των διαταγμάτων του προηγουμένου εδαφίου τιμωρείται με χρηματικήν ποινήν μέχρι τριακοσίων δραχμών και με φυλάκισιν μέχρι δύο μηνών ή με μίαν των ποινών τούτων.

Άρθρον 10. Των εις τα άρθρα 1 και 3 προβλεπομένων πράξεων την παράλειψιν δύναται ν' αξιώση πας επαγγελματίας, όστις παράγει ή εμπορεύεται όμοια ή συγγενή είδη, καθώς επίσης και τα εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια, οι εμπορικοί και βιομηχανικοί ή εν γένει επαγγελματικοί σύλλογοι. Ομοίως οι άνω επαγγελματία, τα επιμελητήρια και οι σύλλογοι έχουσιν έννομον αξίωσιν επί παραλείψει των κατά παράβασιν των άρθρων 6, 8 και 9 επιχειρούμενων πράξεων, ως και της κατά το άρθρον 7 αναγγελίας προς το κοινόν

---

¹ Το άρθρο 8 τίθεται όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του ν.δ. 4181/1961

άνευ της προς τον αρμόδιον πρόεδρον των πρωτοδικών ή τον ειρηνοδίκην δηλώσεως.

Εις ανόρθωσιν της κατά παράβασιν των διατάξεων του νόμου τούτου προερχομένης ζημίας υποχρεούται: α) Όστις εις περίπτωσιν του άρθρου 3 εγνώριζεν ή ώφειλε να γνωρίζη το αναληθές των παρ' αυτού γενομένων διαφημίσεων. Κατά συντακτών, εκδοτών, τυπογράφων, πρακτόρων εφημερίδων ή περιοδικών, χωρεί τότε μόνον αξίωσις επί αποζημιώσει, εάν εγνώριζον το αναληθές των ανακοινώσεων, β) Όστις εκ προθέσεως ή αμελείας παραβαίνει τα εις τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 οριζόμενα.

Προς παύσιν των κατά παράβασιν των άρθρων 1, 3, 6, 8 και 9, ως και της κατά το άρθρον 7 αναγγελίας προς το κοινόν, γινομένων υπό τίνος υπαλλήλου ή αντιπροσώπου επιχειρήσεως ή καταστήματος πράξεων, υποχρεούται και δύναται να εναχθή και ο κύριος ή ο διευθυντής.

Άρθρον 11. Ο προς τον σκοπόν ανταγωνισμού ισχυριζόμενος ή διαδίδων, όσον αφορά την εργασίαν ή επιχειρήσιν ετέρου, το πρόσωπον του ιδιοκτήτου ή του διευθυντού αυτής, τα εμπορεύματα ή τας βιομηχανικός εργασίας τρίτου, ειδήσεις δυναμένας να βλάψωσι τας εργασίας της επιχειρήσεως ή την εμπορικην πίστιν αυτού, υποχρεούται, εφ' όσον τα διαδοθέντα δεν είναι κατά τρόπον ευαπόδεικτον αληθή, εις ανόρθωσιν της εις τον αδικηθέντα προσγενομένης ζημίας. Ο αδικηθείς δύναται προς τούτοις ν' αξιώση την παράλειψιν της επαναλήψεως ή της περαιτέρω διαδόσεως των ανακριβειών. Προκειμένου όμως περί εμπιστευτικής ανακοινώσεως, δια την οποίαν ο πληροφορών ή ο προς όν η πληροφορία έχει εύλογον συμφέρον, δύναται να ζητηθή η παράλειψις μόνον, εάν τα ανακοινωθέντα είναι αναληθή.

Εάν δε ο πληροφορών εγνώριζεν ή ώφειλε να γνωρίζη το αναληθές της ανακοινώσεως, υποχρεούται και εις ανόρθωσιν της τυχόν προσγενομένης ζημίας. Η διάταξις του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 10 εφαρμόζεται αναλόγως.

Άρθρον 12. Ο εν γνώσει της αναληθείας ισχυριζόμενος ή διαδίδων ως προς την επιχειρήσιν ή εργασίαν ετέρου, το πρόσωπον του ιδιοκτήτου ή του διευθυντού αυτής, τα εμπορεύματα ή τας βιομηχανικός εργασίας τρίτου, ειδήσεις, δυναμένας να βλάψωσι την επιχειρήσιν, τιμωρείται με φυλάκισιν μέχρις εξ μηνών

και με χρηματικήν ποινήν μέχρι τριών χιλιάδων δραχμών ή με μίαν των ποινών τούτων.

Δια της αυτής ποινής τιμωρείται και ο κύριος ή ο διευθυντής της επιχειρήσεως, εάν οι περί ών πρόκειται ισχυρισμοί ή διαδόσεις εγένοντο εν γνώσει αυτού παρά τίνος των υπαλλήλων ή των αντιπροσώπων του.

Άρθρον 13. Όστις κατά τας συναλλαγάς ποιείται χρήσιν ονόματος τίνος, εμπορικής επωνυμίας, ή ιδιαίτερου διακριτικού γνώρισματος καταστήματος ή βιομηχανικής επιχειρήσεως, ή εντύπου τινός κατά τρόπον δυνάμενον να προκαλέση σύγχυσιν με το όνομα, την εμπορικήν επωνυμίαν ή το ιδιαίτερον διακριτικόν γνώρισμα, άτινα έτερος νομίμως μεταχειρίζεται, δύναται να υποχρεωθή υπό του τελευταίου εις παράλειψιν της χρήσεως. Υποχρεούται δε προς τούτοις απέναντι του ζημιωθέντος εις ανόρθωσιν της προσγενομένης ζημίας, εάν εγνώριζεν ή ώφειλε να γνωρίζη ότι δια της καταχρήσεως ταύτης ηδύνατο να προκληθή σύγχυσις.

Προς το ιδιαίτερον διακριτικόν γνώρισμα εξομοιούνται και εκείνα εν γένει εκ των σημείων καταστήματος ή επιχειρήσεως τίνος, τα οποία θεωρούνται εις τους σχετικούς κύκλους των συναλλαγών ως ιδιαίτερα διακριτικά αυτών.

Ως ιδιαίτερον διακριτικόν γνώρισμα θεωρείται και ο ιδιαίτερος διασηματισμός ή η ιδιαίτερα διακόσμησις των εμπορευμάτων, της συσκευής ή του περικαλύμματος αυτών, εφ' όσον είναι γνωστά εις τους σχετικούς κύκλους των συναλλαγών ως διακριτικά σημεία των ομοίων εμπορευμάτων άλλου τινός. Η διάταξις του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 10 εφαρμόζεται αναλόγως.

Άρθρον 14. Όστις κατά τας συναλλαγάς ποιείται εν γνώσει και εκ προθέσεως χρήσιν ονόματος τίνος, εμπορικής επωνυμίας ή ιδιαίτερου διακριτικού γνώρισματος καταστήματος ή βιομηχανικής επιχειρήσεως ή εντύπου τινός προς τον σκοπόν όπως προκληθή σύγχυσις με το όνομα, την εμπορικήν επωνυμίαν ή το ιδιαίτερον διακριτικόν γνώρισμα, άτινα έτερος νομίμως μεταχειρίζεται, τιμωρείται με φυλάκισιν μέχρις εξ μηνών και με χρηματικήν ποινήν μέχρι τριών χιλιάδων δραχμών ή με μίαν των ποινών τούτων. Αι διατάξεις του παρόντος και του προηγουμένου άρθρου δεν έχουσιν εφαρμογήν προς προστασίαν των εμπορικών και βιομηχανικών σημάτων, ως προς α διατηρούνται εν ισχύι και εφαρμόζονται οι ιδιαίτεροι περί αυτών νόμιμοι ορισμοί.

Δεν αποκλείεται η εφαρμογή του παρόντος και του προηγούμενου άρθρου και εις περιπτώσεις, καθ' ας η χρήσις του ξένου ονόματος, της ξένης εμπορικής επωνυμίας ή του ιδιαίτερου διακριτικού γνωρίσματος γίνεται με μικράς παραλλαγάς, εφ' όσον αύται δεν αποκλείουν τον κίνδυνον της συγχύσεως.

Άρθρον 15. Εν περιπτώσει καταδίκης, κατά τα άρθρα 13 και 14, διατάσσεται υπό του δικαστηρίου, τη αιτήσει του αδικούμενου, η αφαίρεσις του διακριτικού γνωρίσματος.

Εάν η αφαίρεσις δεν είναι άλλως δυνατή, το δικαστήριον δύναται να διάταξη την καταστροφήν αυτών, αλλά μόνον εάν ο καταδικασθείς εγνώριζεν ή ώφειλε να γνωρίζη ότι έκαμε χρήσιν ξένου διακριτικού γνωρίσματος.

Το δικαστήριον δύναται κατά την κρίσιν του, και εν περιπτώσει αθώσεως, να διάταξη την τοιαύτην αφαίρεσιν ή καταστροφήν.

Άρθρον 16. Με φυλάκισιν μέχρις εξ μηνών και με χρηματικήν ποινήν μέχρι τριών χιλιάδων δραχμών ή με μίαν των ποινών τούτων τιμωρείται όστις, ως υπάλληλος, εργάτης ή μαθητευόμενος παρά τίνι εμπορικώ ή βιομηχανικώ καταστήματι ή επιχειρήσει, ανακοινώνει άνευ δικαιώματος εις τρίτους, κατά το χρονικόν διάστημα της υπηρεσίας του, απόρρητα του καταστήματος ή της επιχειρήσεως εμπειστευμένα αυτώ ως εκ της υπηρεσίας του, ή άλλως περιελθόντα εις την αντίληψίν του, προς τον σκοπόν ανταγωνισμού ή επί τη προθέσει βλάβης του κυρίου καταστήματος ή της επιχειρήσεως.

Με την αυτήν ποινήν τιμωρείται και ο χρησιμοποιών ή ανακοινών εις τρίτους άνευ δικαιώματος, προς τον σκοπόν ανταγωνισμού, τα τοιαύτα απόρρητα, ών έλαβε γνώσιν διά τίνος των εν τω προηγούμενω εδαφίω ανακοινώσεων ή δι' ιδίας αυτού πράξεως αντικείμενης εις τους νόμους ή τα χρηστά ήθη.

Άρθρον 17. Με την ποινήν του προηγούμενου άρθρου τιμωρείται ο άνευ δικαιώματος χρησιμοποιών ή ανακοινών εις τρίτους τα εμπιστευθέντα αυτώ κατά τας συναλλαγάς σχέδια ή κανόνας τεχνικής φύσεως, ιδία δε σχεδιάσματα, πρότυπα, τύπους, υποδείγματα, οδηγίας.

Άρθρον 18. Αι παραβάσεις των διατάξεων των άρθρων 16 και 17 γεννώσι προς τούτοις και υποχρέωσιν προς αποκατάστασιν της προξηνηθείσης ζημίας.

Με τας εν τα άρθρω 16 ποινάς, ηλαττωμένας εις το ήμισυ, τιμωρείται και όστις επιχειρεί επί σκοπώ ανταγωνισμού να εξωθήση άλλον εις πράξιν αντικειμένην εις τας διατάξεις του άρθρου 16 εδ. 1 και αρθρ. 17.

Άρθρον 19. Αι εκ των διατάξεων του νόμου πηγάζουσαι αξιώσεις επί παραλείψει ή επί αποζημιώσει εισάγονται ως εμπορικά υποθέσεις ενώπιον του αρμοδίου πρωτοδίκη παραγράφονται δε μετά εξ μήνας από του χρονικού σημείου, καθ' ό ο έχων την αξίωσιν έλαβε γνώσιν της πράξεως και του υπευθύνου προσώπου, πάντως δε μετά τριετίαν αφ' ής εγένετο η πράξις.

Δια τας επί αποζημιώσει αξιώσεις ουδέποτε άρχεται η παραγραφή προ του χρονικού σημείου καθ' ο επροξενήθη η βλάβη.

Άρθρον 20. 1. Ο έχων αξίωσιν επί παραλείψει πράξεως αντικείμενης εις τους ορισμούς του παρόντος νόμου δύναται να ζητήση και την λήψιν προσωρινών μέτρων παρά του αρμοδίου προέδρου των πρωτοδικών, ή, δια την περίπτωσιν του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 7, παρά του αρμοδίου ειρηνοδίκου, εφαρμοζομένων αντιστοίχως των διατάξεων του νόμου ΓΨΖ «περί προσωρινών μέτρων εν ταις περί διακατοχής διαφοραίς».

2. Κατά των αποφάσεων του Προέδρου Πρωτοδικών ή των Ειρηνοδικών επιτρέπεται έφεσις ενώπιον του Προέδρου των Εφετών ή του Προέδρου των Πρωτοδικών κατά περίπτωσιν, εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών από της κοινοποιήσεως της αποφάσεως μη παρατεινομένης λόγω αποστάσεως.

Άρθρον 21. Η ποινική καταδίωξις, πλην των περιπτώσεων των άρθρων 6, 8 και 9, χωρεί μόνον κατ' έγκλησιν.

Εις την περίπτωσιν του άρθρου 4 δικαιούται εις έγκλησιν πας εκ των εν τω πρώτω εδαφίω του άρθρου 10 αναφερομένων επαγγελματιών, επιμελητηρίων ή συλλόγων.

Άρθρον 22. Εν περιπτώσει καταδίκης, επί τη βάσει των άρθρων 4,6, 8 και 9, το δικαστήριον δύναται να διάταξη όπως η απόφασις δημοσιευθή διά του τύπου, δαπάνη του καταδικασθέντος, εντός τασσομένης διορίας. Εάν ο καταδικασθείς δεν ενεργήση την δημοσίευσιν, κατά τους όρους της αποφάσεως, προβαίνει εις τοιαύτην ο εισαγγελεύς και η δαπάνη, βεβαιούμενη υπό του οικείου εφόρου, εισπράττεται κατά τας διατάξεις περί εισπράξεως δημοσίων εσόδων.

Εάν η καταδίκη επέλθη επί τη βάση των άρθρων 12 και 14 εδάφιοι πρώτον, το δικαστήριο δίδει πάντοτε την άδεια εις τον αδικηθέντα όπως δημοσίευση εντός ορισμένης προθεσμίας την απόφασιν δαπάνη του καταδικασθέντος.

Αιτήσιν του αθωωθέντος δύναται το δικαστήριο να διάταξη την γνωστοποίησιν της αθώσεως.

Τα έξοδα ταύτης καταλογίζονται εις βάρος του δημοσίου εφ' όσον δεν κατελογίσθησαν εις βάρος του μηνυτού ή του πολιτικώς ενάγοντος.

Προκειμένου περί αγωγής επί παραλείψει, εγειρομένης επί τη βάσει των διατάξεων του παρόντος νόμου, δύναται το δικαστήριο εν τη αποφασί του να δώση την άδεια εις τον νικώντα όπως δημοσίευση, εντός ορισμένης προθεσμίας, το δια-τακτικόν της αποφάσεως δαπάνη του ηττηθέντος.

Άρθρον 23. Ο μη διατηρών κύριον κατάστημα εν Ελλάδι δεν δύναται να επικαλεσθή την κατά τον παρόντα νόμον παρεχομένην προστασίαν, ειμή εάν εν τη χώρα, εν ή ευρίσκεται το κύριον κατάστημα αυτού, αι ελληνικοί επιχειρήσεις απολαμβάνωσι της αυτής με τας εγχώριους προστασίας.

Προς απόδειξιν της τοιαύτης εν τη αλλοδαπή προστασίας δύναται να χρησιμεύση και δήλωσις των υπουργών επί των Εξωτερικών και επί της Εθνικής Οικονομίας, δημοσιευομένη δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

Άρθρον 24. Καταργείται το άρθρον 446 του ποινικού νόμου. Διατηρείται εν ισχύ ο ειδικός ΒΜΕ' της 27 Ιουλίου 1892 νόμος περί ελέγχου του εμπορίου της σταφίδος.

2. Ν. 703/1977 Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελευθέρου ανταγωνισμού

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α' ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

Άρθρον 1. Απαγορευόμεναι συμπράξεις. 1. Απαγορεύονται πάσαι αι συμφωνίαι μεταξύ επιχειρήσεων, πάσαι αι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οιασδήποτε μορφής ενηρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων, αι οποίαι έχουν ως αντικείμενον ή αποτέλεσμα την παρακώλυσιν, τον περιορισμόν ή την νόθευσιν του ανταγωνισμού, ιδία δε αι συνιστάμενοι εις:

α) τον άμεσον ή έμμεσο καθορισμόν των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής,

β) τον περιορισμόν ή τον έλεγχον της παραγωγής της διαθέσεως της τεχνολογικής αναπτύξεως των επενδύσεων,

γ) την κατανομήν των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού,

δ) την, κατά τρόπον δυσχεραίνοντα την λειτουργίαν του ανταγωνισμού, εφαρμογήν εν των εμπορίω ανίσων όρων δι' ισοδυνάμους παροχάς ιδία δε την αδικαιολόγητον άρνησιν πωλήσεως αγοράς ή άλλης συναλλαγής,

ε) την εξάρτησιν συνάψεως συμβάσεων εκ της παρά των αντισυμβαλλομένων αποδοχής προσθέτων παροχών, αι οποίαι, κατά την φύσιν των ή συμφώνως προς τας εμπορικός συνήθειας δεν συνδέονται μετά του αντικειμένου των συμβάσεων τούτων.

2. Οι κατά την προηγουμένη παράγραφο απαγορευόμενες συμφωνίες και αποφάσεις είναι απόλυτα άκυρες εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στον παρόντα νόμο.

3. Εμπίπτουσαι εις την παράγραφον 1 του παρόντος άρθρου συμφωνίαι, αποφάσεις και περιπτώσεις ενηρμονισμένης πρακτικής ή κατηγορίαι τούτων

δύναται να κριθούν, δι' αποφάσεως της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού, ως εν όλω ή εν μέρει ισχυραί, εφ' όσον πληρούν αθροιστικώς τας κάτωθι προϋποθέσεις:

α) συμβάλλουν, επί ευλόγω συμμετοχή των καταναλωτών εις την προκύπτουσαν ωφέλειαν, εις βελτίωσιν της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων, ή εις προώθησιν της τεχνικής ή οικονομικής προόδου,

β) δεν επιβάλλουν εις τας οικείας επιχειρήσεις περιορισμούς πέραν των απολύτως αναγκαίων διά την πραγματοποίησιν των ανωτέρω σκοπών, και

γ) δεν παρέχουν εις τας επιχειρήσεις ταύτας την δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού εις σημαντικό τμήμα της οικείας αγοράς.

Άρθρον 2. Καταχρηστική εκμετάλλευσις δεσποζούσης θέσεως.

Απαγορεύεται η υπό μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων καταχρηστική εκμετάλλευσις της δεσποζούσης θέσεως αυτών επί του συνόλου ή μέρους της αγοράς της χώρας. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευσις δύναται να συνίσταται ιδία:

α) εις τον άμεσον ή έμμεσον εξαναγκασμόν προς καθορισμόν είτε των τιμών αγοράς ή πωλήσεως είτε άλλων μη ευλόγων όρων συναλλαγής,

β) εις τον περιορισμόν της παραγωγής ή καταναλώσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως επί ζημία των καταναλωτών,

γ) εις την εφαρμογήν ανίσων όρων δι' ισοδυνάμους παροχάς ιδία εις την αδικαιολόγητον άρνησιν πωλήσεων, αγορών ή άλλων συναλλαγών, κατά τρόπον ώστε επιχειρήσεις τινές να τίθενται εις μειονεκτικήν εν τω ανταγωνισμώ θέσιν,

δ) εις την εξάρτησιν της συνάψεως συμβάσεων εκ της παρά των αντισυμβαλλομένων αποδοχής προσθέτων παροχών, ή συνάψεως προσθέτων συμβάσεων αι οποίαι, κατά την φύσιν των ή συμφώνως προς τας εμπορικός συνήθειας, δεν συνδέονται μετά του αντικειμένου των συμβάσεων τούτων.

Άρθρον 2α. (Το άρθρο 2α καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 2837/2000).

Άρθρον 3. Γενική διάταξη. Με την επιφύλαξη του άρθρου 1 παρ. 3, οι κατά το άρθρο 1 παρ. 1 συμφωνίες, αποφάσεις και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής, η κατ' άρθρο 2 καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης και η

κατ' άρθρο 2α καταχρηστική εκμετάλλευση σχέσης οικονομικής εξάρτησης απαγορεύονται, χωρίς προς τούτο να είναι απαραίτητη η προηγούμενη έκδοση απόφασης από κάποια αρχή.

Άρθρον 4. Συγκέντρωση επιχειρήσεων. 1. Η συγκέντρωση επιχειρήσεων δεν εμπίπτει καθαυτή στις απαγορεύσεις του άρθρου 1 παρ. 1 και του άρθρου 2 του παρόντος νόμος.

2. Συγκέντρωση πραγματοποιείται:

α) όταν συγχωνεύονται με κάθε τρόπο δύο ή περισσότερες προηγουμένως ανεξάρτητες επιχειρήσεις,

β) όταν ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη μία τουλάχιστον επιχείρηση ή περισσότερες επιχειρήσεις αποκτούν, άμεσα ή έμμεσα, τον έλεγχο του συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων.

3. Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, ο έλεγχος απορρέει από δικαιώματα, συμβάσεις ή άλλα μέσα, τα οποία είτε μεμονωμένα είτε από κοινού με άλλα και λαμβανομένων υπόψη των σχετικών πραγματικών ή νομικών συνθηκών, παρέχουν τη δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη δραστηριότητα μιας επιχείρησης και ιδίως από:

α) δικαιώματα κυριότητας ή επικαρπίας επί του συνόλου ή μέρους των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης,

β) δικαιώματα ή συμβάσεις που παρέχουν δυνατότητα καθοριστικής επίδρασης στη σύνθεση, στις συσκέψεις ή στις αποφάσεις των οργάνων μιας επιχείρησης.

4. Ο έλεγχος αποκτάται από το πρόσωπο ή τα πρόσωπα ή τις επιχειρήσεις που:

α) είναι υποκείμενα αυτών των δικαιωμάτων ή δικαιούχοι από τις συμβάσεις αυτές ή,

β) χωρίς να είναι υποκείμενα των δικαιωμάτων ή δικαιούχοι από τις συμβάσεις αυτές δικαιούνται να ασκούν τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτές.

5. Οι πράξεις συμπεριλαμβανομένης της σύστασης κοινής επιχείρησης, που έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα το συντονισμό της συμπεριφοράς σε θέματα ανταγωνισμού επιχειρήσεων που παραμένουν ανεξάρτητες δεν αποτελούν συγκέντρωση κατά την παρ. 2 στοιχ. β'. Η δημιουργία κοινής επιχείρησης, η οποία

εκπληρώνει μόνιμα όλες τις λειτουργίες μιας αυτόνομης οικονομικής ενότητας και δεν συνεπάγεται το συντονισμό της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς είτε μεταξύ των ιδρυτικών επιχειρήσεων, είτε μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών και της κοινής επιχείρησης αποτελεί πράξη συγκέντρωσης κατά την έννοια της παρ. 2 στοιχείο β'.

6. Δεν θεωρείται ότι πραγματοποιείται συγκέντρωση όταν:

α) πιστωτικοί οργανισμοί ή άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί ή ασφαλιστικές εταιρίες, στις συνθήκες δραστηριότητας των οποίων περιλαμβάνεται η εμπορία και διαπραγμάτευση τίτλων για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό τρίτων, αποκτούν προσωρινά δικαιώματα συμμετοχής σε μία επιχείρηση με σκοπό την περαιτέρω διάθεση τους εφόσον δεν ασκούν τα δικαιώματα ψήφου, που παρέχουν αυτά τα δικαιώματα συμμετοχής με σκοπό να επηρεάσουν την ανταγωνιστική συμπεριφορά της επιχείρησης αυτής ή εφόσον ασκούν τα δικαιώματα ψήφου με μοναδικό σκοπό να προετοιμάσουν τη διάθεση του συνόλου ή μέρους της επιχείρησης αυτής ή των περιουσιακών στοιχείων της ή τη διάθεση των δικαιωμάτων συμμετοχής και εφόσον η διάθεση αυτή πραγματοποιείται εντός έτους από την ημερομηνία απόκτησης. Η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί για εύλογο χρονικό διάστημα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, όταν οι εν λόγω οργανισμοί ή εταιρίες δικαιολογούν ότι η εμπρόθεσμη διάθεση δεν ήταν εύλογα δυνατή,

β) οι πράξεις της παρ. 2 στοιχ. β' πραγματοποιούνται από εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου υπό τον περιορισμό ότι τα δικαιώματα αυτά ασκούνται, κυρίως με το διορισμό των μελών του διευθυντικού και του εποπτικού οργάνου των επιχειρήσεων, στις οποίες αποκτούν δικαιώματα συμμετοχής μόνο για τη διασφάλιση της ακεραίας αξίας των σχετικών επενδύσεων και όχι για τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων αυτών σε θέματα ανταγωνισμού.

Άρθρον 4α. (Το άρθρο 4α καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 3 του Ν. 2837/2000).

Άρθρον 4β. Προηγούμενη γνωστοποίηση συγκεντρώσεων επιχειρήσεων. 1. Κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων πρέπει να γνωστοποιείται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε δέκα (10) εργάσιμες ημέρες από τη σύναψη της

συμφωνίας ή τη δημοσίευση της προσφοράς ή ανταλλαγής ή την απόκτηση συμμετοχής που εξασφαλίζει τον έλεγχο της επιχείρησης όταν:

α) με την συγκέντρωση αποκτάται ή αυξάνεται το μερίδιο αγοράς των προϊόντων ή υπηρεσιών, που αφορά η συγκέντρωση, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 4στ, που αντιπροσωπεύει στην εθνική αγορά ή σε ένα σημαντικό, σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή των υπηρεσιών τμήμα της, τουλάχιστον είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του συνολικού κύκλου εργασιών που πραγματοποιείται με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που θεωρούνται ομοειδή από τον καταναλωτή λόγω των ιδιοτήτων, της τιμής τους και της χρήσης για την οποία προορίζονται ή

β) ο συνολικός κύκλος εργασιών όλων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4στ, ανέρχεται στην εθνική αγορά, τουλάχιστον εκατόν πενήντα εκατομμύρια (150.000.000) Ευρώ (Euro) και δύο τουλάχιστον από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν, καθεμία χωριστά, συνολικό κύκλο εργασιών άνω των δεκαπέντε εκατομμυρίων (15.000.000) Ευρώ (Euro).

2. Η προθεσμία των δέκα (10) ημερών αρχίζει από την επέλευση της πρώτης από τις πράξεις, που αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο.

3. Ως προς τους υπόχρεους προς γνωστοποίηση εφαρμόζεται η παράγραφος 2 του άρθρου 4α.

4. Σε περίπτωση υπαίτιας παράβασης της υποχρέωσης προς γνωστοποίηση η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιβάλλει στον καθένα από τους, κατά την παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου, υπόχρεους προς γνωστοποίηση πρόστιμο ύψους τουλάχιστον πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δρχ., το οποίο δεν υπερβαίνει τα επτά τοις εκατό (7%) του συνολικού κύκλου εργασιών, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 4στ.

5. Με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού καθορίζεται το ειδικότερο περιεχόμενο της γνωστοποίησης και ρυθμίζεται κάθε άλλο σχετικό με αυτή θέμα.

6. Οι υπόχρεοι σε γνωστοποίηση, αμέσως μετά τη γνωστοποίηση, υποχρεούνται να δημοσιεύουν τη γνωστοποιούμενη συγκέντρωση σε μία ημερήσια οικονομική εφημερίδα πανελλαδικής κυκλοφορίας με έξοδα τους.

Με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού καθορίζεται το ειδικότερο περιεχόμενο της δημοσίευσης και ρυθμίζεται κάθε άλλο σχετικό με αυτή θέμα.

Άρθρον 4γ. Έλεγχος των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων. 1. Με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού απαγορεύεται κάθε συγκέντρωση επιχειρήσεων, που υπόκειται σε προηγούμενη γνωστοποίηση και η οποία μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εθνική αγορά ή σε ένα σημαντικό σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή των υπηρεσιών τμήμα της, και ιδίως με τη δημιουργία ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης.

2. Για την εκτίμηση της δυνατότητας μιας συγκέντρωσης να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό υπό την έννοια της παρ. 1 του παρόντος άρθρου λαμβάνονται υπόψη ιδιαίτερα η διάρθρωση όλων των σχετικών αγορών, ο πραγματικός ή δυνητικός ανταγωνισμός εκ μέρους επιχειρήσεων εγκατεστημένων εντός ή εκτός Ελλάδος, η ύπαρξη νομικών ή πραγματικών εμποδίων εισόδου στην αγορά, η θέση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων στην αγορά και η χρηματοδοτική και οικονομική δύναμη τους οι δυνατότητες επιλογής των προμηθευτών και των χρηστών από τις επιχειρήσεις και από άλλες ανταγωνιστικές ή δυνητικά ανταγωνιστικές επιχειρήσεις, η πρόσβαση τους στις πηγές εφοδιασμού ή στις αγορές διάθεσης των προϊόντων, η εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης των οικείων αγαθών και υπηρεσιών, τα συμφέροντα των ενδιάμεσων και τελικών καταναλωτών και η συμβολή στην εξέλιξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου, υπό τον όρο ότι η εξέλιξη αυτή είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό.

3. Συγκέντρωση που απαγορεύθηκε από την Επιτροπή Ανταγωνισμού με βάση την παρ. 1 μπορεί να εγκριθεί με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 4δ παράγραφος 7, όταν η συγκέντρωση παρουσιάζει γενικότερα οικονομικά πλεονεκτήματα, τα οποία αντισταθμίζουν τον περιορισμό του ανταγωνισμού που θα προκύψει από αυτή τη συγκέντρωση, ή κρίνεται απαραίτητη για την εξυπηρέτηση υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος ιδιαίτερα όταν συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό και την εκλογίκευση της παραγωγής και της οικονομίας στην προσέλκυση επενδύσεων, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά, στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Άρθρον 4δ. Διαδικασία προληπτικού ελέγχου συγκεντρώσεων.

1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξετάζει τη συγκέντρωση μόλις υποβληθεί η σχετική προηγούμενη γνωστοποίηση.

2. Αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4β παρ. 1, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού εκδίδει, μέσα σε ένα (1) μήνα από τη γνωστοποίηση, σχετική πράξη, η οποία κοινοποιείται στα πρόσωπα ή τις επιχειρήσεις που προέβησαν στη γνωστοποίηση.

3. Αν διαπιστωθεί ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4β παρ. 1, μέσα σε ένα (1) μήνα από την ημερομηνία γνωστοποίησης η υπόθεση εισάγεται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού και ειδοποιούνται παράλληλα τα πρόσωπα ή οι επιχειρήσεις που προέβησαν στη γνωστοποίηση για την εισαγωγή της υπόθεσης στην Επιτροπή Ανταγωνισμού.

4. Αν η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπιστώσει ότι η γνωστοποιηθείσα συγκέντρωση, μετά τυχόν τροποποιήσεις που επέφεραν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις δεν μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εκδίδει σχετική απόφαση, μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από την εισαγωγή της υπόθεσης σε αυτή.

5. Η απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού κατά την παρ. 4 μπορεί να θέτει όρους και να επιβάλλει υποχρεώσεις προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις θα τηρήσουν τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει έναντι της Επιτροπής Ανταγωνισμού όσον αφορά την τροποποίηση του αρχικού σχεδίου συγκέντρωσης. Η απόφαση αυτή καλύπτει επίσης τους περιορισμούς που συνδέονται άμεσα με την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης και είναι απαραίτητοι για αυτή.

6. Αν η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπιστώσει ότι η συγκέντρωση μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, εκδίδει, μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από την εισαγωγή της υπόθεσης σε αυτή, απόφαση με την οποία απαγορεύει την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης. Η απόφαση κοινοποιείται στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις μέσα σε δέκα (10) ημέρες από την έκδοσή της.

7. Μετά από αίτηση των ενδιαφερόμενων προσώπων ή των συμμετεχουσών επιχειρήσεων που υποβάλλεται μέσα σε ένα (1) μήνα από την κοινοποίηση

απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, με την οποία απαγορεύεται η συγκέντρωση, οι Υπουργοί Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου μπορούν να εγκρίνουν τη συγκέντρωση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4γ παράγραφος 3.

Η απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου εκδίδεται μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από την υποβολή της αίτησης και μπορεί να θέτει όρους και να επιβάλλει υποχρεώσεις που θα αποσκοπούν στην εξασφάλιση συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού ή στη διασφάλιση της επίτευξης των οικονομικών ή άλλων πλεονεκτημάτων που θα αντισταθμίζουν τις δυσμενείς συνέπειες για τον ανταγωνισμό. Η παρέλευση άπρακτης της δίμηνης προθεσμίας ισοδυναμεί με απόρριψη της αίτησης.

8. Οι προθεσμίες που προβλέπονται στις παρ. 2, 3, 4, 6 και 7 του παρόντος άρθρου μπορούν να παραταθούν στις ακόλουθες περιπτώσεις.

- α) αν συμφωνήσουν οι συμμετέχουσες στη συγκέντρωση επιχειρήσεις,
- β) αν τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στη γνωστοποίηση δεν είναι πλήρη,
- γ) αν η γνωστοποίηση είναι λανθασμένη ή παραπλανητική.

Στις περιπτώσεις (β) και (γ) ως χρονικό σημείο έναρξης των προθεσμιών θεωρείται η ημερομηνία της προσήκουσας γνωστοποίησης ή της συγκέντρωσης των πλήρων και ακριβών στοιχείων από την αρμόδια για τον ανταγωνισμό υπηρεσία.

9. Σε κατεπείγουσες περιπτώσεις ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού μπορεί με απόφαση του να συντέμνει μέχρι και το ήμισυ (15 ημέρες) τις προθεσμίες του άρθρου 4δ παρ. 3 και του άρθρου 8 παρ. 14 εδάφιο πρώτο του Ν. 703/1977, όπως ισχύει, καθώς και του άρθρου 6 παρ. 2 της ΥΠ 2914/4.9.1995 απόφασης του Υπουργού Εμπορίου «Κανονισμός της λειτουργίας Επιτροπής Ανταγωνισμού».

10. Οι αποφάσεις που εκδίδονται βάσει των παρ. 2, 4 και 7 του παρόντος άρθρου μπορούν να ανακληθούν από το όργανο που τις εξέδωσε στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) αν η έκδοση τους στηρίχθηκε σε ανακριβή και παραπλανητικά στοιχεία,
- β) αν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις παραβούν κάποιον από τους όρους και υποχρεώσεις που συνοδεύουν την απόφαση.

Στις περιπτώσεις που ανακαλείται απόφαση βάσει του προηγούμενου εδαφίου, η έκδοση νέας απόφασης δεν υπόκειται στις προβλεπόμενες στο παρόν άρθρο προθεσμίες.

Άρθρον 4ε. Αναστολή πραγματοποίησης της συγκέντρωσης. 1.

Με την επιφύλαξη των διατάξεων των παρ. 2 και 3 του παρόντος άρθρου απαγορεύεται η πραγματοποίηση της συγκέντρωσης μέχρι την έκδοση μιας από τις αποφάσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4δ παρ. 2, 3, 4, 5, 6 και 7.

Η παραπάνω απαγόρευση ισχύει και για τις συγκεντρώσεις που, ενώ έπρεπε, δεν γνωστοποιήθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 4β παρ. 1.

Σε περίπτωση υπαίτιας παράβασης της απαγόρευσης αυτής η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιβάλλει στους κατά την παρ. 3 του άρθρου 4β υπόχρεους προς γνωστοποίηση πρόστιμο ύψους τουλάχιστον δέκα εκατομμυρίων (10.000.000 δρχ.) το οποίο δεν υπερβαίνει το δεκαπέντε τοις εκατό (15%) του συνολικού κύκλου εργασιών, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 4στ.

2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν παρακωλύουν την πραγματοποίηση δημόσιας προσφοράς αγοράς ή ανταλλαγής ή την απόκτηση, στα πλαίσια χρηματιστηριακών συναλλαγών, συμμετοχής που εξασφαλίζει τον έλεγχο μιας επιχείρησης, εφόσον οι πράξεις αυτές έχουν γνωστοποιηθεί στην αρμόδια για τον ανταγωνισμό υπηρεσία μέσα στην προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο 4β παρ. 1 και υπό τον όρο ότι ο αποκτών δεν ασκεί τα δικαιώματα ψήφου που συνδέονται με τους συγκεκριμένους τίτλους ή τα ασκεί μόνο για να διατηρήσει την πλήρη αξία της επένδυσης του και βάσει ειδικής άδειας η οποία παρέχεται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού βάσει της παρ. 3 του παρόντος άρθρου.

3. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί, ύστερα από αίτηση, να επιτρέψει παρέκκλιση από τις υποχρεώσεις που αναφέρονται στις παρ. 1 και 2 του παρόντος άρθρου, προκειμένου να αποφευχθούν σοβαρές ζημιές σε βάρος μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων τις οποίες αφορά η πράξη συγκέντρωσης ή σε βάρος τρίτου. Η απόφαση που επιτρέπει την παρέκκλιση μπορεί να συνοδεύεται από όρους και υποχρεώσεις που σκοπό έχουν να εξασφαλίζουν συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού και να αποτρέψουν καταστάσεις που θα μπορούσαν να δυσχεράνουν την εκτέλεση τυχόν απαγορευτικής οριστικής απόφασης. Η άδεια παρέκκλισης μπορεί να ζητείται και να παρέχεται οποτεδήποτε

είτε πριν από τη γνωστοποίηση είτε μετά τη συναλλαγή. Η απόφαση που επιτρέπει την παρέκκλιση μπορεί να ανακληθεί από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, αν συντρέχει κάποιος από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 4δ παρ. 10.

4. Σε περίπτωση που έχει ήδη πραγματοποιηθεί η συγκέντρωση κατά παράβαση των διατάξεων ή αποφάσεων που απαγορεύουν την πραγματοποίηση της η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να διατάξει με απόφαση βάσει του άρθρου 4δ παρ. 6 ή με χωριστή απόφαση, χωρίς τήρηση προθεσμίας το διαχωρισμό των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση ή των περιουσιακών στοιχείων ή των τερματισμό του κοινού ελέγχου ή όποια άλλα μέτρα κρίνει πρόσφορα για την άρση του περιορισμού του ανταγωνισμού που απορρέει από την πραγματοποίηση της συγκέντρωσης.

Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς την απόφαση αυτή η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιβάλλει πρόστιμο ύψους μέχρι δεκαπέντε τοις εκατό (15%) του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στη συγκέντρωση κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 4στ και χρηματική ποινή ύψους μέχρι τρία εκατομμύρια (3.000.000) δραχμές για κάθε ημέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης προς την απόφαση.

5. Η έκδοση απόφασης βάσει της προηγούμενης παραγράφου δεν αποκλείει τη δυνατότητα έγκρισης της συγκέντρωσης από τους Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 4γ παρ. 3 και με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 4δ παρ. 7.

6. Το κύρος των δικαιπραξιών που διενεργούνται κατά παράβαση της παρ. 1 του παρόντος άρθρου, εξαρτάται από την απόφαση που εκδίδεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 4δ παρ. 2 ή κατ' εφαρμογή των παρ. 4 ή 5 του παρόντος άρθρου. Σε κάθε περίπτωση υπερισχύει η απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, με την οποία εγκρίνεται η συγκέντρωση.

7. Το παρόν άρθρο δεν επηρεάζει το κύρος των χρηματιστηριακών συναλλαγών επί τίτλων, περιλαμβανομένων και των τίτλων που είναι μετατρέψιμοι σε άλλους τίτλους εκτός αν οι αγοραστές και οι πωλητές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι η σχετική συναλλαγή πραγματοποιείται κατά παράβαση της παρ. 1 του παρόντος άρθρου.

Άρθρον 4στ. Υπολογισμός των μεριδίων αγοράς και του

κύκλου εργασιών. 1. Το μερίδιο αγοράς, που αναφέρεται στα άρθρα 4α παρ. 1 στοιχ. α' και 4β παρ. 1 στοιχ. α', αντιστοιχεί στο άθροισμα όλων των μεριδίων αγοράς που κατέχουν οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις στην εθνική αγορά ή στο τμήμα της εθνικής αγοράς που αφορά η συγκέντρωση.

2. Ο συνολικός κύκλος εργασιών που αναφέρεται στα άρθρα 4α παρ. 1 περ. β' και παρ. 4), 4ε (παρ. 1 εδ. 3 και παρ. 4 εδ. 2), περιλαμβάνει τα ποσά που απορρέουν από την πώληση προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών από τις εν λόγω επιχειρήσεις στην εθνική αγορά, κατά τη διάρκεια της τελευταίας οικονομικής χρήσης και αντιστοιχούν στις συνήθεις δραστηριότητες τους, αφού αφαιρεθούν οι εκπτώσεις επί των πωλήσεων, καθώς και ο φόρος προστιθέμενης αξίας και άλλοι φόροι που συνδέονται άμεσα με τον κύκλο εργασιών. Στο συνολικό κύκλο εργασιών μιας συμμετέχουσας επιχείρησης δεν περιλαμβάνονται οι συναλλαγές που πραγματοποιούνται μεταξύ των επιχειρήσεων, οι οποίες αναφέρονται στην παρ. 5 του παρόντος άρθρου.

Ο κύκλος εργασιών που έχει πραγματοποιηθεί στην εθνική αγορά περιλαμβάνει την πώληση προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών σε επιχειρήσεις ή καταναλωτές στην εθνική αγορά.

3. Κατά παρέκκλιση από την παρ. 2, όταν η συγκέντρωση πραγματοποιείται με την απόκτηση τμημάτων μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων, ασχέτως αν τα τμήματα αυτά έχουν ή όχι νομική προσωπικότητα, λαμβάνονται υπόψη, όσον αφορά το μεταβιβαζόμενο, μόνο ο κύκλος εργασιών και το μερίδιο αγοράς, που αντιστοιχούν στο μεταβιβαζόμενο μέρος.

Δύο ή περισσότερες πράξεις κατά το προηγούμενο εδάφιο, οι οποίες πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια διετούς περιόδου μεταξύ των ιδίων προσώπων ή επιχειρήσεων θεωρούνται ως μία μόνο συγκέντρωση που πραγματοποιείται την ημερομηνία της τελευταίας πράξης.

4. Αντί του κύκλου εργασιών λαμβάνεται υπόψη:

α) Για πιστωτικά ιδρύματα και άλλους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς και εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου το ένα δέκατο των στοιχείων του ενεργητικού τους όπως αυτό προκύπτει από τον ισολογισμό της τελευταίας κλεισμένης χρήσης.

Στην περίπτωση του άρθρου 4β παρ. 1 στοιχείο β' ο συνολικός κύκλος εργασιών του έχει πραγματοποιηθεί στην εθνική αγορά αντικαθίσταται από το ένα δέκατο (1/10) των στοιχείων του ενεργητικού πολλαπλασιαζόμενο επί το λόγο των απαιτήσεων που προκύπτουν από τις συναλλαγές με τράπεζες, άλλα πιστωτικά ιδρύματα και πελάτες που έχουν την εγκατάστασή τους ή την κατοικία τους στην Ελλάδα προς το συνολικό ποσό των απαιτήσεων αυτών.

β) Για τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις το σύνολο των ακαθάριστων ασφαλιστρών, στην εθνική αγορά το οποίο περιλαμβάνει όλα τα εισπραχθέντα και προς είσπραξη ποσά βάσει των ασφαλιστικών συμβάσεων που έχουν συναφθεί από αυτές ή για λογαριασμό τους συμπεριλαμβανομένων των ασφαλιστρών που έχουν εκχωρηθεί σε αντιασφαλιστές και μετά την έκπτωση των φόρων και λοιπών τελών που εισπράττονται βάσει του ποσού των ασφαλιστρών ή του συνολικού μεγέθους του ποσού αυτού.

Στην περίπτωση του άρθρου 4β παρ. 1 στοιχ. β' λαμβάνονται υπόψη αντίστοιχα τα ακαθάριστα ασφάλιστρα που καταβάλλουν αυτοί, οι οποίοι έχουν την εγκατάσταση ή την κατοικία τους στην Ελλάδα.

5. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 3, ο κύκλος εργασιών και το μερίδιο αγοράς μιας συμμετέχουσας επιχείρησης σύμφωνα με τα άρθρα 4α παρ. 1 στοιχ. β' και παρ. 4, 4β παρ. 1 στοιχ. β' και παρ. 4, 4ε παρ. 1 εδάφιο 3 και παρ. 4 εδάφ. 2 προκύπτει από το άθροισμα των κύκλων εργασιών και των μεριδίων αγοράς των ακόλουθων επιχειρήσεων.

α) της συμμετέχουσας επιχείρησης,

β) των επιχειρήσεων, στις οποίες οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις διαθέτουν άμεσα ή έμμεσα:

αα. είτε περισσότερο από το ήμισυ του κεφαλαίου ή της περιουσίας,

ββ. είτε την πλειοψηφία των δικαιωμάτων ψήφου,

γγ. είτε την εξουσία να διορίζουν ή να παύουν την πλειοψηφία των μελών των οργάνων διοίκησης των επιχειρήσεων αυτών,

δδ. είτε το δικαίωμα να διαχειρίζονται τις υποθέσεις των επιχειρήσεων αυτών,

γ) των επιχειρήσεων που διαθέτουν σε μια συμμετέχουσα επιχείρηση τα δικαιώματα ή τις δυνατότητες επιρροής που αναφέρονται στο στοιχείο β',

δ) των επιχειρήσεων, στις οποίες μια επιχείρηση αναφερόμενη στο στοιχείο γ', διαθέτει τα δικαιώματα επιρροής που αναφέρονται στο στοιχείο β',

ε) των επιχειρήσεων, στις οποίες περισσότερες της μιας επιχειρήσεις από αυτές που αναφέρονται στα στοιχεία α' έως δ' διαθέτουν, από κοινού τα δικαιώματα ή τις δυνατότητες επιρροής που αναφέρονται στο στοιχείο β'.

6. Όταν επιχειρήσεις που συμμετέχουν στη συγκέντρωση διαθέτουν, από κοινού, τα δικαιώματα ή τις δυνατότητες επιρροής που αναφέρονται στην παράγραφο 5 στοιχείο β', κατά τον υπολογισμό του κύκλου εργασιών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων κατά την έννοια των άρθρων 4α παρ. 1 στοιχ. β7 και παρ. 4, 4β παρ. 1 στοιχ. β' και παρ. 4, 4ε παρ. 1 εδάφ. 3 και παρ. 4 εδάφ. 2, πρέπει:

α) να μη λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών που προκύπτει από την πώληση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών μεταξύ της κοινής επιχείρησης και καθεμιάς από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις ή κάθε άλλης επιχείρησης συνδεδεμένης με μία από αυτές κατά την έννοια της παραγράφου 5 στοιχείο β' έως ε',

β) να λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών που προκύπτει από την πώληση προϊόντων ή την παροχή υπηρεσιών μεταξύ της κοινής επιχείρησης και κάθε τρίτης επιχείρησης. Ο εν λόγω κύκλος εργασιών καταλογίζεται εξίσου στις συμμετέχουσες επιχειρήσεις.

Άρθρον 5. Εξαιρέσεις και ειδικοί ρυθμίσεις. 1. Αι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και επί δημοσίων ή κοινής ωφελείας επιχειρήσεων, των Υπουργών Συντονισμού και Εμπορίου δυναμένων, δια κοινών αποφάσεων των, εκδιδομένων μετά γνώμην της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού, να εξαιρούν της εφαρμογής του παρόντος νόμου τινάς των επιχειρήσεων τούτων ή κατηγορίας αυτών, εφ' όσον αυτά είναι γενικότερας σημασίας δια την εθνικήν οικονομίαν.

2. Αι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και επί επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων, των οποίων το αντικείμενον συνίσταται εις παραγωγήν, επεξεργασίαν, μεταποίησιν ή εμπορίαν αγροτικών, κτηνοτροφικών, δασικών ή αλιευτικών προϊόντων, εκτός εάν κατηγορίαί τοιούτων επιχειρήσεων ή τομείς της δραστηριότητος των ήθελον εξαιρεθή της εφαρμογής τούτου δια κοινών

αποφάσεων των Υπουργών Συντονισμού, Εμπορίου και Γεωργίας εκδιδόμενων μετά γνώμη της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού.

3. Αι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και επί επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων μεταφορών, εκτός εάν, δια κοινών αποφάσεων των Υπουργών Συντονισμού, Εμπορίου και Συγκοινωνιών, δια τας χερσαίας και αεροπορικής μεταφοράς ή των Υπουργών Συντονισμού, Εμπορίου και Εμπορικής Ναυτιλίας διά τας θαλασσιάς μεταφοράς εκδιδόμενος κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού, ήθελον εισαχθή ειδική ρυθμίσεις ή εξαιρέσεις από των διατάξεων του παρόντος επιβαλλόμενοι εκ της πολιτικής των μεταφορών.

4. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται στο μέτρο που η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις.

Άρθρον 6. Εξαγωγικοί συμπράξεις. Επιφυλασσομένων των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας αι διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται επί συμφωνιών, αποφάσεων και περιπτώσεων ενηρμονισμένης πρακτικής αποβλεπουσών αποκλειστικώς εις την εξασφάλισιν, προώθησιν ή ενίσχυσιν εξαγωγών, εκτός εάν διά κοινών αποφάσεων των Υπουργών Συντονισμού και Εμπορίου, λαμβανομένων κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού, ήθελεν ορισθή άλλως δια κατηγορίας επιχειρήσεων ή προϊόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΟΡΓΑΝΑ

Άρθρον 7. (Το άρθρο 7 καταργήθηκε με το άρθρο 3 παρ. 1 του Ν. 229611995).

Άρθρον 8. Επιτροπή Ανταγωνισμού. 1. Συνιστάται Επιτροπή Ανταγωνισμού η οποία λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή. Τα μέλη της απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους δεσμεύονται μόνο από το νόμο και τη συνείδηση τους. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει διοικητική αυτοτέλεια. Εποπτεύεται από τον Υπουργό Εμπορίου. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια.

2. Στις ανώνυμες εταιρίες που ιδρύονται αυξάνουν το κεφάλαιο τους επιβάλλεται ανταποδοτικό τέλος ύψους ένα τοις χιλίοις (0,001) υπολογιζόμενο επί του ιδρυτικού κεφαλαίου επί του ποσού της αύξησης του κεφαλαίου αντιστοίχως υπέρ της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Τα έσοδα αυτά εισπράττονται στο όνομα και για λογαριασμό της Επιτροπής Ανταγωνισμού και κατατίθενται σε ειδικό τραπεζικό λογαριασμό, τη διαχείριση του οποίου έχει η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σύμφωνα με τον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης της. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Οικονομικών, καθορίζονται τα όργανα, ο τρόπος και η διαδικασία είσπραξης των πιο πάνω χρηματικών ποσών.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει υποχρέωση να τηρεί λογαριασμούς και αρχεία, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα αποτελέσματα χρήσης και ο ισολογισμός όπως ειδικότερα ορίζεται στον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης.

Ο έλεγχος των οικονομικών στοιχείων και των ετήσιων λογαριασμών και οικονομικών καταστάσεων γίνεται από δύο (2) ορκωτούς λογιστές. Τα στοιχεία αυτά και οι οικονομικές καταστάσεις δημοσιεύονται σε δύο ημερήσιες εφημερίδες ευρείας κυκλοφορίας και στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και υποβάλλονται

στον Πρόεδρο της Βουλής μαζί με την ετήσια έκθεση του άρθρου 134γ και τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, υπόκειται στον κατασταλτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Αν από την οικονομική διαχείριση της Επιτροπής Ανταγωνισμού στο τέλος κάθε διετίας προκύπτει οικονομικό αποτέλεσμα (έσοδα-έξοδα) που υπερβαίνει τις δαπάνες της προηγούμενης χρήσης έως το 80% του οικονομικού αποτελέσματος αυτού διατίθενται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης ως έσοδο του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί από μόνη της να προβαίνει στην ανάθεση έργων και προμηθειών σύμφωνα με τον Κανονισμό Εσωτερικής Λειτουργίας και Διαχείρισης της. Ο προϋπολογισμός της Επιτροπής Ανταγωνισμού προσαρτάται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Ανάπτυξης.

3. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι εννεαμελής και απαρτίζεται από:

α) έναν σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους εν ενεργεία ή μη, ή έναν πρώην ανώτατο δικαστή της πολιτικής ή διοικητικής δικαιοσύνης,

β) από έναν εκπρόσωπο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (Ο.Κ.Ε.) του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανικών (Σ.Ε.Β.), της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου (Ε.Σ.Ε.Ε.) και της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών και Εμπόρων Ελλάδας (Γ.Σ.Ε.Β.Ε.) με τους αναπληρωτές τους.

Οι εκπρόσωποι είναι πρόσωπα αναγνωρισμένου κύρους και εμπειρίας σε θέματα δικαίου του ανταγωνισμού και επιλέγονται από τον Υπουργό Ανάπτυξης από κατάλογο τριών προσώπων που υποβάλλεται από κάθε φορέα για κάθε τακτικό μέλος και τον αναπληρωτή του αντιστοίχως.

γ) ένα μέλος Δ.Ε.Π. ΑΕΙ, με ειδίκευση στο δίκαιο του ανταγωνισμού,

δ) ένα μέλος Δ.Ε.Π. ΑΕΙ με ειδίκευση και εμπειρία στα οικονομικά θέματα της πολιτικής ανταγωνισμού,

ε) δύο πρόσωπα αναγνωρισμένου κύρους με εμπειρία σε θέματα δημοσίου και κοινοτικού οικονομικού δικαίου καθώς και σε θέματα πολιτικής ανταγωνισμού. Τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού ορίζονται με τους αναπληρωτές τους από τον Υπουργό Ανάπτυξης.

4. Χρέη εισηγητή ασκεί ο Διευθυντής της Γραμματείας και επικουρείται από τον εισηγητή ή τους εισηγητές της υπόθεσης που συζητείται κάθε φορά. Χρέη γραμματέα της Επιτροπής εκτελεί υπάλληλος της Γραμματείας.

5. Με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων του παρόντος νόμου ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού και οι αναπληρωτές τους διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου για τριετή θητεία. Η θητεία μπορεί να ανανεωθεί. Σε περίπτωση πρόωρης λήξης της θητείας οποιουδήποτε μέλους συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου, για οποιονδήποτε λόγο, στην κενή θέση διορίζεται νέο μέλος για το υπόλοιπο της θητείας του αποχωρήσαντα. Δεν μπορούν να διοριστούν μέλη ή αναπληρωματικά μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού εκείνοι, οι οποίοι έχουν εκπέσει από την Επιτροπή για τους λόγους που ορίζονται στον παρόντα νόμο.

6. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής και ο αναπληρωτής του ορίζονται από τον Υπουργό Ανάπτυξης μεταξύ των μελών της Επιτροπής. Πριν από το διορισμό διατυπώνεται η γνώμη της αρμόδιας επιτροπής της Βουλής κατά τα οριζόμενα στον Κανονισμό της Βουλής ως προς το προτεινόμενο για τη θέση του Προέδρου. Ο Πρόεδρος είναι κρατικός λειτουργός αποκλειστικής απασχόλησης τελεί για το χρόνο που κατέχει τη θέση του σε αναστολή της επαγγελματικής του δραστηριότητας και εφόσον είναι μέλος Δ.Ε.Π. Α.Ε.Ι. σε άδεια που του χορηγείται κατά το άρθρο 17 παρ. 4 περ. ατού Ν. 1268/1982.

Τα μέλη της Επιτροπής και οι αναπληρωτές τους που διαμένουν εκτός του Νομού Αττικής λαμβάνουν έξοδα κίνησης που καθορίζονται σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο.

7. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους ο Πρόεδρος και τα μέλη δεν ασκούν έμμισθα ή άμισθα οποιοδήποτε δημόσιο λειτούργημα ή κάθε άλλη ιδιωτική επαγγελματική δραστηριότητα, επιχειρηματική ή μη, τα οποία είναι ασυμβίβαστα με την ιδιότητα και τα καθήκοντα του μέλους της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Τα μέλη υποχρεούνται να ενημερώνουν τον Πρόεδρο σχετικά με την τυχόν ανάληψη των ως άνω αναφερόμενων δραστηριοτήτων. Για την ύπαρξη ή μη ασυμβίβαστου αποφασίζει η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνερχόμενη σε ολομέλεια. Το μέλος ή τα μέλη, τα οποία αφορά η εξέταση του ασυμβίβαστου απέχουν των συνεδριάσεων, κατά τις οποίες λαμβάνεται η σχετική απόφαση. Η απόφαση πρέπει να είναι

αιτιολογημένη. Κοινοποιείται στον Υπουργό Εμπορίου και δημοσιεύεται, όπως ορίζεται στον παρόντα νόμο. Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης μετά από γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού θεσπίζεται Κώδικας Δεοντολογίας που ρυθμίζει τον τρόπο άσκησης των καθηκόντων των μελών της Επιτροπής και του προσωπικού της Γραμματείας της.

8. Ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού και οι αναπληρωτές τους υποβάλλουν κατ' έτος στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου την προβλεπόμενη από το Ν. 1738/1987 δήλωση περιουσιακής κατάστασης.

9. Οι εν ενεργεία δικαστικοί λειτουργοί, εφόσον διορίζονται μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, μπορούν με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου να απαλλάσσονται από τα άλλα υπηρεσιακά τους καθήκοντα για το χρόνο που συμμετέχουν στην Επιτροπή. Οι λοιποί δημόσιοι λειτουργοί, δημόσιοι υπάλληλοι και υπάλληλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, εφόσον διορίζονται μέλη της ίδιας Επιτροπής, μπορούν να απαλλάσσονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Εμπορίου και του προϊσταμένου τους Υπουργού από τα άλλα υπηρεσιακά τους καθήκοντα για το χρόνο που συμμετέχουν στην Επιτροπή. Ο χρόνος αυτός για όλα τα παραπάνω μέλη, θεωρείται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας για κάθε συνέπεια, σε καμία δε περίπτωση η συμμετοχή τους δεν μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς την υπηρεσιακή τους κατάσταση ή θέση.

10. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Ανάπτυξης και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης που εκδίδεται μετά από εισήγηση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως θεσπίζεται Κανονισμός Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Με τον Κανονισμό ρυθμίζονται η εσωτερική λειτουργία ο τρόπος διαχείρισης των πόρων της Επιτροπής τα κωλύματα και η εξαίρεση του Προέδρου των μελών και του Γραμματέα της η προδικασία και διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής η κατάρτιση, δημοσίευση και κοινοποίηση των αποφάσεων της, η παροχή αντιγράφων, αποσπασμάτων των αποφάσεων ή γνωμοδοτήσεων της και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

11. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί με απόφαση της να καθορίσει την κατά τετραμελή τμήματα λειτουργία της ορίζοντας συγχρόνως τις αρμοδιότητες, την ακριβή σύνθεση και τον Προεδρεύοντα των τμημάτων αυτών.

12. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνεδριάζει νόμιμα, εφόσον μετέχουν στη συνεδρίαση ο Πρόεδρος ή ο αναπληρωτής του, τέσσερα (4) τουλάχιστον μέλη και ο Γραμματέας, αποφασίζει δε κατά πλειοψηφία των παρόντων. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου. Τα τμήματα της Επιτροπής Ανταγωνισμού συνεδριάζουν νόμιμα εφόσον μετέχουν στη συνεδρίαση ο Προεδρεύων ή ο αναπληρωτής του, δύο τουλάχιστον μέλη και ο Γραμματέας αποφασίζουν δε με την πλειοψηφία των παρόντων και σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προεδρεύοντος.

13. Μετά από αδικαιολόγητη απουσία μέλους της Επιτροπής Ανταγωνισμού επί πέντε (5) συνεχείς τακτικές συνεδριάσεις, είναι δυνατόν να συγκληθεί η Επιτροπή σε συνεδρίαση κατόπιν αιτήσεως τριών (3) από τα μέλη της ή κατόπιν προσκλήσεως του Προέδρου και να αποφασίσει με πλειοψηφία τεσσάρων (4) ψήφων την έκπτωση του μέλους που απουσιάζει αδικαιολόγητα.

14. Κατά την ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού συζήτηση επί των αιτήσεων και των καταγγελιών, που υποβάλλονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, μπορούν να παρίστανται αυτοπροσώπως ή μετά ή δια πληρεξουσίου δικηγόρου αυτοί που υπέβαλαν αίτηση ή καταγγελία, οι οποίοι καλούνται προς τούτο τριάντα (30) ημέρες πριν από τη συζήτηση, καθώς και οι επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων κατά των οποίων κινήθηκε η ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού διαδικασία, οι οποίες καλούνται προς τούτο τριάντα (30) ημέρες πριν τη συζήτηση. Σε περίπτωση παράλειψης μη προσήκουσας ή μη εμπρόθεσμης κλήτευσης αυτών που δεν παρέστη στη συζήτηση δικαιούται να υποβάλει αίτηση επανασυζήτησης ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης της απόφασης.

15. Οι αποφάσεις και οι γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού κοινοποιούνται με επιμέλεια της Γραμματείας της Επιτροπής σε όσους δικαιούνται να ασκήσουν προσφυγή σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Άρθρον 8α. 1. Οι αρμοδιότητες του Υπουργού Εμπορίου που προβλέπονται από την περίπτωση (β) παρ. 11 του άρθρου 66 του Π.Δ. 397/88 (ΦΕΚ 185/25-8-88, τεύχος Α') ασκούνται με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος νόμου, από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, όπως αυτή προβλέπεται, από το άρθρο 8 του

παρόντος νόμου.

2. Ο Υπουργός Εμπορίου μπορεί με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού να εκδίδει αποφάσεις που επιτρέπουν την εξαιρέση συμπράξεων κατά κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 του παρόντος νόμου.

3. Ο Υπουργός Εμπορίου μπορεί με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού να εκδίδει αποφάσεις που προσδιορίζουν κατηγορίες ή είδη συμπράξεων που δεν εμπίπτουν στη ρύθμιση του άρθρου 1 παρ. 1 του παρόντος νόμου.

Άρθρον 8β. Αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού. 1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι αρμόδια για την τήρηση των διατάξεων του παρόντος νόμου.

2. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει ιδίως τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Αποφασίζει αν είναι ισχυρές κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 παρ. 3, οι κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του παρόντος νόμου απαγορευόμενες συμπράξεις.

β) Πιστοποιεί ότι δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων του άρθρου 1 παρ. 1, του άρθρου 2 και του άρθρου 2α, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 11 του παρόντος νόμου.

γ) Απαγορεύει, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στα άρθρα 4γ και 4δ του παρόντος νόμου, την πραγματοποίηση συγκέντρωσης επιχειρήσεων που γνωστοποιείται σε αυτή κατά το άρθρο 4β του παρόντος νόμου, αν η συγκέντρωση μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, και σε περίπτωση που η συγκέντρωση έχει πραγματοποιηθεί κατά παράβαση των διατάξεων ή αποφάσεων μπορεί να λάβει μέτρα, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 4δ παρ. 4 του παρόντος νόμου.

δ) Μπορεί να επιτρέψει παρέκκλιση από την υποχρέωση αναστολής της πραγματοποίησης της συγκέντρωσης επιχειρήσεων, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 4δ παρ. 1-3 του παρόντος νόμου.

ε) Απειλεί και επιβάλλει τα πρόστιμα τις χρηματικές ποινές και τις άλλες κυρώσεις, όπως ορίζεται στις διατάξεις των άρθρων 4α παρ. 4, 4β παρ. 4, 4ε παρ. 1 και παρ. 4, 9 παρ. 1 και 2, 21 παρ. 2, 25 παρ. 2, 26 παρ. 6 του παρόντος νόμου.

στ) Λαμβάνει ασφαλιστικά μέτρα στις περιπτώσεις που προβλέπονται κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 9 παρ. 4 του

παρόντος νόμου.

ζ) Τηρεί τα προσωρινά και οριστικά μητρώα συμπράξεων και συγκεντρώσεων και καταχωρεί τις γνωστοποιήσεις και αποφάσεις κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 19 του παρόντος νόμου.

η) Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για την έκδοση απόφασης του Υπουργού Εμπορίου, που επιτρέπει την εξαίρεση συμπράξεων κατά κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 του παρόντος νόμου.

θ) Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για την έκδοση απόφασης του Υπουργού Εμπορίου, που προσδιορίζει κατηγορίες ή είδη συμπράξεων που δεν εμπίπτουν στη ρύθμιση του άρθρου 1 παρ. 1 του παρόντος νόμου.

ι) Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για την έκδοση του κανονισμού λειτουργίας της.

ια) Διατυπώνει σύμφωνη γνώμη για τον ορισμό του Διευθυντή της Γραμματείας της.

ιβ) Διατυπώνει γνώμη, προκειμένου να εκδοθούν οι υπουργικές αποφάσεις που προβλέπονται στα άρθρα 5 και 6 του παρόντος νόμου.

ιγ) Διατυπώνει γνώμη επί θεμάτων ανταγωνισμού και επί των προτάσεων τροποποίησης του παρόντος νόμου, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο δε του παρόντος νόμου.

ιδ) Συλλέγει, επεξεργάζεται και αξιολογεί, τηρώντας το καθήκον της εχεμύθειας τα αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής της στοιχεία και πληροφορίες, όπως ειδικότερα ορίζεται στα άρθρα 25 και 26 του παρόντος νόμου.

3. Οι υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου υποβοηθούν το έργο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατ' αίτηση του Προέδρου της ιδίως με τη συνδρομή της Επιτροπής στο πλαίσιο της διεξαγωγής ερευνών του άρθρου 26 και της συλλογής και παροχής πληροφοριών και στοιχείων σχετικά με:

α) την εξέλιξη, διάρθρωση και τις τάσεις της εγχώριας κατανάλωσης την οργάνωση και δομή κλάδων της αγοράς καθώς και τις συνθήκες ανταγωνισμού κάθε κλάδου,

β) την κατάρτιση πινάκων διακλαδικών κοστολογικών σχέσεων και δεικτών,

γ) την παρακολούθηση του βαθμού συγκέντρωσης κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ή την ύπαρξη εναρμονισμένων πρακτικών και τη διερεύνηση καταχρηστικής συμπεριφοράς της δεσπόζουσας θέσης επιχειρήσεων,

δ) την παρακολούθηση της εκτέλεσης των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού και των υπουργικών και δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται επ' αυτών.

Άρθρον 8γ. Αρμοδιότητες του Προέδρου της Επιτροπής. 1.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού εκπροσωπεί την Επιτροπή ενώπιον παντός τρίτου και έχει σύμφωνα με το νόμο, τις κανονιστικές πράξεις και τις αποφάσεις της Ολομέλειας την ευθύνη λειτουργίας αυτής ασκεί δε τις προς τούτο αρμοδιότητες και ιδίως.

α) παρακολουθεί την εκτέλεση των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού και ενημερώνει την ολομέλεια και τον Υπουργό Εμπορίου,

β) συντονίζει και κατευθύνει τη Γραμματεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού,

γ) εκπροσωπεί την Επιτροπή Ανταγωνισμού στις Επιτροπές και Ομάδες, Συνεδριάσεις και Συνόδους στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) και άλλων διεθνών οργανισμών, δυνάμενος να εξουσιοδοτήσει προς τούτο το Διευθυντή ή υπάλληλο της Γραμματείας

δ) είναι ο διοικητικός προϊστάμενος του προσωπικού της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού και ασκεί την επ' αυτού πειθαρχική εξουσία.

2. Τον Πρόεδρο απόντα κωλυόμενο και ελλείποντα αναπληρώνει ο νόμιμος αναπληρωτής του.

3. Ο Πρόεδρος μπορεί να εξουσιοδοτήσει έναν ή περισσότερους από τους Προϊστάμενους της Γραμματείας να υπογράφουν έγγραφα ή να προβαίνουν σε άλλες ενέργειες.

Άρθρον 8δ. Οργάνωση και προσωπικό της Επιτροπής

Ανταγωνισμού. 1. Στην Επιτροπή Ανταγωνισμού λειτουργεί Γραμματεία της Επιτροπής της οποίας προϊστάται Διευθυντής ο οποίος διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, μετά σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού για πενταετή θητεία που μπορεί να ανανεώνεται. Η θέση μπορεί να πληρωθεί και με

μετάταξη ή απόσπαση. Ο Διευθυντής εποπτεύει τις εργασίες της Γραμματείας και μεριμνά για την ομαλή και αποδοτική της λειτουργία.

2. Η οργάνωση της Γραμματείας η διάρθρωση και οι αρμοδιότητες ο αριθμός των θέσεων προσωπικού, η κατανομή τους σε κλάδους και ειδικότητες και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια καθορίζεται με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Προεδρίας της Κυβέρνησης Οικονομικών και Εμπορίου. Ο αριθμός των θέσεων του πάσης φύσεως προσωπικού δεν μπορεί να υπερβαίνει τις σαράντα (40). Η αύξηση του αριθμού των θέσεων μέχρι το ήμισυ αυτών γίνεται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών και Ανάπτυξης ύστερα από γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

3. Η πλήρωση των θέσεων γίνεται κατά τις κείμενες διατάξεις και ύστερα από δημόσια ανακοίνωση για υποβολή υποψηφιοτήτων, με διορισμό ή μετάταξη ή απόσπαση από μόνιμους ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπαλλήλους του Δημοσίου, ΝΠΔΔ ή άλλων φορέων του δημόσιου τομέα, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 14 παρ. 1 του Ν. 2190/1994, όπως έχει τροποποιηθεί με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 2527/1997.

Οι μετατάξεις ή αποσπάσεις μέχρι τη σύσταση του υπηρεσιακού συμβουλίου της Γραμματείας της Επιτροπής ανταγωνισμού, γίνονται κατά παρέκκλιση των σχετικών διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας για τις μετατάξεις ή αποσπάσεις, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημοσίας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Ανάπτυξης και του αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού, μετά γνώμη της Ολομέλειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Για τη μετάταξη ή απόσπαση δεν απαιτείται γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου της υπηρεσίας από την οποία μετατάσσεται ή αποσπάται ο υπάλληλος. Για την άρση της απόσπασης απαιτείται η γνώμη του Προέδρου της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης καθορίζεται ο τρόπος η διαδικασία και κάθε άλλη λεπτομέρεια για τη δημόσια ανακοίνωση και την υποβολή υποψηφιοτήτων.

4. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να συμβουλευέται ειδικούς και εμπειρογνώμονες για ιδιαίτερα θέματα και προβλήματα, εφόσον το κρίνει αναγκαίο και σκόπιμο. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και

Εμπορίου καθορίζεται, κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων, ο τρόπος η διαδικασία καταβολής και το ύψος της αποζημίωσης των ειδικών και των εμπειρογνομόνων.

5. Το υπηρεσιακό συμβούλιο των υπαλλήλων της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού συγκροτείται με απόφαση του Προέδρου της από δύο (2) μέλη της Επιτροπής που εκλέγονται από την Ολομέλεια, από το Διευθυντή της Γραμματείας και από δύο (2) αιρετούς εκπροσώπους των υπαλλήλων με βαθμό τουλάχιστον Γ'. Κατ' εξαίρεση, εάν δεν υπηρετούν υπάλληλοι με τον παραπάνω οριζόμενο βαθμό, για να εκλεγούν ως εκπρόσωποι αυτών επιτρέπεται, με υπόδειξη τους, η εκπροσώπηση τους κατά την πρώτη συγκρότηση του υπηρεσιακού συμβουλίου από υπάλληλους άλλων Υπουργών ή Ν.Π.Δ.Δ., που υπηρετούν με απόσπαση στην υπηρεσία αυτή. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι ισχύουσες για τα υπηρεσιακά συμβούλια διατάξεις.

6. Για τις θέσεις των προϊσταμένων των Διευθύνσεων, Τμημάτων και Γραφείων της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού είναι δυνατόν να επιλέγονται υπάλληλοι που υπηρετούν στην Επιτροπή με απόσπαση.

7. Οι υπάλληλοι της Γραμματείας καθώς και οι αποσπώμενοι σε αυτήν υπάλληλοι λαμβάνουν ειδική πρόσθετη αμοιβή που καθορίζεται κατά κατηγορία με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης και καταβάλλεται από τον προϋπολογισμό της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Στην περίπτωση που οι αποσπασμένοι υπάλληλοι λαμβάνουν από την υπηρεσία τους ειδικές πρόσθετες αμοιβές υποχρεούνται να επιλέξουν με δήλωση τους προς τη Γραμματεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού που κοινοποιείται και στην υπηρεσία, από την οποία είναι αποσπασμένοι, την ειδική πρόσθετη αμοιβή της παρούσας παραγράφου ή τις ειδικές πρόσθετες απολαβές που προβλέπονται στην οργανική τους θέση. Οι αποδοχές του ειδικού επιστημονικού προσωπικού δεν μπορεί να είναι μικρότερες από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 92Α του Κώδικα περί Δικηγόρων. Η πρόσληψη δικηγόρου σε θέση ειδικού επιστημονικού προσωπικού συνεπάγεται αναστολή του δικηγορικού λειτουργήματος.

Άρθρον 8ε. Γνωμοδοτικές αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού. 1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού παρέχει τη γνώμη της για θέματα ανταγωνισμού με δική της πρωτοβουλία προς τον Υπουργό Ανάπτυξης και

οποιοδήποτε άλλο κατά περίπτωση αρμόδιο Υπουργό και αν της ζητηθεί προς τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας, τον Υπουργό Ανάπτυξης, ενώσεις επιμελητηρίων, ενώσεις βιομηχανικών και εμπορικών συλλόγων.

2. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού γνωμοδοτεί επί των προτάσεων τροποποίησης του παρόντος νόμου, ύστερα από αίτηση του Υπουργού Εμπορίου.

Άρθρον 8στ. Σχέσεις με ρυθμιστικές αρχές. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνεργάζεται με τις αρχές στις οποίες έχει ανατεθεί ο έλεγχος της λειτουργίας ειδικών τομέων της οικονομίας όπως η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, διατυπώνει γνώμη για θέματα πολιτικής ανταγωνισμού στους τομείς αυτούς και αποφασίζει, ως αποκλειστικώς αρμόδια για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, επί των υποθέσεων που παραπέμπονται σε αυτήν από τις αρχές αυτές.

Άρθρον 9. Εξουσίες της Επιτροπής σε περίπτωση παράβασης των άρθρων 1 παρ. 1, 2 και 2α. **1.** Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, αν διαπιστώσει, είτε αυτεπάγγελτα είτε κατόπιν καταγγελίας είτε κατόπιν αιτήσεως του Υπουργού Εμπορίου για διεξαγωγή σχετικής έρευνας παράβαση των άρθρων 1 παρ. 1, 2 και 2α, μπορεί με απόφαση της:

α) να απευθύνει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων συστάσεις να παύσουν την παράβαση,

β) να υποχρεώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να παύσουν την παράβαση και να παραλείψουν αυτή στο μέλλον,

γ) να απειλήσει πρόστιμο ή χρηματική ποινή ή και τα δύο στην περίπτωση συνέχισης ή επανάληψης της παράβασης,

δ) να θεωρήσει ότι κατέπεσε το πρόστιμο ή η χρηματική ποινή ή και τα δύο, όταν με απόφαση της βεβαιώνεται η συνέχιση ή επανάληψη,

ε) να επιβάλλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων που υπέπεσαν στην παράβαση.

2. Το κατά την προηγούμενη παράγραφο επιβαλλόμενο ή απειλούμενο πρόστιμο μπορεί να φτάνει μέχρι ποσοστού δεκαπέντε τοις εκατό (15%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή της προηγούμενης της παράβασης χρήσης. Για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να

λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα και η διάρκεια της παράβασης. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο προβλεπόμενη χρηματική ποινή ανέρχεται μέχρι του ποσού των δύο εκατομμυρίων (2.000.000) δραχμών για κάθε ημέρα καθυστέρησης συμμόρφωσης προς την απόφαση και από την ημερομηνία που θα ορίσει η απόφαση.

3. Οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων υποχρεούνται μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες από τη γνωστοποίηση της απόφασης να ενημερώσουν τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού για τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν ή πρόκειται να προβούν για την παύση της παράβασης. Την ίδια υποχρέωση υπέχουν οι επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, όταν πρόκειται για συμμόρφωση προς δικαστική απόφαση που εκδόθηκε μετά από προσφυγή κατά απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

4. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι αποκλειστικά αρμόδια να λάβει ασφαλιστικά μέτρα αυτεπάγγελα, κατόπιν αίτησης αυτού που έχει υποβάλει καταγγελία, κατά το άρθρο 24 του παρόντος νόμου, ή κατόπιν αίτησης του Υπουργού Εμπορίου, όταν πιθανολογείται παράβαση των άρθρων 1, 2 και 2α του παρόντος νόμου και συντρέχει επείγουσα περίπτωση προς αποτροπή άμεσα επικείμενου κινδύνου ανεπανόρθωτης βλάβης στον αιτούντα ή στο δημόσιο συμφέρον.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να απειλήσει χρηματική ποινή μέχρι ένα εκατομμύριο (1.000.000) δραχμές για κάθε ημέρα μη συμμόρφωσης προς την απόφαση της και να θεωρήσει αυτή καταπεσούσα, όταν με απόφαση της βεβαιώνεται η μη συμμόρφωση.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού υποχρεούται να αποφανθεί το αργότερο μέσα σε προθεσμία δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία κατάθεσης της σχετικής αίτησης αφού πρώτα ακουστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η απόφαση αυτή υπόκειται μόνο σε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Οι διατάξεις των παρ. 2 έως 4 του άρθρου 14 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται αναλόγως.

5. Η λήψη των κατά την παράγραφο 1 αποφάσεων δεν εξαρτάται από την ενέργεια της γνωστοποίησης κατά τα άρθρα 20 και 21, ή από την πάροδο της προθεσμίας γνωστοποίησης.

Άρθρον 10. Αποφάσεις εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3. 1.

Η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού είναι αποκλειστικώς αρμοδία προς εφαρμογήν του άρθρου 1 παρ. 3.

2. Οσάκις η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού εκδίδει απόφασιν περί εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3:

α) καθορίζει τον χρόνον έναρξης της ο οποίος με την επιφύλαξη των περιπτώσεων του άρθρου 21 παρ. 3, δεν μπορεί να είναι προγενέστερος της γνωστοποίησης.

β) καθορίζει την διάρκειαν ισχύος ταύτης και

γ) δύναται να εξαρτά ταύτην εκ προϋποθέσεων και βαρών.

3. Η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού δύναται, κατόπιν αιτήσεως να ανανέωση την ανωτέρω απόφασίν της εφ' όσον εξακολουθούν υφιστάμενοι οι όροι του άρθρου 1 παρ. 3.

4. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί, αφού ενημερώσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, να ανακαλέσει ή να τροποποιήσει την απόφαση της περί εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3 όταν:

α) μεταβληθούν οι όροι και οι περιστάσεις που λήφθηκαν υπόψη για να κριθούν κατ' εξαίρεση ισχυρές οι κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του παρόντος νόμου απαγορευμένες αποφάσεις συμφωνίες και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής ή οι επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων κάνουν κατάχρηση της εξαίρεσης που τους δόθηκε.

β) οι συμβαλλόμενοι δεν συμμορφώνονται προς τις προϋποθέσεις που έθεσε η Επιτροπή στην απόφαση της και στα βάρη που αυτή επέβαλε.

γ) συντρέχουν οι προϋποθέσεις των διοικητικών πράξεων. Στις περιπτώσεις β' και γ' της παρούσας παραγράφου μπορεί να προσδοθεί στην απόφαση περί ανακλήσεως ή τροποποιήσεως αναδρομική ισχύς.

Άρθρον 11. Αρνητικές πιστοποιήσεις. 1.

Ύστερα από αίτηση της ενδιαφερόμενης επιχείρησης ή ένωσης επιχειρήσεων που υποβάλλεται στη Γραμματεία, η Επιτροπή Ανταγωνισμού πιστοποιεί, εντός διμήνου από την υποβολή της αίτησης ότι με βάση τα γνωστά σε αυτή στοιχεία δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1, 2 και 2α του παρόντος νόμου. Η

πιστοποίηση αυτή μπορεί να ζητηθεί κι όταν πρόκειται για σύμπραξη επιχειρήσεων, εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης ή σχέσης οικονομικής εξάρτησης που πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο μέλλον.

2. Η έκδοση της πιστοποίησης όπως προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο, δεν αποκλείει τη μεταγενέστερη έκδοση αντίθετης απόφασης για την ίδια υπόθεση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

3. Μέχρι την έκδοση απόφασης αντίθετης προς αρνητική πιστοποίηση που προηγήθηκε, οι οικείες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων δεν υπόκεινται στις συνέπειες και κυρώσεις που προβλέπει ο παρών νόμος, εκτός αν αυτές παραπλάνησαν την Επιτροπή Ανταγωνισμού στην έκδοση αρνητικής πιστοποίησης με την παροχή ανακριβών στοιχείων ή την απόκρυψη αληθών.

Άρθρον 11α. Συνοπτική διαδικασία επί γνωστοποιήσεων και καταγγελιών. Προφανώς αβάσιμες καταγγελίες παραβάσεων των άρθρων 1 παρ. 1 και 2, καθώς και γνωστοποιήσεις που πραγματοποιούνται σύμφωνα με το άρθρο 21 παρ. 1 και 3 και αναφέρονται σε επιχειρηματικές συμπεριφορές που προφανώς δεν επηρεάζουν τον ανταγωνισμό, μπορούν να τίθενται στο αρχείο χωρίς συζήτηση ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού με αιτιολογημένη απόφαση του Προέδρου και τη σύμφωνη γνώμη δύο μελών της Επιτροπής που ορίζονται προς τούτο με τους αναπληρωτές τους από τον Πρόεδρο κατά το πρώτο δεκαπενθήμερο κάθε ημερολογιακού έτους για χρονικό διάστημα ενός έτους.

Άρθρον 12. Επιβολή προστίμων. Τα πρόστιμα και οι χρηματικές ποινές που προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, επιβάλλονται με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Άρθρον 13. Ανάκληση αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δικαιούται να ανακαλέσει απόφαση της σχετικά με τη μη ύπαρξη παράβασης των απαγορεύσεων των άρθρων 1 παρ. 1, 2 και 2α του παρόντος νόμου, αν από αυτεπάγγελτη έρευνα, καταγγελία ή άλλο τρόπο περιέλθουν εις γνώση της στοιχεία, τα οποία δεν είχαν τεθεί υπόψη της ή προέκυψαν σε χρόνο μεταγενέστερο της έκδοσης της απόφασης και τα οποία αποδεικνύουν παράβαση των ανωτέρω αναφερομένων άρθρων.

Άρθρον 13α. Δημοσίευση αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού. 1. Οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού οι οποίες προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένες και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να διατάξει την επιχείρηση ή την ένωση επιχειρήσεων που παρέβη τον παρόντα νόμο να δημοσιεύσει την απόφαση σε εφημερίδα, η οποία κυκλοφορεί σε πανελλαδική ή τοπική κλίμακα, ανάλογα με την εμβέλεια της αγοράς στην οποία εκδηλώνεται η παράβαση, τη σοβαρότητα και τα αποτελέσματα της τελευταίας. Αν η απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού ακυρωθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, η Επιτροπή υποχρεούται να δημοσιεύσει με έξοδα της την απόφαση του Δικαστηρίου στην ίδια εφημερίδα.

Άρθρον 13β. Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού. 1. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, ως Εθνική Αρχή Ανταγωνισμού, είναι αρμόδια για τη συνεργασία:

α) με τις αρχές ανταγωνισμού της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την παροχή στα εντεταλμένα όργανα αυτής της απαραίτητης συνδρομής για την πραγματοποίηση των ελέγχων, που προβλέπονται από κοινοτικές διατάξεις.

β) με τις αρχές ανταγωνισμού άλλων χωρών

γ) με διεθνείς οργανισμούς.

2. Σε περίπτωση που επιχείρηση, η οποία έχει την έδρα της ή ασκεί τη δραστηριότητα της στην Ελλάδα, αρνείται να δεχθεί τον έλεγχο που προβλέπεται από κοινοτικές διατάξεις, η Επιτροπή Ανταγωνισμού και το εξουσιοδοτημένο από αυτή όργανο, ενεργώντας αυτεπάγγελτα ή μετά από σχετικό αίτημα των εντεταλμένων για τον έλεγχο από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης οργάνων, μεριμνά για την εν γένει ομαλή διεξαγωγή του ελέγχου, ιδιαίτερα με την παροχή απαραίτητης συνδρομής, εφαρμοζομένων στην περίπτωση αυτή των διατάξεων του άρθρου 26 του παρόντος νόμου.

3. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού και η Γραμματεία της ασκούν τις αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί στις αρχές των κρατών-μελών από τα άρθρα 88 και 89 της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και τους κανονισμούς κατ' εφαρμογή του άρθρου 87 της ίδιας Συνθήκης σε συνδυασμό με άλλες βάσεις εξουσιοδότησης δυνάμει της εν λόγω Συνθήκης. Για την

εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων αυτών, η Επιτροπή και η Γραμματεία της διαθέτουν τις εξουσίες, που τους ανατίθενται στα πλαίσια της εφαρμογής του παρόντος νόμου.

Άρθρον 13γ. Ετήσια έκθεση της Επιτροπής Ανταγωνισμού. 1.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού υποβάλλει τον Ιούνιο κάθε έτους στους Υπουργούς Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης και στον Πρόεδρο της Βουλής ετήσια έκθεση, η οποία περιέχει στοιχεία για τη δραστηριότητα της τις αποφάσεις της και τις εκτιμήσεις της για την κατάσταση και τις εξελίξεις στον τομέα της αρμοδιότητάς της.

2. Η πρώτη έκθεση υποβάλλεται τον Απρίλιο του επόμενου, από την έναρξη λειτουργίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, έτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΕΝΔΙΚΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Άρθρον 14. Προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. 1. Οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού και οι αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, που εκδίδονται με βάση τα άρθρα 4γ παρ. 3 του παρόντος νόμου, υπόκεινται σε προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών μέσα σε προθεσμία εξήντα (60) ημερών από την κοινοποίηση τους.

2. Η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής και η άσκηση της δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Σε περίπτωση όμως ύπαρξης αποχρώντος λόγου, μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου, δύναται ο Πρόεδρος του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών να αναστείλει εν όλω ή εν μέρει ή υπό όρους την εκτέλεση της απόφασης κατά της οποίας ασκήθηκε προσφυγή, εφαρμοζομένων αναλόγως των διατάξεων των άρθρων 200 επ. του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας.

3. Δικαίωμα προσφυγής έχουν.

α) οι επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, κατά των οποίων εκδόθηκε η απόφαση,

β) εκείνος που υπέβαλε καταγγελία για παράβαση των διατάξεων του παρόντος νόμου,

γ) το Δημόσιο διά του Υπουργού Εμπορίου,

δ) οποιοσδήποτε τρίτος που έχει έννομο συμφέρον.

4. Η προσφυγή πρέπει να εκδικάζεται εντός τριμήνου από την ημέρα που περιήλθε στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών. Αναβολή της συζητήσεως είναι δυνατή μόνο μία φορά για αποχρώντα λόγο σε δικάσιμο που δεν απέχει πάνω από ένα μήνα από την αρχική δικάσιμο, εκτός εάν υφίσταται περίπτωση συνεκδικάσεως περισσότερων προσφυγών.

Άρθρον 15. Ένδικο μέσο. 1. Κατά των αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, που εκδίδονται σύμφωνα με τον παρόντα νόμο, επιτρέπεται αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας στους διατελέσαντες διαδίκους κατά την ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών δίκη. Η αίτηση αναιρέσεως ασκείται και συζητείται σύμφωνα με τις κείμενες περί αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας διατάξεις.

2. Ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας επί των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων δικαιούται σε άσκηση αναιρέσεως και αν δεν υπήρξε διάδικος κατά την δίκη κατά την οποία εκδόθηκε η προσβαλλομένη απόφαση. Στην περίπτωση αυτήν η προθεσμία ασκήσεως του ενδίκου μέσου είναι τρίμηνη από την δημοσίευση της απόφασεως.

3. Η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να εκδικάζεται εντός τριμήνου από της ημερομηνίας που περιήλθε στο αρμόδιο δικαστήριο. Αναβολή της συζητήσεως επιτρέπεται μόνο μια φορά για αποχρώντα λόγο σε δικάσιμο που δεν απέχει περισσότερο από ένα μήνα από την αρχική δικάσιμο, εκτός εάν υφίσταται περίπτωση συνεκδικάσεως περισσότερων αιτήσεων (αναιρέσεως).

4. Οι διατάξεις του άρθρου 52 του π.δ. 18/1989 (Α 8 Κωδ. Διατ. Νόμων για το ΣτΕ) για χορήγηση αναστολής εκτελέσεως διοικητικών πράξεων που προσβάλλονται με αίτηση ακυρώσεως εφαρμόζονται αναλόγως και για αναστολή εκτελέσεως των αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, σε περίπτωση άσκησης κατ' αυτών αναιρέσεως σύμφωνα με τον νόμο αυτόν.

5. Όπου στον παρόντα νόμο αναφέρονται τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια ή το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών και το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών νοείται ότι η ρύθμιση αφορά μόνο το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών.

Άρθρον 16. 1. Εξαιρουμένης της περιπτώσεως καθ' ην εν τω παρόντι νόμω προβλέπεται ή εξ αυτού προκύπτει διάφορος ρύθμιση εις τας ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων διεξαγόμενος κατ' αυτόν δίκας εφαρμόζονται, ως εκάστοτε ισχύουν, αι διατάξεις του Κωδικός Διοικητικής Δικονομίας ως και αι περί αιτήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ίδια δε αι αναφερόμενοι εις την δικαιοδοσίαν και αρμοδιότητα των δικαστηρίων, τον αποκλεισμόν, την εξαίρεσιν και την αποχήν δικαστών, τους διαδίκους, την

ομοδικίαν, την συνάφειαν και την παρέμβασιν, την συνεκδίκασιν ή τον χωρισμόν των υποθέσεων, την παράστασιν κατά την συζήτησιν, τους θεμελιώδεις κανόνας διεξαγωγής της δίκης, τας εκθέσεις και τα δικόγραφα, τας επιδόσεις τας προθεσμίας τας δικονομικός ακυρότητας την προσφυγήν και τους προσθέτους λόγους, την προπαρασκευήν της συζητήσεως, την επ' ακροατηρίου συζήτησιν, την διακοπήν και επανάληψιν της δίκης την κατάργησιν αυτής, την απόφασιν, την διόρθωσιν και την ερμηνείαν των αποφάσεων, το δεδिकाσμένο, την απόδειξιν, τας γενικός διατάξεις περί ενδίκων μέσων, την ανακοπήν, την έφεσιν, την αναθεώρησιν και την αναίρεσιν.

2. (Η παρ. 2 καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 25 του Ν 283712000.)

3. Στις δίκες της παρ. 1 του παρόντος άρθρου μπορούν να παρεμβαίνουν και επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων που συνέπραξαν, κατά την έννοια των άρθρων 1, 2 και 2α του παρόντος νόμου, με τη διάδικο επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων, καθώς και οποιοσδήποτε τρίτος ο οποίος έχει έννομο συμφέρον.

4. Δια Προεδρικού Διατάγματος εκδιδόμενου προτάσει των Υπουργών Δικαιοσύνης και Εμπορίου, δύνανται να συγκροτηθούν παρά τω Διοικητικώ Πρωτοδικεία) Αθηνών και παρά τω Διοικητικώ Εφετείω Αθηνών ίδια τμήματα προς εκδίκασιν των κατά τον παρόντα νόμον ασκουμένων προσφυγών, παρεμβάσεων, ανακοπών, εφέσεων και αιτήσεων αναθεωρήσεως ως και να ρυθμίζεται παν θέμα σχετικόν προς την ενώπιον αυτών, δικαζόντων κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου, διαδικασίαν.

Άρθρον 17. 1. Η διάταξις της παραγράφου του άρθρου δεκάτου έκτου του Κωδικός Φορολογικής Δικονομίας εφαρμόζεται και κατά την εκδίκασιν των υπό του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας επί των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων ασκουμένων κατά τον παρόντα νόμον ενδίκων βοηθημάτων.

2. Ο Γενικός Επίτροπος δεν υποχρεούται εις παράστασιν ενώπιον των δικαστηρίων, περιλαμβανομένου και του Συμβουλίου της Επικρατείας, κατά την εκδίκασιν των υπ' αυτού κατά τον παρόντα νόμον ασκουμένων ενδίκων βοηθημάτων, εκδικαζομένων εν απουσία του ωσει ήτο παρών.

3. Ο Γενικός Επίτροπος δύναται να αναθέτη την άσκηση πάσης εκ του παρόντος νόμου αρμοδιότητος τους εις τον Αντεπίτροπον ή πάντα έτερον νόμιμον αναπληρωτήν του.

4. Το δικαίωμα του Γενικού Επιτρόπου όπως ζητήσει την αναίρεσιν υπέρ του νόμου πάσης αποφάσεως διοικητικού δικαστηρίου, συμφώνως προς το δέκατον έκτον άρθρον του Κωδικός Φορολογικής Δικονομίας είναι ανεξάρτητον του κατά την παρ. 2 του άρθρου 15 του παρόντος νόμου δικαιώματος του προς άσκησιν αναιρέσεως.

Άρθρον 18. Δικαιοδοσία ετέρων δικαστηρίων. 1. Οι αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών και του Συμβουλίου της Επικρατείας, που εκδίδονται κατόπιν προσφυγής σύμφωνα με αυτόν τον νόμο, έχουν ισχύ δεδικασμένου. Αν δεν ασκήθηκε (εμπροθέσμως) προσφυγή, οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού και του Υπουργού Εμπορίου ελέγχονται από τα δικαστήρια ως προς το κύρος των, μόνο παρεπιμπτόντως.

2. Με εξαίρεση την περίπτωση του άρθρου 1, παρ. 3, και με την επιφύλαξη των διατάξεων της προηγούμενης παραγράφου, τα πάσης φύσεως δικαστήρια δικαιούνται να κρίνουν παρεπιμπτόντως το κύρος των κατά το άρθρο 1 παρ. 1 συμφωνιών και αποφάσεων, καθώς και την ύπαρξη απαγορευμένης εναρμονισμένης πρακτικής ή καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης ή σχέσης οικονομικής εξάρτησης. Εκ της τοιαύτης Κρίσεως δεν δεσμεύονται η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, το Διοικητικόν Πρωτοδικεϊόν Αθηνών, το Διοικητικόν Εφετεϊόν Αθηνών και το Συμβούλιο της Επικρατείας κρίνοντας κατ' εφαρμογήν του παρόντος νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΜΗΤΡΩΟΝ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Άρθρον 19. Μητρώο και γνωστοποιήσεις. Η Επιτροπή ανταγωνισμού τηρεί: **1.** Προσωρινό μητρώο συμπράξεων, στο οποίο καταχωρούνται οι κατά τα άρθρα 20 και 21 γνωστοποιήσεις. Το προσωρινό μητρώο συμπράξεων επιχειρήσεων είναι απόρρητο.

2. Οριστικό μητρώο συμπράξεων επιχειρήσεων, στο οποίο καταχωρούνται μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη δημοσίευση τους:

α) οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού επί θεμάτων ή διαφορών που ανάγονται στις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 και 3, εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες.

β) οι αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών επί των αυτών θεμάτων ή διαφορών, εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες,

γ) οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας επί των αυτών θεμάτων ή διαφορών.

Το οριστικό μητρώο συμπράξεων επιχειρήσεων είναι δημόσιο.

3. Μητρώο πραγματοποιηθεισών συγκεντρώσεων, στο οποίο καταχωρούνται οι κατά το άρθρο 4α γνωστοποιήσεις συγκεντρώσεων. Το μητρώο πραγματοποιηθεισών συγκεντρώσεων είναι δημόσιο.

4. Προσωρινό μητρώο συγκεντρώσεων υπαγομένων σε προληπτικό έλεγχο στο οποίο καταχωρούνται οι κατά το άρθρο 4β γνωστοποιήσεις. Το προσωρινό μητρώο συγκεντρώσεων είναι απόρρητο.

5. Οριστικό μητρώο συγκεντρώσεων υπαγομένων σε προληπτικό έλεγχο, στο οποίο καταχωρούνται:

α) οι κατά τα άρθρα 4δ και 4ε αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού, εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες,

β) οι κατά το άρθρο 4δ αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου,

γ) οι αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, εφόσον αυτές κατέστησαν αμετάκλητες,

δ) οι αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας επί των ιδίων θεμάτων ή διαφορών. Το οριστικό μητρώο συγκεντρώσεων είναι δημόσιο.

Άρθρον 20. Γνωστοποιήσεις παλαιών συμπράξεων. 1. Αι υπό του άρθρου 1 παρ. 1, προβλεπόμενοι συμφωνίαι, αποφάσεις και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής, αι υφιστάμενοι κατά τον χρόνον θέσεως εν ισχύι του παρόντος δέον να γνωστοποιηθούν υπό των συμπραπτούσων επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων εις την Υπηρεσίαν Προστασίας Ανταγωνισμού εντός τεσσάρων μηνών από της θέσεως εν ισχύι του παρόντος.

2. Η παράλειψις της κατά τα ανωτέρω γνωστοποιήσεως συνεπάγεται εις βάρος εκάστης των συμπραπτούσων και παραλειψασών την γνωστοποίησιν επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων:

α) οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1, παρ. 3, και

β) επιβολήν προστίμου εξ εκατόν χιλιάδων έως διακοσίων χιλιάδων δραχμών.

Άρθρον 21. Γνωστοποιήσεις συμπράξεων. 1. Οι προβλεπόμενες στο άρθρο 1 παρ. 1 συμφωνίες, αποφάσεις και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής πρέπει να γνωστοποιούνται από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από την σύναψη, λήψη ή τέλεση τους.

2. Παράλειψις της γνωστοποίησης συνεπάγεται εις βάρος της καθεμίας των επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες συμπράττουν και παρέλειψαν τη γνωστοποίησιν:

α) οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3.

β) επιβολή προστίμου ύψους τουλάχιστον τριών εκατομμυρίων (3.000.000) δραχμών μέχρι δέκα τοις εκατό (10%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή προηγούμενης της παράβασης χρήσης.

3. Η υποχρέωσις γνωστοποίησης της παρ. 1 δεν ισχύει για συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές όταν:

α) αυτές οι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές συνάπτονται μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, η καθεμία από τις οποίες δραστηριοποιείται για τους σκοπούς της συμφωνίας σε διαφορετικό στάδιο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής και αφορούν τους όρους με τους οποίους τα μέρη προμηθεύονται ή πωλούν ορισμένα προϊόντα και υπηρεσίες.

β) συμμετέχουν μόνο δύο επιχειρήσεις και οι συμφωνίες αυτές απλώς επιβάλλουν στον αποκτώντα ή στον χρήστη δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας ή στον εκ συμβάσεως εκδοχέα ή δικαιούχο άδειας εκμετάλλευσης μεθόδων κατασκευής ή γνώσεων σχετικών με τη χρησιμοποίηση και εφαρμογή βιομηχανικής τεχνικής περιορισμούς στην άσκηση των δικαιωμάτων αυτών.

4. Η δυνατότητα χορήγησης απαλλαγής κατά το άρθρο 1 παρ. 3 σε συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές της προηγούμενης παραγράφου προϋποθέτει γνωστοποίηση τους στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Ο χρόνος έναρξης της κατ' άρθρο 1 παρ. 3 απόφασης μπορεί να είναι προγενέστερος του χρόνου γνωστοποίησης των συμφωνιών ή εναρμονισμένων πρακτικών αυτών.

Άρθρον 22. Περιεχόμενο γνωστοποίησης. 1. Η γνωστοποίηση πρέπει να περιέχει όλα τα αναγκαία στοιχεία για την εξέταση από την Επιτροπή Ανταγωνισμού της συγκεκριμένης περίπτωσης ή την ενέργεια ερευνών κατά τομείς ή τον έλεγχο των συμπράξεων, επιχειρήσεων, οπωσδήποτε δε επί ποινή απαραδέκτου:

α) την επωνυμία και την έδρα όλων των επιχειρήσεων που συμπράττουν και τον ορισμό αντικλήτου στην Αθήνα,

β) τα έγγραφα με τα οποία καταρτίστηκε ή λήφθηκε η οικεία συμφωνία ή απόφαση και

γ) κάθε άλλο στοιχείο από το οποίο προκύπτει η γνωστοποιούμενη σύμπραξη επιχειρήσεων.

2. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί με απόφαση της να ζητήσει για το παραδεκτό της γνωστοποίησης την υποβολή και άλλων εγγράφων και στοιχείων.

3. Με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού καθορίζονται το περιεχόμενο, ο τύπος κι ο τρόπος υποβολής και καταχώρισης:

α) των κατά το άρθρο 20 και 21 γνωστοποιήσεως,

β) των κατά το άρθρο 11 αιτήσεων για έκδοση αρνητικών πιστοποιήσεων,

γ) των κατά το άρθρο 10 αιτήσεων περί εφαρμογής της παραγράφου 3 του άρθρου 1,

δ) των κατά το άρθρο 24 παρ. 1 καταγγελιών παραβάσεως των άρθρων 1 παρ. 1, 2 και 2α,

ε) κάθε άλλου συναφούς προς τις ανωτέρω γνωστοποιήσεις, αιτήσεις και καταγγελίες θέματος,

4. Με τη γνωστοποίηση υποβάλλονται ταυτόχρονα η κατά το άρθρο 11 παρ. 1 αίτηση αρνητικής πιστοποίησης ή η κατά το άρθρο 10 αίτηση περί εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3.

Άρθρον 23. Συνέπειαι γνωστοποιήσεως. 1. Μέχρις εκδόσεως αποφάσεως της Επιτροπής Προστασίας του ανταγωνισμού συμφώνως προς το άρθρον 1 παρ. 3, αι υπό των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων δυνάμει των άρθρων 20 και 21 νομίμως γνωστοποιηθείσαι συμφωνία και αποφάσεις θεωρούνται προσωρινώς έγκυροι.

2. Η ακυρότης των μη γνωστοποιηθεισών συμφωνιών και αποφάσεων, αι οποίαι υφίστανται κατά την έναρξιν ισχύος του παρόντος ανατρέχει μέχρι του χρόνου τούτου.

3. Η ακυρότης των γνωστοποιηθεισών συμφωνιών και αποφάσεων, αι οποίαι υφίστανται κατά την έναρξιν ισχύος του παρόντος ανατρέχει μέχρι του χρόνου λήξεως της προθεσμίας γνωστοποιήσεως των.

4. Η ακυρότης των μη γνωστοποιηθεισών συμφωνιών και αποφάσεων, αι οποίαι συνήφθησαν ή ελήφθησαν μετά την έναρξιν ισχύος του παρόντος ανατρέχει μέχρι του χρόνου συνάψεως ή λήψεως των.

5. Η ακυρότης των γνωστοποιηθεισών συμφωνιών και αποφάσεων, αι οποίαι συνήφθησαν ή ελήφθησαν μετά την έναρξιν ισχύος του παρόντος ανατρέχει εις τον χρόνον λήξεως της προθεσμίας γνωστοποιήσεως των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ

Άρθρον 24. Καταγγελίαι. 1. Εις καταγγελίαν περί παραβάσεως των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1 και 2 δικαιούται παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον.

2. Οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι υπάλληλοι νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οι εργαζόμενοι σε δημόσιες επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις κοινής ωφελείας και οι εντεταλμένοι προσκαίρως δημόσια υπηρεσία οφείλουν να ανακοινώνουν χωρίς υπαίτια καθυστέρηση στην Επιτροπή Ανταγωνισμού ό,τι λαμβάνουν γνώση με οποιονδήποτε τρόπο σχετικά με την παράβαση των άρθρων 1 παρ. 1, 2, 2α και 4-4στ. Σε περίπτωση παράλειψης τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι έξι (6) μηνών ή χρηματική ποινή από εκατό χιλιάδες (100.000) μέχρι πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) δραχμές.

3. Οι γραμματείς των δικαστηρίων οφείλουν να αποστέλλουν ατελώς αντίγραφον αποφάσεων εφαρμοσασών τας διατάξεις του παρόντος νόμου εις την Υπηρεσίαν Προστασίας του Ανταγωνισμού υπέχοντες εις περίπτωσιν παραλείψεως πειθαρχικήν ευθύνην.

4. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού υποχρεούται να εκδώσει απόφαση μέσα σε έξι (6) μήνες από την ημερομηνία υποβολής της καταγγελίας. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις και όταν η υπόθεση χρήζει περαιτέρω έρευνας η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να παρατείνει την ανωτέρω προθεσμία επί διμήνο.

Άρθρον 25. Συλλογή στοιχείων. 1. Όταν είναι αναγκαίο για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής Ανταγωνισμού, που ορίζονται στον παρόντα νόμο, ο Πρόεδρος της Επιτροπής ή ο εξουσιοδοτημένος από αυτόν Διευθυντής ή υπάλληλος της Γραμματείας μπορεί να ζητά με έγγραφο πληροφορίας από επιχειρήσεις, ενώσεις επιχειρήσεων ή άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή δημόσιες ή άλλες αρχές. Στο έγγραφο πρέπει να αναφέρονται οι διατάξεις του νόμου, οι οποίες θεμελιώνουν το αίτημα, η προθεσμία που τάσσεται για την παροχή των πληροφοριών, η οποία δεν μπορεί να είναι βραχύτερη των

πέντε (5) ημερών για τις πληροφορίες που αφορούν υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων ή αποφάσεις βάσει του άρθρου 4ε παρ. 3 του παρόντος νόμου, των δέκα (10) ημερών για τις πληροφορίες που αφορούν υποθέσεις συγκεντρώσεων και των είκοσι (20) ημερών για τις λοιπές περιπτώσεις καθώς και οι κυρώσεις οι οποίες προβλέπονται σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς την υποχρέωση παροχής πληροφοριών.

Αυτοί, στους οποίους απευθύνεται το έγγραφο υποχρεούνται σε άμεση, πλήρη και ακριβή παροχή των πληροφοριών που ζητούνται. Όταν οι πληροφορίες ζητούνται από επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, υποχρεούνται σε παροχή αυτών τα κατ' άρθρο 30 υπεύθυνα πρόσωπα και οι αρμόδιοι υπάλληλοι αυτών. Δεν υποχρεούνται σε παροχή πληροφοριών οι κατά το άρθρο 212 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας μη εξεταζόμενοι σε ποινικές δίκες εφόσον τηρήσουν την εκ της παρ. 3 του ίδιου άρθρου υποχρέωση. Με τις διατάξεις της παρούσας παραγράφου δεν τίγονται οι διατάξεις περί τραπεζικού απορρήτου.

2. Σε περίπτωση άρνησης δυστροπίας ή καθυστέρησης παροχής των αιτούμενων κατά την προηγούμενη παράγραφο πληροφοριών ή παροχής πληροφοριών ανακριβών ή ελλιπών με την επιφύλαξη των κατ' άρθρον 29 του παρόντος νόμου ποινικών κυρώσεων, η Επιτροπή ανταγωνισμού:

α) όταν πρόκειται για επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, διευθυντές και υπαλλήλους τους ως και ιδιώτες ή νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, επιβάλλει πρόστιμο μέχρι τρία εκατομμύρια (3.000.000) δραχμές στον καθένα από αυτούς και για κάθε παράβαση,

β) όταν πρόκειται για δημόσιους υπαλλήλους ή υπαλλήλους νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου αναφέρεται αρμοδίως προς κίνηση της πειθαρχικής δίωξης για τις πιο πάνω παραβάσεις που συνιστούν πειθαρχικό παράπτωμα.

Άρθρον 26. Διεξαγωγή ερευνών κατά περίπτωση. 1. Με την επιφύλαξη ειδικών νόμων που καθιερώνουν υποχρέωση εχεμύθειας όλες οι δημόσιες αρχές και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου υποχρεούνται να παρέχουν πληροφορίες και συνδρομή στην Επιτροπή Ανταγωνισμού και στους εντεταλμένους υπαλλήλους της κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

2. Για τη διαπίστωση παραβάσεων των άρθρων 1 παρ. 1 και των άρθρων 2, 2α, 4-4στ οι εντεταλμένοι υπάλληλοι της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, έχοντας εξουσίες φορολογικού ελεγκτή, μπορούν ιδίως:

α) να ελέγχουν τα πάσης φύσεως βιβλία, στοιχεία και λοιπά έγγραφα των επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων, λαμβάνοντας αντίγραφα ή αποσπάσματα τους,

β) να ενεργούν έρευνες στα γραφεία και τους λοιπούς χώρους των επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων,

γ) να ενεργούν κατ' οίκον έρευνες αφού τηρούν τις διατάξεις του άρθρου 9 του Συντάγματος,

δ) να λαμβάνουν, κατά την κρίση τους ένορκες ή ανώμοτες καταθέσεις με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 212 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Η σχετική εντολή παρέχεται εγγράφως από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού ή τον εξουσιοδοτημένο από αυτόν Διευθυντή της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού και περιέχει το αντικείμενο της έρευνας και τις συνέπειες της παρεμπόδισης ή δυσχέρανσης αυτής ή άρνησης εμφάνισης των αιτούμενων βιβλίων, στοιχείων και λοιπών εγγράφων ή χορήγησης αντιγράφων ή αποσπασμάτων τους.

4. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής ή ο εξουσιοδοτημένος από αυτόν Διευθυντής της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού μπορεί να ζητά εγγράφως τη συνδρομή των αρμόδιων υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης για τη διεξαγωγή των ερευνών που αναφέρονται στα στοιχεία α' έως δ' της παρ. 2 του παρόντος άρθρου.

5. Για τους ελέγχους και τις έρευνες που έγιναν, συντάσσεται από αυτόν που τις διεξήγαγε, έκθεση, αντίγραφο της οποίας κοινοποιείται στις οικείες επιχειρήσεις και τις ενώσεις επιχειρήσεων.

6. Με την επιφύλαξη των κυρώσεων που προβλέπονται στο άρθρο 29 του παρόντος νόμου, επιβάλλεται με απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού πρόστιμο έως τρία εκατομμύρια (3.000.000) δραχμές σε αυτούς που κατά οποιονδήποτε τρόπο παρεμποδίζουν ή δυσχεραίνουν τις έρευνες κατά τις διατάξεις των παρ. 1 και 3 του άρθρου αυτού, καθώς και σε αυτούς που αρνούνται να επιδείξουν τα

αιτούμενα βιβλία, στοιχεία και λοιπά έγγραφα και να χορηγήσουν αντίγραφα ή αποσπάσματα τους.

7. Σε περίπτωση άρνησης ή κατά οποιονδήποτε τρόπο παρεμπόδισης των εντεταλμένων υπαλλήλων της Γραμματείας στην άσκηση των καθηκόντων τους αυτοί μπορούν να ζητήσουν διά του αρμοδίου εισαγγελέως τη συνδρομή των κατά τόπους αστυνομικών αρχών.

Άρθρον 27. Υποχρέωση εχεμύθειας. 1. Οι πληροφορίες οι οποίες συλλέγονται κατ' εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για το σκοπό που επιδιώκεται με την αίτηση παροχής πληροφοριών, τον έλεγχο ή την ακρόαση.

2. Με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 37 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας οι υπάλληλοι της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού και οι υπάλληλοι των αρμόδιων υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής και Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης στους οποίους παρέχεται εντολή κατά τις παρ. 2 έως 4 του άρθρου 26 και οι οποίοι λαμβάνουν, με αφορμή την υπηρεσία τους, γνώση απόρρητων στοιχείων επιχειρήσεων, ενώσεων επιχειρήσεων ή άλλων φυσικών ή νομικών προσώπων που δεν έχουν σχέση με την εφαρμογή του παρόντος νόμου, υποχρεούνται να τηρούν για τα στοιχεία αυτά εχεμύθεια.

3. Όταν πρόκειται για απόρρητα στοιχεία, τα οποία έχουν σχέση με την εφαρμογή του νόμου, οι ως άνω υπάλληλοι τηρούντες και γι' αυτά εχεμύθεια, με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 37 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας τα ανακοινώνουν στον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού με έκθεση, επισυνάπτοντας και τα σχετικά στοιχεία. Η έκθεση αυτή και τα συνημμένα σε αυτή στοιχεία μπορούν να αποτελέσουν μέρος του φακέλου, ο οποίος υποβάλλεται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, στο Διοικητικό Συμβούλιο της Επικρατείας τα οποία αποβάλλουν έκτοτε τον απόρρητο χαρακτήρα τους.

4. Όποιος παραβαίνει τις κατά, τις προηγούμενες παραγράφους υποχρεώσεις:

α) τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 252 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και με χρηματική ποινή από διακόσιες χιλιάδες (200.000) μέχρι δύο εκατομμύρια (2.000.000) δραχμές.

β) διώκεται πειθαρχικώς για την παράβαση της υποχρέωσης εχεμύθειας που συνιστά πειθαρχικό αδίκημα.

5. Ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού που παραβαίνουν τις κατά τις προηγούμενες παραγράφους υποχρεώσεις τιμωρούνται σύμφωνα με το άρθρο 252 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και με χρηματική ποινή από πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) μέχρι τρία εκατομμύρια (3.000.000) δραχμές και με την ίδια απόφαση εκπίπτουν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

ΚΥΡΩΣΕΙΣ – ΤΕΛΗ

Άρθρον 28. Υποχρέωση ανακοίνωσης παραβάσεων. Η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, όταν διαπιστώσει παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1, 2 2α και 4-4στ οφείλει να την ανακοινώσει στην αρμόδια εισαγγελική αρχή το αργότερο μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από την έκδοση της οικείας απόφασης της.

Άρθρον 29. Ποινικές κυρώσεις. 1. Όποιος ατομικώς ή ως εκπρόσωπος νομικού προσώπου συνάπτει συμφωνίες λαμβάνει αποφάσεις ή εφαρμόζει εναρμονισμένη πρακτική, από αυτές που απαγορεύονται από το άρθρο 1 παρ. 1 και όποιος ενεργεί κατά παράβαση των άρθρων 4-4στ, καθώς και όποιος με τις ιδιότητες αυτές κατά παράβαση του άρθρου 2 καταχράται τη δεσπόζουσα θέση στην αγορά του ίδιου ή της επιχείρησης που εκπροσωπεί ή κατά παράβαση του άρθρου 2α καταχράται τη σχέση οικονομικής εξάρτησης προς αυτόν ή προς την επιχείρηση που εκπροσωπεί, τιμωρείται με χρηματική ποινή από ένα εκατομμύριο (1.000.000) έως πέντε εκατομμύρια (5.000.000) δραχμές. Σε περίπτωση υποτροπής τα όρια αυτά διπλασιάζονται.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών και με χρηματική ποινή από ένα εκατομμύριο (1.000.000) έως τρία εκατομμύρια (3.000.000) δραχμές τιμωρούνται:

α) Όποιος παρακωλύει με οποιονδήποτε τρόπο τον έλεγχο για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου εκ μέρους των κατά το άρθρο 26 αρμόδιων οργάνων, ιδίως με την παρεμβολή προσκομμάτων ή απόκρυψη στοιχείων,

β) Όποιος αρνείται ή κωλυσιεργεί στην παροχή των κατά το άρθρο 25 πληροφοριών στην Επιτροπή Ανταγωνισμού ή τα αρμόδια για τον έλεγχο όργανα.

γ) Όποιος παρέχει, κατά παράβαση των διατάξεων των άρθρων 25 και 26 στην Επιτροπή Ανταγωνισμού ή στα αρμόδια για τον έλεγχο όργανα, εν γνώσει, ψευδείς πληροφορίες ή αποκρύπτει αληθείς.

δ) Όποιος αρνείται, αν και έχει κληθεί για το σκοπό αυτόν από εντεταλμένο κατά το άρθρο 26 παρ. 1-3 υπάλληλο της Επιτροπής Ανταγωνισμού ή άλλο αρμόδιο για τον έλεγχο όργανο, να προβεί σε ένορκη ή ανώμοτη κατάθεση ενώπιον του, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 26 παρ. 2, καθώς και όποιος, κατά τη διάρκεια της κατάθεσης του, εν γνώσει καταθέτει ψευδή ή αρνείται ή αποκρύπτει τα αληθή.

Σε περίπτωση υποτροπής τα παραπάνω όρια χρηματικής ποινής διπλασιάζονται.

Άρθρον 30. Υπεύθυνα φυσικά πρόσωπα. 1. Υπεύθυνοι δια την τήρησιν των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1 και 2 του παρόντος νόμου, καθ' ων ασκείται η ποινική δίωξις και επιβάλλεται η ποινή, κατά την διάταξιν του άρθρου 29 παρ. 1, είναι, επί προσωπικών επιχειρήσεων οι επιχειρηματίαι, επί προσωπικών εταιριών οι ομόρρυθμοι εταίροι, επί εταιριών περιορισμένης ευθύνης και ομόρρυθμοι εταίροι, επί εταιριών περιορισμένης ευθύνης και συνεταιρισμών οι διαχειρισταί και επί ανωνύμων εταιριών τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, απαγορευομένου του διορισμού ετέρου υπευθύνου. Επί αποφάσεων ληφθεισών κατά πλειοψηφίαν ευθύνονται οι υπερψηφίσαντες. Τα αυτά φυσικά πρόσωπα είναι υπεύθυνα διά της προσωπικής παρουσίας των και δια προσωπικής κρατήσεως εις ολόκληρον μεταξύ των και μετά του οικείου νομικού προσώπου, δια την καταβολήν των επιβαλλομένων εις τούτο κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου προστίμων.

2. Υφισταμένων των κατά τον παρόντα νόμον προϋποθέσεων, τα ανωτέρω φυσικά πρόσωπα υπέχουν την ρηθείσαν ευθύνην ανεξαρτήτως της ισχύος των οικείων συμφωνιών αποφάσεων ή περιπτώσεων ενηρμονισμένης πρακτικής.

3. Η υπό της οικείας επιχειρήσεως ή ενώσεως επιχειρήσεων γνωστοποίησις κατ' άρθρο 20 ή 21 συμφωνίας αποφάσεως ή ενηρμονισμένης πρακτικής εκ των υπό του άρθρου 1 παρ. 1, προβλεπομένων, απαλλάσσει της κατά το άρθρον 29 παρ. 1 ποινικής ευθύνης τα εν τη παραγράφω 1 του παρόντος πρόσωπα. Εν τούτοις τα πρόσωπα ταύτα υπέχουν την ευθύνην ταύτην εφ' όσον η οικεία επιχείρησης ή ένωσις επιχειρήσεων δεν ήθελε συμμορφωθή, εντός δέκα πέντε ημερών από της προς ταύτην κοινοποιήσεως της προς απόφασιν της Επιτροπής Προστασίας του

Ανταγωνισμού επιτασσούσης την παύσιν διαπιστωθείσης υπ' αυτής παραβάσεως και την παράλειψιν ταύτης εις το μέλλον.

4. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων ισχύουν ανάλογα και για την περίπτωση της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της σχέσης οικονομικής εξάρτησης (άρθρο 2α) και την περίπτωση των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων (άρθρα 4-4στ).

Άρθρον 31. 1. Οι κατά τα άρθρα 4α και 4β γνωστοποιήσεις, οι κατά τα άρθρα 4δ παρ. 7 και 4ε παρ. 3 αιτήσεις, οι κατά τα άρθρα 20 και 21 γνωστοποιήσεις, η κατά το άρθρο 10 αίτηση περί εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3 ή ανανέωσης της αποφάσεως περί αυτής και η αίτηση χορήγησης της κατά το άρθρο 11 αρνητικής πιστοποίησης πρέπει, με την ποινή του απαραδέκτου, να συνοδεύονται από γραμμάτιο καταβολής στο αρμόδιο δημόσιο ταμείο παραβόλου σαράντα χιλιάδων (40.000) δραχμών. Η κατά το άρθρο 9 παράγραφος αίτηση αυτού που έχει υποβάλλει καταγγελία για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων πρέπει με την ποινή του απαραδέκτου, να συνοδεύεται από γραμμάτιο καταβολής στο αρμόδιο δημόσιο ταμείο παραβόλου εκατό χιλιάδων (100.000) δραχμών.

2. Η προσφυγή, η αίτηση αναίρεσης, η ανακοπή, η αίτηση αναθεώρησης και η παρέμβαση που ασκούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου στα διοικητικά δικαστήρια, καθώς και η ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού αίτηση επανασυζήτησης πρέπει, με την ποινή του απαραδέκτου, να συνοδεύονται από γραμμάτιο καταβολής παραβόλου τριάντα χιλιάδων (30.000) δραχμών και γραμμάτιο καταβολής τελών συζητήσεως δέκα χιλιάδων (10.000) δραχμών, που εκδίδονται από το αρμόδιο δημόσιο ταμείο. Ως προς την απόδοση του παραβόλου εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 171 παρ. 5 του Κώδικα Φορολογικής Δικονομίας και του άρθρου 36 παρ. 4 του νομοθετικού διατάγματος 170/1973 (περί Συμβουλίου Επικρατείας). Από την υποχρέωση αυτή απαλλάσσεται το Δημόσιο.

3. Τα υπέρ του Δημοσίου τέλη χαρτοσήμου στα δικόγραφα και τα προσαγόμενα έγγραφα, καθώς και τα υπέρ του Ταμείου Συντάξεων Νομικών, του Ταμείου Χρηματοδοτήσεως Δικαστικών Κτιρίων και του Ταμείου Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών τέλη, για την εγγραφή στο πινάκιο, την παράσταση δικηγόρου, την κατάθεση δικογράφων ή υπομνημάτων και την εν γένει συζήτηση των υποθέσεων ορίζονται για μεν την ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού

διαδικασία ίσα προς τα της ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου διαδικασίας για δε τις ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου και του Συμβουλίου Επικρατείας διαδικασίες στο διπλάσιο των τελών των συνήθως οικείων διαδικασιών.

4. Ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας επί των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων απολαύει ατέλειας ως εάν είναι αυτό το Δημόσιον, δια παν υπ' αυτού ασκούμενο, κατά τον παρόντα νόμον, ένδικον βοήθημα και την επ' αυτού, εν γένει, διαδικασίαν.

5. Δια προεδρικού διατάγματος εκδιδόμενου με πρότασιν των Υπουργών Οικονομικών και Εμπορίου, ρυθμίζονται αι λεπτομέρειαι εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΤΕΛΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρον 32. Έκταση εφαρμογής του νόμου. Ο παρών νόμος εφαρμόζεται σε όλους τους περιορισμούς του ανταγωνισμού, που επενεργούν ή μπορούν να επενεργήσουν στη χώρα, έστω και αν αυτοί οφείλονται σε συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων ή συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, που πραγματοποιούνται ή λαμβάνονται έξω από αυτή ή σε επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων, που δεν έχουν εγκατάσταση σε αυτή. Το ίδιο ισχύει και για την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης ή την κατάχρηση σχέσης οικονομικής εξάρτησης που εκδηλώνεται στη χώρα.

Άρθρον 33. Δημοσίευση αποφάσεων. Οι κοινές αποφάσεις των αρμοδίων Υπουργών, οι κανονιστικού περιεχομένου αποφάσεις του Υπουργού Εμπορίου και οι αποφάσεις, γνωμοδοτήσεις και εκθέσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού που προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου, δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρον 33α. Κωδικοποίηση διατάξεων. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εμπορίου, μπορεί οι διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας περί ανταγωνισμού να κωδικοποιούνται σε ενιαίο κείμενο μεταγλωτιζόμενες επιτρεπομένης της αναμορφώσεως της σειράς των σχετικών άρθρων.

Άρθρον 34. Εφαρμογή διατάξεων περί επιδόσεων. Δια πάσας τας υπό του παρόντος νόμου προβλεπομένας κλητεύσεις ενώπιον της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού και της Υπηρεσίας Προστασίας του ανταγωνισμού ως και δια πάσας τας επιδόσεις αποφάσεων και εγγράφων αυτών, εφαρμόζονται κατ' αναλογίαν αι περί επιδόσεων διατάξεις των άρθρων 56 έως 67 του Κωδικός Φορολογικής Δικονομίας. Η επίδοση των υπόλοιπων εγγράφων μπορεί να γίνεται με συστημένη επιστολή.

Άρθρον 35. Είσπραξις προστίμων. 1. Τα υπό των διατάξεων του παρόντος νόμου προβλεπόμενα πρόστιμα βεβαιούνται ως δημόσια έσοδα και εισπράττονται κατά τον Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων.

Άρθρον 36. Διατηρούμενοι διατάξεις. Ειδικαί διατάξεις προστατεύουσαι την ελευθερίαν του ανταγωνισμού ή προβλέπουσαι περί αναγκαστικών συμπράξεων επιχειρήσεων, διατηρούνται εν ισχύι, καθώς και το άρθρο 11 του Ν. 1542/1985 (ΦΕΚ 72 Α/26.4.1985).

Άρθρον 37. Έναρξις ισχύος του νόμου. Η ισχύς του παρόντος νόμου άρχεται μετά εξάμηνον από της δημοσιεύσεως του δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως εκτός εάν άλλως ορίζεται εν αυτό.

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ Ν. 2837/2000

Άρθρον 1. 26. Οι συγκεντρώσεις που έχουν πραγματοποιηθεί ή γνωστοποιηθεί στην Επιτροπή Ανταγωνισμού κατ' εφαρμογή των άρθρων 4α και 4β του Ν. 703/1977, για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, κρίνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 703/1977, όπως αυτές τροποποιήθηκαν με τις διατάξεις των προηγουμένων παραγράφων.

27. Οι διατάξεις του άρθρου 21 παρ. 3 και 4 του Ν. 703/1977, που προστίθενται με τον παρόντα νόμο εφαρμόζονται και στις συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που υφίστανται κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος.

28. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης Οικονομικών και Ανάπτυξης καθορίζεται η αναδιάρθρωση της Γραμματείας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οργάνωση, οι αρμοδιότητες, τα απαιτούμενα προσόντα του προσωπικού, ο αριθμός των θέσεων προσωπικού, η κατανομή τους σε κλάδους και ειδικότητες, καθώς και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

29. Ειδικά για το οικονομικό έτος 2000, με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Οικονομικών, μπορεί να μεταφέρεται, ως κρατική επιχορήγηση,

μέρος του ποσού που προβλέπεται στον κωδικό ΚΑΕ 2419 «Επιχορήγηση σε λοιπά Επιστημονικά Ιδρύματα» του φορέα 35/120 του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Ανάπτυξης το οποίο κατατίθεται ως έσοδο της Επιτροπής Ανταγωνισμού στο λογαριασμό που αναφέρεται στην παρ. 2 του άρθρου 8 του Ν. 703/1977, όπως ισχύει και αντικαθίσταται με τον παρόντα.

30. Οι διατάξεις της παρ. 25 του άρθρου 1 του παρόντος εφαρμόζονται και σε προσφυγές που δεν έχουν συζητηθεί με τη δημοσίευση του παρόντος καθώς και σε αιτήσεις αναστολής εκτελέσεως για τις οποίες δεν εκδόθηκαν αποφάσεις μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος και οι οποίες παραπέμπονται στο αρμόδιο δικαστήριο και πριν από την παραπομπή των αντίστοιχων προσφυγών.

3. ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

Νόμος 2251/1994

Άρθρο 1. Δικαιώματα καταναλωτών. Έννοιες καταναλωτή-προμηθευτή. 1. Η Πολιτεία μεριμνά για τα συμφέροντα των καταναλωτών.

2. Η Πολιτεία μεριμνά ιδίως για:

α) την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών,

β) τα οικονομικά τους συμφέροντα,

γ) την οργάνωσή τους σε ενώσεις καταναλωτών,

δ) το δικαίωμα ακρόασής τους σε θέματα που τους αφορούν και

ε) την πληροφόρηση και επιμόρφωσή τους σε καταναλωτικά θέματα.

3. Οι διατάξεις που προστατεύουν τους καταναλωτές ισχύουν τόσο στον ιδιωτικό τομέα όσο και για ης επιχειρήσεις οποιασδήποτε μορφής του δημόσιου τομέα και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

4. Κατά την έννοια αυτού του νόμου:

α) Καταναλωτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο για το οποίο προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή το οποίο κάνει χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών εφόσον αποτελεί τον τελικό αποδέκτη τους. Καταναλωτής είναι και κάθε αποδέκτης του διαφημιστικού μηνύματος.

β) Προμηθευτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, κατά την άσκηση της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής του δραστηριότητας, προμηθεύει προϊόντα ή παρέχει υπηρεσίες στον καταναλωτή. Προμηθευτής είναι και ο διαφημιζόμενος. Προμηθευτής είναι επίσης και ο παραγωγός ως προς την ευθύνη του για ελαττωματικά προϊόντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Άρθρον 2. Γενικοί όροι συναλλαγών-Καταχρηστικοί γενικοί

όροι. 1. Όροι που έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων για απροσδιόριστο αριθμό μελλοντικών συμβάσεων (γενικοί όροι των συναλλαγών) δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή, αν κατά την κατάρτιση της σύμβασης τους αγνοούσε ανυπαιτίως και ο προμηθευτής δεν του υπέδειξε την ύπαρξή τους ή του στέρησε τη δυνατότητα να λάβει πραγματική γνώση του περιεχομένου τους.

2. Οι γενικοί όροι συμβάσεων και παρεπόμενων συμφωνιών, που καταρτίζονται στην Ελλάδα, διατυπώνονται στην ελληνική γλώσσα. Εξαιρούνται οι γενικοί όροι των διεθνών συναλλαγών.

3. Έντυποι γενικοί όροι συναλλαγών εκτυπώνονται ευανάγνωστα σε εμφανές μέρος του εγγράφου της σύμβασης

4. Όροι που συμφωνήθηκαν ύστερα από διαπραγμάτευση μεταξύ των συμβαλλομένων (ειδικοί όροι) είναι επικρατέστεροι από τους αντίστοιχους γενικούς όρους

5. Κατά την ερμηνεία των γενικών όρων συναλλαγών λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη προστασίας του καταναλωτικού κοινού. Γενικοί όροι συναλλαγών που διατυπώθηκαν μονομερώς από τον προμηθευτή ή από τρίτο για λογαριασμό του προμηθευτή, σε περίπτωση αμφιβολίας ερμηνεύονται υπέρ του καταναλωτή.

Ειδικά, όταν ελέγχεται το περιεχόμενο του γενικού όρου συναλλαγών στο πλαίσιο των διαδικασιών της παρ. 9 του άρθρου 10 (συλλογική δικαστική προστασία) και της παρ. 3 του άρθρου 14 του παρόντος νόμου προτιμάται η δυσμενέστερη για τον καταναλωτή ερμηνευτική εκδοχή, εφόσον αυτή οδηγεί σε απαγόρευση διατύπωσης και χρήσης του σχετικού όρου

6. Γενικοί όροι συναλλαγών που έχουν ως αποτέλεσμα τη διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του

καταναλωτή απαγορεύονται και είναι άκυροι. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας γενικού όρου ενσωματωμένου σε σύμβαση κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση, ο σκοπός της, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναψή της και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.» *** Η παρ.6 αντικαταστάθηκε ως άνω με την παρ.24 άρθρ.10 Ν.2741/1999,ΦΕΚ Α 199/28.9.1999.

7. Σε κάθε περίπτωση καταχρηστικοί είναι ιδίως οι όροι που

α) παρέχουν στον προμηθευτή, χωρίς εύλογη αιτία, υπερβολικά μεγάλη προθεσμία αποδοχής της πρότασης του καταναλωτή για σύναψη σύμβασης,

β) περιορίζουν τις ανειλημμένες συμβατικές υποχρεώσεις και ευθύνες των προμηθευτών,

γ) προβλέπουν προθεσμία καταγγελίας της σύμβασης υπερβολικά σύντομη για τον καταναλωτή ή υπερβολικά μακρά για τον προμηθευτή,

δ) συνεπάγονται την παράταση ή ανανέωση της σύμβασης για χρονικό διάστημα υπερβολικά μακρό, αν ο καταναλωτής δεν την καταγγείλει σε ορισμένο χρόνο,

ε) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο ειδικό και σπουδαίο λόγο,

στ) επιτρέπουν στον προμηθευτή να καταγγείλει σύμβαση αόριστης διάρκειας χωρίς εύλογη προθεσμία,

ζ) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα να κρίνει μονομερώς αν η παροχή του είναι σύμφωνη με τη σύμβαση,

η) επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το απεριόριστο δικαίωμα να ορίζει μονομερώς το χρόνο εκπλήρωσης της παροχής του,

θ) ορίζουν ότι η παροχή δεν είναι υποχρεωτικό να ανταποκρίνεται στις ουσιώδεις, για τον καταναλωτή, προδιαγραφές, στο δείγμα, στις ανάγκες της ειδικής χρήσης, για την οποία την προορίζει ο καταναλωτής και την οποία αποδέχεται ο προμηθευτής ή στο συνηθισμένο προορισμό της,

ι) επιτρέπουν στον προμηθευτή να μην εκτελέσει τις υποχρεώσεις του χωρίς σπουδαίο λόγο,

ια) χωρίς σπουδαίο λόγο αφήνουν το τίμημα αόριστο και δεν επιτρέπουν τον προσδιορισμό του με κριτήρια ειδικά καθορισμένα στη σύμβαση και εύλογα για τον καταναλωτή,

ιβ) περιορίζουν την ευθύνη του προμηθευτή για κρυμμένα ελαττώματα του πράγματος,

ιγ) αποκλείουν ή περιορίζουν υπέρμετρα την ευθύνη του προμηθευτή,

ιδ) προβλέπουν τη μετακύληση της ευθύνης του πωλητή, ή του εισαγωγέα αποκλειστικά στον παραγωγό του αγαθού ή σε άλλον,

ιε) περιορίζουν την υποχρέωση του προμηθευτή να τηρεί τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει οι εντολοδόχοι του ή εξαρτούν την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του από την τήρηση ειδικής τυπικής διαδικασίας.

ιστ) επιτρέπουν στον προμηθευτή να καταγγέλλει τη σύμβαση κατά την κρίση του, αν η ίδια ευχέρεια δεν αναγνωρίζεται στον καταναλωτή, ή να παρακρατεί τα ποσά που έχουν καταβληθεί για παροχές που δεν έχουν ακόμη εκτελεσθεί από αυτόν, όταν τη σύμβαση καταγγέλλει ο ίδιος,

ιζ) συνεπάγονται παραίτηση του καταναλωτή από τα δικαιώματά του σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής του προμηθευτή, ακόμη και αν τον προμηθευτή βαρύνει πταίσμα,

ιη) εμποδίζουν τον καταναλωτή να υπαναχωρήσει (από τη σύμβαση), όταν η αύξηση του τιμήματος σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης είναι υπερβολική για αυτόν,

ιθ) αποκλείουν ή περιορίζουν τη νόμιμη ευχέρεια του καταναλωτή να μην εκτελέσει τη σύμβαση,

κ) απαγορεύουν στον καταναλωτή να επισχέσει εν όλω ή εν μέρει την καταβολή του τιμήματος, όταν ο προμηθευτής δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του, κα) επιβάλλουν στον καταναλωτή που πιστώθηκε με το τίμημα των αγαθών ή υπηρεσιών να εκδώσει μεταχρονολογημένη επιταγή,

κβ) συνεπάγονται παραίτηση του καταναλωτή από τις ενστάσεις του κατά τρίτου που διαδέχεται τον προμηθευτή στη σχέση με τον καταναλωτή,

κγ) απαγορεύουν στον καταναλωτή να προτείνει σε συμψηφισμό προς υποχρεώσεις του από τη σύμβαση ομοειδείς απαιτήσεις του κατά του προμηθευτή,

κδ) βεβαιώνουν ότι ο καταναλωτής γνωρίζει ορισμένους όρους της σύμβασης ή την κατάσταση των προμηθευόμενων πραγμάτων ή την ποιότητα των υπηρεσιών, ενώ πραγματικά τα αγνοεί,

κε) υποχρεώνουν τον καταναλωτή να προκαταβάλει υπερβολικά μεγάλο μέρος του τιμήματος πριν αρχίσει η εκτέλεση της σύμβασης από τον προμηθευτή, μολονότι ο προμηθευτής δεν ανέλαβε την υποχρέωση να εκτελέσει παραγγελία του καταναλωτή με βάση συγκεκριμένες προδιαγραφές ή χαρακτηριστικά ούτε η παροχή του προμηθευτή συνιστάται σε υπηρεσίες με κράτηση,

κστ) επιτρέπουν στον προμηθευτή να απαιτήσει από τον καταναλωτή υπέρμετρες εγγυήσεις,

κζ) αναστρέφουν το βάρος της απόδειξης σε βάρος του καταναλωτή ή περιορίζουν υπέρμετρα τα αποδεικτικά του μέσα,

κη) περιορίζουν υπέρμετρα την προθεσμία, μέσα στην οποία ο καταναλωτής οφείλει να υποβάλει στον προμηθευτή τα παράπονα ή να εγείρει τις αξιώσεις του κατά του προμηθευτή,

κθ) αναθέτουν στον προμηθευτή χωρίς σπουδαίο λόγο την αποκλειστικότητα της συντήρησης και των επισκευών του πράγματος και της προμήθειας των ανταλλακτικών,

λ) επιβάλλουν στον καταναλωτή, σε περίπτωση μη εκπλήρωσης της παροχής του, υπέρμετρη οικονομική επιβάρυνση ή

λα) αποκλείουν την υπαγωγή των διαφορών από σύμβαση στο φυσικό τους δικαστή με την πρόβλεψη αποκλειστικής αλλοδαπής δικαιοδοσίας ή διαιτησίας.

8. Ο προμηθευτής δεν μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητα ολόκληρης της σύμβασης, για το λόγο ότι ένας ή περισσότεροι γενικοί όροι είναι άκυροι ως καταχρηστικοί.

9. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση όταν η σύμβαση μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή συνδέεται στενά με την Ελλάδα ή άλλη χώρα του Ε. Ο. Χ. , ανεξάρτητα από τη συμβατική επιλογή δικαίου χώρας εκτός Ε .Ο. Χ.

Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και για κάθε όρο σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης. Θεωρείται ότι ο όρος δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, όταν ο καταναλωτής δεν μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό του. Το γεγονός ότι για ορισμένα στοιχεία κάποιου όρου ή για έναν μεμονωμένο όρο υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση δεν αποκλείει την εφαρμογή του παρόντος άρθρου στο υπόλοιπο της σύμβασης, εάν από το σύνολο των περιστάσεων προκύπτει ότι πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης. Το βάρος απόδειξης ότι υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση φέρει ο προμηθευτής".

Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και για κάθε όρο σύμβασης που δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης. Θεωρείται ότι ο όρος δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, όταν ο καταναλωτής δεν μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό του. Το γεγονός ότι για ορισμένα στοιχεία κάποιου όρου ή για έναν μεμονωμένο όρο υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση δεν αποκλείει την εφαρμογή του παρόντος άρθρου στο υπόλοιπο της σύμβασης, εάν από το σύνολο των περιστάσεων προκύπτει ότι πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης. Το βάρος απόδειξης ότι υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση φέρει ο προμηθευτής.

Άρθρον 3. Συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος. 1.

Συμβάσεις παροχής αγαθών ή υπηρεσιών, που καταρτίζονται με πρωτοβουλία του προμηθευτή χωρίς ρητή πρόσκληση από τον καταναλωτή ή με επίσκεψη του προμηθευτή στον τόπο κατοικίας, διαμονής ή εργασίας του καταναλωτή ή σε χώρο επιλογής του προμηθευτή έξω από το εμπορικό κατάστημά του, είναι άκυρες υπέρ του καταναλωτή, αν δεν καταρτισθούν με έγγραφο στο οποίο να αναφέρονται:

α) το όνομα ή η επωνυμία και η πλήρης διεύθυνση του προμηθευτή και αυτού που συμβάλλεται στο όνομα και για λογαριασμό του προμηθευτή. Η μνεία αριθμού ταχυδρομικής θυρίδας δεν αρκεί,

β) η χρονολογία και η πλήρης διεύθυνση του τόπου κατάρτισης της σύμβασης,

γ) η περιγραφή της φύσης και των χαρακτηριστικών των εμπορευμάτων ή υπηρεσιών,

δ) οι όροι εκτέλεσης της σύμβασης και ιδίως ο τρόπος και ο χρόνος παράδοσης των εμπορευμάτων ή παροχής των υπηρεσιών,

ε) η ολική επιβάρυνση του καταναλωτή και οι όροι πληρωμής και ιδίως, σε περίπτωση πίστωσης του τιμήματος ή πληρωμής με δόσεις, το πραγματικό επιτόκιο και το επιτρεπόμενο ανώτατο όριο επιτοκίου και

στ) το κατά την παράγραφο 4 του παρόντος άρθρου δικαίωμα υπαναχώρησης και, σε χωριστό έντυπο, υπόδειγμα δήλωσης υπαναχώρησης του καταναλωτή από τη σύμβαση.

2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται και όταν η σύμβαση καταρτίστηκε έπειτα από ρητή πρόσκληση του προμηθευτή από τον καταναλωτή, έχει όμως αντικείμενο προϊόντα άλλα από εκείνα για τα οποία έγινε η πρόσκληση, εκτός αν ο καταναλωτής γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει ότι και τα άλλα αυτά προϊόντα περιλαμβάνονται στις εμπορικές δραστηριότητες του προμηθευτή ή αν τα προϊόντα αυτά σχετίζονται άμεσα με τα προϊόντα για τα οποία έγινε η πρόσκληση.

3. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 εφαρμόζονται και όταν ο καταναλωτής έχει υποβάλει προφορικά (πρόταση για κατάρτιση σύμβασης) υπό συνθήκες όμοιες με εκείνες των προηγούμενων παραγράφων, ακόμη και αν δεν δεσμεύεται από την προσφορά του μέχρι την αποδοχή της από τον προμηθευτή.

4. Στις περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων, ο καταναλωτής έχει δικαίωμα υπαναχώρησης, που ασκείται με συστημένη επιστολή μέσα σε δέκα (10) εργάσιμες ημέρες από την παραλαβή του εγγράφου της σύμβασης ή από την τυχόν μεταγενέστερη παραλαβή του προϊόντος, εκτός αν στη σύμβαση προβλέπεται μακρότερη προθεσμία. Παραίτηση από το δικαίωμα αυτό είναι άκυρη.

5. Απαγορεύεται η είσπραξη όλου ή μέρους του τιμήματος, ακόμη και με μορφή αρραβώνα, εγγυοδοσίας, έκδοσης ή αποδοχής αξιόγραφων ή με άλλη μορφή κατά τη διάρκεια της προθεσμίας της προηγούμενης παραγράφου.

6. Ο καταναλωτής δεν έχει υποχρέωση φύλαξης ή επιστροφής του προϊόντος που του έστειλε ο προμηθευτής για δοκιμή ή εξέταση ή ως δείγμα, εκτός αν το ζήτησε ο ίδιος ή αν συμφωνήθηκε διαφορετικά.

7. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν εφαρμόζονται:

α) στις πωλήσεις μικροπωλητών χωρίς μόνιμη εγκατάσταση.

β) στις συμβάσεις για την κατασκευή, πώληση ή μίσθωση ακινήτων και στις συμβάσεις που αφορούν άλλα δικαιώματα σχετικά με ακίνητα. Εν τούτοις οι συμβάσεις προμήθειας αγαθών για την ενσωμάτωσή τους σε ακίνητα ή οι συμβάσεις για την επισκευή ακινήτων εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτού του άρθρου.

γ) στις συμβάσεις για την προμήθεια τροφίμων, ποτών ή άλλων αγαθών, που προορίζονται για την τρέχουσα οικιακή κατανάλωση και τα οποία παραδίδουν κατ' οίκον διανομείς σε τακτά ή συχνά διαστήματα.

δ) στις συμβάσεις για την προμήθεια αγαθών ή υπηρεσιών, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθοι όροι: ι) η σύμβαση συνάπτεται βάσει καταλόγου του προμηθευτή, τον οποίο ο καταναλωτής είχε την ευκαιρία να συμβουλευθεί χωρίς να είναι παρών ο αντιπρόσωπος του προμηθευτή, ιι) προβλέπεται η εξακολούθηση της επαφής ανάμεσα στον αντιπρόσωπο του προμηθευτή και στον καταναλωτή όσον αφορά τη συγκεκριμένη ή άλλη μεταγενέστερη συναλλαγή και ιιι) τόσο ο κατάλογος όσο και η σύμβαση πληροφορούν τον καταναλωτή ότι έχει δικαίωμα να επιστρέψει τα αγαθά στον προμηθευτή μέσα σε χρονικό διάστημα όχι μικρότερο των δέκα (10) ημερών από την παραλαβή τους ή να λύσει τη σύμβαση μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα, χωρίς να αναλαμβάνει οποιαδήποτε άλλη υποχρέωση, εκτός από μία εύλογη φροντίδα για τα αγαθά αυτά.

ε) στις ασφαλιστικές συμβάσεις και

στ) στις συμβάσεις με αντικείμενο κινητές αξίες.

Άρθρον 4. Σύμβαση από απόσταση. 1. Σύμβαση από απόσταση, με την έννοια αυτού του άρθρου, είναι σύμβαση που αφορά αγαθό ή υπηρεσία και συνάπτεται ύστερα από πρόταση του προμηθευτή χωρίς ταυτόχρονη φυσική παρουσία του προμηθευτή και του καταναλωτή, με τη χρησιμοποίηση τεχνικής επικοινωνίας από απόσταση για τη διαβίβαση της πρότασης για σύναψη σύμβασης και της αποδοχής.

2. Σύμβαση από απόσταση είναι άκυρη υπέρ του καταναλωτή, αν κατά την πρόταση σύναψης σύμβασης ο καταναλωτής δεν ενημερώθηκε με τα μέσα της χρησιμοποιούμενης τεχνικής επικοινωνίας κατά τρόπο σαφή για τα ακόλουθα ιδίως στοιχεία:

- α) την ταυτότητα του προμηθευτή,
- β) τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του αγαθού ή της υπηρεσίας,
- γ) την τιμή, την ποσότητα και τις δαπάνες μεταφορά, καθώς και το φόρο προστιθεμένης αξίας, εφόσον δεν περιλαμβάνεται στην τιμή,
- δ) τον τρόπο πληρωμής, παράδοσης και εκτέλεσης,
- ε) τη διάρκεια ισχύος της πρότασης για σύναψη σύμβαση και
- στ) το δικαίωμα υπαναχώρησης.

3. Ο καταναλωτής δεν επιβαρύνεται με τις δαπάνες της επικοινωνίας από απόσταση για τη διαβίβαση της αποδοχής ή για την εκτέλεση της υπηρεσίας, εκτός αν αυτό αναφέρεται σαφώς στην πρόταση για σύναψη σύμβασης.

4. Απαγορεύεται να αποστέλλονται στον καταναλωτή αγαθά ή να παρέχονται υπηρεσίες χωρίς προηγούμενη παραγγελία εκ μέρους του όταν αυτός καλείται να τα αποκτήσει έναντι πληρωμής ή να τα επιτρέψει, έστω και χωρίς να καταβάλει τις δαπάνες αποστολής. Αν η αποστολή αυτή πραγματοποιηθεί, ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να διαθέσει το αγαθό ή την υπηρεσία, κατά την κρίση του, χωρίς να οφείλει οποιοδήποτε τίμημα εκτός αν η αποστολή οφείλεται σε προφανές λάθος, όποτε το θέτει, για εύλογο χρόνο και εφόσον η φύση του αγαθού ή της υπηρεσίας το επιτρέπει, στη διάθεση του προμηθευτή. Η παράλειψη απάντησης δεν ισοδυναμεί σε καμία περίπτωση με συναίνεση.

5. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζονται όταν ο προμηθευτή αδυνατεί να παραδώσει το αγαθό ή να παράσχει την υπηρεσία που του παραγγέλθηκε, προμηθεύει όμως ισοδύναμο αγαθό ή παρέχει ισοδύναμη υπηρεσία της ίδια ποιότητας και στην ίδια τιμή, γνωστοποιώντας εγγράφως στον καταναλωτή, ότι μπορεί να επιτρέψει το προϊόν ή την υπηρεσία υποκατάστασης, εάν δεν μείνει ικανοποιημένος. Δεν εμπίπτει στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου και η αποστολή δειγμάτων ή διαφημιστικών δώρων

6. Η χρησιμοποίηση των τεχνικών επικοινωνίας πρέπει να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην προσβάλλεται η ιδιωτική ζωή του καταναλωτή. Απαγορεύεται χωρίς τη συναίνεση του καταναλωτή η χρησιμοποίηση τεχνικών επικοινωνίας για την πρόταση σύναψης σύμβασης όπως τηλεφώνου αυτόματης κλήσης, τηλεομοιοτυπίας (φαξ), ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου επικοινωνίας.

7. Απαγορεύεται η είσπραξη όλου ή μέρους του τιμήματος, ακόμη και με μορφή αρραβώνα, εγγύησης, έκδοσης ή αποδοχής αξιόγραφων ή άλλη μορφή, πριν από την παράδοση του προϊόντος ή την παροχή της υπηρεσίας.

8. Όταν δεν αναφέρεται προθεσμία εκτέλεσης στην πρόταση για σύναψη σύμβασης, η παροχή οφείλεται το αργότερο τριάντα (30) ημέρες μετά τη λήψη της παραγγελίας από τον προμηθευτή.

9. Η σύμβαση από απόσταση είναι άκυρη υπέρ του καταναλωτή αν αυτός δεν λάβει γραπτά και στη γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε στην πρόταση σύναψης σύμβασης τις ακόλουθες τουλάχιστον πληροφορίες:

α) τις πληροφορίες που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου αυτού,

β) την επωνυμία και τη διεύθυνση του πιο προσιτού για τον καταναλωτή καταστήματος του προμηθευτή,

γ) τον τρόπο καταβολής του τιμήματος, περιλαμβανομένων των όρων πίστωσης ή πληρωμής σε δόσεις, καθώς και τους όρους εξασφάλισης και

δ) το δικαίωμα υπαναχώρησης και, σε χωριστά έντυπο, υπόδειγμα δήλωσης υπαναχώρησης του καταναλωτή από τη σύμβαση κατά την επόμενη παράγραφο.

10. Σε κάθε σύμβαση από απόσταση ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να υπαναχωρήσει αναιτιολογήτως μέσα σε δέκα (10) εργάσιμες ημέρες από την ημερομηνία παραλαβής του αγαθού ή της υπηρεσίας, αν δεν συμφωνήθηκε μακρότερη προθεσμία, επιστρέφοντας το αγαθό στην αρχική του κατάσταση. Αποκλείεται η επιβάρυνσή του με δαπάνη άλλη από τα έξοδα επιστροφής.

Για την άσκηση του δικαιώματος αυτού η προθεσμία των δέκα (10) ημερών αρχίζει, για τα αγαθά, από την παραλαβή τους και, για τις υπηρεσίες, από την παραλαβή των εγγράφων που ενημερώνουν τον καταναλωτή ότι έχει συναφθεί η σύμβαση.

Παραίτηση από το δικαίωμα αυτό είναι άκυρη.

11. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου δεν εφαρμόζονται:

α) στους αυτόματους διανομείς,

β) στους εμπορικούς χώρους αυτόματης πώλησης,

γ) στις συμβάσεις προμήθειας τροφίμων, ποτών ή άλλων αγαθών που προορίζονται για την τρέχουσα οικιακή κατανάλωση και τα οποία παραδίδουν κατ' οίκον διανομείς σε τακτά ή συχνά διαστήματα και

δ) στις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών με κράτηση που έχουν ως αντικείμενο μεταφορές, κατάλυμα, σίτιση και ψυχαγωγία.

12. α) Κάθε προμηθευτής, ο οποίος προτίθεται να συνάψει συμβάσεις της παρ. 1 του παρόντος, υποχρεούται πριν από την έναρξη της δραστηριότητάς του αυτής να ζητήσει την καταχώρισή του στο ειδικό μητρώο που τηρείται στο Υπουργείο Ανάπτυξης. Κανένας προμηθευτής δεν μπορεί να προτείνει τη σύναψη των ανωτέρω συμβάσεων, εάν εντός τριών (3) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος δεν εγγραφεί στο μητρώο αυτό.

β) Η ανωτέρω καταχώριση αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη θεώρηση των αναγκαίων φορολογικών βιβλίων και στοιχείων από την αρμόδια

δημόσια οικονομική υπηρεσία και αποδεικνύεται με βεβαίωση που χορηγείται από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης.

γ) Ο Υπουργός Ανάπτυξης μπορεί, με αιτιολογημένη απόφασή του να αρνείται για σοβαρούς λόγους την εγγραφή ή να προβαίνει σε εκτός των κυρώσεων των προβλεπόμενων στην παρ. 3 του άρθρου 14 του παρόντος, προσωρινή ή οριστική διαγραφή από το εν λόγω μητρώο, αν διαπιστωθεί παραβίαση από τον εν λόγω προμηθευτή των κειμένων διατάξεων. Η διαγραφή αυτή συνεπάγεται την αυτοδίκαιη κατάργηση της σύμβασης, η δε απόφαση κοινοποιείται στην Ένωση Τραπεζών και στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία.

δ) Με αποφάσεις του Υπουργού Ανάπτυξης, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις τήρησης του προαναφερθέντος μητρώου

Άρθρον 5. Εξυπηρέτηση μετά την πώληση. 1. Σε κάθε πώληση ο προμηθευτής οφείλει να παρέχει στον καταναλωτή γραπτώς, στην ελληνική γλώσσα ή με σύμβολα διεθνώς καθιερωμένα, σαφείς οδηγίες για την ασφαλή χρήση, διατήρηση, συντήρηση και πλήρη αξιοποίηση του προϊόντος. και ενημέρωση για τους κινδύνους κατά τη χρήση και διατήρησή του. Εξαιρούνται τα απλά κατά την κατασκευή, τη χρήση και τη συντήρηση προϊόντα.

2. Κατά την πώληση, ο προμηθευτής οφείλει να ενημερώνει τον καταναλωτή για την πιθανή διάρκεια ζωής του προϊόντος. Πιθανή διάρκεια ζωής του προϊόντος είναι ο εύλογα αναμενόμενος χρόνος κατά τον οποίο το προϊόν θα μπορεί να χρησιμοποιείται σύμφωνα με τον προορισμό του, έστω και έπειτα από επισκευή ή αντικατάσταση ανταλλακτικών, ωστόσο η φθορά από την τακτική χρήση καταστήσει το προϊόν άχρηστο ή την περαιτέρω χρήση του οικονομικά ασύμφορη.

3. Σε περίπτωση προμήθειας καινούργιων προϊόντων με μακρά διάρκεια (διαρκών καταναλωτικών αγαθών), ο προμηθευτής υποχρεούται να παρέχει στον καταναλωτή γραπτή εγγύηση στην ελληνική γλώσσα, η οποία να αναφέρει τουλάχιστον την επωνυμία και τη διεύθυνση της επαγγελματικής εγκατάστασης του προμηθευτή, το δικαιούχο, το προϊόν στο οποίο αναφέρεται η εγγύηση, το

ακριβές περιεχόμενό της, την ημερομηνία έναρξης και τη διάρκειά της. Η εγγύηση πρέπει να είναι σύμφωνη με τους κανόνες της καλής πίστης και να μην αναιρείται από υπερβολικές ρήτρες εξαιρέσεων. Η διάρκεια της έντασης πρέπει να είναι εύλογη σε σχέση με την πιθανή διάρκεια ζωής του προϊόντος. Ειδικά για τα προϊόντα τεχνολογίας αιχμής, η διάρκεια της εγγύησης πρέπει να είναι εύλογη σε σχέση με το χρόνο κατά τον οποίο αναμένεται ότι θα παραμένουν σύγχρονα από την άποψη της τεχνολογίας, αν ο χρόνος αυτός είναι συντομότερος από την πιθανή διάρκεια της ζωής τους.

4. Αν κατά τη διάρκεια της εγγύησης εμφανισθεί στο προϊόν ελάττωμα και ο προμηθευτής αρνείται την επισκευή ή βραδύνει υπερβολικά, ο καταναλωτής δικαιούται να ζητήσει την αντικατάσταση του προϊόντος με νέο ή την αναστροφή της πώλησης. Σε περίπτωση αντικατάστασης του προϊόντος ή ανταλλακτικού του, η εγγύηση αυτόματα ανανεώνεται για όλη της τη διάρκεια για το νέο προϊόν ή ανταλλακτικό.

5. Σε κάθε περίπτωση επιφυλάσσεται η εφαρμογή των διατάξεων του Αστικού Κώδικα για την ευθύνη του πωλητή για πραγματικά ελαττώματα του πράγματος. Εκ των προτέρων παραίτηση του καταναλωτή από την προστασία του κατά τις διατάξεις αυτές είναι άκυρη.

6. Ο προμηθευτής καινούργιων διαρκών καταναλωτικών αγαθών οφείλει να εξασφαλίζει στους καταναλωτές τη συνεχή παροχή τεχνικών υπηρεσιών για τη συντήρηση και επισκευή τους για χρονικό διάστημα ίσο με την πιθανή διάρκεια της ζωής τους. Επίσης, οφείλει να εξασφαλίζει στους καταναλωτές την ευχέρεια προμήθειας των ανταλλακτικών και άλλων τυχόν προϊόντων, που απαιτούνται για τη χρήση τους σύμφωνα με τον προορισμό τους, για όλη την πιθανή διάρκεια της ζωής τους.

Άρθρον 6. Ευθύνη του παραγωγού για ελαττωματικά προϊόντα

1. Ο παραγωγός ευθύνεται για κάθε ζημία που οφείλεται σε ελάττωμα του προϊόντος του.

2. Ως παραγωγός θεωρείται ο κατασκευαστής τελικού προϊόντος, πρώτης ύλης ή συστατικού, καθώς και κάθε πρόσωπο που εμφανίζεται ως παραγωγός του

προϊόντος επιθέτοντας σε αυτό την επωνυμία, το σήμα ή άλλο διακριτικό του γνώρισμα. Προϊόντα με την έννοια αυτού του άρθρου θεωρούνται και τα κινητά πράγματα που ενσωματώθηκαν ως συστατικά σε άλλα πράγματα κινητά ή ακίνητα. Προϊόντα θεωρούνται επίσης οι φυσικές δυνάμεις, ιδίως το ηλεκτρικό ρεύμα και η θερμότητα, εφόσον υπόκεινται σε εξουσίαση, όταν περιορίζονται σε ορισμένο χώρο.

3. Όποιος εισάγει ένα προϊόν για πώληση, χρηματοδοτική ή απλή μίσθωση ή άλλης μορφής διανομή στα πλαίσια της επαγγελματικής εμπορικής του δραστηριότητας ευθύνεται όπως ο παραγωγός.

4. Όταν η ταυτότητα του παραγωγού είναι άγνωστη, κάθε προμηθευτής του προϊόντος θεωρείται για την εφαρμογή του νόμου αυτού παραγωγός, εκτός αν μέσα σε εύλογο χρόνο ενημερώσει τον καταναλωτή για την ταυτότητα του παραγωγού ή εκείνου που του προμήθευσε το προϊόν. Το ίδιο ισχύει και για τον προμηθευτή προϊόντων εισαγωγής, όταν η ταυτότητα του εισαγωγέα είναι άγνωστη, έστω και αν η ταυτότητα του παραγωγού είναι γνωστή.

5. Ελαττωματικά κατά την έννοια αυτού του άρθρου είναι το προϊόν, αν δεν παρέχει την εύλογα αναμενόμενη ασφάλεια εν όψει όλων των ειδικών συνθηκών και ιδίως της εξωτερικής εμφάνισής του, της εύλογα αναμενόμενης χρησιμοποίησής του και του χρόνου κατά τον οποίο τέθηκε σε κυκλοφορία. Δεν είναι ελαττωματικό ένα προϊόν για μόνο το λόγο ότι μεταγενέστερα τέθηκε σε κυκλοφορία άλλο τελειότερο.

6. Στη ζημία της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου περιλαμβάνεται η ζημία λόγω θανάτου του ή σωματικής βλάβης, καθώς και η βλάβη ή καταστροφή εξαιτίας του ελαττωματικού προϊόντος, κάθε περιουσιακού στοιχείου του καταναλωτή, εκτός από το ίδιο το ελαττωματικό προϊόν, εφόσον κατά τη φύση του προοριζόταν και πραγματικά χρησιμοποιήθηκε από το ζημιωθέντα για προσωπική του χρήση ή κατανάλωση.

7. Η ικανοποίηση της ηθικής βλάβης διέπεται από ης διατάξεις που ισχύουν για τις αδικοπραξίες. Το ίδιο ισχύει και για την ψυχική οδύνη λόγω θανάτου.

8. Ο παραγωγός δεν ευθύνεται αν αποδείξει ότι:

α) δεν έθεσε το προϊόν σε κυκλοφορία,

β) το ελάττωμα δεν υπήρχε όταν το προϊόν τέθηκε σε κυκλοφορία,

γ) δεν κατασκεύασε το προϊόν αποβλέποντας στη διανομή του και δεν το διένειμε στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας,

δ) το ελάττωμα οφείλεται στο ότι το προϊόν κατασκευάστηκε σύμφωνα με κανόνες αναγκαστικού δικαίου θεσπισμένους από δημόσια αρχή ή

ε) όταν το προϊόν τέθηκε σε κυκλοφορία, το επίπεδο επιστημονικών και τεχνικών γνώσεων δεν επέτρεπε τη διαπίστωση του ελαττώματος.

9. Ο παραγωγός συστατικού δεν ευθύνεται και αν αποδείξει ότι το ελάττωμα οφείλεται το σχεδιασμό του προϊόντος στο οποίο το συστατικό έχει ενσωματωθεί ή στις οδηγίες που παρέσχε ο κατασκευαστής του προϊόντος, οπότε παραγωγός θεωρείται ο κατασκευαστής του προϊόντος στο οποίο ενσωματώθηκε το συστατικό.

10. Εάν δύο ή περισσότερα πρόσωπα ευθύνονται για την ίδια ζημία, τα πρόσωπα αυτά ευθύνονται εις ολόκληρον έναντι του καταναλωτή και έχουν κατ' αλλήλων δικαίωμα αναγωγής αναλόγως προς τη συμμετοχή τους στην επέλευση της ζημίας.

11. Η ευθύνη του παραγωγού δεν μειώνεται αν η ζημία οφείλεται σωρευτικά τόσο σε ελάττωμα του προϊόντος όσο και σε πράξη ή παράλειψη τρίτου, μπορεί όμως εν όψει όλων των ειδικών συνθηκών να μειωθεί ή και να αρθεί, όταν συντρέχει πταίσμα του ζημιωθέντος ή προσώπου για το οποίο ευθύνεται ο ζημιωθείς

12. Κάθε συμφωνία περιορισμού ή απαλλαγής του παραγωγού από την ευθύνη του είναι άκυρη.

13. Οι αξιώσεις κατά του παραγωγού για ζημιές παραγράφονται μετά τριετία αφότου ο ζημιωθείς πληροφορήθηκε ή όφειλε να πληροφορηθεί τη ζημία, το ελάττωμα και την ταυτότητα του παραγωγού. Μετά δεκαετία από την κυκλοφορία του συγκεκριμένου προϊόντος επέρχεται απόσβεση των δικαιωμάτων του ζημιωθέντος κατά του παραγωγού.

Άρθρον 7. Υγεία και ασφάλεια των καταναλωτών. 1. Οι

Προμηθευτές υποχρεούνται να διαθέτουν στην αγορά μόνο ασφαλή προϊόντα.

2. Ασφαλές θεωρείται ένα προϊόν όταν, συνήθεις ή ευλόγως προβλεπόμενες συνθήκες χρήσης, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας χρήσης δεν παρουσιάζει κανένα κίνδυνο ή παρουσιάζει μόνο κινδύνους χαμηλού επιπέδου που συνδέονται με τη χρήση του προϊόντος και θεωρούνται ως αποδεκτοί στα πλαίσια ενός υψηλού βαθμού προστασίας της υγείας και ασφάλειας των προσώπων, λαμβανομένων ιδίως υπόψη:

α) των χαρακτηριστικών του προϊόντος, και ιδίως της σύνθεσής του, της συσκευασίας του, του τρόπου συναρμολόγησής του και της συντήρησής του,

β) των επιπτώσεων που έχει το προϊόν αυτό σε άλλα, στην περίπτωση που είναι ευλόγως δυνατό να προβλεφθεί ότι τα προϊόντα αυτά θα χρησιμοποιηθούν μαζί.

γ) της παρουσίας του προϊόντος, της επισήμανσής του, των τυχόν οδηγιών χρήσης του και του τρόπου διάθεσής του μετά τη χρήση του, καθώς και κάθε άλλης οδηγίας που προέρχεται από τον κατασκευαστή και

δ) των κατηγοριών των καταναλωτών που αντιμετωπίζουν σοβαρό κίνδυνο λόγω χρησιμοποίησης του προϊόντος, και ιδίως των παιδιών.

3. Μόνη η δυνατότητα επίτευξης υψηλότερου βαθμού ασφάλειας ή προμήθειας άλλων προϊόντων που παρουσιάζουν μικρότερο κίνδυνο, δεν συνιστά επαρκή λόγο για το χαρακτηρισμό ενός προϊόντος ως ανασφαλούς ή επικινδύνου.

4. Οι προμηθευτές θεωρούνται ότι συμμορφώθηκαν με την υποχρέωση διάθεσης ασφαλών προϊόντων, όταν αυτά ανταποκρίνονται προς τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ελληνικού δικαίου, καθώς και προς τα πρότυπα που έχουν θεσπιστεί για την υγεία και ασφάλεια των καταναλωτών.

5. Προϊόντα που, χρησιμοποιούμενα υπό κανονικές και δυνάμενες να προβλεφθούν συνθήκες, παρουσιάζουν σοβαρούς και άμεσους κινδύνους για την ασφάλεια και υγεία των καταναλωτών, δεσμεύονται προληπτικώς από την κατά περίπτωση αρμόδια αρχή. Η απόσυρση, η διάθεση υπό προϋποθέσεις, η

αποδέσμευση, η καταστροφή και γενικά η τύχη των ανωτέρω προϊόντων ρυθμίζεται με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου ή του τυχόν άλλου αρμόδιου υπουργού.

Άρθρον 8. Ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες. 1. Ο παρέχων υπηρεσίες ευθύνεται για κάθε ζημία που προκάλεσε υπαίτιος κατά την παροχή των υπηρεσιών.

2. Δεν είναι υπηρεσία, με την έννοια αυτού του άρθρου, παροχή η οποία έχει ως άμεσο και αποκλειστικό αντικείμενο την κατασκευή προϊόντων ή τη μεταβίβαση εμπραγμάτων δικαιωμάτων ή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ως παρέχων υπηρεσίες θεωρείται όποιος παρέχει κατά τρόπο ανεξάρτητο υπηρεσία στο πλαίσιο της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας.

3. Ο ζημιωθείς υποχρεούται να αποδείξει τη ζημία και την αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της παροχής της υπηρεσίας και της ζημίας.

4. Ο παρέχων της υπηρεσίας φέρει το βάρος της απόδειξης της έλλειψης υπαιτιότητας. Για την εκτίμηση της έλλειψης υπαιτιότητας λαμβάνονται υπόψη η ευλόγως προσδοκώμενη ασφάλεια και το σύνολο των ειδικών συνθηκών και ιδιαίτερα: α) η φύση και το αντικείμενο της υπηρεσίας, ιδίως σε σχέση με το βαθμό επικινδυνότητάς της, β) η εξωτερική μορφή της υπηρεσίας, γ) ο χρόνος παροχής της υπηρεσίας, δ) η ελευθερία δράσης που αφήνεται στο ζημιωθέντα στο πλαίσιο της υπηρεσίας, ε) το αν ο ζημιωθείς ανήκει σε κατηγορία μειονεκτούντων ή ευπρόσβλητων προσώπων και στ) το αν η παρεχόμενη υπηρεσία αποτελεί εθελοντική προσφορά του παρέχοντος.

5. Μόνη η ύπαρξη ή δυνατότητα τελειότερης υπηρεσίας κατά το χρόνο παροχής της υπηρεσίας ή μεταγενέστερα δεν συνιστά υπαιτιότητα.

6. Οι διατάξεις για τη συνυπευθυνότητα, τη μείωση ή άρση της ευθύνης και την απαγόρευση απαλλακτικών ρητρών των παραγράφων 10, 11 και 12 του άρθρου 6 εφαρμόζονται αναλογικά και στην ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες.

Άρθρον 9. Διαφήμιση. 1. Διαφήμιση κατά την έννοια του νόμου αυτού είναι κάθε ανακοίνωση που γίνεται στα πλαίσια εμπορικής, βιομηχανικής,

βιοτεχνικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας με στόχο την προώθηση της διάθεσης αγαθών ή υπηρεσιών

2. Απαγορεύεται κάθε διαφήμιση το περιεχόμενο ή η μορφή της οποίας προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει πλάνη στα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται ή στον οποίον τη γνώση περιέρχεται και, εξαιτίας της πλάνης αυτής, μπορεί να επηρεάσει την οικονομική τους συμπεριφορά (παραπλανητική διαφήμιση).

3. Για να κριθεί αν μία διαφήμιση είναι παραπλανητική, λαμβάνονται υπόψη όλα τα στοιχεία της και ιδίως οι ενδείξεις σχετικά με:

α) τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του αγαθού ή της υπηρεσίας, όπως η διαθεσιμότητα, η φύση, η εκτέλεση, η σύνθεση, η μέθοδος και η ημερομηνία κατασκευής ή παροχής, η καταλληλότητα, οι χρήσεις, η ποσότητα, οι προδιαγραφές, η γεωγραφική ή εμπορική προέλευση και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα, τα επιστημονικά ή τεχνολογικά δεμένα και τα αναμενόμενα από τη χρήση τους αποτελέσματα ή τα αποτελέσματα των δοκιμών ή ελέγχων,

β) την τιμή, τον τρόπο διαμόρφωσής της και τους όρους υπό τους οποίους παρέχονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες, όπως οι όροι πληρωμής ή πίστωσης, παράδοσης, ανταλλαγής, επιστροφής, επισκευής, συντήρησης και εγγύησης και

γ) την ιδιότητα, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και τα δικαιώματα του διαφημιζομένου, όπως η ταυτότητα και η περιουσία του, οι δεξιότητες και τα δικαιώματα βιομηχανικής, εμπορικής ή πνευματικής ιδιοκτησίας, τα βραβεία και οι διακρίσεις του.

4. Παραπλανητική λογίζεται και κάθε διαφήμιση, όταν:

α) η πειστικότητά της βασίζεται στη μαρτυρία προσώπων στα οποία αποδίδεται ανύπαρκτη επιστημονική ιδιότητα, ειδικότητα ή αυθεντία ή τα οποία δεν έχουν επιτρέψει εγγράφως τη χρήση της μαρτυρίας τους στη διαφήμιση,

β) η πειστικότητά της στηρίζεται στην ιδέα ότι η, τεχνολογία ή η επιστήμη ορισμένης χώρας, άλλης από τη χώρα προέλευσης, είναι άμεσα ή έμμεσα δηλωτικές της ποιότητας των διαφημιζόμενων προϊόντων,

γ) εμφανίζεται με τη μορφή δημοσιογραφικής έρευνας, σχολίου ή επιστημονικής ανακοίνωσης, χωρίς να δηλώνεται ρητά και ευδιάκριτα ότι πρόκειται για διαφήμιση, ή

δ) περιέχει επιστημονικούς όρους ή ιδιωτισμούς, αποτελέσματα ερευνών ή περικοπές κειμένων επιστημονικού ή τεχνικού χαρακτήρα με σκοπό να προσδώσει στη διαφημιστική ανακοίνωση επιστημονική βάση που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα

5. Απαγορεύεται κάθε διαφήμιση που προσβάλλει τα χρηστά ήθη (αθέμιτη διαφήμιση).

6. Αθέμιτη είναι ιδιαίτερα η διαφήμιση που:

α) έχει στόχο ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα την πρόκληση ή εκμετάλλευση αισθημάτων φόβου, προλήψεων ή δεισιδαιμονιών ή την εξώθηση σε εγκληματικές πράξεις,

β) διακρίνει μειωτικά κοινωνικές ομάδες με βάση το φύλο, τη φυλή, την ηλικία, το θρήσκευμα, την εθνικότητα, την καταγωγή, τις πεποιθήσεις και τις φυσικές ή ψυχικές ιδιαιτερότητες,

γ) δημιουργεί την εικόνα υπερβολικά δελεαστικής προσφοράς, ιδίως σε παιδιά, νέους και στις πιο ευάλωτες κατηγορίες του πληθυσμού.

δ) απευθύνει το διαφημιστικό μήνυμα κατευθείαν στο υποσυνείδητο, χωρίς να αφήνει στο δέκτη του μηνύματος τη δυνατότητα κριτικής ή

ε) προβάλλει εμμέσως προϊόντα άλλα από εκείνα που αποτελούν το εμφανές περιεχόμενο του διαφημιστικού μηνύματος, χωρίς η προβολή αυτή να αποτελεί νοηματικά ουσιώδες και αναπόσπαστο τμήμα του

7. Η ειδική νομοθεσία της ραδιοτηλεόρασης μπορεί να προβλέπει και άλλες περιπτώσεις χαρακτηρισμού της ραδιοτηλεοπτικής διαφήμισης ως αθέμιτης για την προστασία της παιδικής ηλικίας και άλλων ευάλωτων στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα μαζικής επικοινωνίας κατηγοριών του πληθυσμού

8. Η διαφήμιση που προσδιορίζει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητα συγκεκριμένου ανταγωνιστή ή των ομοειδών αγαθών ή υπηρεσιών που εκείνος

προσφέρει (συγκριτική διαφήμιση) επιτρέπεται εφόσον συγκρίνει με αντικειμενικό τρόπο τα ουσιώδη, συναφή, επαληθεύσιμα και επιλεγμένα με αμεροληψία χαρακτηριστικά ανταγωνιστικών αγαθών ή υπηρεσιών και:

α) δεν είναι παραπλανητική,

β) δεν προκαλεί σύγχυση στην αγορά μεταξύ του διαφημιζομένου και ενός ανταγωνιστή ή μεταξύ ανταγωνιστών του διαφημιζομένου ή μεταξύ των σημάτων, άλλων διακριτικών γνωρισμάτων, αγαθών ή υπηρεσιών του διαφημιζομένου και ενός ανταγωνιστή ή περισσότερων ανταγωνιστών μεταξύ τους,

γ) δεν είναι υποτιμητική, δυσφημιστική ή περιφρονητική για έναν ανταγωνιστή ή για τα σήματα, άλλα διακριτικά γνωρίσματα, αγαθά, υπηρεσίες ή δραστηριότητές του και

δ) δεν επιδιώκει κατά κύριο λόγο να επωφεληθεί από τη φήμη σήματος ή άλλου διακριτικού γνωρίσματος ανταγωνιστή.

9. Η μνεία ή αναπαραγωγή σε διαφημίσεις των αποτελεσμάτων συγκριτικών δοκιμών για αγαθά ή υπηρεσίες, που έχουν διεξαχθεί από τρίτους, επιτρέπεται μόνο με την έγγραφη συναίνεση του υπεύθυνου για τη δοκιμή προσώπου. Στην περίπτωση αυτή, ο διαφημιζόμενος ευθύνεται για τη συγκριτική δοκιμή σαν αυτή να είχε διεξαχθεί από τον ίδιο ή υπό την καθοδήγησή του.

10. Η μετάδοση διαφημιστικού μηνύματος απευθείας στον καταναλωτή μέσω τηλεφώνου, τηλεομοιοτυπίας (φαξ), ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αυτόματης κλήσης ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου επικοινωνίας επιτρέπεται μόνο αν συναινεί ρητά ο καταναλωτής

11. Ανεξάρτητα από τον περιορισμό της προηγούμενης παραγράφου, η μετάδοση διαφημιστικού μηνύματος απευθείας στον καταναλωτή με οποιονδήποτε τρόπο άμεσης επικοινωνίας (άμεση διαφήμιση) επιτρέπεται μόνο αν ο προμηθευτής ή άλλος για λογαριασμό του προμηθευτή κάνει χρήση στοιχείων ή πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα του καταναλωτή που περιήλθαν σε γνώση του από προηγούμενες συναλλακτικές σχέσεις του με τον καταναλωτή, από γενικά προσιτές πηγές, όπως κατάλογο ή άλλα δημοσιευμένα στοιχεία, ή από άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, εφόσον ο καταναλωτής εγκρίνει ρητά τη μεταβίβαση των

προσωπικών του στοιχείων για το σκοπό της άμεσης διαφήμισης. Ο διαφημιστής είναι υποχρεωμένος να αναφέρει στον καταναλωτή τον τρόπο με τον οποίο περιήλθαν σε γνώση του τα προσωπικά στοιχεία του καταναλωτή.

12. Στις περιπτώσεις των παραγράφων 10 και 11, ο προμηθευτής οφείλει να διακόψει κάθε μορφή άμεσης διαφήμισης και να διαγράψει τα προσωπικά στοιχεία του καταναλωτή, εφόσον το ζητήσει ο καταναλωτής.

13. Η άμεση διαφήμιση θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που να μην προσβάλλει την ιδιωτική ζωή του καταναλωτή.

14. Με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορούν να θεσπίζονται ειδικοί κανόνες για τη διαφήμιση ειδικών κατηγοριών προϊόντων ή υπηρεσιών ώστε να εξασφαλίζεται η πραγματική δυνατότητα του καταναλωτή να πληροφορείται τις τιμές και τα χαρακτηριστικά των προϊόντων και υπηρεσιών για να μπορεί να κρίνει την ποιότητα και την τιμή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρον 10. Ενώσεις καταναλωτών - Συλλογικά μέσα προστασίας. 1. Οι ενώσεις καταναλωτών συγκροτούνται ως σωματεία και διέπονται από τις διατάξεις του άρθρου αυτού και του Αστικού Κώδικα. Οι ενώσεις καταναλωτών έχουν αποκλειστικό σκοπό την προστασία των συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού. Εκπροσωπούν τους καταναλωτές στα όργανα στα οποία προβλέπεται η εκπροσώπηση καταναλωτών, ενημερώνουν και συμβουλεύουν τους καταναλωτές, τους αντιπροσωπεύουν δικαστικά και εξώδικα και ασκούν συλλογικές αγωγές κατά τις διατάξεις του νόμου.

2. Μέλη της ένωσης καταναλωτών είναι φυσικά πρόσωπα. Για να συσταθεί ένωση καταναλωτών χρειάζεται εκατό τουλάχιστον πρόσωπα. Σε δήμους ή κοινότητες με πληθυσμό μέχρι τριών χιλιάδων κατοίκων αρκούν είκοσι πρόσωπα. Κανείς δεν επιτρέπεται να συμμετέχει σε περισσότερες από μία ενώσεις καταναλωτών. Οι εγγραφές πέρα της πρώτης είναι άκυρες.

3. Πόροι των ενώσεων καταναλωτών είναι αποκλειστικά:

- α)** οι συνδρομές των μελών τους,
- β)** οι συνδρομές και λοιπές εισπράξεις από τη διάθεση των εντύπων που εκδίδουν οι ενώσεις,
- γ)** εισπράξεις από δημόσιες εκδηλώσεις,
- δ)** κρατική επιχορήγηση ή επιχορήγηση από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και
- ε)** επιχορήγηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διεθνών οργανισμών και διεθνών ενώσεων καταναλωτών

4. Αποκλείεται η οποιασδήποτε άλλης μορφής ιδιωτική χρηματοδότηση με πράξη εν ζώη. Απαγορεύεται στις ενώσεις καταναλωτών οποιαδήποτε διαφήμιση επιχειρήσεων.

5. Οι ενώσεις καταναλωτών αποκτούν νομική προσωπικότητα με την εγγραφή τους στο μητρώο ενώσεων καταναλωτών. Εγγραφή στο βιβλίο σωματείων δεν απαιτείται, οι διατάξεις όμως που το διέπουν εφαρμόζονται αναλόγως για το μητρώο ενώσεων καταναλωτών.

6. Σε κάθε νομαρχία τηρείται μητρώο ενώσεων καταναλωτών του νομού. Το μητρώο είναι δημόσιο βιβλίο. Καθένας μπορεί να το συμβουλευτεί και να ζητήσει αντίγραφο ή πιστοποιητικό οποιασδήποτε εγγραφής του. Στο Υπουργείο Εμπορίου τηρείται συγκεντρωτικό μητρώο για όλες τις ενώσεις καταναλωτών της χώρας. Ο αριθμός μητρώου ενώσεων καταναλωτών εγγράφεται υποχρεωτικά στα έντυπα, στη σφραγίδα και στα έγγραφα των ενώσεων καταναλωτών.

7. Κάθε ένωση καταναλωτών έχει δικαίωμα να ζητεί και να λαμβάνει πληροφορίες για θέματα που ανάγονται στα συμφέροντα του καταναλωτικού κοινού από τις δημόσιες υπηρεσίες, τους δημόσιους οργανισμούς, τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και τις ανεξάρτητες επιτροπές που λειτουργούν στα πλαίσια της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

8. Κάθε ένωση καταναλωτών νομιμοποιείται να ζητεί για τα δικαιώματα των μελών της ως καταναλωτών έννομη προστασία, δικαστικώς ή διοικητικώς, οποιασδήποτε μορφής. Ιδίως νομιμοποιείται να ασκεί αγωγή, αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, αίτηση ακύρωσης ή προσφυγή κατά διοικητικών πράξεων και παράσταση πολιτικής αγωγής. Κάθε ένωση καταναλωτών δικαιούται να παρεμβαίνει προσθέτως σε εκκρεμείς δίκες μελών της για την υποστήριξη των δικαιωμάτων τους ως καταναλωτών

9. Ενώσεις καταναλωτών που έχουν τουλάχιστον πεντακόσια ενεργά μέλη και έχουν εγγραφεί στο μητρώο ενώσεων καταναλωτών πριν από δύο τουλάχιστον έτη μπορούν να ασκούν κάθε είδους αγωγή για την προστασία των γενικότερων

συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού (συλλογική αγωγή). Ιδίως μπορούν να ζητήσουν:

α) Την παράλειψη παράνομης συμπεριφοράς του προμηθευτή, ακόμη και πριν αυτή εκδηλωθεί, ιδίως όταν συνιστάται στη διατύπωση καταχρηστικών γενικών όρων των συναλλαγών, σε απαγορευμένες πωλήσεις εκτός καταστήματος ή από απόσταση ή σε παραβάσεις υποχρεώσεων εξυπηρέτησης μετά την πώληση, στην παραγωγή, εισαγωγή ή διάθεση ελαττωματικών προϊόντων επικίνδυνων για την ασφάλεια ή την υγεία του κοινού, στην παροχή ελαττωματικών υπηρεσιών ή στην παραπλανητική, αθέμιτη, συγκριτική ή άμεση διαφήμιση. Όταν η ως άνω παράνομη συμπεριφορά εκδηλώνεται μετά από σύσταση ή υπόδειξη ενώσεων των προμηθευτών ή εφόσον οι ενώσεις των προμηθευτών προβαίνουν στην ως άνω συμπεριφορά, τότε μπορεί να ζητηθεί και από αυτές η παύση της . Μπορούν να ζητήσουν τη δέσμευση, την απόσυρση ή την καταστροφή ελαττωματικών προϊόντων επικίνδυνων για την ασφάλεια ή την υγεία του κοινού. Μπορούν επίσης να ζητήσουν την επανόρθωση παραπλανητικής ή συγκριτικής διαφήμισης με κάθε πρόσφορο τρόπο, στον οποίο περιλαμβάνεται και η επανορθωτική διαφήμιση με έξοδα του διαφημιζομένου.

β) Χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Για τον καθορισμό της χρηματικής ικανοποίησης, το δικαστήριο λαμβάνει υπόψη ιδίως την ένταση της προσβολής της έννομης τάξης που συνιστά η παράνομη συμπεριφορά, το μέγεθος της εναγόμενης επιχείρησης του προμηθευτή και ιδίως τον ετήσιο κύκλο εργασιών της, καθώς και τις ανάγκες της γενικής και της ειδικής πρόληψης.

γ) Τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για την εξασφάλιση των απαιτήσεών τους για παράλειψη ή χρηματική ικανοποίηση μέχρι την έκδοση εκτελεστής απόφασης. Σε περίπτωση ελαττωματικών προϊόντων επικινδύνων για την ασφάλεια ή την υγεία του κοινού, μπορεί να διαταχθεί ως ασφαλιστικό μέτρο η δέσμευση των προϊόντων.

10. Συλλογική αγωγή κατά τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου μπορούν να ασκήσουν από κοινού περισσότερες ενώσεις καταναλωτών ακόμη και αν καθεμιά από αυτές έχει μικρότερο αριθμό ενεργών μελών από το προβλεπόμενο κατώτατο όριο, αρκεί τα ενεργά μέλη όλων αθροιστικά των ενώσεων να

υπερβαίνουν το όριο αυτό. Η συλλογική αγωγή ασκείται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της ένωσης καταναλωτών. Ενεργά μέλη λογίζονται όσα έχουν εκπληρώσει τις ταμειακές τους υποχρεώσεις. Ο αριθμός αποδεικνύεται με κοινή υπεύθυνη δήλωση των μελών του διοικητικού συμβουλίου της ένωσης καταναλωτών. Η συλλογική αγωγή ασκείται σε αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών από την τελευταία εκδήλωση της παράνομης συμπεριφοράς που αποτελεί τη βάση της

11. Αποκλειστική αρμοδιότητα για την εκδίκαση συλλογικής αγωγής έχει το πολυμελές πρωτοδικείο της κατοικίας ή έδρας του εναγομένου. Όταν αντικείμενο της συλλογικής αγωγής είναι ραδιοτηλεοπτική διαφήμιση, αποκλειστικά αρμόδιο είναι το πολυμελές πρωτοδικείο της έδρας του ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού σταθμού.

12. Συλλογικές αγωγές κατά τις περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 9 αυτού του άρθρου δικάζονται στη συντομότερη δυνατή δικάσιμο κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την προσωρινή εκτέλεση της απόφασης. Η απόφαση παράγει τα αποτελέσματά της έναντι πάντων, και αν δεν ήταν διάδικοι.

13. Χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης κατά την παράγραφο 9 αυτού του άρθρου παρέχεται μια μόνο φορά. Τα επιδικαζόμενα ποσά διατίθεται για κοινωφελείς σκοπούς σχετικούς με την προστασία του καταναλωτή. Με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, που εκδίδεται μετά γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών, ρυθμίζεται ο τρόπος διάθεσης των επιδικαζόμενων ποσών.

14. Αν αίτημα χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης απορριφθεί τελεσίδικα ως προφανώς όλως αβάσιμο, ο εναγόμενος προμηθευτής μπορεί να ζητήσει με αγωγή του αποζημίωση από την ενάγουσα ένωση καταναλωτών και προσωπικά από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τα οποία ευθύνονται εις ολόκληρον.

15. Τη συλλογική αγωγή της παραγράφου 9 μπορούν να ασκούν εναντίον των προμηθευτών και τα εμπορικά και βιομηχανικά, βιοτεχνικά και επαγγελματικά

επιμελητήρια. Οι διατάξεις των παραγράφων 11 έως και 14 εφαρμόζονται αναλόγως

16. Οι ενώσεις καταναλωτών δεν δικαιούνται αμοιβής από τα μέλη τους για ατομικά ή συλλογικά μέσα προστασίας που του παρέχουν.

17. Οι ενώσεις καταναλωτών ευθύνονται για την ακρίβεια των πληροφοριών που, ανακοινώνουν προς ενημέρωση, του καταναλωτικού κοινού

18. Η εκ μέρους ένωσης καταναλωτών ανακοίνωση στο καταναλωτικό κοινό επανειλημμένα αναληθών πληροφοριών αποτελεί λόγο έκπτωσης του διοικητικού της συμβουλίου. Την έκπτωση ζητούν, μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από την τελευταία ανακοίνωση αναληθούς πληροφορίας, οποιοδήποτε μέλος της ένωσης, οποιοσδήποτε βλάπτεται από την αναλήθεια και ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως. Το δικαστήριο, που δικάζει κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, αν κάνει δεκτή την αίτηση, διορίζει με την ίδια απόφαση προσωρινό διοικητικό συμβούλιο. Τα μέλη που εκπίπτουν δεν είναι επανεκλόγιμα για μια τριετία από την έκπτωσή τους. Το διοικητικό συμβούλιο δεν εκπίπτει, εάν οι αναληθείς πληροφορίες ή ο τρόπος μετάδοσής τους είναι μικρής σημασίας ή αν η αναλήθεια δεν οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια των μελών του.

19. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη διάλυση ένωσης καταναλωτών αν αυτή άσκησε κατ' επανάληψη αγωγές χρηματικής ικανοποίησης για ηθική βλάβη που απορρίφθηκαν τελεσίδικα ως προφανώς όλως αβάσιμες, εφόσον οι αγωγές αυτές ασκήθηκαν με δόλο ή από βαριά αμέλεια. Στην περίπτωση αυτήν, τη διάλυση ζητούν, μέσα σε αποκλειστική προθεσμία ενός έτους από την τελεσιδικία της τελευταίας απορριπτικής απόφασης, ο προμηθευτής που υπήρξε εναγόμενος σε δίκη στην οποία εκδόθηκε τέτοια απορριπτική απόφαση ή ο εισαγγελέας αυτεπαγγέλτως.

Άρθρον 11.Φιλικός διακανονισμός καταναλωτικών διαφορών.

1. Σε κάθε νομαρχία συνιστάται από τον αρμόδιο νομάρχη, μέσα σε έξι μήνες από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, επιτροπή φιλικού διακανονισμού για την εξώδικη επίλυση των διαφορών ανάμεσα σε προμηθευτές και σε καταναλωτές ή ενώσεις καταναλωτών.

2. Η επιτροπή είναι τριμελής και αποτελείται από:

α) Ένα δικηγόρο, μέλος του οικείου δικηγορικού συλλόγου, που ορίζεται, με τον αναπληρωτή του, από το διοικητικό συμβούλιο του δικηγορικού συλλόγου, ως πρόεδρο.

β) Έναν εκπρόσωπο του τοπικού εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου, που ορίζεται, με τον αναπληρωτή του, από το διοικητικό συμβούλιο του επιμελητηρίου. Στους νομούς όπου υπάρχουν βιοτεχνικά και επαγγελματικά επιμελητήρια, το διοικητικό τους συμβούλιο ορίζει επίσης έναν εκπρόσωπο με τον αναπληρωτή του. Στη σύνθεση της επιτροπής μετέχει ο εκπρόσωπος του επιμελητηρίου που είναι υλικά αρμόδιο για τον προμηθευτή. Όπου είναι εφικτό, κάθε επιμελητήριο ορίζει ανά έναν εκπρόσωπο κάθε κλάδου της αγοράς με τον αναπληρωτή του, ώστε αυτός να μετέχει στη συγκρότηση της επιτροπής όταν κρίνεται διαφορά που ανάγεται στη δραστηριότητα μέλους του στον αντίστοιχο κλάδο της αγοράς και

γ) Έναν εκπρόσωπο των τοπικών ενώσεων καταναλωτών, που ορίζεται, με τον αναπληρωτή του από τα διοικητικά συμβούλια των ενώσεων. Όπου τέτοιες ενώσεις δεν υπάρχουν, στην επιτροπή συμμετέχει ως τρίτο μέλος εκπρόσωπος του τοπικού εργατικού κέντρου, που ορίζεται, με τον αναπληρωτή του, από τη διοίκηση του κέντρου. Ο γραμματέας της επιτροπής ορίζεται, με τον αναπληρωτή του, από το νομάρχη μεταξύ των υπαλλήλων της υπηρεσίας εμπορίου της νομαρχίας

3. Όπου ο αριθμός υποθέσεων ή οι ειδικές συνθήκες του νόμου το απαιτούν, μπορούν να συνιστώνται περισσότερες επιτροπές

4. Τα μέλη των επιτροπών ορίζονται στην αρχή κάθε έτους με ετήσια θητεία η οποία μπορεί να ανανεώνεται απεριόριστα. Στα μέλη των επιτροπών φιλικού διακανονισμού δεν καταβάλλεται αποζημίωση

5. Αρμόδια είναι η επιτροπή του νομού όπου εκτελέστηκε ή συμφωνήθηκε να εκτελεστεί η επιτροπή του προμηθευτή στον καταναλωτή

6. Οι υποθέσεις εισάγονται στην επιτροπή ύστερα από αίτηση του καταναλωτή ή της τοπικής ένωσης καταναλωτών. Οι υποθέσεις συζητούνται κατά

τη σειρά που ορίζει ο πρόεδρος μέσα σε δεκαπέντε (15) το πολύ ημέρες από την υποβολή της αίτησης και ύστερα από πρόσκληση των ενδιαφερομένων πριν από πέντε (5) ημέρες τουλάχιστον. Όταν οι ειδικές συνθήκες το απαιτούν, οι προθεσμίες αυτές μπορούν, με απόφαση του προέδρου της επιτροπής, να παρατείνονται για πέντε (5) το πολύ ημέρες. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να εξουσιοδοτήσουν τρίτο, δικηγόρο ή μη, να τους εκπροσωπήσει στη διαδικασία

7. Η επιτροπή κρίνει κατά το ισχύον δίκαιο. Συμπληρωματικά λαμβάνονται υπόψη τα συναλλακτικά ήθη. Η επιτροπή μπορεί να ζητήσει πληροφορίες από δημόσιες υπηρεσίες, δημόσιους οργανισμούς, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, επιμελητήρια και επαγγελματικούς συλλόγους

8. Η επιτροπή κρίνει κατά πλειοψηφία και τα πορίσματά της κοινοποιούνται με έγγραφο στους ενδιαφερομένους μέσα σε επτά (7) το πολύ ημέρες από τη συζήτηση. Τα πορίσματα της επιτροπής δεν υπόκεινται σε προσβολή, αναθεώρηση ή ανάκληση, δεν είναι εκτελεστά, δεν παράγουν δεδουλευμένο και δεν αναστέλλουν ούτε επηρεάζουν την πορεία οποιασδήποτε άλλης διαδικασίας, μπορούν όμως να λαμβάνονται υπόψη από τα δικαστήρια για τη συναγωγή δικαστικών τεκμηρίων

9. Τα πορίσματα της επιτροπής αρχειοθετούνται στη νομαρχία και καθένας μπορεί να λάβει γνώση και να ζητήσει αντίγραφο

10. Με απόφαση του αρμόδιου νομάρχη που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται, όπου υπάρχει ανάγκη, οι τεχνικές λεπτομέρειες εφαρμογής του άρθρου αυτού.

Άρθρον 12. Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών. 1. Συστήνεται Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών ως συμβουλευτικό και γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργού Εμπορίου. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών εκφράζει τις θέσεις των καταναλωτών για θέματα προστασίας των καταναλωτών, υποβάλλει προτάσεις για την προώθηση των συμφερόντων τους και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους και εκδίδει γνωμοδοτήσεις σε καταναλωτικά θέματα και ιδίως για όλα τα νομοσχέδια και τις διατάξεις που αφορούν τούς καταναλωτές.

2. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών αποτελείται από: α) εννέα εκπροσώπους των ενώσεων καταναλωτών, β) δύο πρόσωπα με ειδικευμένες γνώσεις σε θέματα προστασίας καταναλωτή, γ) έναν εκπρόσωπο της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος δ) έναν εκπρόσωπο της Ανώτατης Διοικητικής Επιτροπής Δημοσίων Υπαλλήλων, ε) έναν εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών στ) έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης των Επιμελητηρίων ζ) έναν εκπρόσωπο του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών η) έναν εκπρόσωπο της ένωσης εμπορικών Συλλόγων, θ) έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας και ι) το διευθυντή της Διεύθυνσης Τεχνικού Ελέγχου Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Εμπορίου.

3. Τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών διορίζονται με τους αναπληρωτές τους ύστερα από πρόταση αντιπροσωπευτικών καταναλωτικών ενώσεων και λοιπών φορέων με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η θητεία των μελών είναι τριετής. Η θητεία των τακτικών και αναπληρωματικών μελών λήγει πριν από τη λήξη της τριετίας λόγω θανάτου, παραίτησης ή διακοπής της συμμετοχής τους στο φορέα που εκπροσωπούν

4. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών εκλέγει κάθε έτος από τα μέλη του, ένα συντονιστή μαζί με τον αναπληρωτή του. Χρέη γραμματέα του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών εκτελεί υπάλληλος του Υπουργείου Εμπορίου που ορίζεται από τον Υπουργό

5. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών εκδίδει τον κανονισμό λειτουργίας του που εγκρίνεται με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου

6. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών συνεδριάζει τουλάχιστον τέσσερις (4) φορές το χρόνο. Στις συνεδριάσεις συμμετέχει ο Υπουργός Εμπορίου, αναπληρούμενος από το Γενικό Γραμματέα. Εφόσον στις συνεδριάσεις του συζητούνται θέματα που αφορούν και τις αρμοδιότητες άλλων υπουργών, μπορούν να συμμετάσχουν και αυτοί ή οι εκπρόσωποι τους.

7. Ο συντονιστής του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών ορίζει, σε συνεννόηση με τον Υπουργό Εμπορίου, την ημερήσια διάταξη. Ο συντονιστής καλεί τα μέλη εγγράφως και τους ανακοινώνει την ημερήσια διάταξη. Ο συντονιστής μπορεί, σε συνεννόηση με τον Υπουργό Εμπορίου, να καλεί στις συνεδριάσεις του Συμβουλίου και εκπροσώπους άλλων παραγωγικών τάξεων, ιδιώτες ή άλλα πρόσωπα, για να εκφράσουν γνώμη χωρίς ψήφο

8. Το Συμβούλιο γνωμοδοτεί έγκυρα όταν κατά τη συζήτηση παρίσταται η πλειοψηφία των μελών του. Οι γνωμοδοτήσεις πρέπει να συγκεντρώνουν την πλειοψηφία των παρόντων. Σε κάθε περίπτωση καταχωρίζονται και οι απόψεις της μειοψηφίας

9. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών μπορεί να συνιστά επιτροπές μελετών ή ομάδες εργασίας που θα υποβοηθούν το έργο του.

10. Η κάλυψη των δαπανών του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εμπορίου.

11. Τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών και των επιτροπών της παραγράφου 9 του παρόντος άρθρου δεν αμείβονται για τη συμμετοχή τους στο Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών και στις πιο πάνω επιτροπές. Τα μέλη που διαμένουν εκτός Αθηνών λαμβάνουν έξοδα κινήσεως.

Άρθρον 13. Επιτροπή Προστασίας των Καταναλωτών των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών. 1. Συνιστάται Επιτροπή Προστασίας των Καταναλωτών των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών. Η Επιτροπή συγκροτείται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και απαρτίζεται από:

α) το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Εμπορίου ως πρόεδρο,

β) το Διευθυντή της Διεύθυνσης Επιχειρησιακού Σχεδιασμού Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας,

γ) δύο εκπροσώπους των καταναλωτών που προτείνονται από το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών και

δ) έναν εκπρόσωπο της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας που προτείνεται από αυτήν. Στις συνεδριάσεις της Επιτροπής συμμετέχει χωρίς ψήφο και εκπρόσωπος της δημόσιας επιχείρησης ή οργανισμού που αφορά το υπό συζήτηση θέμα.

2. Η θητεία των μελών της επιτροπής προστασίας των Καταναλωτών των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών είναι τριετής. Χρέη Γραμματέα εκτελεί υπάλληλος του Υπουργείου Εμπορίου που ορίζεται από τον Υπουργό. Οι λεπτομέρειες λειτουργίας της Επιτροπής καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εμπορίου που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Η Επιτροπή διατυπώνει προτάσεις και προβαίνει σε υποδείξεις προς τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς για τη βελτίωση των προϊόντων και υπηρεσιών τους και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του καταναλωτή. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της καλεί υποχρεωτικά ενώπιόν της εκπροσώπους των διοικήσεων των Δημόσιων Επιχειρήσεων και Οργανισμών να δώσουν εξηγήσεις σε παράπονα ή προβλήματα που απασχολούν τους καταναλωτές. Οι Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί υποχρεούνται να παρέχουν στην επιτροπή, όταν τους ζητηθεί, πληροφορίες, εξηγήσεις και κάθε είδους υποστήριξη που διευκολύνει το έργο της. Ο Υπουργός Εμπορίου, με εισήγηση της Επιτροπής, μπορεί να επιβάλλει πρόστιμο έως δύο εκατομμύρια (2.000.000) δραχμές σε οποιαδήποτε δημόσια επιχείρηση ή οργανισμό παραλείπει να παράσχει τις παραπάνω πληροφορίες ή εξηγήσεις.

Άρθρο 14. Μεταβατικές διατάξεις – Διαφημίσεις παιδικών παιχνιδιών. **1.** Καταργούνται ο ν. 1961/1991 "Για την προστασία του καταναλωτή και άλλες διατάξεις", εκτός των άρθρων 51 και 53 έως 55, τα άρθρα 26 έως 29 του ν. 2000/1991 "Για την αποκρατικοποίηση, απλούστευση των διαδικασιών εκκαθάρισης, ενισχύσεως των κανόνων ανταγωνισμού και άλλες διατάξεις", καθώς και κάθε άλλη διάταξη που αντιβαίνει στις διατάξεις του νόμου αυτού ή αναφέρεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτόν.

2. Δεν θίγονται οι διατάξεις για τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

3. Για κάθε παράβαση των διατάξεων του παρόντος νόμου από προμηθευτές επιβάλλεται από τον Υπουργό Εμπορίου πρόστιμο ανά πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) μέχρι είκοσι εκατομμύρια (20.000.000) δρχ. Σε περίπτωση υποτροπής, το ανώτατο όριο προστίμου διπλασιάζεται. Σε περίπτωση επανειλημμένης υποτροπής, ο υπουργός Εμπορίου, μετά από γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών, μπορεί να διατάξει τη διακοπή της λειτουργίας της επιχείρησης ή τμήματός της για χρονικό διάστημα μέχρις ενός έτους.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εμπορίου, Εθνικής Οικονομίας, Δικαιοσύνης και του τυχόν κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού ρυθμίζονται τα της προσαρμογής και συμμόρφωσης προς οδηγίες, αποφάσεις, κανονισμούς και συστάσεις, που εκδίδονται από τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα κατανάλωσης και προστασίας του καταναλωτή. Με τις κανονιστικές πράξεις του προηγούμενου εδαφίου μπορεί να λαμβάνεται και κάθε αναγκαίο συμπληρωματικό μέτρο για την εφαρμογή των παραπάνω πράξεων.

5. Αν σε συγκεκριμένη περίπτωση οι κοινές διατάξεις παρέχουν στον καταναλωτή μεγαλύτερη προστασία από την ειδική ρύθμιση του νόμου αυτού, εφαρμόζονται οι κοινές διατάξεις. Εξαιρούνται οι διατάξεις που αφορούν παραγραφές και αποκλειστικές προθεσμίες.

6. Άτυποι κανόνες συμπεριφοράς επαγγελματικών οργανώσεων, καθώς και άτυπα όργανα εφαρμογής των κανόνων αυτών ή επίλυσης καταναλωτικών διαφορών ειδικού χαρακτήρα δεν θίγονται από αυτόν το νόμο, έστω και αν ανάγονται σε θέματα που αυτός ρυθμίζει, στο μέτρο που δεν αντίκεινται προς τις διατάξεις του.

7. Ενώσεις καταναλωτών, που εγγράφονται στο μητρώο του άρθρου 10 παρ. 6 μέσα σε δεκαοκτώ μήνες από την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού, ασκούν τις συλλογικές αγωγές του άρθρου 10 παρ. 9 και πριν από την παρέλευση διετίας από την εγγραφή τους στο μητρώο, εφόσον έχουν τουλάχιστον πεντακόσια ενεργά μέλη.

8. Απαγορεύεται στους τηλεοπτικούς σταθμούς η μετάδοση διαφημίσεων παιδικών παιχνιδιών μεταξύ της 7ης και της 22ης ώρας του εικοσιτετραώρου. Για

την εφαρμογή αυτής της διάταξης, οι τηλεοπτικοί σταθμοί λογίζονται ως προμηθευτές με την έννοια του άρθρου 1 παράγραφος 4.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Β. Αντωνόπουλος, Δίκαιο Ανταγωνισμού, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2000.
2. Ι. Καραάκωστας, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 1997.
3. Λ. Κοτσίρης, Δίκαιο Ανταγωνισμού (Αθέμιτου και Ελεύθερου), δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσ/νίκη 2001.
4. Α. Λιακόπουλος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία 2001.
5. Λιακόπουλος-Χριστιανός-Μιχαλόπουλος, Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα 1993.
6. Μ. Θ. Μαρίνος, Αθέμιτος Ανταγωνισμός–Δίκαιο Διακριτικών Γνωρισμάτων, (Πρακτικά, Μεθοδολογία επίλυσης), εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999.
7. Α. Πουλάκου Ευθυμιάτου, Επιτομή Εμπορικού Δικαίου, δ' εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003.
8. Ν. Ρόκας (επιμ.), Αθέμιτος Ανταγωνισμός, Ερμηνεία κατ' άρθρο του ν. 146/1914, (Νομική Βιβλιοθήκη), Αθήνα 1996
9. Β. Χριστιανός, Κοινοτικό Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997